

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΧΡ. ΣΤΑΣΙΝΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ

(ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ)

ΠΕΜΠΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΓΚΡΙΘΕΙΣΑ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΝ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

(* Αριθ. έγκρ. άποφ. 54410 τής 22-6-1950)

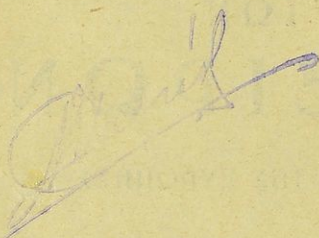

ΔΩΡΕΑ
ΒΑΣΙΛΗ ΛΑΧΑΝΑ
ΚΑΛΙΟΤΗΣ ΓΙΟΤΣΑΛΙΤΟΥ - ΛΑΧΑΝΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ «ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ»
ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

38 - ΟΔΟΣ ΤΣΩΡΤΣΙΑ - 38

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Τύποις : Ἑλληνικῆς Ἐκδοτικῆς Ἑταιρείας Α.Ε. — Παπαδιαμαντοπούλου 44, Ἀθήναι

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

- Η ΓΗ. ΞΗΡΑ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ

Ἡ Γῆ, ὅπου κατοικοῦμε, μᾶς φαίνεται ἴσια, ἐπίπεδη, ἀλλὰ δὲν εἶναι. Ἀντίθετα ἔχει σχῆμα σφαιρικό καὶ μοιάζει σὰν ἓνα τεράστιο πορτοκάλι. Εἶναι δηλ. **σφαῖρα**. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς σκεπάζεται στὰ περισσότερα μέρη της ἀπὸ νερὰ ἄρμυρά, ἀπὸ **θάλασσα**, ποὺ χωρίζουν μεγάλα κομμάτια ἀπὸ στεριά, ἀπὸ **ξηρά**.

Τὰ μεγάλα κομμάτια τῆς ξηρᾶς κάνουν τὶς **ἡπείρους**: **Εὐρώπη, Ἀσία, Ἀφρική, Ἀμερική, Αὐστραλία καὶ Ἀνταρκτική**.

Τὰ ἅπεια ἄρμυρά θαλασσινὰ νερὰ σχηματίζουν μεγάλες θάλασσες, τοὺς **ὠκεανούς**: **Ἀτλαντικό, Μέγαν ἢ Εἰρηνικό, Ἰνδικό, Βόρειο Παγωμένο καὶ Νότιο Παγωμένο**.

ΟΙ ΗΠΕΙΡΟΙ

1. Ἡ **Εὐρώπη**, ὅπου βρίσκεται ἡ πατρίδα μας, ἔχει συνέχεια στεριά, **ξηρά**, εἶναι δηλ. **ἡπειρος**. Ἀπλώνεται Β καὶ Δ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, εἶναι 75 περίπου φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν πατρίδα μας καὶ ἔχει ἔκταση 10 ἑκατ. τετρ. χιλιόμετρα. Σχετικὰ μὲ τὴν ἔκτασή της ἡ Εὐρώπη κατοικεῖται ἀπὸ πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ εἶναι ἡ πιὸ πυκνοκατοικημένη ἡπειρος τῆς Γῆς. Οἱ κάτοικοι τῆς Εὐρώπης, μὲ τὸ ὥρατο λευκὸ δέρμα καὶ τὸ κανονικὸ ἀνάστημα, εἶναι οἱ πιὸ πολιτισμένοι ἄνθρωποι τοῦ κόσμου. Μὲ τὴν ἱκανότητά τους ἀνεκάλυψαν νέες ἡπείρους καὶ ἐγιναν κύριοι ὁλόκληρης τῆς Γῆς.

2. Ἡ **Ἀσία** ἀπλώνεται Α τῆς Εὐρώπης καὶ συνδέεται μαζί της μὲ τὰ **Οὐράλια** βουνὰ καὶ τὸν **Καύκασο**. Εἶναι $4\frac{1}{2}$ φορές πιὸ μεγάλη ἀπὸ τὴν Εὐρώπη καὶ ἔχει ἔκταση 44 ἑκατ. τετρ. χλμ. Ἡ Ἀσία εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἡπειρος τῆς Γῆς καὶ θεωρεῖται πατρίδα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἐδῶ ἐπλάσε, ὅπως λέει ἡ Ἀγία Γραφή, ὁ Θεὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ δῶ ξεκίνησαν οἱ λαοὶ γιὰ τὶς ἄλλες ἡπείρους. Στὴν Ἀσία δημιουργήθηκαν οἱ πρῶτοι πολιτισμοὶ καὶ πα-

ρουσιάσθηκαν οι κυριότερες θρησκείες του κόσμου. Οι κάτοικοι της στα Δ είναι, όπως στην Εύρωπη, λευκοί. Στα Α όμως είναι κίτρινοι. Η Άσία είναι αραιότερα κατοικημένη από την Εύρωπη. Έπειδή όμως είναι μεγάλη, ο πληθυσμός της ξεπερνάει τους μισούς κατοίκους όλης της Γης.

3. Η **Άφρική** βρίσκεται στα Ν της Εύρωπης και συνδέεται με την Άσία με τον **Ισθμό του Σουέζ**. Είναι τρεις φορές μεγαλύτερη από την Εύρωπη κι έχει έκταση 30 εκατ. τετρ. χιλιόμετρα. Έπειδή δεν έχει καλό κλίμα, κατοικείται αραιά. Οι περισσότεροι κάτοικοι της Άφρικής είναι μαύροι, γι' αυτό και λέγεται «**Μαύρη ήπειρος**». Η Εύρωπη, ή Άσία και ή Άφρική ένωμένες μαζί με στεριά, αλλά και με την Μεσόγειο θάλασσα που κλείνουν, είναι γνωστές από τα παλαιά χρόνια. Αποτελούν τον **Παλιό Κόσμο**. Στα νεώτερα χρόνια όμως, οι Εύρωπαίοι ανέκάλυψαν κι άλλες ήπειρους, την **Αμερική**, δηλ. τον **Νέο Κόσμο**, και την **Αυστραλία**.

4. Η **Αμερική** βρίσκεται Δ στην Εύρωπη και την Άφρική και χωρίζεται απ' αυτές με μεγάλο ωκεανό. Γι' αυτό ανακαλύφτηκε αργά στα νεώτερα χρόνια, το 1492. Είναι ή πιό μακριά ήπειρος της Γης κι έχει έκταση 42 εκατ. τετρ. χιλμ. Πλούσια καθώς είναι, γέμισε γρήγορα από Εύρωπαίους, και οι εντόπιοι **Ερυθρόδεσμοι** κάτοικοι περιορίστηκαν. Σήμερα έγινε ή πρώτη σε δύναμη και πλούτο ήπειρος της Γης.

5. Η **Αυστραλία** στα Ν της μεγάλης Άσίας είναι ή μικρότερη ήπειρος και κατοικείται αραιά από Εύρωπαίους αποίκους. Μαζί με άμέτρητα νησιά σπαρμένα στον μεγάλο Ειρηνικό Ωκεανό, που βρίσκονται ΒΑ, αποτελεί την **Ωκεανία** κι έχει έκταση 9 εκατ. τετρ. χιλμ.

6. **Ανταρκτική**. Στα Ν της Άφρικής, Αμερικής και Αυστραλίας απλώνεται μιά νέα ήπειρος, ή **Ανταρκτική**. Σκεπασμένη από πάγους είναι άκατοίκητη. Ανακαλύφτηκε στα νεώτατα χρόνια και είναι άνεξερεύνητη. Είναι μεγαλύτερη από την Εύρωπη κι έχει έκταση 14 εκατ. τετρ. χιλιόμετρα.

Οι πέντε ήπειροι μαζί με την Ανταρκτική δεν σκεπάζουν με στεριά, παρά μόνο το 1/4 της Γης. Τα άλλα τρία τέταρτα είναι σκεπασμένα από άρμυρά νερά, που κάνουν τους ωκεανούς.

ΟΙ ΩΚΕΑΝΟΙ

1. Ο **Ατλαντικός ωκεανός**, που χωρίζει τον Παλιό Κόσμο (Άφρική και Εύρωπη) από το Νέο Κόσμο (Αμερική), είναι σήμερα ό σπουδαιότερος ωκεανός της Γης για τις συγκοινωνίες. Ως την

έποχή του **Χριστόφορου Κολόμβου** που ανέκλυψε την 'Αμερική, οι άνθρωποι πίστευαν, ότι έδω τελείωνε ο κόσμος. 'Ο Κολόμβος τόν διέπλευσε πρώτος και από τότε χιλιάδες πλοία τόν αὐλακώνουν κάθε χρόνο. Τό μακρός του 'Ατλαντικού από τόν Βόρειο Παγωμένο Ξως τόν Νότιο Παγωμένο Ώκεανό είναι 9 χιλιάδες ναυτικά μίλλια, και τόν πλάτος του από τόν Παλαιό Κόσμο Ξως τόν Νέο Κόσμο ποικίλλει από 1.600 Ξως 4.000 ναυτικά μίλλια. "Ετσι σκεπάζει μέ τις διπλανές του θάλασσες μία ΐκταση από 106 περίπου ΐκατ. τετρ. χιλμ. 'Ο βυθός του 'Ατλαντικού ΐναι ανώματος. Μία ΐποθαλάσσια βουνοσειρά αρχίζει βόρεια από τήν **Ίσλανδία** και προχωρεί πρός τά κάτω για νά τελειΏση ανάμεσα στά ακρωτήρια **Καλής Ήλπίδος** και **Χόρν**. Οι ΐψηλότερες κορυφές αὐτῆς τῆς βουνοσειρᾶς βγαίνουν από τά κύματα και σχηματίζουν τά νησιά **Ήζόρες** κ.ΐ. 'Η ΐποθαλάσσια αὐτή βουνοσειρά χωρίζει τόν βυθό του 'Ατλαντικού σέ δύο στενόμακρα καταβυθίσματα. Τά βαθύτερα μέρη του 'Ατλαντικού Ώκεανού βρίσκονται πρός τις ΐπείρους και ΐχι στή μέση (κοντά στό Πόρτο-Ρίκο τών 'Αντιλλών) και ΐναι 8.800 περίπου μέτρα. Στά Α ο 'Ατλαντικός Ώκεανός ΐνΏνεται μέ μικρότερες κλειστές, ΐλλά σπουδαιΏτατες για τή συγκοινωνία θάλασσες: Τή **Μεσόγειο Θάλασσα** που χωρίζει τήν Εὐρώπη από τήν 'Αφρική. Τή **Μάγνη** και τή **Βόρειο θάλασσα** που χωρίζουν τήν 'Αγγλία από τήν ΐλλη Δυτική Εὐρώπη. Τή **Βαλτική** που ΐσχωρεί βαθειά στή Βόρεια Εὐρώπη. Στά Δ ο 'Ατλαντικός σχηματίζει στή μέση τῆς 'Αμερικῆς τόν **Μεξικανικό κόλπο** και τή **Θάλασσα τών 'Αντιλλών**. 'ΕδΏ ΐ διΏρυγα του **Παναμά** ΐυκολΏνει πολΏ τή συγκοινωνία του μέ τόν Ήρηνικό.

Θαλάσσια ρεύματα. Τά νερά στίς θάλασσες, καθΏς ΐξερομε, δέν ΐσυχάζουν ποτέ. ΚινΏνται διαρκΏς και σχηματίζουν κύματα και παλίρροιες. Σέ πολλά μέρη ΐμως τά νερά τῆς θάλασσας τρέχουν σάν ποτάμια και κάνουν τά **θαλάσσια ρεύματα**. 'Ο 'Ατλαντικός Ώκεανός ΐχει πολλά τέτοια ρεύματα. Τό σπουδαιΏτερο ΐμως ΐναι τόν **ρεύμα του κόλπου**. (Τό **γκόλφστρημ**, ΐπως λέγεται 'Αγγλικά). Τό «ρεύμα του κόλπου» ΐναι θερμό και ΐεκινάει σάν τεράστιος ποταμός από τόν κόλπο του Μεξικού. "Εχει βάθος 400 μέτρα, πλάτος 60 ΐλόκληρα χιλιόμετρα και προχωρεί ΐργά, 5 - 10 χιλίΐμ. τήν Ώρα. Περνάει ανάμεσα από τή Φλωρίδα και τά νησιά Μπαχάμες, διασχίζει τόν 'Ατλαντικό και φθάνει στήν Εὐρώπη. Βρέχει μέ τά ζεστά νερά του τά παράλια τῆς 'Αγγλίας και τῆς ΐλλης Βορειοδυτικῆς Εὐρώπης. Γλυκαίνει τόν κλίμα τους, τούς δίνει μέ τούς πολλούς ΐδρατμούς του βροχές και χάνεται στόν Βορ. Παγωμένο Ώκεανό. "Αν δέν ΐπῆρχε τόν «ρεύμα του κόλπου», τά παράλια τῆς 'Αγγλίας και τῆς ΒΔ Εὐρώπης δέν θά ΐχαν βροχές και θά ΐσαν πάρα πολΏ ψυχρά.

Ἡ Βορεινὴ Νορβηγία θὰ ἦταν σκεπασμένη ὁλόκληρη μὲ πάγους ὡς τὴ θάλασσα, ὅπως ἡ ἀντικρινὴ τῆς Γροιλανδίας ποὺ δὲν βρέχεται μὲ τὰ θερμὰ νερά του.

Ἐνα ἄλλο πλατὺ θαλάσσιο ρεῦμα, ψυχρὸ ὅμως αὐτό, κατεβαίνει ἀπὸ τὸν Β. Παγωμένο ὠκεανὸ καὶ φέρνει μεγάλα παγόβουνα. Αὐτὸ βρέχει τὸ Λαμπραντόρ καὶ κάνει τὰ παράλια τῆς Ν. Ὑόρκης ψυχρά.

2. Μέγας ὄνομα καὶ πρᾶγμα εἶναι ὁ Εἰρηνικὸς ὠκεανός, ποὺ ἀπλώνεται ἀπέραντος ἀνάμεσα στὴν Ἀσία καὶ τὴν Ἀμερικὴ. Εἶναι πραγματικὰ ὁ μεγαλύτερος ἀπ' ὅλους. Σκεπάζει μόνος του περισσότερο ἀπὸ τὸ 1/3 τῆς Γῆς. Θὰ χωροῦσαν ἄνετα μέσα σ' αὐτὸν ὅλες οἱ ἡπείροι καὶ τὰ νησιά τοῦ κόσμου καὶ ἀκόμη θὰ περισσεύει. Βόρεια ὁ Βερίγγειος πορθμὸς τὸν ἐνώνει μὲ τὸν Βορ. Παγωμένο ὠκεανό, νότια συγχωνεύεται μὲ τὸν Νοτ. Παγωμένο ὠκεανό. Τὸ μᾶκρος του ἀπὸ τὰ βόρεια ἕως τὰ νότια εἶναι 9.000 ναυτικά μίλια, τὸ πλάτος του ἀπὸ τὴν Ἀσία ὡς τὴν Ἀμερικὴ εἶναι 12.000 ναυτικά μίλια. Ἔτσι ἡ ἑκτασί του εἶναι 180.000.000 τετρ. χλμ. Ὁ βυθὸς τοῦ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ βαθαίνει, ὅσο προχωρεῖ ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ πρὸς τὴν Ἀσία, γιὰ νὰ φθάσῃ ἔξω ἀπὸ τὴς Φιλιππίνες τὰ 10.800 μέτρα. Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἄβυσσο τὰ ὑψηλότερα βουνὰ τῆς γῆς Ἰμαλάϊα, ὅχι μόνον θὰ ἐχάνονταν, ἀλλὰ καὶ θάφηναν στὸν ὠκεανὸ κοντὰ 2.000 μέτρα βάθος.

Θαλάσσια ρεύματα. Ὅπως ὁ Ἀτλαντικὸς ἔτσι καὶ ὁ Εἰρηνικὸς ἔχει τὰ θαλάσσια ρεύματά του. Τὸ σπουδαιότερο εἶναι τὸ θερμὸ Ἰαπωνικὸ ρεῦμα, Κοῦρο Σίβο—μαῦρο νερό. Τὸ Κοῦρο Σίβο ξεκινáει ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Κίνας, βρέχει τὴς ἀκτὲς τῆς Ἰαπωνίας καὶ πηγαίνει πρὸς τὴν Καλλιφόρνια καὶ τὸν Καναδὰ τῆς Ἀμερικῆς. Θερμὸ καθὼς εἶναι, γλυκαίνει τὸ κλίμα τους καὶ τὸ κάνει κατάλληλο γιὰ τὴ γεωργία. Ἐνα ἄλλο, ψυχρὸ ὅμως, ρεῦμα ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸν Νοτ. Παγωμένο ὠκεανὸ καὶ κάνει τὴς δυτικὲς ἀκτὲς τῆς Νοτ. Ἀμερικῆς ἐρήμους. Γιατὶ οἱ δυτικοὶ ἄνεμοι μὲ τοὺς ὑδρατμούς ποὺ περνοῦν πάνω του, κρυώνουν, ρίχνουν τὴς βροχὲς στὴ θάλασσα καὶ πνέουν στὴς ἀκτὲς ξηροί. Ὁ Μέγας Εἰρηνικὸς ὠκεανὸς ἦταν ἄγνωστος. Πρῶτος τὸν πέρασε ὁ Μαγγελάνος. Ἐτυχε νὰ μὴν ἀπαντήσῃ στὸ ταξίδι του τρικυμία καὶ τὸν ὀνόμασε Εἰρηνικὸ. Πολλοὶ ὕστερα ἀπ' αὐτὸν τὸν ἐγύρισαν ὁλόκληρο καὶ ἀνεκάλυψαν τὰ ἀμέτρητα ἡφαιστειογενῆ καὶ κοραλλιογενῆ νησιά του.

3. Ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανός ἀνάμεσα στὴν Ἀφρικὴ, Ἀσία καὶ Ὠκεανία εἶναι μικρότερος ἀπὸ τοὺς δύο ἄλλους. Βρέχει τὴς Ἰνδίες καὶ γι' αὐτὸ πήρε ἀπ' αὐτὲς τὸνομά του. Στὰ ἀρχαῖα χρόνια ὁ ναύαρχος τοῦ Μεγ. Ἀλεξάνδρου Νέαρχος εἶχε περιπλεύσει τὴς Β Δ ἀκτὲς του. Στὰ νεώτερα ὁ Βάσκο Ντὲ-Γκάμα εἶχε φθάσει στὴς θαλάσσεσ του ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο τῆς Καλῆς Ἑλπίδος καὶ ὁ Μαγγελάνος ἀπὸ

τόν Ειρηνικό. Σήμερα μέσα στὸν Ἰνδικὸ ὠκεανὸ διασταυρῶνονται οἱ συγκοινωνίες γιὰ τὴ Νοτ. Ἀσία, τὴν Αὐστραλία καὶ τὴν Ἀνατολ. Ἀφρική. Μὲ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανὸ ἐνώνονται σπουδαῖες γιὰ τὴ συγκοινωνία θάλασσες: Ἡ στενὴ Ἐρυθρὰ θάλασσα, ποὺ μὲ τὴ διώρυγα τοῦ Σουέζ συγκοινωνεῖ μὲ τὴν Μεσόγειο. Ὁ βαθὺς Περσικὸς κόλπος, ὁ μεγάλος κόλπος τῆς Βεγγάλης καὶ ἡ Μαλαϊκὴ θάλασσα ποὺ τὸν ἐνώνει μὲ τὸν Εἰρηνικὸ καὶ τὰ πλούσια νησιὰ τῆς Ὠκεανίας.

Ὁ Ἰνδικὸς ὠκεανὸς ἔχει ἔκταση 72 ἐκατ. τετρ. χλμ. καὶ συγχωνεύεται νότια μὲ τὸ Νότιο Παγωμένο ὠκεανό.

4. Ὁ Βόρειος Παγωμένος ὠκεανὸς βρίσκεται στὰ βόρεια τῆς Γῆς. Κλείνεται ἀπὸ τὴν Ἀσία, τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερικὴ καὶ σκεπάζεται ἀπὸ πάγους. Πρῶτος ποὺ κατόρθωσε νὰ φθάσῃ στὸ κέντρο του, δηλ. στὸν Βόρειο Πόλο, ἦταν στὰ 1909 ὁ Ἀμερικανὸς Πήρυ.

5. Ὁ Νότιος Παγωμένος ὠκεανὸς βρίσκεται στὰ νότια τῆς Γῆς καὶ σκεπάζεται κι αὐτὸς ἀπὸ πάγους. Τριγυρίζει ὅμως, ὅπως εἶδαμε, μιὰ πραγματικὴ ἑκτη ἡπειρο, τὴν ἀνεξερεύνητη ἀκόμη Ἀνταρκτικὴ. Ὁ Νορβηγὸς Ἀμουντσεν κατόρθωσε στὰ 1911 νὰ φθάσῃ πρῶτος στὸ κέντρο τῆς, ὅπου εἶναι ὁ Νότιος Πόλος.

Η ΘΑΛΑΣΣΑ

1. Ἡ θάλασσα εἶναι τρεῖς φορές περισσότερη ἀπὸ τὴ στεριά καὶ τὴν τριγυρίζει ὁλόκληρη. Μὲ τοὺς εὐκόλους ὑδάτινους δρόμους τῆς διευκόλυνε τὸν ἄνθρωπο στὴ συγκοινωνία καὶ τὸν βοήθησε νὰ ἐξερευνήσῃ τὴ Γῆ καὶ νὰ ἀνακαλύψῃ τὶς ἄγνωστες ἡπείρους. Ζεστὴ τὸ χειμῶνα καὶ δροσερὴ τὸ καλοκαίρι, κάνει τὸ κλίμα γλυκὸ. Μὲ τοὺς ὑδρατμούς τῆς φέρνει βροχὲς κι ἔτσι βοηθαεὶ στὴν ἀνάπτυξη τῶν φυτῶν. Τρέφει ἀκόμη τὸν ἄνθρωπο μὲ τὰ ψάρια τῆς. Ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας μετράμε κατακόρυφα τὰ ὕψη τῆς στεριᾶς, δηλ. τοὺς κάμπους, τὰ ὄροπέδια, τὰ βουνά.

2. Τὸ νερὸ τῆς θάλασσας φαίνεται βαθυγάλαζο. Ἐνῶς ὅμως πάρῳμε λίγο, θὰ ἰδοῦμε, ὅτι εἶναι ἄχρωμο. Τὸ θαλασσινὸ νερὸ εἶναι ἄρμυρό, γιατί ἔχει μέσα ἅλατι καὶ λίγο πικρὸ, γιατί ἔχει μαγνησία. Ἐκατὸ ὁκάδες θαλασσινὸ νερὸ περιέχουν τρεῖς ὁκάδες περίπου ἅλατι, λίγη μαγνησία, λίγο ἰώδιο καὶ λίγες ἄλλες οὐσίες διαλυμένες. Οἱ θάλασσες ποὺ ἐξατμίζονται πολὺ, ἐκεῖνες ποὺ δέχονται λιγότερα ποτάμια καὶ βροχὲς (Ἐρυθρὰ, Μεσόγειος) εἶναι περισσότερο ἄρμυρές· οἱ ἄλλες, λιγότερο. Τὸ θαλασσινὸ νερὸ εἶναι βαρύτερο ἀπὸ τὸ γλυκὸ νερὸ τῶν λιμνῶν καὶ τῶν ποταμῶν. Γι' αὐτὸ κολυμπάει καγεῖς εὐκολώτερα στὴ θάλασσα παρὰ στὰ ποτάμια. Ὁ ἄνθρωπος κατόρ-

θώσε μέχρι τώρα νά ἐξερευνήσῃ τὰ βάθη τῆς θάλασσης ὥς τὰ 1000 περίπου μέτρα. Βαθύτερα ὅμως δὲν κατέβηκε.

3. Ἡ ζωὴ στὴ θάλασσα. Ὅπως στὴ στεριά ἔτσι καὶ στὴ θάλασσα υπάρχουν φυτὰ, ὑδροβία (φύκια κλπ.) καὶ ζῶα, δηλ. ψάρια καὶ ἄλλα. Ὑπάρχουν λογῆς-λογῆς ψάρια, μικρὰ καὶ μεγάλα, θαλάσσια κῆτη (καρχαρίες, φάλαινες κλπ.). Ἀκόμη, ἄπειρα κοχύλια, δστρακα καὶ μικρότατα ζωῦφια ποὺ δὲν φαίνονται, παρὰ μόνο μὲ τὸ μικροσκόπιο. Τὰ μικροσκοπικὰ ὅμως αὐτὰ ζῶα φέρνουν μεγάλες ἀλλαγές στὰ βάθη τῆς θάλασσης. Μερικὰ ποὺ αἰωροῦνται στὸ νερό, ἄμα πεθάνουν, κατακαθίζουσιν στὰ βάθη καὶ μὲ τὰ κοχύλια τοὺς σχηματίζουν παχιά στρώματα ἀπὸ ἄσπρη λάσπη. Ἀπὸ τέτοια ξερὰ ἄσπρη λάσπη ἔχει γίνεῖ ἡ κιμωλία μας. Ἄλλα μικροσκοπικὰ ζῶα, τὰ κοράλλια, εἶναι κολλημένα στὸ βυθὸ τῶν θερμῶν θαλασσῶν. Ἐκεῖ ζοῦν κατὰ σωροὺς, πολλαπλασιάζονται πολὺ καὶ σχηματίζουν σιγὰ-σιγὰ τεράστιους ὄγκους, βράχους. Οἱ ὄγκοι αὐτοὶ σκαλὶ-σκαλί ἀνεβαίνουν στὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσης κι ἔτσι σχηματίζονται ὁλόκληρα νησιά, κοραλλιογενεῖ, ἰδίως στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.

Ἡ Γῆ Κινεῖται

1. Οἱ πέντε ἥπειροι Εὐρώπη, Ἀσία, Ἀφρική, Ἀμερική, Ὠκεανία μὲ τὴν Ἀνταρκτική, καὶ οἱ ὠκεανοὶ Μέγας ἢ Εἰρηνικός, Ἀτλαντικός, Ἰνδικός, Βόρειος Παγωμένος καὶ Νότιος Παγωμένος ἀποτελοῦν, ὅπως εἶδαμε, τὴν Γῆ.

2. Ἡ Γῆ, καθὼς εἶπαμε, εἶναι στρογγυλή, σφαιρική, ἔχει τὸ σχῆμα τοῦ πορτοκαλιοῦ, εἶναι μία μεγάλη σφαῖρα. Ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειά της τὰ 3/4 σκεπάζονται μὲ θάλασσα καὶ τὸ 1/4 μὲ στεριά, ξηρά.

ΑΣΙΑ 44 ἑκ. τετ. χ.	ΜΕΓΑΣ Ἡ ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ	ΑΤΛΑΝΤΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ	ΙΝΔΙΚΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ	ΒΟΡΕΙΟΣ ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ ΝΟΤΙΟΣ ΠΑΓΩΜΕΝΟΣ ΩΚΕΑΝΟΣ
ΑΜΕΡΙΚΗ 42 ἑκ. τετ. χ.				
ΑΦΡΙΚΗ 30 ἑκ. τετ. χ.				
ΕΥΡΩΠΗ 10 ἑκ. τετ. χ. ΩΚΕΑΝΙΑ 9 ἑκ. τετ. χ.				
ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ 14 ἑκ. τετ. χ.				

1. Ἡ Γῆ ἔχει ἐπιφάνεια 510 ἑκατ. τετρ. χλμ. καὶ σκεπάζεται ἀπὸ Ἡπείρους καὶ Ὠκεανοὺς. (Συγκρίνετε στὸν παραστατικὸν αὐτὸν πίνακα τὸ μέγεθός τους).

3. Ἡ Γῆ εἶναι, ὅπως τὸ πορτοκάλι, λίγο πιεσμένη καὶ πλατιά στὶς ἄκρες καὶ ἐξογκωμένη στὴ μέση. Τὰ δυὸ πιεσμένα ἀντίθετα μέρη εἶναι οἱ πόλοι τῆς Γῆς. Βόρεια εἶναι ὁ Βόρειος Πόλος, ποὺ βρίσκεται στὸ Βορ. Παγωμένο ὠκεανό. Μὲ τὴν πυξίδα μποροῦμε νὰ βροῦμε σὲ ποιοὺ σημείο τοῦ ὀρίζοντα βρίσκεται ὁ Βόρειος Πόλος. Ἡ μαγνητικὴ τῆς βελόνη θὰ μᾶς τὸ δείξη. Νότια εἶναι ὁ Νότιος Πόλος, ποὺ βρίσκεται στὸ κέντρο τῆς Ἀνταρκτικῆς.

Ἄν τώρα φαντασθοῦμε μίαν γραμμὴ νὰ τρυπᾷ καὶ νὰ περνᾷ τὴ Γῆ, σὰν βελόνα, ἀπὸ τὸν ἓνα πόλο στὸν ἄλλο, ἔχομε τὸν ἄξονα τῆς Γῆς. Ἡ Γῆ δὲν μένει οὔτε μιά στιγμὴ ἀκίνητη. Κινεῖται, ὅπως ἡ σφούρα, γύρω στὸν ἑαυτὴ τῆς, γύρω στὸν ἄξονά τῆς. Ἡ κίνηση αὐτὴ γύρω στὸν ἑαυτὴ τῆς, ἡ περιστροφή τῆς Γῆς στὸν ἄξονά τῆς, γίνεται ἀπὸ τὰ δυτικὰ στὰ ἀνατολικά καὶ διαρκεῖ 24 ὥρες, ἓνα δηλ. ἡμερόνυχτο.

Παιχνίδι. Περάστε ἀπὸ τὶς πλατιῆς ἄκρες τοῦ ἓνα πορτοκάλι σὲ μιά μακριὰ βελόνα ἢ σὲ σκληρὸ σύρμα. Δώστε μιά στὸ πορτοκάλι νὰ γυρίσῃ, νὰ περιστραφῇ στὴ βελόνα ἢ στὸ σύρμα. Θάχετε μιά καλὴ παρομοίωση τῆς Γῆς μὲ τοὺς πόλους, τὸν ἄξονα καὶ τὴν περιστροφή τῆς.

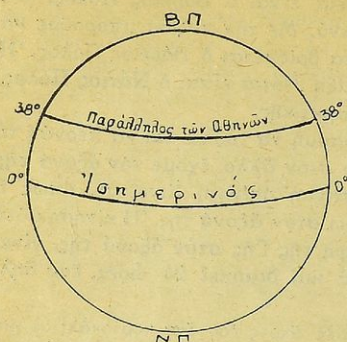
Ἡ ΥΔΡΟΓΕΙΟΣ ΣΦΑΙΡΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΥΚΛΟΙ ΤΗΣ

Τὴν καλύτερη ἀναπαράσταση τῆς Γῆς μᾶς τὴν δίνει ὁ χάρτης τῆς, ἡ ὕδρoγειος σφαῖρα. Σ' αὐτὴν θὰ ἴδῃτε καλύτερα τὸ σχῆμα τῆς, τοὺς ὠκεανούς καὶ τὶς Ἠπείρους, τὸν Βόρειο καὶ τὸν Νότιο Πόλο, τὸν ἄξονά τῆς.

1. Ὁ Ἰσημερινός. Στὴ μέση τῆς ὑδρογείου σφαίρας τοῦ σχολείου μας καὶ κάθετα στὸν ἄξονά τῆς θὰ ἴδοῦμε χαραγμένη γύρω-γύρω μιά γραμμὴ. Ἡ γραμμὴ αὐτὴ σχηματίζει ἓναν μεγάλο κύκλο καὶ περνᾷ ἀπὸ τὶς χώρες, ὅπου εἶναι ἴση ἡ ἡμέρα μὲ τὴ νύκτα. Εἶναι ὁ Ἰσημερινός. Ὁ Ἰσημερινός εἶναι ὁ μεγαλύτερος κύκλος τῆς ὑδρογείου σφαίρας καὶ ἔχει μᾶκρος 40 ἑκατ. μέτρα. Βρίσκεται σὲ ἴση ἀπόσταση ἀπὸ τοὺς πόλους καὶ χωρίζει τὴν ὑδρογεία σφαῖρα σὲ δύο ἡμισφαίρια, στὸ βόρειο ἡμισφαίριο καὶ στὸ νότιο ἡμισφαίριο.

2. Οἱ παράλληλοι κύκλοι. Στὸ βόρειο καὶ στὸ νότιο ἡμισφαίριο τῆς ὑδρογείου σφαίρας τοῦ σχολείου μας θὰ παρατηρήσωμε καὶ ἄλλες γραμμὲς παράλληλες μὲ τὸν Ἰσημερινό. Κάνουν κι αὐτὲς κύκλους μικρότερους, ὅσο προχωροῦμε πρὸς τοὺς πόλους. Οἱ κύκλοι αὗτοι εἶναι οἱ παράλληλοι. 90 παράλληλοι στὸ βόρειο ἡμισφαίριο καὶ ἄλλοι 90 στὸ νότιο. Οἱ παράλληλοι αὗτοι μετριῶνται σὲ μοῖρες, ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ ἕως τοὺς πόλους μὲ ἀριθμούς 0 ἕως 90. Μηδὲν μοῖρες (0°) ἔχει ὁ Ἰσημερινός, 1° οἱ πρῶτοι παράλληλοι βόρεια καὶ νότια τοῦ Ἰσημερινοῦ 2, 3, ... 10, ... 20 ... οἱ ἄλλοι, ἕως 90°, ποὺ ἔχουν

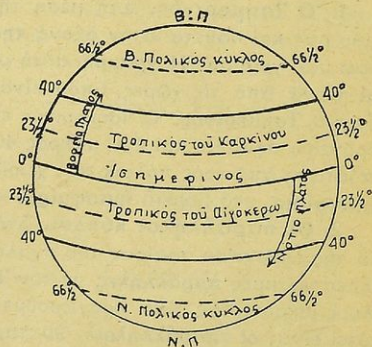
οι πόλοι. Οι αριθμοί των παραλλήλων είναι γραμμένοι στους γεωγραφικούς χάρτες δεξιά και αριστερά στο περιθώριο. Κύκλους πα-

2. Ίσημερινός και παράλληλος Ἀθηνῶν.

ονται στους χάρτες με διακεκομμένη γραμμή. Οι πολικοί κύκλοι απέχουν από τον Ίσημερινό $66\frac{1}{2}$ μοίρες και βρίσκονται κοντά στους πόλους. Εκείνος που βρίσκεται στο βόρειο ημισφαίριο κοντά στο βόρειο πόλο λέγεται **βόρειος πολικός** και εκείνος που βρίσκεται στο νότιο ημισφαίριο κοντά στο νότιο πόλο λέγεται **νότιος πολικός κύκλος**.

3. Γεωγραφικό πλάτος. Οι παράλληλοι κύκλοι χωρίζουν την υδρόγειο σφαίρα σε στενές ζώνες. Κάθε τόπος που βρίσκεται στον ίδιο παράλληλο απέχει ίσα από τον Ίσημερινό, έχει την ίδια απόσταση, το ίδιο γεωγραφικό πλάτος. Ἄς κοιτάξουμε π.χ. τις χώρες που βρίσκονται στον ίδιο παράλληλο με την Ἀθήνα. Ὅλες αυτές οι χώρες απέχουν από τον Ίσημερινό, όσο και η πρωτεύουσά μας. Ἐχουν δηλαδή το ίδιο γεωγραφικό πλάτος με την Ἀθήνα. Ὅσοι τόποι βρίσκονται στο βόρειο ημισφαίριο έχουν **βόρειο γεωγραφικό πλάτος** και όσοι βρίσκονται στο νότιο ημισφαίριο έχουν **νότιο γεωγραφικό πλάτος**. Τὸ γεωγραφικὸ πλάτος ἐνὸς τόπου

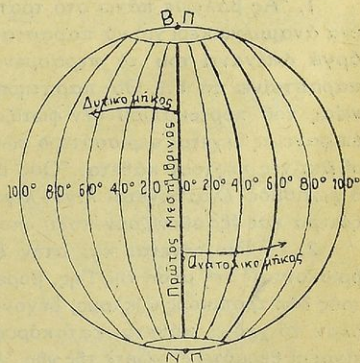
3. Παράλληλοι και γεωγραφικὸ πλάτος.

μετριέται με τὸν ἀριθμὸ πού ἔχει ὁ παράλληλός του. Ἐτσι π.χ. λέμε ὅτι ἡ Ἀθήνα ἔχει βόρειο πλάτος 38° , (διάβασε 38 μοῖρες). Δηλαδή βρίσκεται στὸν βόρειο 38° παράλληλο. Κάθε μοῖρα γεωγραφικοῦ πλάτους ἀπέχει ἀπὸ τὴν ἄλλη 111 χιλιόμετρα. **Ὡστε: γεωγραφικὸ πλάτος λέγεται ἡ ἀπόσταση ἑνὸς τόπου ἀπὸ τὸν ἰσημερινὸ καὶ μετριέται σὲ μοῖρες.**

Ἀσκήσεις. Χαράξετε στὸ πορτοκάλι σας τοὺς παράλληλους κύκλους καὶ κόψτε το σὲ φέτες γεωγραφικοῦ πλάτους.

4. Οἱ μεσημβρινοί. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Ἰσημερινὸ καὶ τοὺς παραλλήλους παρατηροῦμε στὴν ὑδρόγειο σφαῖρα κι ἄλλες γραμμές. Ἀρχίζουν ἀπὸ τὸν βόρειο πόλο, διασταυρῶνονται μὲ τὸν Ἰσημερινὸ καὶ τελειώνουν στὸ νότιο πόλο. Εἶναι ἡμικύκλια καὶ λέγονται **κυρίως μεσημβρινοί** ἢ **ἡμιμεσημβρινοί**. Κάθε τόπος ἔχει καὶ τὸν μεσημβρινὸ του. Γιὰ νὰ κάνουμε τὸ δικό μας τεντώνουμε μιὰ κλωστή ἀπὸ τὸ βόρειο πόλο ἔτσι, ὥστε νὰ περνᾷ ἀπὸ τὸν τόπο μας. Τὴ στιγμή πού θὰ περνᾷ ὁ ἥλιος ἀπὸ τὸν μεσημβρινὸ μας ὅλοι οἱ τόποι, πού βρίσκονται σ' αὐτόν, θὰ ἔχουν μαζί μὲ μᾶς **μεσημβρία**, δηλ. μεσημέρι.

Ἄν ἐνώσωμε τὸν ἕνα ἡμιμεσημβρινὸ μὲ τὸν ἄλλο, πού βρίσκεται ἀκριβῶς στὴν ἀντίθετη μεριά τῆς ὑδρογείου σφαίρας, θὰ σχηματιστῇ ἕνας μέγας κύκλος, ὁ **μεσημβρινός**. Ὁ κύκλος αὐτὸς περνáει ἀπὸ τοὺς δύο πόλους καὶ διασταυρῶνεται μὲ τὸν ἰσημερινὸ. Τέτοιους μεσημβρινούς μπορούμε νὰ κάνουμε ὅσους θέλομε. Θὰ περνοῦν ὅλοι ἀπὸ τοὺς πόλους καὶ θὰ εἶναι ἴσοι. Ἀπὸ τοὺς πολλοὺς μεσημβρινούς οἱ γεωγράφοι καὶ οἱ ναυτικοὶ συμφώνησαν νὰ θεωρήσουν ἕναν ὡς **πρῶτο**. Σὰν τέτοιο θεώρησαν τὸν μεσημβρινὸ πού περνáει ἀπὸ τὸ ἀστεροσκοπεῖο **Γκρήνουϊτς** τῆς Ἀγγλίας, κοντὰ στὸ Λονδίνο καὶ τὸν εἶπαν **πρῶτο Μεσημβρινό**. Τὸν ἐσημείωσαν στοὺς χάρτες μὲ ἀριθμὸ 0 καὶ χάραξαν 180 ἡμιμεσημβρινούς ἀνατολικά του καὶ ἄλλους 180 δυτικά του. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μεσημβρινῶν αὐτῶν σημειώνεται στοὺς χάρτες στὸ πάνω καὶ στὸ κάτω περιθώριό τους. Ὁ πρῶτος μεσημβρινὸς χωρίζει τὴ Γῆ σὲ **ἀνατολικὸ** καὶ **δυτικὸ ἡμισφαίριο**.

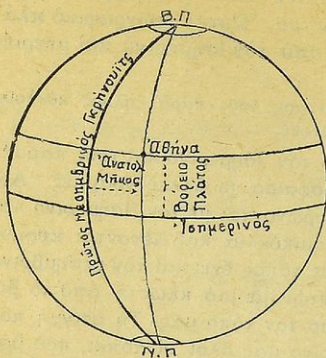

4. Μεσημβρινές καὶ γεωγραφικὸ μῆκος.

5. Γεωγραφικὸ μῆκος. Ἡ

ἀπόσταση ἑνὸς τόπου ἀπὸ τὸν **πρῶτο** μεσημβρινὸ λέγεται **γεωγρα-**

φικό μήκος και μετρίεται σε μοίρες. "Αν ό τόπος βρίσκεται δυτικά του, τό μήκος λέγεται **δυτικό**, αν ό τόπος βρίσκεται ανατολικά του, τό μήκος λέγεται **ανατολικό**. "Ετσι π.χ. ή 'Αθήνα, που βρίσκεται ανατολικά από τόν πρώτο μεσημβρινό και ό μεσημβρινός της έχει αριθμό 23°, λέμε ότι έχει είκοσι τριών μοιρών ανατολικό μήκος.

5. Γεωγραφικό πλάτος και μήκος της 'Αθήνας.

κος 26°. "Αλλο πλοίο τηλεγραφεί: «Έρχομαι πρὸς βοήθειαν, είμαι βόρειο πλάτος 36°, ανατολικό μήκος 28°». Ποῦ βρίσκεται τό ένα πλοίο και ποῦ τό άλλο;

Άσκήσεις. 1. Βρῆτε στην ὑδρόγειο σφαίρα τίς χώρες που ἔχουν τὸν ἴδιο μεσημβρινό, δηλ. τὸ ἴδιο γεωγραφικό μήκος μετὴν 'Αθήνα. Ποιές χώρες ἔχουν τὸ ἴδιο δυτικό μήκος; 2. Παίξετε στὸ πορτοκάλι σας τοὺς μεσημβρινούς. Κόψτετὸ σὲ ἡμισφαίρια ἀνατολικό και δυτικό, σὲ φέτες μήκους. Μὲ τί μοιάζουν; 3. "Ενα πλοίο μετὸν ἀσύρματό του στέλνει σῆμα ὅτι κινδυνεύει σὲ βόρειο πλάτος 38°, ἀνατολικό μή-

ΟΙ ΖΩΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

1. "Ας βάλουμε πάνω στὸ τραπέζι ἑνὸς μισοσκότεινου δωματίου ἓνα ἀναμμένο κερί γιὰ νὰ παρασταίη τὸν "Ηλιο. "Ας στρέψωμε ἔπειτα ἀργὰ ἀπέναντί του τὸ περασμένο σὲ σύρμα πορτοκάλι μας ποῦ παρασταίνει τὴ Γῆ. Θὰ παρατηρήσωμε ὅτι ὅλα τὰ μέρη τῆς ἐπιφανείας τοῦ πορτοκαλιοῦ δὲν φωτίζονται ὅμοια. "Η μέση τῆς κυρτῆς ἐπιφανείας δέχεται περισσότερο φῶς και φωτίζεται λαμπρότερα. "Εκεῖ οἱ ἀκτίνες πέφτουν κάθετα. "Οσο ὁμως προχωροῦμε πρὸς τίς ἄκρες, ὁ φωτισμός ἐλαττώνεται λίγο-λίγο· οἱ ἀκτίνες πέφτουν ὀλοένα λοξότερα και ἐξασθενίζουν πολὺ στοὺς πόλους τοῦ πορτοκαλιοῦ.

2. Τὸ ἴδιο γίνεται και στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Οἱ χώρες ποῦ βρίσκονται στὴ μέση τῆς Γῆς, βόρεια και νότια στὸν "Ισημερινό ἔως τοὺς δύο τροπικοὺς κύκλους, δέχονται τίς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου διαρκῶς, ὅλον τὸ χρόνο, κάθετα, κατακόρυφα. Ζεσταίνονται πάρα πολὺ και εἶναι οἱ θερμότερες χώρες τῆς γῆς. "Αντίθετα στίς χώρες ποῦ ἀπλώνονται ἀπὸ τοὺς πολικοὺς κύκλους ἔως τοὺς πόλους οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου πέφτουν πάρα πολὺ λοξὰ και δὲν ζεσταίνονται σχεδὸν καθόλου. Οἱ χώρες λοιπὸν αὐτὲς ἔχουν τρομερὸ κρύο και γι' αὐτὸ εἶναι παγωμέ-

νες. Ἀνάμεσα τώρα στίς **θερμές χώρες** τοῦ ἡμερινοῦ πού φλογίζονται καί στίς **πολικές χώρες** πού εἶναι παγωμένες, οἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου πέφτουν λίγο - λίγο λοξά. Γι' αὐτό ἡ θερμότητα ἐλαττώνεται σιγά - σιγά καί οἱ χώρες πού βρίσκονται ἐκεῖ δέν ἔχουν οὔτε ὑπερβολική ζέστη, οὔτε ὑπερβολικό κρύο, εἶναι **εὐκρατες χώρες**.

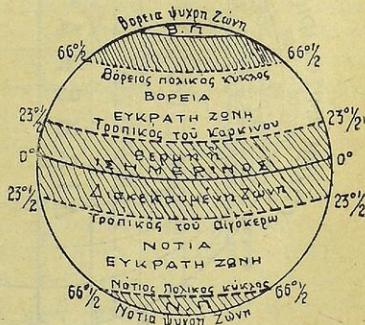
3. Ἔτσι ἡ ἐπιφάνεια τῆς Γῆς χωρίζεται σέ πέντε πλατιές **ζώνες**: τῇ **θερμῇ, διακεκαυμένη ἢ τροπικῇ ζώνῃ** ἀνάμεσα στοὺς δύο τροπικοὺς κύκλους, τίς δύο **εὐκρατες ζώνες** ἀνάμεσα στοὺς τροπικοὺς καί τοὺς πολικοὺς κύκλους καί τίς δύο **ψυχρὲς (κατεψυγμένες) ζώνες** πέρα ἀπὸ τοὺς πολικοὺς κύκλους ὡς τοὺς πόλους.

α) Ἡ **θερμὴ τροπικὴ ζώνη** βρίσκεται στὴ μέση τῆς Γῆς, νότια καί βόρεια στὸν ἡμερινό, κι ἔχει πλάτος 5.200 χλμ. Οἱ χώρες τῆς ἔχουν πάντοτε καλοκαίρι καί πολὺ μεγάλη ζέστη. Ἐκεῖ χειμώνας δέν ὑπάρχει. Ὑπάρχουν μόνον δύο ἐποχές, ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν καί ἡ ἐποχὴ τῆς ξηρασίας. Ἔτσι στὸν ἡμερινό οἱ βροχὲς εἶναι ἀμύηλες καί ἡ βλάστηση πυκνὴ καί πλουσιότατη. Ὅσο ὅμως προχωροῦμε πρὸς τοὺς τροπικοὺς, οἱ βροχὲς ἐλαττώνονται καί ἡ βλάστηση ἀραιώνει. Σὲ πολλὰ μέρη γύρω στοὺς τροπικοὺς οἱ βροχὲς λείπουν σχεδὸν τελείως κι ἐκεῖ ἀπλώνονται ἔρημοι.

β) Ἡ **βόρεια εὐκρατὴ ζώνη** ἀπλώνεται ἀπὸ τὸν τροπικὸ τοῦ Καρκίνου ἕως τὸν Βόρειο πολικὸ κύκλο καί ἡ **νότια εὐκρατὴ ζώνη** ἀπὸ τὸν τροπικὸ τοῦ Αἰγόκερω ἕως τὸ νότιον πολικὸ κύκλο. Κάθε μιὰ ἔχει πλάτος 5.000 χλμ. Τὸ περισσότερο ὅμως μέρος τῆς νότιας εὐκρατῆς ζώνης σκεπάζεται ἀπὸ θάλασσα.

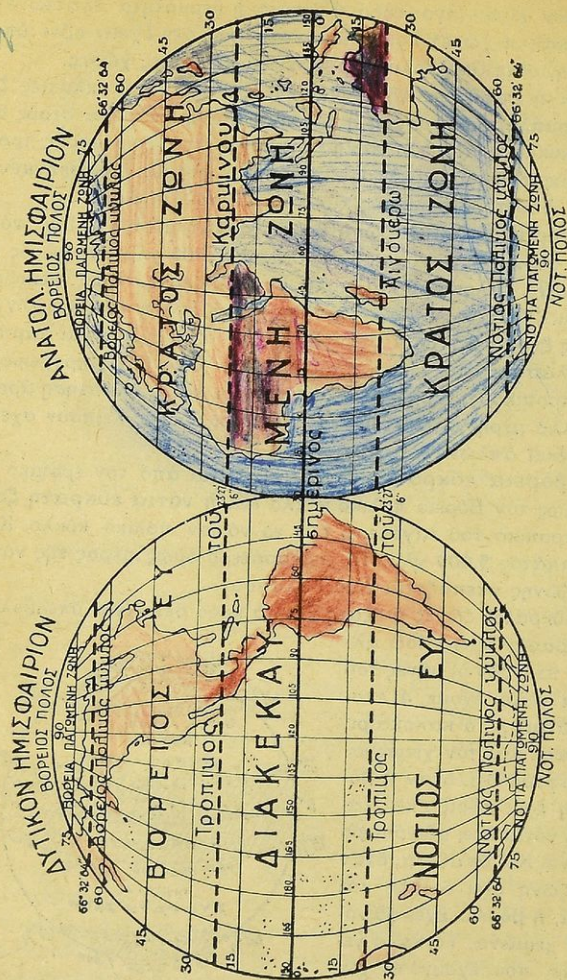
Στίς εὐκρατες ζώνες ἡ ζέστη καί τὸ κρύο δέν εἶναι ὑπερβολικά.

Ἡ θερμοκρασία ὅμως ἐδῶ ἀλλάζει, ὅσο περνοῦν οἱ μῆνες τοῦ χρόνου. Γι' αὐτὸ ἔχομε 4 ἐποχές: τὴν ἀνοιξή, τὸ καλοκαίρι, τὸ φθινόπωρο καί τὸν χειμῶνα. Μὲ τὴ διαφορά ὅτι, ὅταν ἡ βόρεια ζώνη ἔχει ἀνοιξή καί καλοκαίρι, ἡ νότια ἔχει φθινόπωρο καί χειμῶνα. Καί ἀντίθετα, ὅταν ἡ νότια ζώνη ἔχει ἀνοιξή καί καλοκαίρι, ἡ βόρεια ἔχει φθινόπωρο καί χειμῶνα. Τὸ καλὸ γεωικὸ κλίμα πού ἔχουν οἱ χώρες στίς εὐκρατες ζώνες εὐκολώνει τὸν ἄνθρωπο στίς ἐργασίες του. Γι' αὐτὸ εἶναι πυκνοκατοικημένες καί πολὺ προοδευμένες.

6. Ζώνες τῆς γῆς.

γ) Οι ψυχρές, κατεψυγμένες ζώνες της Γης, βόρεια και νότια, απλώνονται από τους πολικούς κύκλους έως τους πόλους και

7. Ήμισφαίρια. Ήπειροι και Ωκεανοί. Ζώνες της Γης.

(Χρωματίζετε γαλάζιες τις θάλασσες, κόκκινες τις χώρες της θερμής ζώνης, τριανταφυλλίες τις χώρες των εύκρατων ζωνών και άφηστε λευκές τις πολικές ζώνες).

είναι τον περισσότερο καιρό παγωμένες. Έκεί καλοκαίρι σάν το δικό μας δεν υπάρχει, αλλά επικρατεί ένας χειμώνας σχεδόν διαρ-

κής. Κοντά στους πόλους ο ήλιος έξι μήνες όλόκληρους δέν ανατέλλει καθόλου. Τους άλλους έξι δέν βασιλεύει, αλλά κάνει κύκλους χαμηλά στον όρίζοντα, χωρίς καθόλου νά ζεσταίνη. "Ετσι εκεί ύπάρχει μιá πάγωμένη ήμέρα που διαρκεί έξι μήνες και μιá κατάψυχη νύχτα που διαρκεί άλλους έξι. Κάθε ζωή κατά την áτέλειωτη αúτη **πολική** νύχτα σταματάει και μιá νεκρική σιωπή άπλώνεται πάνω στις άσπρες άπό τους πάγους πολικές έκτάσεις. X

'Ασκήσεις. 1. Σε ποιά ζώνη βρίσκεται ή 'Ελλάδα; 2. Παίζοντας με τό πορτοκάλι σας χωρίστε το στις πέντε ζώνες της Γής.

X Η ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΑ

1. 'Ο άέρας σκεπάζει την ξηρά και τη θάλασσα και είναι άπαραίτητος για τά φυτά, τά ζώα και τους ανθρώπους. 'Αέρας ύπάρχει παντού, και στα χαμηλά μέρη και στα ψηλά βουνά και πολύ ψηλότερα άπ' αúτά. Περικυκλώνει και τυλίγει όλόκληρη τη Γή, κάνει την **άτμόσφαιρα**. 'Η άτμόσφαιρα έχει ύψος (πάχος) πολλές χιλιάδες μέτρα. Πόσα όμως, δέν γνωρίζομε ακριβώς. 'Εκείνο που ξέρομε είναι, ότι ή άτμόσφαιρα χωρίζεται σε διάφορα στρώματα, πυκνότερα στα χαμηλά μέρη, άραιότερα όσο ανεβαίνομε ψηλότερα. Στα χαμηλότερα στρώματα, έως τά 11-12 χιλιάδες μέτρα, σχηματίζονται οι άνεμοι και οι ύδρατμοί, τά σύννεφα πυκνώνονται, κρύνουν και πέφτουν ως βροχή, χαλάζι, χιόνι. Γίνονται δηλ. εκεί διάφορες **τροπές**, γι' αúτό τά στρώματα αúτά αποτελούν την **τροπόσφαιρα**. Πάνω άπό τά 12 χιλιάδες μέτρα ή άτμόσφαιρα είναι πολύ άραιή, δέν έχει σύννεφα, άνέμους και γενικά τροπές. Είναι σχεδόν ήρεμη και στάσιμη, **στρατόσφαιρα**. Τά αεροπλάνα πετούν μέσα στην τροπόσφαιρα έως τά 7.000 μέτρα και ψηλότερα. 'Ο Βέλγος καθηγητής **Πικάρ** κατόρθωσε με αερόστατο νά ύψωθι στη στρατόσφαιρα έως τά 18 χιλιάδες μέτρα. Είχε κλεισθι σε μιá σφαίρα άπό άλουμίνιο και άνέπνεε εκεί ψηλά τον άέρα, που είχε πάρει άπό δώ κάτω. "Άλλοι έφθασαν στα 22.000 μέτρα.

2. 'Ο ξερός ατμοσφαιρικός άέρας έχει μέσα **όξυγόνο και άζωτο**. Τό άζωτο στον άέρα είναι πολύ περισσότερο άπό τό όξυγόνο. 'Η αναλογία του είναι τέσσερα με ένα. Για την ακρίβεια στα 100 μέρη άέρα, τά 79 είναι άζωτο και μόνο τά 20 είναι όξυγόνο. Τό όξυγόνο είναι άπαραίτητο για την άναπνοή μας. Χωρίς αúτό ούτε έμεις ούτε τά ζώα μπορούν νά ζήσουν, ούτε τά φυτά νά άναπτυχθοún. "Εχει άκόμη ο άτμοσφαιρικός άέρας και **διοξειδίο του άνθρακος**, αλλά πολύ λίγο. Αúτό που βγάνομε με την άναπνοή μας. Τό διοξειδίο του άν-

θρακος (άνθρακικό όξύ όπως τὸ λέμε) εἶναι άέριο βλαβερό. Πολύ γίνεται όταν καίγονται ξύλα, κάρβουνα, πετρέλαιο ἢ ὁ,τιδήποτε άλλο. Τὸ ἀναπνέουν ὅμως τὰ φυτὰ καὶ ἔτσι δὲν μᾶς βλάπτει. Στὰ κλειστὰ δωμάτια πού μένουν πολλοὶ ἄνθρωποι καὶ στὰ μαγκάλια μ' ἀναμμένα κάρβουνα σχηματίζεται πολὺ διοξειδίο τοῦ ἄνθρακος. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ ἀνοίγουμε τὰ παράθυρα καὶ νὰ προσέχωμε τὰ κάρβουνα. Ὁ ἀτμοσφαιρικός άέρας ἔχει ἀκόμη στὰ χαμηλότερα στρώματα σκόνη καὶ ὕδατιμούς. Σκόνη πολλή, διοξειδίο τοῦ ἄνθρακος καὶ ἀναθυμιάσεις ἀπὸ ἀκαθαρσίες ἔχει ὁ άέρας στοὺς κατοικημένους καὶ πυκνοκατοικημένους τόπους, στίς πόλεις, στὰ ἐργοστάσια, στὰ ἐλώδη μέρη, στὰ Δέλτα τῶν ποταμῶν. Στίς ἐξοχές εἶναι καθαρότερος. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ προτιμᾶμε τὸ ὑπαιθρο καὶ νὰ πηγαίνουν ἐκεῖ συχνὰ ὅσοι ζοὺν στίς πόλεις.

Ἀζωτο 79 μέρη στὰ 100, ὀξυγόνο 20, λίγο διοξειδίο τοῦ ἄνθρακος καὶ ὕδατιμούς ἔχει ἡ τροπόσφαιρα στὰ χαμηλότερα στρώματα, ἕως τὰ 5-6 χιλιάδες μέτρα. Ψηλότερα ὅμως τὸ ὀξυγόνο ἐλαττώνεται λίγο-λίγο. Γι' αὐτὸ ὁ άέρας πάνω ἀπὸ τὰ 7-8 χιλιάδες μέτρα δὲν εἶναι κατάλληλος γιὰ τὴν ἀναπνοή μας. Οἱ ὄρειβάτες στὰ Ἰμαλάια ἢ οἱ ἀεροπόροι πού πετοῦν πολὺ ψηλὰ παθαίνουν αἱμορραγίες.

Ἡ θερμοκρασία. Ὁ ἥλιος περνάει τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ ζεσταίνει στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς τὴ στεριά καὶ τὴ θάλασσα. Καὶ ἡ ἐπιφάνεια αὕτὴ ζεσταίνει τὸν άέρα πού κάθετα ἐπάνω της. Ἐτσι ὁ άέρας δὲν ζεσταίνεται κατευθεῖαν ἀπὸ τὸν ἥλιο, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς. Στὰ χαμηλότερα μέρη ὁ άέρας εἶναι ζεστότερος. Ὅσο ὅμως ἀνεβαίνομε ψηλότερα, τόσο γίνεται ψυχρότερος. Ἡ θερμοκρασία του δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὸ ὕψος, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴ διεύθυνση πού ἔχουν οἱ ἡλιακὲς ἀκτίνες στίς διάφορες ζώνες τῆς Γῆς. Στὴ θερμὴ ζώνη τῆς Γῆς, ὅπου οἱ ἡλιακὲς ἀκτίνες πέφτουν κάθετα, ἡ θερμοκρασία τοῦ άέρα εἶναι μεγάλη. Στοὺς πόλους, πού πέφτουν πολὺ πλάγια, εἶναι πολὺ χαμηλὴ. Στίς εὐκρατες χώρες ἡ μέση θερμοκρασία στὰ χαμηλὰ μέρη εἶναι 15° Κελσίου. Στὰ ψηλὰ βουνὰ (4.000 μέτρα) εἶναι 0° καὶ στὴ στρατόσφαιρα (12.000 μέτρ.) κατεβαίνει πολὺ κάτω ἀπὸ τὸ μηδὲν 45 βαθμούς.

Οἱ άνεμοι. Ὁ ἥλιος μὲ τίς ἀκτίνες του ζεσταίνει πολὺ τὸ ἔδαφος, καὶ τὸ ἔδαφος τὸν άέρα πού κάθετα ἐπάνω του. Ὁ άέρας ἐκεῖ ἀπὸ τὴ ζέστη γίνεται ἐλαφρότερος, ἀραιώνει καὶ ἀνεβαίνει πρὸς τὰ ψηλὰ. Τότε ἄλλος άέρας, ψυχρότερος καὶ βαρύτερος, κατεβαίνει νὰ πάρῃ τὴ θέση του. Ἐτσι σχηματίζονται ρεύματα άέρα, οἱ άνεμοι. Ὅσοι κάθεστε στὰ παραθαλάσσια μέρη θὰ ξέρετε τὸν μπάτη, τὴν θαλασσία αὔρα. Τὴν ἡμέρα, πού ὁ ἥλιος ζεσταίνει τὴ στεριά, φυσάει ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ μᾶς δροσίζει. Τὴ νύχτα πάλι ἄλλος δροσερός

άέρας έρχεται από τη στεριά πρὸς τη θάλασσα, ἡ **ἀπόγεια αὔρα**. Πῶς γίνεται αὐτό; Ἡ στεριά μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου ζεσταίνεται γρηγορώτερα ἀπὸ τὴ θάλασσα. Ἀμα ὅμως δύση ὁ ἥλιος ἡ στεριά χάνει ἀμέσως τὴ θερμότητα ποὺ πῆρε καὶ κρυώνει. Ἀντίθετα ἡ θάλασσα ζεσταίνεται ἀργότερα τὴν ἡμέρα, κρατεῖ ὅμως τὴ θερμότητα περισσότερο ὡς ἀργὰ τὴ νύχτα. Τὴν ἡμέρα λοιπὸν ὁ ἀτμοσφαιρικός ἀέρας τῆς στεριᾶς, ζεστότερος καὶ ἐλαφρότερος καθὼς γίνεται, ἀνεβαίνει ψηλά. Τότε ὁ ἀέρας τῆς θάλασσας, ποὺ εἶναι ψυχρότερος καὶ βαρύτερος, τρέχει νὰ πάρῃ τὴ θέση του. Καὶ νά, ἡ **θαλασσία αὔρα**. Τὴ νύχτα γίνεται τὸ ἀντίθετο. Ὁ ἀέρας στὴ θάλασσα, σὰ ζεστότερος καὶ ἐλαφρότερος, ἀνεβαίνει ψηλά. Ὁ ἀέρας τῆς στεριᾶς ποὺ ἔχει κρυώσει καὶ εἶναι ψυχρότερος καὶ βαρύτερος ὁρμᾷ πρὸς τὴ θάλασσα καὶ ἔτσι ἔχομε τὴν **ἀπόγεια αὔρα**.

Οἱ ἄνεμοι αὐτοὶ φυσᾶνε κανονικὰ ὀρισμένη περίοδο, εἶναι **περιοδικοί**. Περιοδικοὶ ἄνεμοι εἶναι καὶ τὰ **μελτέμια**, ποὺ φυσᾶνε τὸ καλοκαίρι στὴν πατρίδα μας. Τὰ μελτέμια, «οἱ ἐτησίαι» ὅπως τὰ ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι, εἶναι βόρειοι ξηροὶ ἄνεμοι, σαρώνουν τοὺς ὕδρατμοὺς καὶ κατευθύνονται ἀπὸ τὰ βόρεια πρὸς τὰ νότια. Κάνουν τὴν ἀτμόσφαιρα καθαρὴ καὶ ξάστερη κι ἔτσι ὁ οὐρανὸς παρουσιάζεται καταγάλανος. Περιοδικοὶ ἀκόμη ἄνεμοι εἶναι καὶ οἱ **μουσσῶνες** στὴν Ἀσία καὶ τὴν Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ. Οἱ θερινοὶ μουσσῶνες ἀπὸ τὸ Μάϊο ἕως τὸν Ὀκτώβριο φυσᾶνε ἀπὸ τοὺς ὠκεανοὺς πρὸς τὴς ἡπείρους γεμάτοι ὕδρατμοὺς καὶ φέρνουν πλούσιες βροχές. Οἱ χειμερινοὶ μουσσῶνες, ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριο ἕως τὸ Μάϊο, κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ ψυχρὰ βουνὰ καὶ ὁροπέδια τῆς Κεντρ. Ἀσίας καὶ Ἀνατολ. Ἀφρικῆς ξεροὶ πρὸς τὰ ζεστὰ παράλια καὶ τοὺς ὠκεανούς.

Οἱ ἀληγεῖς ἄνεμοι. Γύρω στὸν Ἰσημερινό, ὅπως εἶδαμε, ἡ ζέστη εἶναι μεγάλη. Ὁ ἀέρας γι' αὐτὸ ἐκεῖ ζεσταίνεται ἀπὸ τὴ γῆ πολὺ καὶ ἀνεβαίνει ψηλά. Ταυτόχρονα ἄνεμοι ψυχρότεροι ἀπὸ τὰ βόρεια καὶ τὰ νότια τρέχουν νὰ γεμίσουν τὴν ἀραιωμένη ἀτμόσφαιρα. Οἱ ἄνεμοι αὐτοὶ ἀκολουθοῦν κυρίως τοὺς ὠκεανούς καὶ δὲν τελειώνουν δὲν λήγουν ποτέ, εἶναι **ἀληγεῖς**.

Τοπικοὶ μεταβλητοὶ ἄνεμοι. Κάθε τόπος, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἀνέμους ποὺ εἶδαμε, ἔχει καὶ δικούς του τοπικοὺς ἀνέμους. Αὐτοὶ φυσᾶνε ἀπὸ τὰ διάφορα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα καὶ φέρνουν τὸ ὄνομά τους: Ἀνατολικός, δυτικός, βόρειος, νότιος, ΝΑ, ΝΔ, ΒΑ, ΒΔ, κλπ.

Περίληψη. Οἱ ἄνεμοι εἶναι ρεύματα ἀέρα, ποὺ σχηματίζονται ἀπὸ τὴ διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας τῶν διαφόρων τόπων τῆς γῆς. Φυσᾶνε α) κατὰ περιόδους (**περιοδικοὶ, ἐτησίες, μουσσῶνες**), β) διαρκῶς (**ἀληγεῖς**), γ) τοπικῶς, εἶναι **μεταβλητοὶ**. Ὅσοι ἄνεμοι φυσᾶνε ἀπὸ

τίς θάλασσαις ἔχουν ὑδρατμοὺς καὶ φέρνουν βροχές. "Οσοι φυσᾶνε ἀπὸ τῆ στεριά, τὴν ξηρὰ εἶναι ξηροὶ καὶ ξηραίνουν τὸν τόπον.

Ἀσκήσεις. Τί τοπικοὺς ἀνέμους ἔχετε; Ποιοὶ φέρνουν βροχές; Ποιοὶ χιόνι; Ποιοὶ ξηρασία; Κάνετε ἓνα ἀνεμολόγιον.

Υγρασία. Ὁ ἥλιος εξατμίζει τὰ νερὰ στὶς θάλασσαις, στὶς λίμνες, στὰ ποτάμια καὶ στὴ στεριά.

"Ετσι σχηματίζονται οἱ ὑδρατμοί, ποὺ ἔχει ὁ ἀέρας καὶ ἡ ἀτμόσφαιρα. Ὄταν οἱ ὑδρατμοὶ στὴν ἀτμόσφαιρα εἶναι πολλοὶ τότε ὁ ἀέρας, ὁ καιρὸς εἶναι ὑγρὸς, ἔχομε **ὕγρασία**. Ὄταν οἱ ὑδρατμοὶ στὴν ἀτμόσφαιρα εἶναι λίγοι, τότε ὁ ἀέρας, ὁ καιρὸς εἶναι ξηρὸς, ἔχομε **ξηρασία**.

Τὸ κλίμα. Ἡ θερμοκρασία, οἱ ἄνεμοι, ἡ ὑγρασία, ἡ ξηρασία, οἱ βροχές κανονίζουν τὸν καιρὸ, τὸ **κλίμα** ἑνὸς τόπου.

Τὸ θαλάσσιο κλίμα. Στὴν πατρίδα μας τὸ καλοκαίρι δὲν κάνει πολλὴ ζέστη καὶ τὸ χειμῶνα δὲν κάνει πολὺ κρύο, γιατί μᾶς τριγυρίζει ἡ θάλασσα. Ἡ θάλασσα τὸ χειμῶνα εἶναι ζεστότερη ἀπὸ τὴν ξηρὰ καὶ τὸ καλοκαίρι δροσερώτερη. Οἱ ξηροὶ βόρειοι ἄνεμοι, ποὺ ἐπικρατοῦν τὸ καλοκαίρι, διώχνουν κάθε ὑγρασία. Γι' αὐτὸ τὸ καλοκαίρι ἔχομε ξηρασία. Οἱ βροχές στὴν Ἑλλάδα πέφτουν τὸ χειμῶνα καὶ εἶναι λιγοστές. Τὸ κλίμα αὐτὸ εἶναι καλὸ, ὑγιεινὸ, εὐκρατο, λίγο θερμὸ καὶ ξηρὸ. Ἐπικρατεῖ σ' ὅλα τὰ παράλια ποὺ βρέχει ἡ Μεσόγειος αἱ ἡ Μαύρῃ θάλασσα καὶ λέγεται **Μεσογειακὸ**.

Τὸ κλίμα στὰ παράλια τῆς Δυτ. Εὐρώπης ποὺ βρέχονται ἀπὸ τὸν ὠκεανὸ εἶναι κι αὐτὸ θαλάσσιο. Δὲν εἶναι ὅμως ξηρὸ καὶ θερμὸ, ὅπως τὸ Μεσογειακὸ. Ἐκεῖ ὁ χειμῶνας εἶναι ψυχρότερος, ἡ ὑγρασία μεγαλύτερη, οἱ βροχές εἶναι ἀφθονώτερες καὶ διαρκοῦν περισσότερο. Ἐκεῖ τὸ κλίμα εἶναι εὐκρατο **ὠκεάνειο**.

Τὸ ἡπειρωτικὸ κλίμα. Τὸ καλοκαίρι στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τῆς Περσίας καὶ ἄλλων χωρῶν εἶναι ἀρκετὰ θερμὸ καὶ ὁ χειμῶνας πολὺ ψυχρὸς. Οἱ δροσεροὶ θαλασσινοὶ ἄνεμοι δὲν φθάνουν ὡς ἐκεῖ, γιὰ νὰ μετριάσουν τὸ κλίμα τους, νὰ τὸ γλυκάνουν. Εὐδοκιμοῦν ὅμως στὰ μέρη ἐκεῖνα τὰ ὀπωροφόρα δένδρα, τὰ σιτηρὰ κ. ἄ. Τὸ κλίμα αὐτὸ εἶναι **ἡπειρωτικὸ**, ἀλλὰ εὐκρατο. Στὰ βόρεια ὅμως τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς ὁ χειμῶνας εἶναι πολὺ βαρὺς καὶ τὸ κρύο δριμύτατο. Ὁ τόπος ἐκεῖ σκεπάζεται τοὺς περισσότερους μῆνες ἀπὸ χιόνια καὶ τὸ καλοκαίρι εἶναι θερμὸ καὶ πολὺ σύντομο. Τὰ ὀπωροφόρα δὲν ἀντέχουν καὶ μόνο σιτηρὰ εὐδοκιμοῦν. Τὸ κλίμα ἐκεῖ εἶναι **βαρὺ ἡπειρωτικὸ**. Ἡ διαφορὰ τῆς θερμοκρασίας τοῦ καλοκαιριοῦ ἀπὸ τὸ χειμῶνα εἶναι πολὺ μεγάλη. Ἐτσι στὸ Βερχογιάνσκ τῆς Σιβηρίας ἡ θερμοκρασία τὸ καλοκαίρι εἶναι σὺν 15° καὶ τὸ χει-

μώνα πλὴν 51°. Δηλαδή παρουσιάζει διαφορά 66°. Ἐνῶ στὴν Ἀθήνα, ποὺ ἔχει μέση θερμοκρασία τὸ χειμῶνα σὺν 9° καὶ τὸ καλοκαίρι σὺν 27°, ἡ διαφορά εἶναι μόνο 18°.

Τὸ κλίμα τῶν ἐρήμων εἶναι ξηρὸ καὶ πολὺ βαρύτερο ἀπὸ τὸ ἡπειρωτικὸ. Ἡ θερμοκρασία ἐκεῖ παρουσιάζει μεγάλες διαφορές, ὄχι μόνο στὶς διάφορες ἐποχές τοῦ ἔτους, ἀλλὰ καὶ στὸ ἴδιο τὸ ἡμερόνυχτο. Ἔτσι ἐνῶ τὴν ἡμέρα θερμαίνεται καὶ φλογίζεται ἡ ἔρημος ἀπὸ τὸν ἥλιο, τὸ βράδυ ἐπικρατεῖ τόσο κρύο, ὥστε οἱ ταξιδιώτες ἀνάβουν φωτιά γιὰ νὰ ζεσταθοῦν.

Τὸ κλίμα τῶν τροπικῶν εἶναι θερμὸ καὶ πολὺ ὑγρὸ. Στὶς θερμὲς χώρες ἐπικρατεῖ πάντοτε θερμότατο αἰῶνιο καλοκαίρι μὲ ὑπερβολικὴ καὶ ἀνθυγιεινὴ γιὰ τοὺς Εὐρωπαίους ὑγρασία. Οἱ βροχὲς διαρκοῦν μῆνες πολλοὺς, εἶναι ραγδαῖες καὶ γι' αὐτὸ τὰ δένδρα ἀνθίζουν καὶ καρποφοροῦν διαρκῶς.

Τὸ πολικὸ κλίμα στοὺς πόλους, κατάψυχρο, παγώνει 6 ἕως 9 μῆνες τὰ πάντα καὶ σταματᾷ κάθε ζωή.

Περίληψη. Τὸ κλίμα γενικὰ ἐνὸς τόπου δὲν ἐξαρτᾶται μόνον ἀπὸ τὴ θέση ποὺ βρίσκεται ὁ τόπος, τὴν ἀπόστασή του ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ τοὺς ἀνέμους ποὺ ἐπικρατοῦν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ ὕψος του. Ἔτσι π. χ. ἡ Ἀβησσυνία, τὸ Μεξικὸ, οἱ Κεντρ. Ἀνδεῖς, ἂν καὶ βρίσκωνται στὴ θερμὴ ζώνη, ἔχουν διαφορετικὸ κλίμα στὰ διάφορα μέρη τους, ἀνάλογα μὲ τὸ ὕψος τους. Στὰ χαμηλὰ ἔχουν τροπικὸ, στὰ ὀροπέδια εὐκρατο καὶ στὶς κορυφές τῶν βουνῶν ψυχρότατο.

Ἡ θερμοκρασία, οἱ ἄνεμοι, ἡ ὑγρασία καὶ οἱ βροχὲς κάνουν τὸ κλίμα ἐνὸς τόπου.

Τὸ κλίμα ἐξαρτᾶται: α) ἀπὸ τὴ ζώνη ποὺ βρίσκεται ἓνας τόπος καὶ τὴν ἀπόστασή του ἀπὸ τὸν ἡμερινό· β) τὴν ἀπόστασή του ἀπὸ τὴ θάλασσα· γ) ἀπὸ τοὺς ἀνέμους ποὺ ἐπικρατοῦν· καὶ δ) ἀπὸ τὸ ὕψος του. Ἔτσι τὰ κλίματα χωρίζονται σὲ **τροπικὸ, εὐκρατο, πολικὸ, θαλάσσιο, ἡπειρωτικὸ, ὑγιεινὸ, νοσηρὸ.**

Ἀσκήσεις. 1. Τί κλίμα ἔχετε στὸν τόπο σας; Γιατί; 2. Τί ἐπίδραση ἔχει τὸ κλίμα σας στὰ φυτὰ, στὰ ζῶα τοῦ τόπου σας; Στὴ ζωὴ σας; Στὴ φύση τοῦ ἐδάφους;

8. 'Ανάγλυφος χάρτης τῆς Ἀσίας.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΑΣΙΑ

Ἡ Ἀσία, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Αἰγαῖο πέλαγος καὶ φθάνει Ἀὼς τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό, εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἡπειρος τῆς γῆς καὶ ἡ πρὸ ὀγκώδης.

Ἐνα τεράστιο τριγωνικὸ ἐξόγκωμα στὴ μέση τῆς ἡπείρου, ἡ **Κεντρικὴ Ἀσία** μὲ τὰ πανύψηλα βουνά, τὴν χωρίζει σὲ **Δυτικὴ** ἢ **Πρόσω Ἀσία**, σὲ **Νότια**, **Ἀνατολικὴ** καὶ **Βορειοδυτικὴ Ἀσία**.

Α' Η ΠΡΟΣΩ ΑΣΙΑ (Ἡ ΕΓΓΥΣ ΑΝΑΤΟΛΗ)

1. Η ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ (ΑΣΙΑΤΙΚΗ ΤΟΥΡΚΙΑ)

Στὴν ἀνατολικὴ δὴχθι τοῦ Αἰγαίου, πέρα ἀπὸ τὰ Ἑλληνικὰ νησιά Λέσβο, Χίο, Σάμο, Δωδεκάνησα, ἀπλώνεται μιὰ μεγάλη χώρα. **Εἶναι ἡ Μικρὰ Ἀσία**, ποὺ τὴν ἔχει ἡ **Τουρκία**.

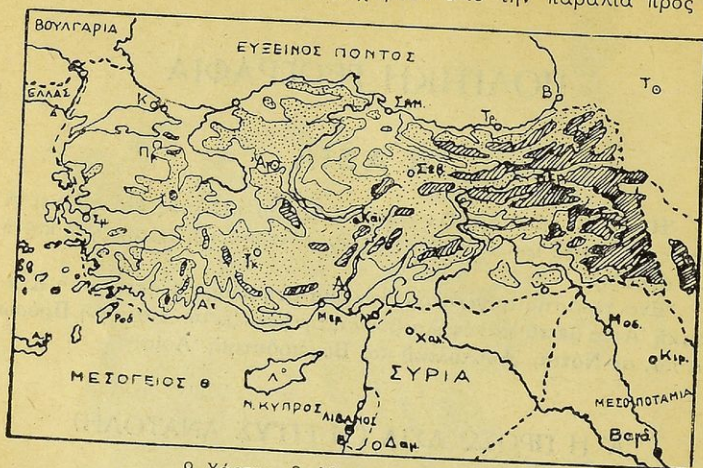
1. Ἡ **Δυτικὴ Μικρὰ Ἀσία**. Ἡ **Σμύρνη** καὶ ἡ **Ἰωνία**. Ὅσον καιρὸ θέλομε νὰ πᾶμε μὲ τὸ πλοῖο ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὴ Θεσσαλονίκη, τόσο θέλομε καὶ γιὰ τὴ **Σμύρνη** (220) * τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς Μ. Ἀσίας. Βρίσκεται Α στὴ Χίο, μετὰ τὴ χερσόνησο τῆς **Ἐρυθραίας**, στὸ βάθος ἐνὸς στενόμακρου κόλπου. Εἶναι μιὰ πόλη καμμένη ποὺ τώρα ξαναχτίζεται. Στὴ Σμύρνη καὶ στὴν περιφέρειά της, τὴν **Ἰωνία**, ὅπως καὶ σ' ὅλη τὴ Μ. Ἀσία, κατοικοῦσαν ἑκατομμύρια Ἕλληνες. Γι' αὐτὸ τὴ Σμύρνη μὲ τὴν Ἰωνία τὴν εἶχαμε πάρει μὲ συνθήκη στὰ 1920, ἀλλὰ τὴν χάσαμε στὰ 1922.

Ἡ Σμύρνη ἔχει μεγάλو, εὐρύχωρο καὶ ἀσφαλέστατο λιμάνι. Σιδηρόδρομοι ποὺ πᾶνε στὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας φέρνουν καὶ παίρνουν πολλὰ προϊόντα. Γι' αὐτὸ ἡ Σμύρνη εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγάλα

* Οἱ ἀριθμοὶ σὲ παρένθεση δίπ' αὐτοὺς πόλεις φανερώνουν τοὺς κατοίκους σὲ χιλιάδες.

λιμάνια της Μεσογείου και συγκεντρώνει τὸ περισσότερο ἐμπόριο τῆς Μ. Ἀσίας.

Ἡ περιφέρεια τῆς Σμύρνης καὶ ὅλη ἡ Δυτικὴ Μ. Ἀσία εἶναι πλούσια. Μεγάλες πεδιάδες προχωροῦν ἀπὸ τὴν παραλία πρὸς τὸ

9. Χάρτης τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας.

ἐσωτερικόν. Παράλληλες βουνοσειρές, ποὺ κατεβαίνουν κάθετα πρὸς τὸ Αἰγαῖο, τὶς χωρίζουν. Ποτάμια, ὁ Ἑρμὸς, ὁ Μαῖανδρος καὶ ἄλλα τὶς ποτίζουν καὶ τὶς κάνουν πάρα πολὺ εὐφορές. Τὸ κλίμα εἶναι γλυκύτατο, ὁ οὐρανὸς καθαρὸς, ὁ ἀέρας λεπτός. Οἱ θαλασσινοὶ Ν Δ ἄνεμοι τοῦ Αἰγαίου φέρνουν βροχές. Γι' αὐτὸ ἡ Δυτικὴ Μ. Ἀσία, ποὺ καλλιεργεῖται καὶ καλὰ, εἶναι πραγματικὰ «ὁ κῆπος τῆς Μ. Ἀσίας». Χωράφια μὲ σιτάρια, ἀραποσίτια, βαμπάκια, ρύζια, καπνὰ εἶναι στοὺς κάμπους. Ἐλιές, ἀμπέλια, σταφίδες, συκιές, κερασιές, μουριές, πορτοκαλιές καὶ ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα εἶναι παντοῦ· στὰ παράλια καὶ στὰ χαμηλὰ μέρη τῶν βουνῶν. Ἐπειδὴ τὰ παραλιακὰ μέρη τῆς Δυτικῆς Μ. Ἀσίας ἔχουν πλούσιο ἔδαφος, θαυμάσιο κλίμα καὶ πολλὰ προϊόντα, ἔχουν καὶ πολλοὺς κατοίκους.

Οἱ Ἀρχαῖες Ἑλληνικὲς ἀποικίες. Ἐδῶ στὴν Ἰωνία καὶ στὰ παράλια τοῦ Αἰγαίου εἶχαν κάνει οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὶς εὐτυχισμένες ἀποικίες τους. Τῇ Φώκαια, τῇ Μίλητο, τὴν Ἐφεσο, τὴν Ἀλικαρνασσὸ καὶ τόσες ἄλλες. Ἐδῶ τὸν πλούσιο αὐτὸν τόπο μὲ τὰ μαγευτικὰ ἀκρογιάλια καὶ τὸ γλυκύτατο κλίμα. Κάτω ἀπὸ τὸν καθαρότατο οὐρανὸ καὶ μέσα στὴν ξάστερη καὶ λεπτότατη ἀτμόσφαιρα

έγραψε ο Όμηρος τὰ άθάνατα ποιήματά του, τήν 'Ιλιάδα και τήν 'Οδύσσεια. Έδω οι σοφοί της 'Ιωνίας τὰ βιβλία τους.

2. **Η Βορειοδυτική Μικρά Άσία.** Τό ίδιο σχεδόν κλίμα και έδαφος και τὰ ίδια προϊόντα με τή Δυτική Μ. Άσία έχει και ή **Βορειοδυτική Μ. Άσία**, που είναι άπέναντι στην Άνατ. Θράκη. Δυό στενές σάν ποτάμια θάλασσες, τὰ **Στενά ή Έλλησπόντος Δαρδανέλια** δηλ. και ο **Βόσπορος** με τή θάλασσα **Προποντίδα** στη μέση, τίς χωρίζουν. Στη Θρακική άκτή του Βοσπόρου είναι ή εξακουσμένη **Κωνσταντινούπολη** (850). Η δοξασμένη πρωτεύουσα της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας με τήν **Άγια Σοφία**, που είναι τώρα Μουσείο.

Άπό τήν Άσιατική άκτή του Βοσπόρου, όπου βρίσκεται ή **Χρυσούπολη** (Σκούταρι), ξεκινάει ο σιδηρόδρομος που διασχίζει όλη τή Μικρά Άσία. Πέρα από τον Έλλησπόντο είναι ή **Τρωάδα** με τὰ έρείπια της **Τροίας**. Σπουδαία πόλη στη ΒΔ Μ. Άσία είναι ή **Προύσα** (140) περίφημη γιά τὰ χαλιά της. Η περιφέρειά της έχει πολλές μουριές, κάνει πολλά μετάξι.

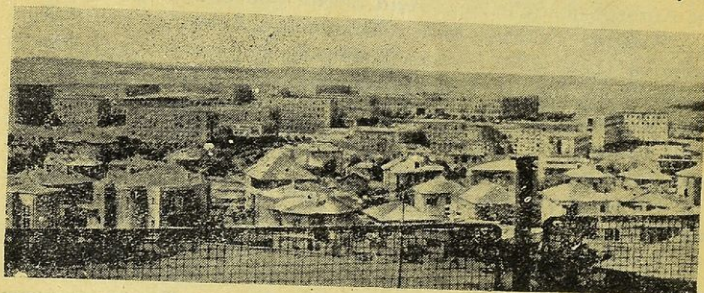
Τά νησιά του Έλλησπόντου **Ίμβρος** και **Τένεδος** και τὰ **Πριγκιπονήσια** στην Προποντίδα κατοικούνται από Έλληνες.

3. **Η Βορεία Μικρά Άσία.** Ψηλά βουνά, του **Πόντου**, φράζουν τή χώρα από τὸ βοριά. Ύδρατμους γεμάτοι οι άνεμοι που φυσάνε από τή μεγάλη **Μαύρη Θάλασσα**, τὸν **Εϋξεινο Πόντο**, κρυώνουν σάν φτάσουν στα βουνά. Και ποτίζουν τίς βορεινές πλαγιές τους με πολλές βροχές. Έδω τὸ κλίμα είναι υγρότερο, **Πόντιο**, και τὸ έδαφος στίς στενές κοιλάδες και στα παράλια πλούσιο. Γι' αυτό είναι γεμάτο από πλούσια βλάστηση με δάση πυκνά και όπωροφόρα δένδρα (καρυδιές, φουντουκιές κ.ά.). Έδω είναι ή πατρίδα της κερασιās. Ο **Πόντος**, όπως λέγονται τὰ μέρη αυτά, είναι πολὺ πλούσιος. Γι' αυτό οι Άργοναυτες πήγαν με τὸν Ίάσονα νά βροῦν εκεί τὸ χρυσόμαλλο δέρμα, δηλαδή τὸν πλοῦτο. Η **Τραπεζούντα** (50) στα παράλια είναι σπουδαίο λιμάνι. Η πόλη ήταν στα τελευταία χρόνια της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας πρωτεύουσα επί 200 χρόνια της Έλληνικής Αυτοκρατορίας του Πόντου. Άλλες πόλεις είναι ή **Κερασούντα** με περίφημα φουντούκια, ή **Σαμψούντα** (40) με ώραια καπνά, ή **Σινώπη**, ή **Ποντοηράκλεια** που βγάξει πετροκάρβουνο. Η περιφέρεια του Πόντου είχε πρίν από τὰ 1922 πυκνὸν Έλληνικό πληθυσμό.

4. **Η Νοτία Μικρά Άσία.** Η Νοτία Μ. Άσία βρέχεται από τήν Μεσόγειο θάλασσα και έχει γλυκό, **Μεσογειακό** κλίμα. Οι Ν άνεμοι σπρώχνουν τούς υδρατμούς της Μεσογείου στο έσωτερικό. Έκει όμως κοντά στην παραλία συναντοῦν τή μεγάλη βουνοσειρά του **Τάυρου**, που φράζει τή Μ. Άσία από τὰ νότια. Κρυώνουν και πέ-

φτουν βροχή. Στά παράλια και στον κάμπο της **Κιλικίας**, που ανοίγεται Α του Τάυρου, το έδαφος είναι πλούσιο. Έχει πολλά όπωροφόρα δένδρα, μπανάνες, άμπέλια, πορτοκαλιές κ. ά. Γι' αυτό έδω εί αι μεγάλες πόλεις. Η **Αττάλεια**, τά **Αδανα** (110), ή **Μερσίνα** (50). Κοντά είναι και ή **Ταρσός**, ή πατρίδα του 'Αποστόλου Παύλου. Στόν κόλπο της **Ίσσοϋ**, ή **Άλεξανδρέττα** είναι σπουδαίο λιμάνι.

5. Τό κεντρικό όροπέδιο. Μεγάλο και ψηλό (1000 μ.) όροπέδιο πιάνει τό έσωτερικό, τό κέντρο της Μ. 'Ασίας. Βουνοσειρές άπ' όλες τίς μεριές τό κλείνουν. Γυμνά βουνά πρός όλες τίς κατευθύνσεις τό

10. Η Άγκυρα.

σχίζουν. Ός έδω δέν φθάνουν οί θαλασσινοί άνεμοι, ούτε άπό τό Αίγαίο, ούτε άπό τόν Εϋξεινο, ούτε άπό τη Μεσόγειο. Γι' αυτό τό χειμώνα κάνει έδω πολύ κρύο και τό καλοκαίρι πολλή ζέστη. Έχει δηλ. κλίμα **ήπειρωτικό**. Οί βροχές είναι σπάνιες. Μεγάλα μέρη του όροπεδίου είναι έρημοι. Άλλα είναι γεμάτα άμμο και άρμυρό χώμα, όπως γύρω στη λίμνη **Τάτα**. Γύρω στά ποτάμια **Άλυ** και **Σαγγάριο**, που πηγάζουν άπό τό όροπέδιο και πάνε για τόν Εϋξεινο, υπάρχει σέ μερικά μέρη άρκετό έδαφος εύφορο. Έκεϊ κι άλλοϋ φυτρώνει χορτάρι και άπλώνονται μερικά φτωχά λιβάδια, δηλ. **στέπες**. Τό χορτάρι όμως ξεραίνεται γρήγορα. Και οί βοσκοί που βόσκουν τά περίφημα **«Καραμάνικα πρόβατα»** μέ τά μακριά και πυκνά μαλλιά τους δέν στέκουν σ' ένα μέρος. Διαρκώς μετακινούνται άπό τόν έναν τόπο στον άλλο κυνηγώντας τό χορτάρι, τη **νομή**. Είναι δηλ. **νομάδες** κτηνοτρόφοι. Τό φτωχό όροπέδιο έχει λίγο πληθυσμό· είναι άραιοκατοικημένο. Στη μέση βρίσκεται ή **Άγκυρα** (250), ή πρωτεύουσα της Τουρκίας.

Η Τουρκία είχε πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη. Ο **Κεμάλ Ατατούρκ** όμως στά 1920 έκανε πρωτεύουσα την Άγκυρα, γιατί

βρίσκεται στη μέση της Μ. 'Ασίας και έχει όχηρη θέση. "Ανοιξε μεγάλες πλατείες, έχτισε ώραϊα κτίρια, την γέμισε με πρασινάδες. Περίφημες είναι οί γάτες της 'Αγκύρας και οί κατοίκες της με τὸ μαλακό, λεπτό, σάν μεταξύ μαλλί τους. Κάτω ἀπὸ τὸ ὕψηλὸ (4.000 μ.) βουνὸ **Ἀργαῖο**, πού εἶναι σβυσμένο ἡφαίστειο, βρίσκεται ἡ **Καϊσάρεια** (120) **τῆς Καππαδοκίας**. Ἐκεῖ ἐγεννήθη ὁ Μ. Βασίλειος πού φέρνει κάθε πρωτοχρονιά στοὺς μικροὺς τὰ δῶρα. Τὸ **Ἰκόνιο** (100) σ' ἄλλη μεριά τοῦ ὁροπεδίου, εἶναι καὶ αὐτὸ μεγάλη πόλη. Οἱ πόλεις αὐτὲς συνδέονται με σιδηρόδρομο με τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὴν Ἄγκυρα.

6. Οἱ κάτοικοι καὶ ἡ ἱστορία. Στὰ ἀρχαῖα χρόνια κατοικοῦσαν σ' ὅλα τὰ παράλια τῆς Μ. 'Ασίας Ἕλληνες. Εἶχαν μεγάλες πόλεις καὶ προόδεψαν γρήγορα στὸ ἐμπόριο, στὶς τέχνες καὶ στὰ γράμματα. Οἱ Πέρσες κατόπιν πῆραν τὴ Μ. 'Ασία καὶ τοὺς σκλάβωσαν. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ὅμως νίκησε τοὺς Πέρσες καὶ ἔκανε ὅλη τὴ Μ. 'Ασία, καθὼς καὶ ἄλλες χώρες πέρα ἀπ' αὐτήν, Ἕλληνικές. Ἡ Μ. 'Ασία ὕστερα, με πρωτεύουσα τὴν Κων/πολη, στάθηκε ἐπὶ 1000 χρόνια ὁ κορμὸς καὶ ἡ καρδιά τῆς μεγάλης καὶ δοξασμένης Βυζαντινῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐπειτα ὅμως οἱ Τοῦρκοι, πού ἤρθαν ἀπὸ τὰ βάθη τῆς 'Ασίας, τὴν σκλάβωσαν. Ἐκατομμύρια Μικρασιᾶτες Ἕλληνες χάθηκαν. Ἐμειναν ὅμως ὡς τίς ἡμέρες μας 2 ἑκατομμύρια. Ἐμειναν κυρίως στὰ δυτ. παράλια, στὸν Πόντο, στὴν Προποντίδα, στὴν Ἰωνία, στὴν Κιλικία καὶ στὴν Καππαδοκία. Στὰ 1920 πῆραμε, ὅπως εἶδαμε, με συνθήκη τὴν Ἰωνία με τὴ Σμύρνη καὶ τίς καταλάβαμε με τὸν στρατὸ μας. Ἀλλὰ ὁ Τοῦρκος στρατηγὸς Κεμάλ Ἀτατούρκ μᾶς πολέμησε φοβερά. Τὸν κυνηγήσαμε ὡς τὸ Σαγγάριο, ἔξω ἀπὸ τὴν Ἄγκυρα. Ὁ πόλεμος ὅμως βάσταξε πολὺ, ὁ στρατός μας κουράστηκε, καὶ στὰ 1922 ἀναγκαστήκαμε νὰ φύγωμε, νὰ ἐκκενώσωμε τὴ Μ. 'Ασία. Οἱ Τοῦρκοι τότε ἔκασαν τίς Ἑλληνικὲς πόλεις, τὴ Σμύρνη κ. ἄ. Ἐσφάξαν πολλοὺς Ἕλληνες καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἔδιωξαν.

Τώρα, ὕστερα ἀπ' αὐτὴ τὴ **Μικρασιατικὴ καταστροφή**, Ἕλληνες πιά δὲν ὑπάρχουν στὴ Μ. 'Ασία. Ὅπως δὲν ὑπάρχουν καὶ Τοῦρκοι στὴ Μακεδονία. Γιατὶ ἀλλάξαμε τοὺς Ἕλληνες τῆς Μ. 'Ασίας με τοὺς Τούρκους τῆς Μακεδονίας, ἐκάναμε δηλαδὴ **ἀνταλλαγὴ πληθυσμῶν**.

7. Ἡ Τουρκικὴ Δημοκρατία. Ἡ Ἀνατ. Θράκη με τὴν Κωνσταντινούπολη, ἡ Μ. 'Ασία καὶ ἀνατολικά της ἓνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὴν Ἀρμενία καὶ τὸ **Κουρδιστάν** κάνουν τὴν **Τουρκικὴ Δημοκρατία**. Οἱ Τοῦρκοι εἶναι Μουσουλμάνοι. Δὲν φορᾶνε ὅμως πιά φέσι,

ούτε παντρεύονται πολλές γυναίκες. Δεν γράφουν από τὰ δεξιά πρὸς τὰ ἀριστερά, ὅπως οἱ Ἀραβες, οὔτε εἶναι ἀγράμματοι ὅλοι. Τώρα φορᾶνε Εὐρωπαϊκά, γράφουν τὴ γλώσσα τους μὲ γράμματα Γαλλικά, ἔχουν σχολεῖα πολλὰ. Ἔγιναν κράτος προοδευμένο.

Ἡ Τουρκικὴ Δημοκρατία εἶναι περίπου 6 φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἔχει διπλάσιο καὶ πλέον πληθυσμό. Ἡ ἔκτασή της εἶναι 760 χιλ. τετρ. χλμ. καὶ ὁ πληθυσμὸς της 19 περίπου ἑκατομμύρια. (Ἡ Ἑλλάδα ἔχει ἔκταση 133 χιλ. τετρ. χλμ. καὶ 8 ἑκατ. κατ.). Στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὰ νησιά Ἰμβρο, Τένεδο καὶ Πριγκηπονήσια κατοικοῦν καὶ 100-110 χιλ. Ἕλληνες. Ἔχει ἀκόμη ἡ Τουρκία Ἀρμένηδες καὶ Κούρδους πολλοὺς στὰ ἀνατολικά.

Η ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ (Περίληψη)

1. Θέση καὶ σχῆμα. Ἡ Μ. Ἀσία εἶναι μία μεγάλη χερσόνησος μὲ σχῆμα τετράπλευρο καὶ βρίσκεται ἀνατολικά στὸ Αἰγαῖο πέλαγος.

2. Μορφὴ τοῦ ἐδάφους. Τὰ Ποντιακὰ βουνὰ Β, ὁ Ταῦρος Ν, ὁ Ἀντίταυρος Α καὶ ἄλλες βουνοσειρὲς Δ ποὺ κατεβαίνουν πρὸς τὸ Αἰγαῖο, κλείνουν στὸ ἐσωτερικὸ ἓνα ψηλὸ ὀροπέδιο. Στὸ Αἰγαῖο ἀνοίγονται πλούσιες κοιλάδες. Στενοὶ παραλιακοὶ κάμποι ἀπλώνονται καὶ στὸν Εὐξείνιο Πόντο Β καὶ τὴ Μεσόγειο Ν. Ἐκεῖ ἀνοίγεται καὶ ἡ πεδιάδα τῆς Κιλικίας.

3. Κλίμα, βλάστηση, προϊόντα. Στὰ παράλια τὸ κλίμα εἶναι καλὸ, θαλάσσιο καὶ τὸ ἔδαφος πλούσιο. Ὁ τόπος παράγει κρασί, σταφίδες, καπνὰ, φρούτα στὴ Δυτικὴ Μ. Ἀσία, μετάξι, ρύζια, βαμπάκια κ.λ.π. Στὰ μεσόγεια καὶ στὸ κεντρικὸ ὀροπέδιο τὸ κλίμα εἶναι ἡπειρωτικὸ, τὸ ἔδαφος ἄγονο, φτωχὸ μὲ ἐρήμους καὶ στέππες. Λίγη μοναδικὴ κτηνοτροφία μὲ τὰ περίφημα «Καραμάνικα» πρόβατα καὶ τίς κατσίκες τῆς Ἀγκύρας ὑπάρχει ἐκεῖ. Ἔχει ἀκόμη ἡ Τουρκία πετροκάρβουνο στὴν Ποντοηράκλεια καὶ μέταλλα.

4. Πολιτικὴ κατάσταση. Ἀλλοτε στὰ παλιὰ χρόνια τὴ Μ. Ἀσία τὴν κατοικοῦσαν Ἕλληνες. Τώρα τὴν κατοικοῦν Τοῦρκοι. Πρωτεύουσα ἔχουν στὸ κέντρο τὴν Ἀγκυρα (230). Πόλεις μὲ λιμάνια: στὸν Πόντο εἶναι ἡ Τραπεζοῦντα, στὸ Αἰγαῖο ἡ Σμύρνη, στὴν Κιλικία ἡ Μερσίνα, στὸν κόλπο τῆς Ἰσσοῦ ἡ Ἀλεξανδρέττα. Ἡ Μ. Ἀσία μαζί μὲ τὴν Ἀνατολικὴ Θράκη καὶ μέρος τῆς Ἀρμενίας καὶ τοῦ Κουρδιστάν κάνουν τὴν Τουρκικὴ Δημοκρατία, ποὺ ἔχει ἔκταση 760 χιλ. τ. χ. καὶ 19 περίπου ἑκατ. κατ. Ἀπ' αὐτοὺς 1.500.000 κατοικοῦν στὴν Εὐρωπαϊκὴ καὶ 17.500.000 στὴν Ἀσιατικὴ Τουρκία.

Άσκησης. 1) Σχεδιάσετε τὸ χάρτη τῆς Μ. Ἀσίας καὶ σημειώσετε τὶς σπουδαιότερες πόλεις τῆς. 2) Βρῆτε τὶς Ἀρχαῖες Ἑλληνικὲς πόλεις καὶ τοὺς ἱστορικοὺς τόπους. 3) Βρῆτε στὸ χάρτη τὶς περιφέρειες ἀπ' ὅπου ἦρθαν πρόσφυγες οἱ γονεῖς συμμαθητῶν σας ἢ γνωστῶν σας. 4) Τί προϊόντα ἀγοράζουμε ἀπὸ τὴν Τουρκία; 5) Ταξιδέψετε νοερά ἀπὸ τὴ Σμύρνη ἕως τὴν Ἀγκυρά — Τραπεζοῦντα καὶ ἀπὸ τὴν Κων/πολὴ ὡς τὴν Ἀλεξανδρέττα.

2. Η ΚΥΠΡΟΣ

1) Θέση, ἔδαφος, προϊόντα. Νότια στὴ Μ. Ἀσία μέσα στὴ Μεσόγειο Θάλασσα βρίσκεται τὸ μεγαλύτερο Ἑλληνικὸ νησί, ἡ **Κύπρος**. Εἶναι πιὸ μεγάλη ἀπὸ τὴν Κρήτη, ἀλλὰ ἔχει ἴσο σχεδὸν πληθυσμὸ μ' αὐτή.

Δυὸ βουνοσειρὲς πᾶνε ἀπὸ τὰ Δ στὰ Α. Τὸ **Πενταδάκτυλο Β** καὶ ὁ **Ὀλυμπος** μὲ τὸ **Ἀῶ** Ν. Ἀνάμεσά τους ἀπλώνεται μιὰ πεδιάδα, ἡ **Μεσαριά**, ποὺ ποτίζεται μὲ τὸν **Πεδιᾶ** ποταμὸ. Τὸ κλίμα τῆς Κύπρου εἶναι γλυκὸ, Μεσογειακόν. Στὸ ἐσωτερικὸ ὅμως τὰ καλοκαίρια εἶναι θερμά. Ἡ Κύπρος δὲν ἔχει πολλὲς βροχές, ἀλλὰ τὸ ἀσπρουνδερὸ χῶμα τῆς εἶναι εὐφορὸ.

Ὁ κάμπος τῆς Μεσαριᾶς παράγει σιτηρά, βαμπάκια, λάδια καὶ διαλεχτὰ κρασιά, πορτοκάλια. Ἡ Κύπρος δὲν ἔχει πολλὰ δάση; ἔχει ὅμως πολλὲς χαρουπιὲς καὶ βγάζει πολλὰ χαρούπια. Βγάζει ἀκόμη μετάξι. Ἐχει χαλκὸ καὶ ἀλλαμέταλλα. Ξακουστὰ εἶναι τὰ ζῶα τῆς, ὅπως τὰ μουλάρια καὶ τὰ ψηλὰ δυνατὰ γαϊδούρια.

2. Πόλεις καὶ πολιτικὴ κατάστασις. Ἡ **Λευκωσία** (35) στὴ μέση τῆς Κύπρου εἶναι ἡ πρωτεύουσά τῆς. Σιδηρόδρομος τὴν συνδέει μὲ τὴν **Ἀμμόχωστο** (16) ποὺ εἶναι τὸ λιμάνι τῆς στὴν ἀνατολικὴ παραλία. Λιμάνι καλὸ εἶναι καὶ ἡ **Λάρναξ** (15) καὶ ἡ **Λεμεσὸς** (23), ποὺ ἐξάγει τὰ περισσότερα χαρούπια.

Ἡ Κύπρος, ἀνέκαθεν Ἑλληνική, σκλαβώθηκε μαζὶ μὲ τὴν ἄλλη Ἑλλάδα στοὺς Τούρκους. Στὰ 1878 τὴν πῆραν ἀπὸ τοὺς Τούρκους οἱ Ἀγγλοὶ καὶ τὴν διοικοῦν.

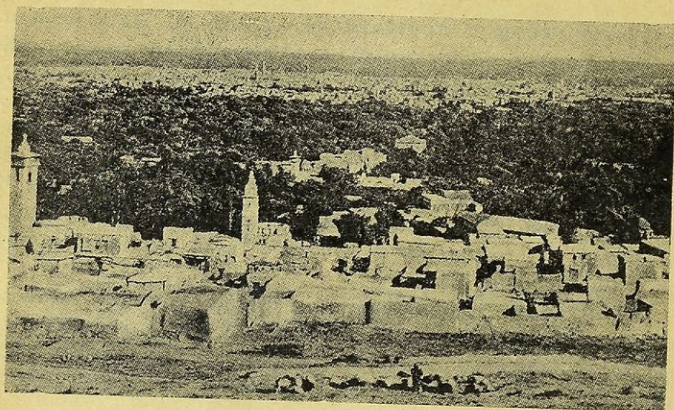
Ἡ Κύπρος ἔχει 460 χιλ. κατοίκους. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ 380 χιλ. εἶναι Ἕλληνες καὶ οἱ 80 χιλ. Τούρκοι καὶ ἄλλοι. Οἱ Κύπριοι δὲν ἐπιθυμοῦν τίποτ' ἄλλο, παρὰ πῶς καὶ πότε θὰ ἐνωθοῦν μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα. Γι' αὐτὸ καὶ ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἐνωση.

3. Η ΣΥΡΙΑ

1. Ἡ χώρα καὶ τὰ προϊόντα τῆς. Στὰ Ν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας καὶ πέρα Α τῆς Κύπρου, στὶς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου ἀπλώνεται ἡ **Συρία**. Εἶναι ἓνα μεγάλο ὁροπέδιο. Πρὸς τὴ θάλασσα ὑψώνονται

δυο μεγάλα βουνά, ο **Λίβανος** και ο **Άντιλίβανος**, που χωρίζονται με μια βαθιά σαν τάφρο και μακριά κοιλάδα. Στο βόρειο μέρος της κοιλάδας ρέει ο **Όρόντης** ποταμός, που πηγαίνει στη Μεσόγειο. Στο νότιο ο **Ίορδάνης**. Πέρα από την κοιλάδα και τα βουνά τὸ ὄροπέδιο, ἐπειδὴ δὲν δέχεται βροχές, γίνεται σιγὰ-σιγὰ ἔρημος.

Ἡ παραλιακὴ χώρα ποὺ ἀνεβαίνει κλιμακωτὰ ἕως τὰ βουνά και τὸ ὄροπέδιο, ἐπειδὴ βρέχεται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο κι ἔχει Δ ἀνέμους,

11. Ἡ **Δαμασκός**.

ἔχει καλὸ κλίμα, βροχές πολλές. Οἱ βροχές, τὸ θερμὸ κλίμα και τὸ ἀσπρουδερὸ ἔδαφος κάνουν, ὥστε ἡ πλευρὰ αὐτὴ νὰ ἔχη πλούσια βλάστηση. Ὁ Λίβανος δὲν ἔχει τώρα τὰ πυκνὰ κέδρα ποὺ ἀναφέρει ἡ Παλ. Διαθήκη. Ἐχει ὅμως, ὅπως και ὅλη ἡ ἄλλη παραλιακὴ χώρα, ἀμπέλια, πορτοκαλιές πολλές, ἐλιές, συκιές, μουριές και ἄλλα ὀπωροφόρα δένδρα. Παράγει ἄφθονα κίτρα και περίφημα πορτοκαλία, ὠραῖα σῦκα. Καλλιεργεῖται ἀκόμη ἡ παραλιακὴ χώρα με σιτάρια, ὄσπρια, βαμπάκια και ρύζια.

Τὸ ὄροπέδιο, ξερὸ και χωρὶς πηγές, ἔχει λίγο χορτάρι. Εἶναι κατὰλληλο γιὰ κτηνοτροφία στὰ μέρη ποὺ δὲν ἔχει γίνεи ἔρημος και διασχίζεται ἀπὸ καμήλες.

2. Οἱ πόλεις και ἡ πολιτικὴ κατάσταση. Στους ἀνατολικούς πρόποδες τοῦ Ἀντιλιβάνου, μέσα σὲ μιὰ καταπράσινη «ῥαση» τοῦ ξεροῦ ὄροπεδίου, προβάλλει ἡ **Δαμασκός** (300), ἡ πρωτεύουσα τῆς Συρίας. Τὰ ἄσπρα τῆς σπίτια, οἱ ἀναρίθμητοι μιναρέδες και τὰ χρυσὰ μισοφέγγαρα στους ψηλοὺς θόλους τῶν τζαμιῶν τῆς τὴν κάνουν

ώραία. Κρυμμένη μέσα στους κήπους, με μεγαλόπρεπους φοίνικες, συκίες, μουριές και πορτοκαλιές. Δροσερή μέσα στο κατάξερο όροπέδιο φαντάζει στα μάτια των ανθρώπων, που έρχονται από την ανατολική έρημο, σαν «παράδεισος». Και είναι πραγματικά παράδεισος, που έγινε με τα νερά και τις πηγές του 'Αντιλιβάνου. 'Η Δαμασκός είναι ξακουστή για τα μεταξωτά ύφασματα και τα «δαμασκιά» σπαθιά της.

'Η πόλη συνδέεται με σιδηροδρόμους με το μεσόγειο **Χαλέπι** (320) που έχει μεταλλεία, άνθρακωρυχεία και είναι σπουδαίο έμπορικό κέντρο. Και με την παραλιακή **Βηρυττό** (240) μεγάλο λιμάνι στους πρόποδες του Λιβάνου. Στη Δαμασκό μένει τώρα και ο άραβόφωνος 'Ορθόδοξος Πατριάρχης **'Αντιοχείας**, που είναι σήμερα μικρή πόλη.

Σε πολύ παλιά χρόνια κατοικούσαν στα Συριακά παράλια, τη **Φοινίκη**, οι **Φοίνικες**, περίφημος ναυτικός λαός που είχε άποικίες σε πολλές άκτες της Μεσογείου. 'Αργότερα οι διάδοχοι του Μ. 'Αλεξάνδρου έκαναν στη Συρία κράτος 'Ελληνικό. Στα μεσαιωνικά χρόνια πήραν τη χώρα οι 'Αραβες και ύστερότερα οι Τούρκοι. Τελευταία την είχαν οι Γάλλοι.

'Η Συρία είναι τώρα κράτος ανεξάρτητο κι έχει 2,9 εκατ. κατ. **Σύρους** που μιλάνε 'Αραβικά. Οι περισσότεροι είναι Μουσουλμάνοι, υπάρχουν όμως και λίγοι Χριστιανοί.

'Η παραλία του Λιβάνου αποτελεί χωριστό κράτος, το **Λίβανο**, που έχει 1,2 εκατ. κατ., τους περισσότερους Χριστιανούς, και πρωτεύουσα τη **Βηρυττό**.

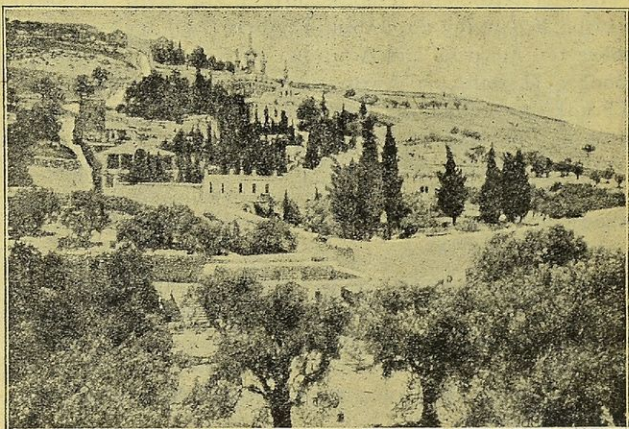
Στις χώρες αυτές μένουν σήμερα και 7-8 χιλ. περίπου 'Ελληνες.

4. Η ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ

'Η χώρα και οι **'Αγιοι Τόποι**. 'Η Παλαιστίνη στα Ν της Συρίας έχει στενόμακρο σχήμα και είναι συνέχεια της. Γι' αυτό έχει το ίδιο έδαφος, το ίδιο κλίμα και τα ίδια προϊόντα μ' αυτή. Στην παραλιακή χώρα της Μεσογείου ή **Γιάφα** (50) με λιμάνι, είναι περίφημη για τα μεγάλα πορτοκάλια της. Στη **Χάιφα** (150) φθάνει μεγάλος άγωγος πετρελαίων από τη Μεσοποταμία. Το όροπέδιο της Παλαιστίνης, ξερό αι χωρίς πηγές, είναι ή «Γ ή Χ α ν α ν» της Π. Διαθήκης. Τα τέκνα του 'Ισραήλ με την εργασία τους στα άρχαϊα χρόνια την είχαν κάνει «Γ ή ν τ ή ς έ π α γ γ ε λ ί α ς», όπου έρρεε μέλι και γάλα. Τα χαμηλά (550 - 800 μ.) όρη των **'Ελαιών**, το **Θαβώρ**, **'Ερμών** εξέχουν λίγο πάνω από το άνώμαλο όροπέδιο. Το **Κάρμηλο** υψώνεται περισσότερο πάνω από τη διπλανή του κοιλάδα. 'Αντίθετα ή βαθύτατη σαν τάφος με απότομες όχθες κοιλάδα του 'Ιορδάνη

πέφτει στις έκβολές του 1.200 μ. χαμηλότερα από το όροπέδιο.

Σε ύψος 800 μ. από τη θάλασσα βρίσκεται ἡ Ἱερουσαλὴμ (110), «ἡ Ἀγία πόλη» τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Χριστιανῶν. Χιλιάδες Ἰουδαῖοι πᾶνε νὰ προσκυνήσουν τίς λίγες πέτρες ποὺ ἔχουν μείνει ἀπὸ τὰ ἐρείπια τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος. Κάθε χρόνο, καὶ ἰδίως τὸ Πάσχα, πολλὲς χιλιάδες Χριστιανοὶ ἀπ' ὅλον τὸν κόσμον πᾶνε στὰ Ἱεροσόλυμα γιὰ νὰ προσκυνήσουν τὸν Πανάγιό Τάφο καὶ νὰ ἰδοῦν τὸ Ναὸ τῆς Ἀναστάσεως. Ἀπὸ κεῖ ἐπισκέπτονται τὴ Βηθλεέμ, ὅπου

12. Οἱ κῆποι τῆς Γεθσημανῆς.

ἐγεννήθη ὁ Χριστός. Πηγαίνουν στὴ λίμνη Γεννησαρὲτ μετὰ τὰ πολλὰ ψάρια, ὅπου περιπατοῦσε ὁ Κύριος. Κατεβαίνουν νὰ λουστοῦν στὸν Ἰορδάνη ποταμό. Ὁ Ἰορδάνης πηγάζει ἀπὸ τὸν Ἀντιλίβανο, τρέχει μετὰ πολλὰς στροφὰς στὴ χαμηλότερη ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας κοιλάδα του, περνάει τὴν ὠραία Γεννησαρὲτ καὶ χύνεται στὴ Νεκρὰ θάλασσα. Ἡ Νεκρὰ θάλασσα εἶναι μιὰ βαθύτατη λίμνη 400 μ. κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας. Ἔχει θειάφι, ἄσφαλτο καὶ ἀπὸ τὴν μεγάλη ἐξάτμιση πολὺ ἀλάτι. Γι' αὐτὸ κανένα ψάρι δὲν ζεῖ στὰ νερά της, κανένα δένδρο δὲν φυτρώνει στὶς ὄχθες της, κανένα πουλὶ δὲν πετᾷ ἀπὸ πάνω της. Εἶναι ὄνομα καὶ πρᾶγμα Νεκρά. Στὶς ὄχθες της τώρα μεγάλο ἐργοστάσιο παράγει χιλιάδες τόννους ποτάσας. Ἔτσι σήμερον ὁ ἄνθρωπος ἔκανε τὴ Νεκρὰ θάλασσα ζωντανὴ πηγὴ πλούτου.

- 2. Ἡ ἱστορία, οἱ κάτοικοι καὶ ἡ πολιτικὴ κατάσταση. Ἡ

Παλαιστίνη στα αρχαία χρόνια ήταν η χώρα που έδωσε ο Θεός στον Άβραάμ και στους απογόνους του. Έδω γεννήθηκε, έδίδαξε, έπαθε και άνεστήθη ο **Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός**. Τη χώρα στα μεσαιωικά χρόνια την πήραν οι Άραβες Μουσουλμάνοι και κατόπιν οι Τούρκοι. Οι πρώτοι κάτοικοί της **Ἰσραηλίτες** σκορπίστηκαν στα διάφορα μέρη της Γῆς. Έτσι οι περισσότεροι κάτοικοι στα νεώτερα χρόνια ἦσαν Άραβες. Τελευταία όμως οι Ἰσραηλίτες ἄρχισαν και ξαναγύριζαν στην αρχαία πατρίδα τους. Ἀγόρασαν χωράφια και καλλιέργησαν τη γῆ, ἔδρυσαν ἔργοστάσια κι ἔχτισαν σὲ λίγα χρόνια μέσα ὁλόκληρες πόλεις, ὅπως τὴν **Τὲλ-Ἀβίβ** (200). Βάλθηκαν νὰ κάνουν κράτος δικό τους και τὸ κατόρθωσαν. Ὑστερα ἀπ' τοὺς Τούρκους διοικοῦσαν τὴν Παλαιστίνη οἱ Ἀγγλοι.

Τώρα ἡ χώρα χωρίστηκε σὲ δύο κράτη. Στὸ κράτος τοῦ **Ἰσραὴλ** (1 ἑκατ. κάτ.) με πρωτεύουσα τὴν **Τὲλ-Ἀβίβ**. Καὶ στὸ **Ἀραβικὸ** (700 χιλ. κάτ.). Τὰ σύνορα τῶν δύο κρατῶν εἶναι ἀκόμη ἀκαθόριστα. Οἱ Ἀραβες δὲν θέλουν τοὺς Ἰσραηλίτες και γι' αὐτὸ ἔχουν συχνὲς προστριβὲς και πολέμους. Ἡ Ἱερουσαλὴμ ἔγινε τώρα διεθνὲς πόλη με τὴν ἐποπτεία τοῦ Ὁργανισμοῦ Ἠνωμένων Ἐθνῶν. Στὰ Ἱεροσόλυμα ὑπάρχουν Ἑλληνικὲς ἐκκλησίαι και Ἑλλήνας Ὁρθόδοξος Πατριάρχης. Στὴν Παλαιστίνη κατοικοῦν και 2 χιλ. Ἑλληνες. Ἡ χώρα συνδέεται σιδηροδρομικῶς με τὴν Συρία και τὴν Αἴγυπτο.

Πέρα ἀπὸ τὸν Ἰορδάνη ἀπλώνεται ἀδενδρὴ στέππη και ἔρημος, ἡ **Ὑπεριορδανία**. Κατοικεῖται ἀπὸ 500 χιλ. Ἀραβες νομάδες κτηνοτρόφοι, ἀποτελεῖ Κράτος κι ἔχει πρωτεύουσα τὸ **Ἀμμὰν** (20).

Στὰ νότια τῆς Παλαιστίνης βρίσκεται ἡ τριγωνικὴ χερσόνησος με τὸ ὄρος **Σινᾶ**, ὅπου ὑπάρχει Ἑλληνικὸ μοναστήρι με χιλιάδες πολύτιμα παλαιὰ χειρόγραφα βιβλία.

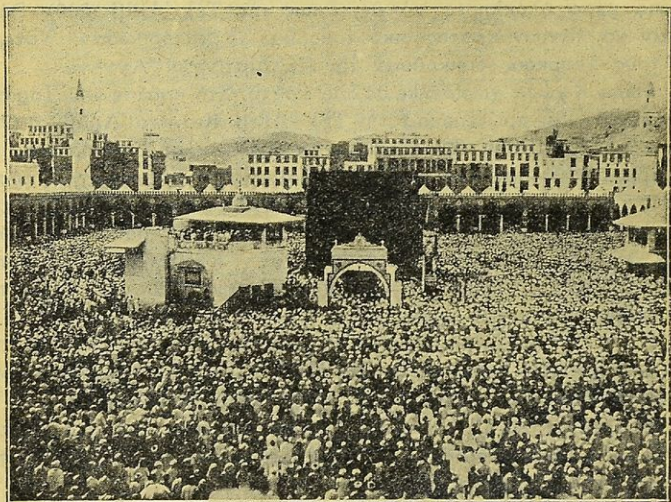
5. Η ΑΡΑΒΙΑ

1. **Τὸ ἔδαφος και τὸ κλίμα.** Ἡ ἔρημος τῆς Συρίας και τῆς Ὑπεριορδανίας ἐνώνεται νότια με τὴν Ἀραβία. Ἡ Ἀραβία εἶναι μιὰ πολὺ μεγάλη και ὕψηλὴ χερσόνησος με σχῆμα τραπεζίου. Τὸ ἐσωτερικὸ τῆς εἶναι ὕψηλὸ ὄροπέδιο και τριγυρίζεται ἀπὸ βουνοσειρές, ποὺ κατεβαίνουν κλιμακωτὰ στὴ θάλασσα. Ὅσο νοτιότερα ἀπὸ τὸν τόπο μας βαδίζομε, τόσο τὸ κλίμα γίνεται θερμότερο. Ἐπειδὴ ἡ Ἀραβία βρίσκεται νότια και οἱ παραλιακὲς βουνοσειρὲς τῆς ἐμποδίζουν τοὺς θαλασσινοὺς ὕγρους ἀνέμους νὰ μποῦν στὸ ἐσωτερικὸ, ἔχει κλίμα πολὺ θερμὸ.

α) **Τὸ ἐσωτερικὸ** τῆς χώρας δὲν ἔχει σχεδὸν καθόλου βροχὲς. Οἱ λιγοστὲς ποὺ πέφτουν τὸ χειμῶνα ἀπορροφῶνται ἀμέσως ἀπὸ

τὴν ἄμμο κι ἔτσι στὴν Ἀραβία δὲν σχηματίζονται ποτάμια. Γι' αὐτὸ ἡ Ἀραβία εἶναι σκεπασμένη ἀπὸ ἐρήμους καὶ στέππες μὲ λίγο χορτάρι ποὺ ξεραίνεται γρήγορα.

β) Τὰ παράλια τῆς Ἀραβίας ὁμῶς δέχονται ἀπὸ τὴ θάλασσα ἀρκετὲς βροχές. Καὶ μάλιστα νοτιοδυτικὰ ἡ Ὑεμένη πάρα πολλές. Γι' αὐτὸ ἐκεῖ ἡ βλάστηση εἶναι πλουσία. Χουρμαδιές, πορτοκαλιές, ἀμπέλια, ἀρωματικά φυτὰ καὶ μεγάλες φυτεῖες ἀπὸ δένδρα καφέας ἀπλώνονται στὶς πλαγιές τῶν βουνῶν. Γιὰ τ' ἀγαθὰ τῆς αὐτῆς ἡ Ὑε-

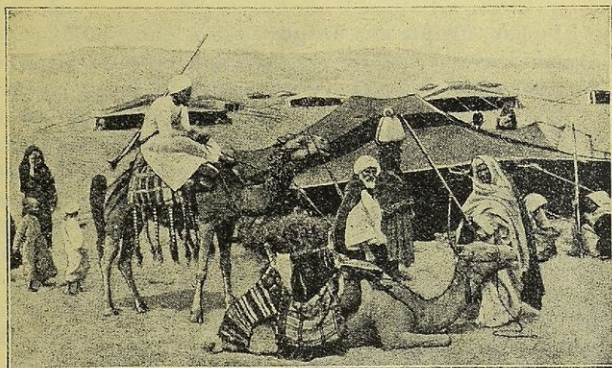

13. Προσκύνημα Μωαμεθανῶν στὴ Μέκκα.

μένη λέγεται καὶ «Εὐδαίμων Ἀραβία» κι ἔχει, σχετικῶς μὲ τὴν ἄλλη Ἀραβία, πολλοὺς κατοίκους. Ἐκεῖ εἶναι ἡ Μόκα, τὸ λιμάνι τοῦ μυρωδάτου καφέ καὶ ἡ Σάνα (30) ἡ πρωτεύουσα τοῦ Σουλτανάτου τῆς Ὑεμένης. Βορειότερα ἡ Πετραία Ἀραβία ἔχει ἀραιότερο πληθυσμό. Ἐκεῖ ἡ Μέκκα (100), ἡ πατρίδα τοῦ Μωάμεθ καὶ ἡ Μεδίνα (35) εἶναι οἱ ἱερὲς πόλεις τοῦ Ἰσλαμισμού, τοῦ Μουσουλμανισμοῦ.

Τὰ τελευταῖα χρόνια στὴν Ἀραβία, ἰδίως στὴν Ἀνατολική, στὸ Κουέιτ καὶ τὴ νῆσο Μπαχεϊν, βρέθηκαν πλούσιες πηγές πετρελαίου. Οἱ μεγάλες Ἀγγλικές καὶ Ἀμερικανικές Ἑταιρίες ποὺ τίς ἐκμεταλλεύονται σχεδιάζουν ἓνα μεγάλο πετρελαιοαγωγὸ ἀπὸ κεῖ ἔως τὰ παράλια τῆς Συρίας καὶ τῆς Παλαιστίνης.

2. Οἱ κάτοικοι, ἡ ἱστορία καὶ ἡ πολιτικὴ κατάσταση.
 Ἐπειδὴ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀραβίας εἶναι σχεδὸν ἔρημος, γι' αὐτὸ ἡ χώρα εἶναι ἀραιὰ κατοικημένη. Ἐδῶ ζοῦν οἱ Ἀραβες **Βεδουῖνοι** μὲ τὰ πρόβατα, τὰ ἄλογα καὶ τὶς καμήλες τους. Ἐπειδὴ τὸ χορτάρι στὰ διάφορα μέρη ξεραίνεται γρήγορα, δὲν ἔχουν μόνιμη κατοικία. Μὲ τὶς καμήλες τους, τὰ «πλοῖα τῆς ἐρήμου» διασχίζουν τὴν ἀπέραντη ἔρημο γιὰ νὰ πᾶνε ἀπὸ τὴ μιὰ ὁδὸ στὴν ἄλλη. Στήνουν τὶς σκηνές τους ὅπου βροῦν χορτάρι καὶ φυλᾶνε τὰ κοπάδια τους

14. Ἀραβες «**Βεδουῖνοι**» μὲ τὶς σκηνές τους στὴν ἔρημο.

καβάλα στὰ περίφημα καθαρόαιμα Ἀραβικὰ ἄλογά τους. Οἱ Βεδουῖνοι τρέφονται μὲ λίγους χουρμάδες. Ζοῦν κατὰ φυλές καὶ ὑπακούουν σ' ἓναν ἀρχηγό, τὸν «**Σεῖχη**». Ἀλλοτε οἱ Ἀραβες στὰ χρόνια τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ἐπειδὴ δὲν μποροῦσαν νὰ ζήσουν στὴν ἄγονη χώρα τους—φανατισμένοι καὶ μὲ τὴ νέα θρησκεία τοῦ Μωάμεθ—ξαπλώθηκαν σ' ὅλες τὶς γειτονικὲς χώρες. Πῆραν τὴν Παλαιστίνη, Συρία, Αἴγυπτο, Βόρ. Ἀφρικὴ καὶ πέρασαν στὴν Ἰσπανία. Ἔμαθαν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες τὶς ἐπιστήμες. Προόδεψαν πολὺ στὰ μαθηματικὰ καὶ δίδαξαν τοὺς Ἀραβικοὺς ἀριθμοὺς 1, 2, 3, κλπ. Ἔχτισαν πολὺ ὠραῖα τζαμιά, περίφημα παλάτια κι ἔκαναν θαυμάσια σχέδια, τὰ **Ἀραβουργήματα**.

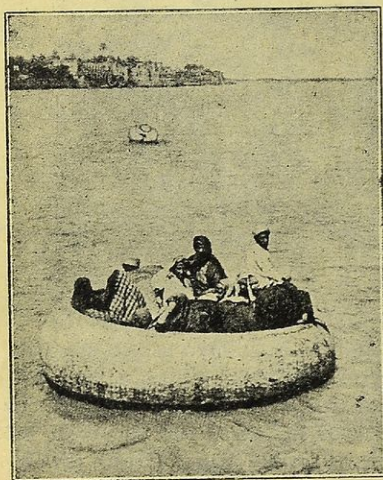
Οἱ Ἀραβες ἀνήκουν στὴ Λευκὴ φυλὴ, μόνον ποὺ εἶναι λίγο μελαψοί.

Ἡ Ἀραβικὴ χερσόνησος, (20 φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα) ἔχει 10,3 ἑκατ. κατ. Σήμερα χωρίζεται: 1) Στὸ κράτος τῆς **Σαουδικῆς Ἀραβίας** (5,5 ἑκατ. κατ.) ποὺ κατέχει τὸ ἐσωτερικὸ καὶ μερικὰ παράλια, πρωτ. Ἑλ-Ριάντ (30) καὶ Μέκκα. 2) Στὸ **Σουλτα-**

νάτο της Ύμενης (3,5 έκ. κατ. πρωτ. Σάνα. 3) Στο Σουλτανάτο του Όμάν (500 χιλ. κάτ.) ΝΑ πρωτ. **Μασκάτη** (30). 4) Την Ἀγγλική ἀποικία του Ἄντεν Ν Δ (800 χ. κ.) Ἡ πόλη Ἄντεν (25), χτισμένη στὴν ἐξοδο τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας καὶ τὴν εἴσοδο τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, εἶναι σπουδαῖος σταθμὸς γιὰ τὴν ἀνθράκευση καὶ τὴν τροφοδοσία τῶν πλοίων, ποὺ ταξιδεύουν ἀπὸ τὴν Εὐρῶπὴ στὴν Ἀσία.

6. Η ΜΕΣΟΠΟΤΑΜΙΑ

1. Ἔδαφος, ὄνομα καὶ κλίμα. Πέρα Α ἀπὸ τὴν Συροαραβικὴ ἔρημο ἀνοίγεται ἓνα μεγάλο καὶ μακρουλὸ βαθύπεδο. Εἶναι σκεποσμένο μὲ ἄμμο καὶ χῶμα, ποὺ φέρνουν ἀπὸ τὰ Β. ψηλὰ βουνὰ δυὸ μεγάλα

15. Περνᾶνε τὸν **Τίγρη** μὲ στρογγυλὴ βάρκα.

ποτάμια, ὁ **Τίγρης** καὶ ὁ **Εὐφράτης**. Αὐτὰ προχωρώντας νότια ἐνώνονται λίγο πρὶν χυθοῦν στὸν **Περσικὸ κόλπο**, ὅπου σχηματίζουν ἓνα μεγάλο Δέλτα. Ἀπλωμένη ἀνάμεσα στὰ δυὸ αὐτὰ ποτάμια, ἀλλὰ γύρω καὶ πέρα ἀπ' αὐτά, ἡ χώρα σωστὰ λέγεται **Μεσοποταμία**. Ἐπειδὴ εἶναι κλεισμένη Δ καὶ Α ἀπὸ ξερὰ ὄροπέδια, ἔχει λίγες βροχὲς καὶ θερμότατο κλίμα. Κοντὰ στὴν πρωτ. **Βαγδάτη** (850) βρῖσκεται τὸ θερμότερο μέρος τῆς γῆς. Ἐκεῖ τὸ θερμόμετρο ἀνεβαίνει τὸ καλοκαίρι στοὺς 78° Κελσίου. Τὴν ἀνοιξή, ὅταν τὰ χιόνια στὰ ψηλὰ Ἀρμενικὰ βουνὰ ἀρχίζουν νὰ λιώνουν, τὰ ποτάμια Τίγρης καὶ Εὐφρά-

της ποὺ πηγάζουν ἀπὸ κεῖ πλημμυρίζουν καὶ σκεπάζουν ἀπέραντες ἐκτάσεις μὲ παχιά πλούσια λάσπη, σωστὸ λίπασμα.

2. **Στὰ παλιὰ χρόνια.** Οἱ Ἀρχαῖοι Ἀσσύριοι καὶ Βαβυλώνιοι ποὺ κατοικοῦσαν στὴ Μεσοποταμία ἦσαν πολὺ πολιτισμένοι. Εἶχαν φτιάξει φράγματα καὶ διώρυγες καὶ πότιζαν στὸν καιρὸ τῆς ξηρασίας ὅλη τὴ χώρα. Ἦταν τότε ἡ Μεσοποταμία ἓνας ἀπέραντος κήπος καλλιεργημένος μὲ σιτάρια καὶ ἄλλα φυτὰ καὶ στολισμένος μὲ φοῖνι-

κες και άλλα δένδρα. Σωστός «παράδεισος» τοῦ Ἀδάμ και τῆς Εὕας. Ἐκεῖ ἦταν ἡ ξακουστὴ **Βαβυλώνα** μὲ τοὺς θαυμάσιους κρεμαστοὺς κήπους της. Στὸ μεταξύ ἡ χώρα κυριεύτηκε ἀπὸ ξένους λαοὺς και ἡ Βαβυλώνα κατεστράφη. Οἱ διώρυγες χώθηκαν ἀπὸ τοὺς ἄμμους ποὺ κινεῖ ὁ ἀέρας και οἱ φυτεῖς ξεράθηκαν. Στὰ μεσαιωνικὰ χρόνια οἱ Ἀραβες ἔχτισαν τὴν παραμυθένια Βαγδάτη μὲ τὶς «χίλιες και μία νύχτες της», ποὺ εἶχε τότε 2 ἑκατ. κατοίκους.

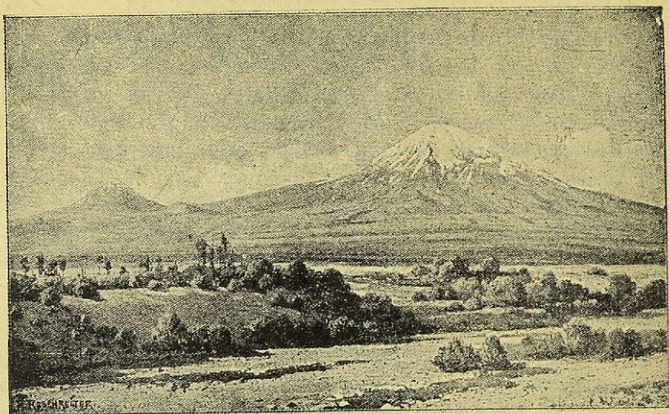
3. Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ. α) Γεωργία και πετρέλαια. Ἡ Μεσοποταμία ὡς τώρα ἦταν μιὰ πολὺ ξερὴ χώρα. Οἱ Ἀγγλοὶ ὅμως, ποὺ τὴν εἶχαν κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, ἔκαναν νέα φράγματα στὰ ποτάμια, ἄνοιξαν νέες διώρυγες. Τώρα πολλὰ μέρη της ποτίζονται και καλλιεργοῦνται μὲ σιτηρά, ρύζια και βαμπάκια. Στὶς ΒΔ στέππες της βόσκουν κοπάδια μικρὰ και μεγάλα ζῶα. Στὰ Β, κοντὰ στὶς πόλεις **Μοσσοῦλη** (230) και **Κερκούκ**, τὸ ἔδαφος ἔχει πλουσιότατες πηγὲς πετρελαίου. Ἡ Ἀγγλικὴ Ἑταιρία ποὺ τὶς ἐκμεταλεῦεται διοχετεύει τὸ πετρέλαιο μὲ μακροὺς σωλῆνες, ἀγωγούς, στὰ παράλια τῆς Παλαιστίνης και τοῦ Λιβάνου ἀπ' ὅπου φορτῶνεται γιὰ τὴν Εὐρώπη.

β) Συγκοινωνία και ἐμπόριο. Ἐπειδὴ ἡ Μεσοποταμία βρίσκεται κοντὰ στὴ Μεσόγειο και εἶναι ἀνοιχτὴ στὸν Περσικὸ κόλπο, ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὶς συγκοινωνίες Εὐρώπης και Ἀσίας. Μεγάλη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ὁδηγεῖ ἀπὸ τὴν Κων/πολη ἕως τὴ Βαγδάτη και τὴ **Βασόρα** (Μπάσρα (180), μεγάλο ποταμολιμάνι. Ὡς ἐδῶ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὸν Περσικὸ κόλπο τὰ ἀτμόπλοια. Στὰ παλαιότερα χρόνια, ποὺ δὲν ὑπῆρχαν τραῖνα και αὐτοκίνητα, τὴ συγκοινωνία, τὶς μεταφορὲς και τὸ ἐμπόριο τὸ ἔκαναν τὰ **καραβάνια**. Ὅμαδες ἀπὸ ἐμπόρους και ταξιδιώτες καβάλα στὰ ζῶα διασχίζανε τὴν ἔρημο ἀπὸ τὴ Συρία ἢ τὴ Μ. Ἀσία γιὰ τὸν Περσικὸ κόλπο. Ὑπομονητικὲς καμηλὲς φορτωμένες βάδιζαν ἐβδομάδες και μῆνες ὁλόκληρους, ἀργὰ - ἀργὰ, ἡ μία πίσω ἀπὸ τὴν ἄλλη και σχηματίζανε μακρότατη οὐρά. Ἐμπρὸς και πίσω, δεξιὰ και ἀριστερά, ἀκολουθοῦσε ἡ φρουρὰ τοῦ караβανιоῦ. Καβάλα στὰ γρήγορα Ἀραβικὰ ἄλογα και ὅπλισμένοι καλὰ οἱ σωματοφύλακες ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ὑπερασπισθοῦν τὸ καραβάνι ἀπὸ τοὺς ληστὲς τῆς ἐρήμου και τὰ ἄγρια πεινασμένα θηρία ποὺ τριγυρνοῦσαν ἐκεῖ.

4. Ἡ πολιτικὴ κατάσταση. Ἡ Μεσοποταμία ἢ **Ἰράκ**, 2 $\frac{1}{2}$, φορές σάν τὴν Ἑλλάδα, ἔχει πληθυσμὸ 4, 8 ἑκατ. κατ. Εἶναι κράτος ἀνεξάρτητο και ἔχει πρωτ. τὴ **Βαγδάτη** (850). Οἱ **Ἰρακινοὶ** εἶναι μουσουλμάνοι και μιλᾶνε Ἀραβικά.

7. Η ΑΡΜΕΝΙΑ

1. **Ἡ χώρα.** Ἡ Ἀρμενία Α τῆς Μ. Ἀσίας καὶ Β τῆς Μεσοποταμίας εἶναι μιὰ ὕψηλὴ καὶ ὄρεινὴ χώρα γεμάτῃ βουνοσειρές. Ἀνάμεσά τους πανύψηλο (5200 μ.) ἔξέχει τὸ ὄρος Ἀραράτ, ὅπου ἄραξε στὸν κατακλυσμὸ ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε. Τὸ Ἀραράτ εἶναι ἡφαίστειο

16. Τὸ Ἀραράτ.

καὶ τὰ αἰῶνια χιόνια στὴν κωνικὴ κορυφὴ του φαίνονται ἀπὸ πολὺ μακριά. Ἐπειδὴ στὰ ψηλὰ Ἀρμενικὰ βουνὰ βρέχει πολὺ, γι' αὐτὸ ἔχουν ἐκεῖ τίς πηγές τους ὁ Εὐφράτης, ὁ Τίγρης καὶ ἄλλα ποτάμια. Τὰ μεγάλα ὅμως καὶ κλειστὰ ὀροπέδια δὲν ἔχουν στὸ ἐσωτερικὸ νερά. Στὰ βαθύτερα μέρη τους μάλιστα σχηματίζονται ἄρμυρες λίμνες. (Βὰν κ.ἄ.). Τὸ ἔδαφος στὶς πλαγιές τῶν βουνῶν καὶ στὶς κοιλάδες ἔγινε ἀπὸ τὴν λάβα τῶν ἡφαιστειῶν. Εἶναι ἡφαιστειογενές, ἡφαιστειακὸ καὶ γι' αὐτὸ εὐφορο. Ἐκεῖ τὸ γλυκὺ κλίμα καὶ τὰ νερά βοηθοῦν τὴν ἀνάπτυξη τῶν ὀπωροφόρων δένδρων. Ἡ Ἀρμενία εἶναι πατρίδα τῆς βερυκοκιᾶς καὶ παράγει ἀρκετὰ γεωργικὰ καὶ κτηνοτροφικὰ προϊόντα. Ἐχει ἀκόμη λαματικές πηγές καὶ ὀρυκτὰ ἀνεκμετάλλευστα.

2. **Οἱ κάτοικοι.** Οἱ Ἀρμένιοι πάνω στὰ βουνὰ τους φύλαξαν τὸν Χριστιανισμό, ποὺ πῆραν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες. Εἰρηνικοί, ξυπνοὶ καὶ ἐργατικοὶ ἄνθρωποι ἀσχολοῦνται μὲ τὴ δενδροκομία, γεωργία καὶ κτηνοτροφία. Ἐπειδὴ ζητοῦσαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὴν ἐλευθερία τους ἔπαθαν μεγάλες συμφορές. Γι' αὐτὸ πολλοὶ ἀναγκάστηκαν

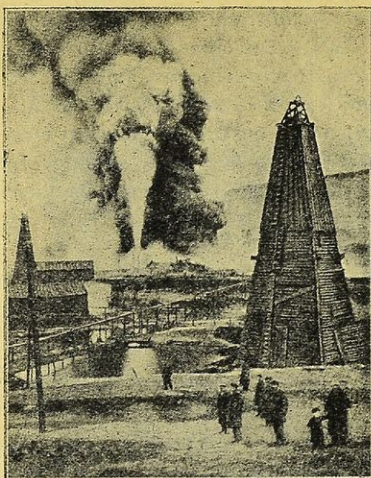
νά φύγουν από την πατρίδα τους και νά γίνουν πρόσφυγες. Χιλιάδες 'Αρμένιοι μένουν σήμερα στα διάφορα μέρη τοῦ κόσμου και προκόβουν ὡς ἔμποροι. Στην 'Ελλάδα κατοικοῦν σήμερα 20 - 30 χιλιάδες 'Αρμένιοι πρόσφυγες. Οἱ 'Αρμένιοι εἶναι 2. 5 περίπου ἑκατ. και κατοικοῦν στα βόρεια τῆς χώρας. Στα νότια, στο **Κουρδιστάν**, ζοῦν ὁμάδες κτηνοτρόφοι, οἱ **Κουρδοί**. Αὐτοὶ εἶναι μουσουλμάνοι, ἔχθρευονται πολὺ τοὺς 'Αρμένιους και πολλές φορές τοὺς ληστεύουν, ὅπως και τοὺς ἄλλους γύρω κατοίκους. 'Η 'Αρμενία σήμερα δὲν εἶναι ἀνεξάρτητη χώρα. Τὸ ΒΑ μέρος της μὲ πρωτ. τὸ **Εἰριβάν** (170) ἀνήκει στη Ρωσία. Τὸ ΝΔ τμήμα μὲ πρωτ. τὸ **Ερζερούμ** (40) στὴν Τουρκία. Καὶ τὸ Α μὲ πρωτ. τὴν **Ταυρίδα** (250) στὴν Περσία.

8. Η ΚΑΥΚΑΣΙΑ

1. **Ἡ χώρα.** Βόρεια στὴν 'Αρμενία, ἀνάμεσα στὴ Μαύρη και τὴν Κασπία θάλασσα, ἀπλώνεται ἡ **Καυκάσια**. Μιὰ μεγάλη βουνοσειρὰ ὁ **Καύκασος**, ποὺ τὴν σχίζει διαγώνια, τῆς ἔδωκε τὸνομά του. Ὁ Καύκασος ὑψώνεται σὰν ἀδιάβατο ψηλὸ τεῖχος και χωρίζει τὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὴν Ἀσία. Ἡ χώρα ποὺ βρίσκεται βόρεια, ἡ **Προκαυκάσια**, δύσκολα συγκοινωνεῖ μὲ τὴν **Υπερκαυκάσια**, ποὺ βρίσκεται νότια. Ἡ μακρότατη ὄροσειρὰ μὲ τίς πολὺ ὑψηλές βουνοκορφές της (5600 μ.) ἐμποδίζει τὴ συγκοινωνία. Μιὰ μόνο ὑψηλὴ 2400 μ. δίοδος ὁδηγεῖ ἀπὸ τὰ βόρεια στα νότια.

α) Ἡ **Υπερκαυκάσια** ἀπλώνεται μεταξὺ τοῦ Καυκάσου και τῶν 'Αρμενικῶν βουνῶν και εἶναι χαμηλὴ χώρα. Μιὰ πολὺ χαμηλὴ (900 μ.) βουνοσειρὰ ἐνώνει κάθετα τὸν Καύκασο μὲ τὰ 'Αρμενικὰ βουνὰ και τὴν χωρίζει σὲ **δυτικὴ, τὴ Γεωργία**, και ἀνατολική, τὸ **Ἀντζερμπαϊτζάν**. Ἡ Δυτικὴ Ὑπερκαυκάσια ἢ Γεωργία (ἢ **Κολχίδα** τῶν ἀρχαίων) ἐπεὶδὴ βρίσκεται κοντὰ στὴ Μαύρῃ θάλασσα, ἔχει κλίμα θερμὸ και γλυκὸ. Δέχεται πολλὲς βροχές κι ἔχει ποταμὸ τὸ **Φάση** μὲ τὰ πουλιὰ φασιανούς. Τὸ ἔδαφος εἶναι γόνιμο και ἔχει πλούσια βλάστηση, ὅπως ὁ γειτονικὸς Πόντος. Καρυδιές και καστανιές, δάση μὲ ὀξυές, ἀμπέλια πολλὰ σκεπάζουν τὸν τόπο. Σιτηρὰ, ὀπωρικά, καπνὸς και ξηροὶ καρποὶ συντηροῦν πυκνὸ πληθυσμὸ. Ἐδῶ κατοικοῦν και ἀρκετοὶ Ἕλληνες. β) Ἡ **Ἀνατολ. Ὑπερκαυκάσια** ἢ Ἀντζερμπαϊτζάν εἶναι μεγαλύτερη ἀπὸ τὴ Γεωργία. Τὸ ἔδαφός της εἶναι ξερὸ και ἄκαρπο, γιατί ὡς ἐδῶ δὲν φθάνουν οἱ ὑγροὶ ἀνεμοὶ τοῦ Εὐξεινου Πόντου. Ἡ χώρα ὅμως κοντὰ στὴν Κασπία ἔχει πυκνὸ πληθυσμὸ και μιὰ μεγάλη πόλη, τὸ **Βακοῦ** (750 χιλ.) Ἐκεῖ ὑπάρχουν

πλουσιότετες πηγές πετρελαίου. Μεγάλα γεωτρήματα τρυπούν το

17. Πετρελαιοπηγές στο Βακού.

ξέδαφος και μεγάλες αντλίες βγάζουν το πετρέλαιο στην επιφάνεια. Το πετρέλαιο συγκεντρώνεται σε αποθήκες και σε μεγάλα διυλιστήρια. Εκεί διυλίζεται για να βγῇ καθαρό πετρέλαιο, βενζίνη, παραφίνη, πίσσα, κ. ἄ. Ἐπειτα διοχετεύεται με μακρότατους (840 χλμ.) ἀγωγούς στην πόλη Βατούμ του Εὐξείνου. Ἀπὸ κεῖ μεταφέρεται με πλοῖα στις ἀγορές τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης.

3. Ἡ Καυκασία κατοικεῖται ἀπὸ διάφορους λαοὺς ποὺ μιλάνε πολλές γλώσσες. Θεωρεῖται ἡ πατρίδα τῆς λευκῆς φυλῆς (Καυκασία φυλή) καὶ οἱ Γεωργιανοὶ ὁ ὠραιότερος τύπος τῆς. Ἡ χώρα ἀνήκει στὴ Ρωσία καὶ χωρίζεται σὲ αὐτόνομες

Δημοκρατίες. Ἀπ' αὐτὲς ἡ Γεωργία ἔχει 3,5 ἑκατ. κατοίκους καὶ πρωτ. τὴν Τυφλίδα (400). Τὸ Ἀρτζερπαϊτζάν ἔχει 3,2 κατοίκους καὶ πρωτ. τὸ Βακού (750).

9. ΤΟ ΙΡΑΝ

1. Τὸ ξέδαφος. Ἀνατολικά τῆς Ἀρμενίας καὶ τῆς Μεσοποταμίας ἀπλώνεται ἓνα μέγα ὀροπέδιο, τὸ Ἰράν ἢ Ἀριανή. Εἶναι ἴσο μετὴν Ἀραβικὴν χερσόνησο καὶ ψηλότερο ἀπὸ τὸ ὀροπέδιο τῆς Μ. Ἀσίας (μέσον ὕψος 1300 μετρ.) Τριγυρίζεται ἀπὸ ὑψηλότες βουνοσειρές. (Ἐλβρούς στὴν Κασπία θάλασσα, Ἰνδοκοῦχο στὰ ΒΑ ποὺ τὸ συνδέει μετὸ ὑψηλότερο ὀροπέδιο Παμίρ κ.ἄ). Στὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἄλλες βουνοσειρές, ποὺ τὸ διασχίζουν, κλείνουν ἀνάμεσά τους διάφορα λεκανοπέδια. Ἐπειδὴ οἱ ΝΔ ὕγροι θαλασσινοὶ ἄνεμοι ἐμποδίζονται ἀπὸ τὶς παραλιακὰς βουνοσειρές νὰ φέρουν βροχὲς στὸ ἐσωτερικόν, τὸ κλίμα στὸ ὀροπέδιο εἶναι πολὺ θερμό. Τὸ καλοκαίρι τὸ θερμόμετρο ἀνεβαίνει τὴν ἡμέρα στοὺς 70° Κελσίου καὶ τὴν νύχτα κατεβαίνει στὸ 0. Γι' αὐτὸ οἱ βράχοι καὶ οἱ πέτρες ἀπὸ τὴν ἀπότομην διαστολῆ καὶ συστολῆ γίνονται θρύψαλα. Εἶναι δηλ. τὸ κλίμα

βαρὺ ἡπειρωτικό. Τὰ μικρὰ ποτάμια ποὺ σχηματίζονται ἀπὸ τὶς σπάνιες βροχές δὲν ἔχουν διέξοδο γιὰ τὴ θάλασσα καὶ γι' αὐτὸ χύνονται στὰ βαθύτερα μέρη τῶν λεκανοπεδίων. Μὲ τὰ χρώματα καὶ τοὺς ἄμμους, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀλάτι ποὺ φέρνουν ἀπὸ τὰ βουνά, ἔστρωσαν πολλὲς κοιλάδες καὶ πεδινὰ μέρη, καὶ τὰ ὕψωσαν σχεδὸν ὡς τὶς ράχες τῶν βουνῶν. Στὶς βαθιὲς λεκάνες σχηματίσαν ἔλη καὶ λίμνες. Ἡ μεγάλη καὶ φοβερὴ ξηρασία, ποὺ ἀκολουθεῖ συχνὰ τὶς βροχές, κάνει σκόνη τὴ λάσπη καὶ τὸ ἀλάτι. Οἱ σφοδροὶ ἄνεμοι ποὺ φυσᾶνε σηκώνουν τὴ σκόνη αὐτὴ καὶ τὴν ἄμμο καὶ σχηματίζουν μεγάλους ἀπλωτοὺς σωροὺς (**θίνες**). Τοὺς μετακινοῦν καὶ κάνουν τὸν τόπο ἔρημο. Ἀλίμονο στὶς καλλιέργειες ποὺ βρίσκονται κοντὰ καὶ στὰ караβάνια ποὺ περνοῦν τὶς ἐκτάσεις αὐτές! Ἐπειδὴ λοιπὸν τὸ ἔδαφος τοῦ ἐσωτερικοῦ ἔχει τέτοια σύσταση, εἶναι ἄγονο καὶ σκεπάζεται μὲ ἐρήμους καὶ στέπες.

2. Τὰ προϊόντα. Τὸ μεγαλύτερο ὅμως μέρος τοῦ λεκανοπεδίου εἶναι κατάλληλο γιὰ κτηνοτροφία. Καὶ τὸ διασχίζουν νομάδες μὲ καμήλες, γιδοπρόβατα, βόδια καὶ ἄλογα. Στὶς ὁάσεις, στὶς ὕγρες κοιλάδες τῶν ποταμῶν καὶ τὰ γύρω τοὺς ὀρεινὰ μέρη, στὶς ΝΔ παραλιακὲς περιοχὲς τὸ ἔδαφος εἶναι καλὸ καὶ τὸ κλίμα γλυκὺ. Γι' αὐτὸ ἐκεῖ ὑπάρχουν ἀμπέλια, μουριές, τριανταφυλλίες, ὄπωρο-φόρα δένδρα. Καὶ καλλιέργειες μὲ σιτάρια, ρύζια, βαμπάκια καὶ καπνά. Στὰ ΝΔ, πλουσιότατες πηγὲς πετρελαίου ἐκμεταλλεύονται ἀπὸ Ἀγγλικὲς Ἑταιρίες.

3. Κράτη καὶ πολιτικὴ κατάσταση. Βουνοσειρές, ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ Β στὰ Ν, χωρίζουν τὸ Ἰράν σὲ Ἀνατολικὸ καὶ Δυτικὸ. α) Οἱ **Πέρσες** κατέχουν τὸ Δ. καὶ μεγαλύτερο μέρος τοῦ ὀροπεδίου. Ἀποτελοῦν τὸ **Βασίλειο τῆς Περσίας** ποὺ ἔχει 17 ἑκατ. κατ. περίπου. Οἱ κάτοικοι εἶναι ἀπόγονοι τῶν Ἀρχαίων Περσῶν, ἀνακατεμένοι μὲ Τουρκομανικὲς φυλές. Στὰ παλιὰ χρόνια οἱ προγόνοι τοὺς εἶχαν καταλάβει ὅλη τὴν Πρόσω Ἀσία κι ἦρθαν νὰ ὑποτάξουν καὶ τὴν Ἑλλάδα. Οἱ Ἕλληνες ὅμως τοὺς νίκησαν καὶ ἀργότερα ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος τοὺς ὑπέταξε. Στὰ μεσαιωνικὰ χρόνια τοὺς πῆραν οἱ Ἀραβες καὶ τοὺς ἔκαναν μωαμεθανούς. Σήμερα εἶναι κράτος ἀνεξάρτητο. Ὁ Βασιλιάς τοὺς, **Σάχης**, μένει στὴν πρωτεύουσα **Τεχεράνη** (800). Ἡ Τεχεράνη μὲ τοὺς στενοὺς δρόμους εἶναι περίφημη γιὰ τὰ Περσικὰ χαλιὰ καὶ τὰ μεταξωτὰ τῆς ὑφάσματα. Ἐὼς ἐδῶ φθάνουν ἀπὸ τὴν Τραπεζοῦντα, περνώντας τὴν Ταυρίδα. τὰ караβάνια. Ἐδῶ ἔρχονται καὶ τ' αεροπλάνα ἀπὸ τὶς ἄλλες χῶρες, γιατί ἡ πρῶτ. δὲν ἔχει σιδηρόδρομο. Στὴν Ν. Περσία ἡ **Σιράς** (50) εἶναι περίφημη γιὰ τοὺς μεγάλους κήπους τῆς μὲ τὶς τριανταφυλ-

λιές και τὸ ροδέλαιο πού βγαίνει ἀπὸ τὰ τριαντάφυλλα. Τὸ **Ἀβουσίq** στὸν Περσικὸ κόλπο εἶναι τὸ σπουδαιότερο λιμάνι τῆς Περσίας.

β) Τὸ **Ἀφγανιστάν** πού κατέχει τὸ Β Α Ἰράν εἶναι βασιλείο καὶ ἔχει 12,7 ἑκατ. κατ. Ἡ πρωτεύουσά του **Καβούλ** (150) συνδέεται μὲ τραῖνο μὲ τὶς Ἰνδίες. Ἡ χώρα ἔχει χρυσάφι καὶ πετρέλαιο ἀνεκμετάλλευτα, ἀρκετὰ γεωργικὰ προϊόντα καὶ κτηνοτροφία. γ) Τὸ **Βελουχιστάν** στὰ ΝΑ τοῦ Ἰράν εἶναι ἡ ἔρημος **Γεδρωσία** πού πέρασε ὁ Μ. Ἀλέξανδρος. Σήμερα ἀνήκει στὸ **Πακιστάν** καὶ ἔχει πρωτ. τὴν **Κελάτ** (50). Οἱ λίγοι φτωχοὶ κάτοικοι (600 χιλ.) γυρίζουν νομάδες στὶς λίγες ὁάσεις καὶ στέππες του.

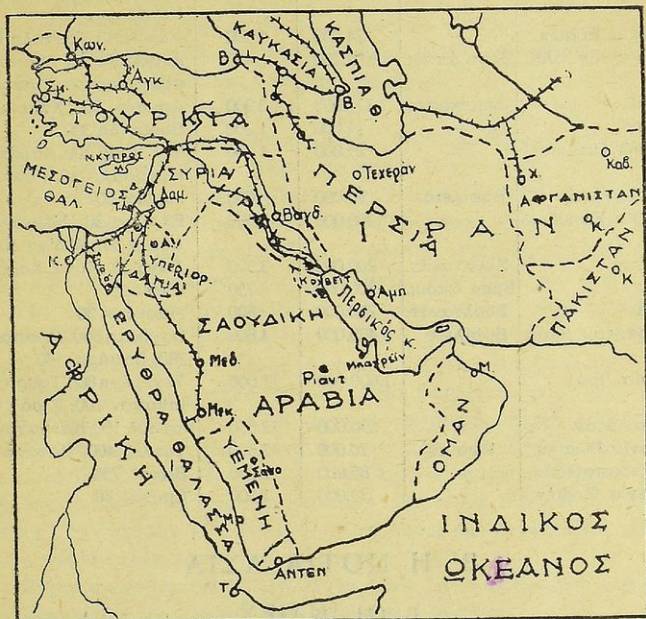
Η ΠΡΟΣΩ ΑΣΙΑ (περίληψη)

Ἡ Τουρκία μὲ τὴν Ὑπερκαυκασία, ἡ Συρία μὲ τὴν Παλαιστίνη καὶ Ὑπεριορδανία, ἡ Ἀραβία, ἡ Μεσοποταμία καὶ ἡ Περσία μὲ τὸ Ἀφγανιστάν καὶ Βελουχιστάν ἀποτελοῦν τὴν **Πρόσω Ἀσία**. Ἔτσι λέγεται ἀπὸ μᾶς τὸ ΝΔ τμήμα τῆς ἄλλης μεγάλης Ἀσίας, ἐπειδὴ βρίσκεται κοντὰ μας. Ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους καὶ Ἀμερικανούς ὀνομάζεται **Ἑγγὺς** (κοντινὴ) ἢ **Μέση Ἀνατολή**.

Τὰ μεγάλα ὀροπέδια τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Ἀραβίας, τοῦ Ἰράν καὶ τὸ βαθύπεδο τῆς Μεσοποταμίας τριγυρίζονται ἀπὸ μακριές καὶ πανύψηλες βουνοσειρές. Αὐτὲς ἐμποδίζουν τοὺς ὑγροὺς θαλασσίνοους ἀνέμους νὰ πνεύσουν στὸ ἐσωτερικόν. Γι' αὐτὸ ἐκεῖ τὸ κλίμα εἶναι πολὺ θερμὸ τὴν ἡμέρα καὶ πολὺ ψυχρὸ τὴν νύχτα, δηλ. **βαρὺ ἡπειρωτικόν**. Ἐπειδὴ καὶ οἱ βροχὲς στὸ ἐσωτερικόν εἶναι σπάνιες, γι' αὐτὸ ἓνα μεγάλο μέρος τῶν ὀροπεδίων εἶναι γεμάτο ἄμμο καὶ χαλίκια, χωρὶς νερά καὶ χωρὶς βλάστηση, δηλ. **ἐρημος**. Ἄλλο μέρος σκεπασμένον μὲ πηλὸ ἔχει λίγη βλάστηση, μερικοὺς θάμνους καὶ χαμηλὴ χλόη πού ξεραίνεται καὶ χάνεται γρήγορα μὲ τὴν ξηρασία, εἶναι δηλ. **στέππη**. Ἐκεῖ περιπλανῶνται **νομάδες** κτηνοτρόφοι μὲ τὰ ποίμνιά τους, τ' ἄλογα καὶ τὶς καμήλες τους. Κυνηγοῦν τὸ λίγο χορτάρι, στήνουν τὶς σκηνές τους ὅπου βροῦν, τὶς ξεστύνουν καὶ φεύγουν ἅμα ξεραθῇ, γιὰ νὰ ἀναζητήσουν νέες βοσκές.

Στὰ παράλια ὅμως τῆς Μεσογείου, στὸ Αἰγαῖο, στὸν Εὐξεινο Πόντο, στὸν Περσικὸ κόλπο, ἀκόμη καὶ στὴ ζεστὴ Ἐρυθρὰ θάλασσα, πού ἔχουν κλίμα γλυκὺ καὶ δροσερό, ἡ βλάστηση εἶναι πλούσια καὶ ὁ πληθυσμὸς πυκνός. Ἡ Πρόσω Ἀσία ἔχει ἀρκετὴ κτηνοτροφία. Μὲ τὰ μαλλιά της καὶ τὰ μετάξια της κάνει περίφημους τάπητες καὶ μεταξωτά. Ἐχει ἀκόμη ὀπωρικά, γεωργικὰ προϊόντα καὶ καπνά. Περισσότερο ὅμως ἀπὸ αὐτὰ ἔχει μεγάλη σημασία ἡ Πρόσω Ἀσία γιὰ τὴ

θέση της, τὴ συγκοινωνία της καὶ γιὰ τὰ πετρέλαιά της. Εἶναι ὁ δρόμος ἀπ' τὴν Εὐρώπῃ στὴν Ἀσία καὶ τὰ κοιτάσματα τῶν πετρελαίων της πλουσιότατα. Γι' αὐτὸ συγκεντρώνει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ἀγγλων, τῶν Ρώσων καὶ τῶν Ἀμερικανῶν, ποὺ ζητοῦν νὰ ἀποκτήσουν ἐπιρροὴ στὶς χώρες της αἱ νὰ ἐκμεταλλευστοῦν τὰ πλούτη της. Οἱ κάτοικοι στὰ νότια μέρη, Ἀραβες καὶ ἄλλοι, εἶναι λευκοὶ (Ση-

18. Χάρτης τῆς Πρὸς Ἀσίας.

μίτες). Στὰ Β οἱ Ἀφγανοί, Πέρσες, Ἀρμένιοι καὶ λίγοι Ἕλληνες συγγενεοῦν μὲ τοὺς Εὐρωπαίους καὶ τοὺς Ἰνδοὺς, ἐνῶ ἀνάμεσά τους οἱ Τοῦρκοι εἶναι ξένοι. Οἱ περισσότεροι κάτοικοι τῆς Π. Ἀσίας εἶναι μουσουλμάνοι. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἀρμενίους, Καυκασίους, λίγους Ἕλληνες, ἀρκετοὺς Σύρους ποὺ εἶναι Χριστιανοί, καὶ τοὺς Ἰσραηλίτες.

Ἀσκήσεις: 1. Σχεδιάσετε χάρτη τῆς Π. Ἀσίας, σημειώσατε τὰ κράτη, τὶς πόλεις. Σημειώσατε σ' ἄλλο χάρτη τὴν πορεία τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. 2) Ποιὰ προϊόντα φέρνομε ἀπ' τὴν Π. Ἀσία καὶ ἀπὸ ποιὲς χώρες; 3) Ταξιδέψτε νοσρὰ ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν ὡς τὴ Βαγδάτη, τὸν Περσικὸ κόλπο, τὴ Μέκκα. Ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὰ Ἱεροσόλυμα, τὴν Τεχεράνη.

ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩ ΑΣΙΑΣ

Κράτη και Χώρες	Πολίτευμα	Επιφάνεια σε τετρ. χλμ	Πληθυσμός σε χιλιάδας	Πρωτεύουσα και κυριότερες πόλεις
Τουρκία Ἀσιατ.	Δημοκρατία	744.000	17.000	Ἀγκυρα 230, Σμύρνη 226, Προύσα 140, Ἰκόνιον 110, Καϊσάρεια 120
Τουρκία Εὐρωπ.	»	24.000	1.500	Κωνσταντινούπολη 850
Κύπρος νῆσ. Ἑλλ.	Βρετ. ἀποικ.	9.250	460	Λευκωσία 35, Ἀμμόχω- στος, Λεμεσός, Λάρναξ
Συρία	Δημοκρατ.	171.000	2.900	Δαμασκ. 300, Χαλέπι 320
Λίβανος	»	11.000	1.200	Βηρυττός 300
Ἰσραήλ, Παλαιστ.	»	25.000	1.900	Τέλ-Ἀβιβ 200, Χάifa 150
Ὑπεριορδανία	Βασίλειο	90.000	600	Ἱερουσαλ. 110, Γιάφα 50
Ἀραβία Σαουδικ.	»	1.700.000	5.500	Ἀμμάν 20
Ἑμενίη	Σουλτανάτ.	200.000	3.500	Ἑλριάντ 30, Μέκκα 140, Δεζέζα 50, Μεδίνα 35
Ἀντεν	Βρετ. ἀποικ.	300.000	750	Σάνα 30, Μόκα, Χοδείδα
Ομάν	Σουλτανάτ.	230.000	600	Ἀντεν 25
Μεσοποταμ. Ἰράκ	Βασίλειο	425.000	4.800	Μασκάτη 30
Περσία, Ἰράν	»	1.600.000	17.000	Βαγδάτη 850, Μοσσοῦλη 280, Βασόρα 180.
Ἀφγανιστάν	»	650.000	12.650	Τεχεράνη 800, Ταυρίς 220
Γεωργία Ρωσική	Ρωσική	70.000	3.600	Ἰσπαχάν 100, Σιράς 40
Ἀντζερμπαϊτζάν	»	85.000	3.200	Καβούλ 150, Κανδαχάρ 60
Ἀρμενία Σοβιέτ	»	30.000	1.300	Τυφλίς 400, Βατούμ 100
				Βακού 750
				Ἐριβάν 70

Β' Η ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ

1. ΟΙ ΙΝΔΙΕΣ

Ἀνατολικά τοῦ Ἰράν ἀπλώνεται μιὰ μεγάλη χώρα, οἱ Ἰνδίες. Εἶναι μιὰ μεγάλη χερσόνησος καὶ βρέχεται ἀπ' τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό. Ἡ μεγαλύτερη καὶ ἡ ὑψηλότερη βουνοσειρὰ τῆς γῆς, τὰ Ὑμαλάια, ποὺ ὑψώνονται πέρα ἀπὸ τὸ Παμίρ, τὴν χωρίζουν ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Ἀσία.

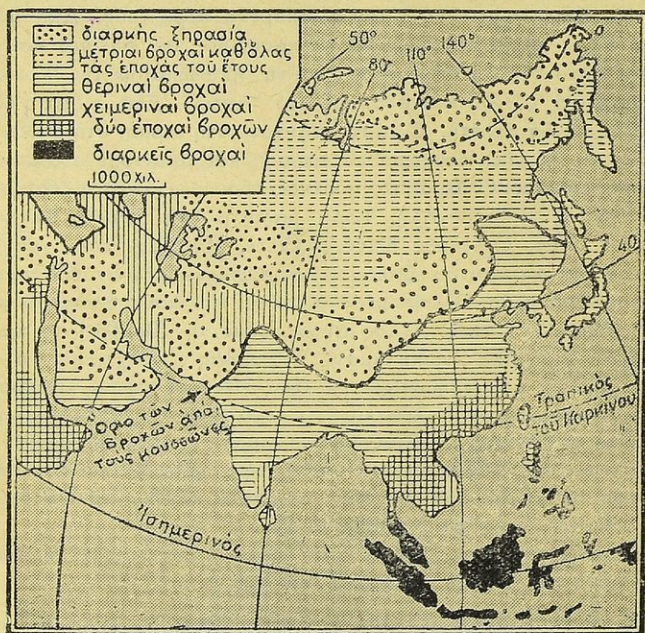
1. Τὸ ταξίδι γιὰ τὶς Ἰνδίες γίνεται σήμερα καὶ μὲ ἀεροπλάνο. Ἐμεῖς ὅμως προτιμάμε τὸ μεγάλο πλοῖο, ἂν καὶ θὰ κάνωμε ἐβδομάδες γιὰ νὰ φτάσωμε ἐκεῖ. Ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ διασχίζομε Ν. τὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο Θάλασσα. Περνάμε μὲ θαυμασμό τὴ μακριὰ διώρυγα τοῦ Σουέζ, ποὺ χωρίζει τὴν Π. Ἀσία ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴ, καὶ προχωροῦμε νότια. Μπαίνομε στὴ στενόμακρη Ἐρυθρὰ Θά-

λασσα. Όσο νοτιότερα πλέομε, τόσο ή ζέστη γίνεται μεγαλύτερη. Ό πλοίαρχος και οι ναύτες παρουσιάζονται τὸ πρῶτὸ μὲ τὴ λινὴ ἄσπρη στολὴ τους. Οἱ ἐπιβάτες φοροῦν τὰ λευκά τους καὶ τὸ πᾶνιο κράνος, τὴν κάσκα, στὸ κεφάλι τους. "Όσο προχωρεῖ ὁ ἥλιος καὶ ἡ ἡμέρα, τόσο ἡ ζέστη γίνεται ἀνυπόφορη, ἀποπνικτικὴ. Ἔχομε προχωρήσει ἀρκετὰ ἀπὸ τὸ Σουέζ καὶ βρισκόμαστε στὴ **θερμὴ, διακεκαυμένη ζώνη τῆς γῆς**. Δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ οἱ ἔρημοι τῆς Ἀραβίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς στέλνουν τὸν φλογισμένο ἀέρα τους. Ἀπὸ πάνω μας ὁ ἥλιος ρίχνει κατακόρυφα τὶς καυστικές του ἀκτίνες καὶ μᾶς τρυπᾷ. Πλέοντας ἀρκετὰ μέσα σ' αὐτὴ τὴν «κόλαση» τῆς Ἐρυθρᾶς βγαίνομε ἐπὶ τέλους καὶ φθάνομε στὸ Ἄντεν. Ἐδῶ ἡ ζέστη εἶναι λιγότερη, ἀλλὰ ἀρκετὴ. Εἴμαστε πάντοτε στὴ θερμὴ, στὴ διακεκαυμένη ζώνη τῆς γῆς. Προχωροῦμε τώρα Α καὶ μπαίνομε στὸ μεγάλο **Ἰνδικὸν ὠκεανό**. Ὁ ἀέρας εἶναι κάπως δροσερός, ἀλλὰ ἡ ζέστη ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι μεγάλῃ. Τώρα μάλιστα στὴ μεγάλη θάλασσα ἔγινε καὶ ὑγρὴ. Ὁ θερμὸς ἥλιος, βλέπετε, ἐξατμίζει πολὺ γρήγορα τὰ νερὰ τοῦ ἀπέραντου Ὤκεανοῦ καὶ φορτώνει τὴν ἀτμόσφαιρα μὲ ζεστοὺς ὑδρατμούς. Πλέομε μέσα σ' αὐτὴ, τὴν ἀσυνήθιστη γιὰ μᾶς, ζεστὴ ὑγρασία ἡμέρες. Τέλος ἀντικρύζομε τὴν **Βομβάη**, τὸ πρῶτο κοντινότερο μεγάλο Ἰνδικὸ λιμάνι. Ἡ Βομβάη εἶναι χτισμένη σ' ἓνα μικρὸ νησάκι, ποὺ σχηματίζει μὲ τὴν γειτονικὴ στεριά λαμπρὸ λιμάνι. Ἀνατολικά τῆς ἀπλώνεται ἓνα μεγάλο κι ἀπέραντο τριγωνικὸ ὁροπέδιο τοῦ **Δεκάν**. Πλησιάζομε στὸ λιμάνι. Φυσᾶνε ἰσχυροὶ Ν καὶ ΝΔ ἄνεμοι. Μεγάλὰ κύματα κτυπᾶνε τὴ στεριά. Μαῦρα καὶ πυκνὰ σύννεφα σκεπάζουν τὸν οὐρανό. Ἀστράφτει καὶ βροντᾷ καὶ βροχὴ, βροχὴ πέφτει, σὰν νᾶναι κατακλυσμός.

Παραξενευόμαστε! Ἀλλὰ αὕτὴ εἶναι ἡ συνηθισμένη καλοκαιρινὴ βροχὴ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ν καὶ ΝΑ Ἀσίας.

2. Οἱ περιοδικοὶ ἄνεμοι καὶ τὸ κλίμα. Τὰ ψηλὰ ὁροπέδια τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας ποὺ βρίσκονται Β ἀπὸ τὰ Ἱμαλάια ζεσταίνονται πολὺ τὸ καλοκαίρι. Ὁ ἀέρας ἐκεῖ γίνεται ἔτσι ἐλαφρότερος καὶ ἀραιότερος καὶ ἀνεβαίνει ψηλὰ. Τότε ἀπὸ τὸν μεγάλο Ἰνδικὸ ὠκεανὸ ἄλλος ἀέρας πυκνότερος, ψυχρὸς, τρέχει πρὸς τὴ στεριά νὰ πάρῃ τὴ θέση του. Ἔτσι ὅλη τὴν καλοκαιρινὴν περίοδο, ἀπὸ τὸ Μάϊο ἕως τὸν Ὀκτώβριο, φυσᾶνε κανονικὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα γιὰ τὴ στεριά ἄνεμοι, οἱ **θερινοὶ μουσσῶνες**. Αὐτοὶ εἶναι θερμοὶ, σαρώνουν τοὺς πολλοὺς ὑδρατμούς ἀπὸ τὸν Ὤκεανὸ καὶ τοὺς φέρνουν στὰ ψηλὰ βουνὰ. Ἐκεῖ οἱ ὑδρατμοὶ κρυσταλλοῦν, ψύχονται ἀπότομα καὶ πέφτουν σὰν βροχὴ κατὰ κλυσμοῦ. Γι' αὐτὸ στὶς Ἰνδίες καὶ στὴν ἄλλῃ ΝΑ Ἀσίᾳ βρέχει πάρα πολὺ τὸ καλοκαίρι. Ἀντίθετα τὸ χειμῶνα τὰ ὁροπέδια

της Κεντρικής, ύψλης 'Ασίας κυρώνουν πάρα πολύ. Οί θάλασσες τοῦ 'Ινδικοῦ ὠκεανοῦ ὅμως εἶναι ζεστότερες. Ὁ ἀέρας ἐκεῖ εἶναι θερμότερος, ἀραιότερος καὶ ἀνεβαίνει ψηλά. Ὁ πυκνὸς ὅμως ψυχρὸς ἀέρας τῆς Κεντρικῆς 'Ασίας ὁρμᾷ τότε πρὸς τὴ θάλασσα. Ἔτσι σχηματίζονται οἱ **χειμερινοὶ μουσσῶνες**. Φυσᾶνε κανονικὰ ὅλη τὴ χειμερινὴ περίοδο, ἀπὸ τὸ Νοέμβριο ὡς τὸν Ἀπρίλιο. Εἶναι βόρειοι ψυχροὶ

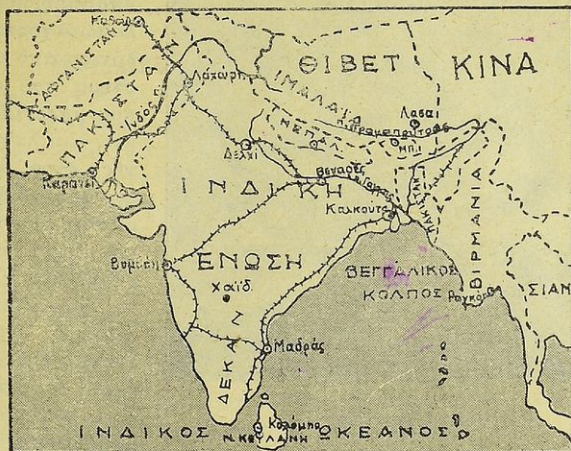

19. Χάρτης κλίματος, βροχῶν καὶ μουσσῶνων.

καὶ ξεροὶ χωρὶς ὕδατμοὺς, δίχως ὕγρασία. Γι' αὐτὸ τὸ χειμῶνα στὶς 'Ινδίες δὲν βρέχει. Οἱ θερινοὶ καὶ χειμερινοὶ μουσσῶνες φυσᾶνε κανονικὰ τὸ καλοκαίρι καὶ τὸ χειμῶνα, δηλ. κατὰ περιόδους, εἶναι **ἀνεμοὶ περιοδικοί**, ὅπως τὰ δικά μας μετέμια. Τὸ κλίμα τῶν 'Ινδιῶν καὶ τῆς ΝΑ 'Ασίας, ἀλλὰ καὶ ἡ βλάστηση καὶ οἱ καλλιέργειες, ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοὺς μουσσῶνες. Στὶς 'Ινδίες καὶ σ' ἄλλες τὶς γύρω χώρες τῆς διακεκαυμένης ζώνης ὁ ἥλιος ἀνεβαίνει ψηλά στὸν ὀρίζοντα ὅλες τὶς ἡμέρες τοῦ χρόνου καὶ ρίχνει τὶς ἀκτίνες του σχεδὸν κάθετα

καί λιγότερο πλάγια από μᾶς. Ἡ θερμοκρασία εἶναι πάντοτε σ' ὅλες τῆς ἐποχῆς τοῦ χρόνου γύρω στοὺς 25° Κελσίου. Τὸ κλίμα εἶναι θερμὸ καί ὑγρὸ, **τροπικὸ**, ὅπως λέγεται.

3. Οἱ φυσικὲς περιοχές. Οἱ νότιες πλαγιὲς τῶν Ἱμαλατῶν πέφτουν ἀπότομα στὶς μεγάλες καί μακριές πεδιάδες τοῦ **Ἰνδο-Γάγγη**

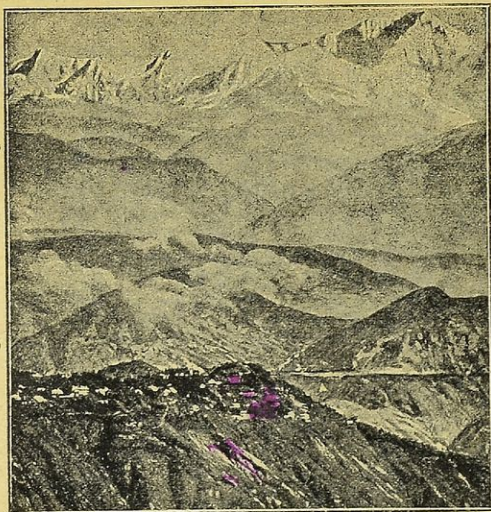
20. Χάρτης τῶν Ἰνδιῶν.

(Ἰνδοστάν). Νοτιότερα ἀπ' αὐτὲς ἀπλώνεται ἡ τριγωνικὴ χερσόνησος τοῦ **Δεκάν**, ποὺ ἔχει ΝΑ τὴ νῆσο **Κεϋλάνη**.

α) Ἱμαλαΐα, τὰ ὑψηλότερα βουνὰ τῆς Γῆς. Μεγαλόπρεπη ὑψώνεται ἡ μακριὰ βουνόσειρά, τὰ **Ἱμαλαΐα**, πάνω ἀπὸ τοὺς μεγάλους κάμπους. Ἀνεβαίνει ψηλά, πολὺ ψηλά, γιὰ νὰ τελειώσῃ σὲ ὑψηλότητες (7.000 μ.) κορυφές. Πάνω ἀπ' αὐτὲς τὸ **Ἐβερεστ** (8.840 μ.) εἶναι τὸ ὑψηλότερο βουνὸ τῆς Γῆς καὶ κανεὶς ἄνθρωπος δὲν μπόρεσε ὡς τώρα νὰ τὸ ἀνεβῇ. Τὰ Ἱμαλαΐα (κατοικία, βουνὰ χιονιοῦ) εἶναι σκεπασμένα ἀπὸ τὰ 5.000 μέτρα καί πάνω μὲ χιόνια ποὺ δὲν λιώνουν ποτέ. Κάτω ἀπὸ τὴν κατάλευκὴ αὐτὴ ζώνη (μὲ τὰ αἰώνια χιόνια) ὑπάρχουν, ἕως τὰ 4000 μέτρα, λιβάδια σκεπασμένα μὲ λουλούδια. Χαμηλότερα εἶναι θάμνοι καί ὑγρὰ δάση μὲ δένδρα βελονόφυλλα.

Τὰ παρθένα δάση. Τέλος οἱ νότιοι πρόποδες τῶν Ἱμαλατῶν σκεπάζονται ἀπὸ μεγάλα ὑγρὰ καί θερμὰ παρθένα δάση μὲ πλατύφυλλα

δένδρα, τις ζουγκλες. Οί ζουγκλες προχωρούν και μέσα στην πεδιάδα σε

20. Τα 'Ιμαλάια.

άρκετο βάθος. Έκει πανύψηλα δένδρα με πλατιά φύλλα, ύψηλα και χοντρά 'Ινδικά καλάμια, τα μπαμπού, πυκνό καλαμωτό χορτάρι, ψηλότερο από το άναστημα του ανθρώπου, μπλεγμένοι θάμνοι και λογής-λογής φυτά κάνουν ένα φραγμό άδιαπέραστο. Σμήνη από χρωματιστά πουλιά, κελαηδούν. Έλέφαντες διασχίζουν τους πυκνούς θάμνους. Πίθηκοι πηδούν από κλαδί σε κλαδί. Τίγρεις και πάνθηρες παραμονεύουν για

τη λεία τους. Ρινόκεροι κολυμπάνε στα βαλτώδη ποτάμια. Βουβάλια, άγριογούρουνα, έλάφια και πολλά άλλα χορτοφάγα ζώα βόσκουν. Φίδια φαρμακερά δαγκώνουν κάποιον 'Ινδό Ιθαγενή που τολμά να μπη στη ζούγκλα.

Υδρατμοί που φέρνουν ως τα 'Ιμαλάια οί θερινοί μουσσώνες ψύχονται άπότομα και ρίχνουν άδιάκοπες καταρρακτώδεις βροχές. Τεράστια ποτάμια, ό 'Ινδός, ό Γάγγης, ό Βραμαπούτρας, κατεβαίνουν τις άπότομες πλαγιές των 'Ιμαλαίων. Με τα άφθονα χρώματα, που κατεβάζουν χιλιάδες χρόνια τώρα, σχημάτισαν μεγάλα, εύφορωτατα βαθύπεδα, που ποτίζουν σήμερα με τα νερά τους.

β) Τό βαθύπεδο του 'Ινδου είναι γνωστό από την 'Ιστορία, γιατί έφθασε ως εκεί ό Μ. 'Αλέξανδρος. Πέντε ποτάμια που κατεβαίνουν από τα Δ. 'Ιμαλάια σχηματίζουν την Πενταποταμία, που παράγει άρκετά σιτηρά, κεχρί και καλαμπόκι. Η Λαχώρη (680) στο κέντρο της είναι μιá παλιά μεγάλη πόλη με πολλά τζαμιά. Τό Καρασι (350) στις έκβολές του 'Ινδου είναι πρωτ. του Πακιστάν, και μεγάλο έμπορικό λιμάνι. Ανατολικά στόν μέσο 'Ινδό οί βροχές είναι

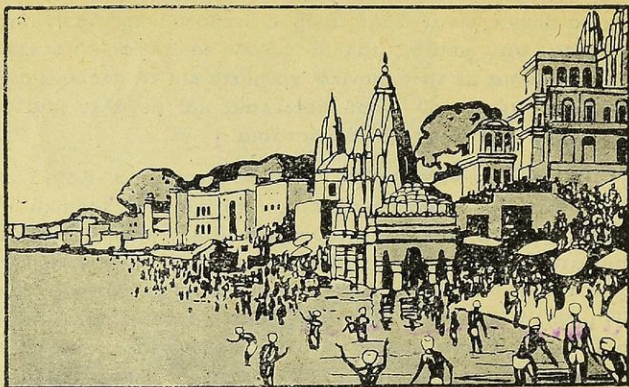
σπάνιες και γι' αυτό εκεί ο τόπος είναι έρημος. Στα βόρεια της Πενταποταμίας απλώνεται η ύψηλή (2.000 μ) κοιλάδα του **Κασιμίρ**. Καταπράσινη από δένδρα και λιβάδια και τριγυρισμένη από κατάλευκα χιονισμένα βουνά, είναι ωραιότατη. Οι κατοικοί της ύφαινον από πολύ λεπτά, σαν μετάξι, μαλλιά γιδιών τα περίφημα λεπτότατα **λαχούρια** ή **σάλια** με τα αρμονικά χρώματα και τα πλούσια σχέδια. Έχει ακόμη η χώρα του 'Ινδού πετρέλαιο και μεγάλες ύδατοπτώσεις με πολλά υδροηλεκτρικά έργασία. |

γ) Το βαθύπεδο του Γάγγη είναι μακρότατο. Κοντά στους πρόποδες των 'Ιμαλαίων σκεπάζεται από παρθένα τροπικά δάση, τις ζουγκλες. Γύρω στο ρεύμα του ποταμού ή μεγάλη πεδιάδα είναι πλουσιότατη και καταπράσινη. Χιλιάδες διώρυγες την ποτίζουν. Τα 'Ιμαλάια την προστατεύουν από τους ψυχρούς χειμερινούς μουσσώνες. Η **μεγάλη θερμότητα** και η **ύγρασία** εύνοουν πολύ την βλάστηση. Γι' αυτό τα σιτηρά εδώ γίνονται άφθονώτατα, το ρύζι σπέρνεται και θερίζεται τέσσερες φορές το χρόνο. Το ζαχαροκάλαμο, το βαμβάκι, οι φοίνικες, το κανάβι, το τσάι, τα άρωματικά φυτά δίνουν πλούσια εισοδήματα. Άν όμως οι ύργοι θερινοί μουσσώνες δέν φυσήξουν ή άργήσουν, τότε ή ξηρασία ξεραίνει τα πάντα και οι κάτοικοι πεθαίνουν από την πείνα. Το έδαφος του **'Ινδονστάν** έχει ακόμη κάρβουνο και μέταλλα (πολύ μαγγάνιο, μολύβι, και λίγο σίδηρο) χρήσιμα για τη μεταλλουργία και τη βιομηχανία.

Ο Γάγγης παίρνοντας και τα νερά του Βραμαπούτρα σχηματίζει στις έκβολές του ένα μεγάλο δέλτα, **τη Βεγγάλη**. Η Βεγγάλη, μεγαλύτερη άπ' τη μισή Ελλάδα, είναι πλουσιότατη. Καλλιεργείται με ρύζι, λινάρι και **γιούτα**, άπ' όπου γίνονται τα σακιά και τα καραβόπανα. Έχει αδιάβατες ζουγκλες με άγρια θηρία, πολλά έλη, και είναι άνθυγεινή. Μιά βαριά μυρωδιά μούχλας και σαπίλας άνεβαίνει πάνω από τους άπέραντους βάλτους της, όπου σαπίζουν τα φυτά. Γι' αυτό εδώ ή χολέρα και ή πανούκλα θερίζουν τους κατοίκους.

Το βαθύπεδο του Γάγγη, το **κυρίως 'Ινδοστάν**, έπειδή είναι πλουσιότατο, είναι πολύ πυκνοκατοικημένο. Έδώ κατοικούν σε πάρα πολλά χωριά και σε μερικές πόλεις οι μισοί κάτοικοι των 'Ινδιών. Ο Γάγγης είναι πλωτός και ο κυριότερος δρόμος του 'Ινδοστάν. Γι' αυτό στις όχθες του είναι μεγάλες πόλεις. Στην κορυφή του Δέλτα ή **Καλκούτα** (2100) συγκεντρώνει τα περισσότερα προϊόντα των 'Ινδιών και τα στέλνει σ' όλο τον κόσμο. Στη «μαύρη» άκάθαρτη πόλη των 'Ινδιών και στην «άσπρη» καθαρότατη πόλη των Εύρωπαίων συναντώνται έμποροι άπ' όλα τα μέρη του κόσμου.

Στὸν μέσο Γάγγη ἡ **Μπεναρές** (250) εἶναι ἡ ἱερὰ πόλη τῶν Ἰνδίων. Χιλιάδες Ἰνδοὶ ἔρχονται ἐδῶ γιὰ νὰ προσκυνήσουν καὶ νὰ

21. Ἡ **Μπεναρές**.

λουστοῦν στὰ «Ἁγία νερά» τοῦ Γάγγη, πού τὸν θεωροῦν ἱερὸ ποταμὸ καὶ νὰ καθαριστοῦν ἀπὸ τὶς ἀμαρτίες τους. Στὸν Ἄνω Γάγγη τὸ **Δελχί** (500) εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῶν Ἰνδίων.

δ) Τὸ **Δεκάν**, ἡ μεγάλη τριγωνικὴ χερσόνησος μὲ τὸ μεγάλο ὄροπέδιο στὸ κέντρο της, εἶναι ἀραιότερα κατοικημένη. Κρύβει στὰ σπλάγχχνα της χρυσάφι, διαμάντια, κάρβουνο καὶ σίδηρο. Οἱ θερινοὶ μουσσῶνες ἀφήνουν στὰ ψηλὰ δυτικὰ **Γαταῖα** βουνὰ τὶς περισσότερες βροχές. Ὅταν προχωροῦν ὅμως στὸ ἐσωτερικὸ εἶναι ξηροί. Γι' αὐτὸ τὸ ὄροπέδιο ἔχει λίγες βροχές καὶ εἶναι τὸ περισσότερο σκεπασμένο ἀπὸ στέππες. Στὶς κοιλάδες καὶ στὰ ἄλλα μέρη καλλιεργεῖται καὶ παράγει πολὺ βαμβάκι, πού ἐξάγεται ἀπὸ τὴν **Βομβάη**. Στὸ κέντρο ἡ πόλη **Χαϊντεραμπάντ** (750) ἔχει πολλοὺς μωαμεθανούς. Τὸ **Μαδράς** (770) ΝΑ εἶναι μεγάλο λιμάνι.

ε) Ἡ **Κεϋλάνη**, ἡ μεγάλη νῆσος ΝΑ τοῦ **Δεκάν**, εἶναι ὀρεινὴ, ἀλλὰ εὐφορώτατη. Μισὴ σχεδὸν ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, τὴν πλησιάζει στὸν πληθυσμὸ. Ἀπέραντες φυτεῖες ἀπὸ δένδρα καφέ, τσαγιοῦ, καουτσούκ, κανέλας, καὶ ἄλλα ἀρωματικὰ φυτὰ, σκεπάζουν τὶς πλαγιές τῶν βουνῶν της. Στὶς ΒΔ ἀκτές της ψαρεύονται ὄστρακα πού ἔχουν μέσα μαργαριτάρια. Ἡ πρωτεύουσά της **Κολόμπο** (360) εἶναι

τὸ ἐξαγωγικὸ τῆς λιμάνι καὶ σπουδαῖος σταθμὸς ἀνεφοδιασμοῦ γιὰ τὰ πλοῖα, ποὺ ταξιδεύουν στὴν Α Ἀσία.

4. Οἱ κάτοικοι, ὁ πολιτισμὸς τους καὶ ἡ θρησκεία τους. Οἱ Ἰνδῖες καὶ Ἰδίως τὸ Ἰνδοστάν εἶναι ἡ πλουσιότερη χώρα τοῦ κόσμου. Γι' αὐτὸ ἔχει καὶ ἑκατομμύρια κατοίκους. Οἱ Ἰνδοὶ ἀνήκουν στὴ λευκὴ φυλὴ καὶ συγγενεύουν μὲ τοὺς Πέρσες καὶ μὲ τοὺς Εὐρωπαίους. Οἱ λέξεις ποὺ ἔχει ἡ γλῶσσα τους ἔχουν τὶς ἴδιες ρίζες, ποὺ ἔχουν οἱ λέξεις στὴν Ἑλληνικὴ καὶ στὶς ἄλλες Εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες. Ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια οἱ Ἰνδοὶ εἶχαν μεγάλο πολιτισμό. Ἐγραφαν σοφὰ βιβλία ποὺ τὰ μελετοῦν σήμερα οἱ σοφοί, ὅπως καὶ τὰ ἀρχαῖα Ἑλληνικά. Ἐκαναν ἐξοχὸς θρησκευτικούς ὕμνους, ἔχτιζαν ἀξιοθαύμαστους ναοὺς καὶ τοὺς στολίζαν μὲ ὠραῖα ἀγάλματα. Τὰ σκεύη ποὺ ἔκαναν ἀπὸ τὰ μέταλλα ἦσαν θαυμάσια. Τὰ στολίδια μὲ τὰ μαργαριτάρια, μὲ τὰ πολύτιμα πετράδια καὶ τὸ ἐλεφαντοκόκκαλο, ἀτίμητα. Ὑφαιναν ἀκόμη χαλιά, μεταξωτὰ καὶ βαμβακερὰ ὑφάσματα μὲ μεγάλη δεξιότητα. Οἱ κάτοικοι τοῦ Κασμίρ εἶναι καὶ σήμερα οἱ ἄριστοι ὑφαντουργοὶ τοῦ κόσμου.

Τὰ προϊόντα τῶν Ἰνδῶν: ζάχαρη, ρύζι, μπαχαρικά, τσάι, ἀρωματικὰ φυτὰ, μετάξια, βαμπάκια, δέρματα, χρυσάφι, μαργαριτάρια, πολύτιμα πετράδια κ. ἄ., ἦσαν περίφημα καὶ τραβοῦσαν πολλοὺς ἐμπόρους. Οἱ Ἀραβες εἶχαν στὰ χέρια τους τὸ ἐμπόριο τῶν Ἰνδῶν πολλοὺς αἰῶνες. Ἐφερναν τὰ πλουσιότατα προϊόντα τῆς ἀπέραντης χώρας μὲ πλοῖα ὡς τὴ Βαγδάτη καὶ ἀπὸ κεῖ μὲ καμηλὲς στὶς ἀκτὲς τῆς Μεσογείου. Τὰ πλοῖα τῶν Βενετῶν ἀπὸ κεῖ τὰ φόρτωναν γιὰ τὴν Εὐρώπη. Οἱ Ἀραβες ἔφεραν ἀκόμη ἀπὸ τὶς Ἰνδῖες καὶ τοὺς ἀριθμοὺς ποὺ ἔχομε καὶ λέμε Ἀραβικοὺς, ἐνῶ εἶναι Ἰνδικοί. Πῆγαν ὅμως ἐκεῖ τὴ θρησκεία τους. Γι' αὐτὸ σήμερα 75 ἐκατ. Ἰνδοὶ στὸ Δεκάκ, στὸν Ἰνδό, στὴ Βεγγάλη, εἶναι μωαμεθανοί. Οἱ περισσότεροι Ἰνδοὶ στὸ Ἰνδοστάν ἔχουν θρησκεία τὸν **Βραχμανισμό**, καὶ στὴν Κεϋλάνη τὸν **Βουδδισμό**. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἐλάχιστοι Χριστιανοί. Οἱ Βραχμανιστὰι πιστεύουν, ὅτι ὁ Θεὸς ἔχει μοιράσει τοὺς ἀνθρώπους σὲ τάξεις. (Ιερεῖς, γεωργοὺς, ἐμπόρους, τεχνίτες, ὑπηρέτες, κ.τ.λ.). Κάθε ἄνθρωπος ἀνήκει ὑποχρεωτικὰ σὲ μιὰ τάξη (**κάστα**) καὶ δὲν μπορεῖ νὰ μπῇ σὲ ἄλλη. Ἀνώτερη τάξη εἶναι οἱ πλούσιοι **μαχαργιάδες** (πρίγκηπες ἢ ἡγεμόνες) κατώτατη, οἱ **παρίες**, ποὺ ζητιανεύουν. Ἄμα πεθάνουν νομίζουν, ὅτι ἡ ψυχὴ τους πηγαίνει σὲ ἄλλο ἄνθρωπο ἢ ζῶο (**μετεμψύχωση**). Γι' αὐτὸ οἱ Ἰνδοὶ σέβονται τὰ ζῶα, δὲν

τρώγουν κρέας, αλλά τρέφονται οι περισσότεροι με φυτά. Είναι χορτοφάγοι. Ο Βουδδισμός διδάσκει, ότι όλοι οι άνθρωποι είναι ίσοι, πρέπει να κάνουν καλά έργα και να ζουν με αγάπη και αρετή. Καταδιώχτηκε όμως από τους Βραχμάνες, τους ιερείς των Βραχμανιστών. Γι' αυτό έμεινε μόνο στην Κεϋλάνη, αλλά εξαπλώθηκε πολύ στην Κίνα.

Η πολιτική κατάσταση και τα Κράτη. Το θερμό και υγρό κλίμα, τα άφθονα προϊόντα και η λίγη εργασία που απαιτείται στις 'Ινδίες για να έχουν οι άνθρωποι ό,τι τους χρειάζεται, έκαναν τους 'Ινδούς μαλακούς. Έπειδή είναι χωρισμένοι σε φυλές και κοινωνικές τάξεις, πιστεύουν διάφορες θρησκείες, μιλούν 222 γλώσσες. Είχαν πολλά μικρά κρατίδια με ντόπιους ήγεμόνες, τους **μαχαραγιαδες**, γι' αυτό οι Μογγόλοι στα παλαιότερα χρόνια τους είχαν ύποταξει εύκολα. Στα νεώτερα χρόνια οι Άγγλοι είχαν κάνει στις 'Ινδίες τη μεγάλη αποικιακή «Αυτοκρατορία των 'Ινδιών». Έστρωσαν σιδηροδρομικές γραμμές, έχτισαν φράγματα, άνοιξαν διώρυγες, έκαναν φυτείες, ίδρυσαν εργοστάσια, και τις έκαναν την όγδοη βιομηχανική χώρα του κόσμου. Διοικούσαν την άπέραντη χώρα με λίγους στρατιώτες έως το 1947. Ο **Μαχάτμα Γκάντι** όμως, η μεγάλη αυτή ψυχή των 'Ινδιών και ο πνευματικός άρχηγός των 'Ινδών, κατόρθωσε με τα κηρύγματά του να κάνει όλη τη χώρα έλευθερη. Σήμερα οι 'Ινδίες είναι ανεξάρτητες. Χωρίζονται σε τρία κράτη. α) Τις **κυρίως 'Ινδίες**, 'Ινδική ένωση με 330 εκατ. κατοίκους και πρωτ. το **Δελχί**. β) Το **Πακιστάν** (Δυτικό στον 'Ινδό ποταμό και Άνατολικό στη Βεγγάλη) που είναι μωαμεθανικό. Έχει 70 εκ. κατοίκους και πρωτ. το **Καρασί**. γ) Την **Κεϋλάνη** που έχει 7 εκατ. κατ. και πρωτ. το **Κόλόμπο**.

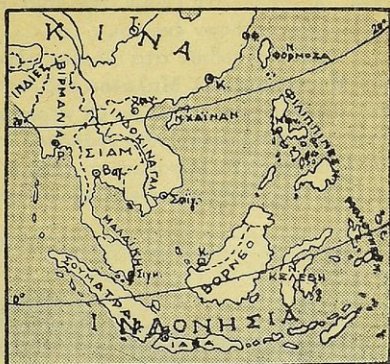
Τα τρία αυτά κράτη έχουν δικές τους κυβερνήσεις, αλλά είναι και μέλη της μεγάλης **Βρεταννικής (Άγγλικής) Κοινοπολιτείας**.

2. Η ΙΝΔΟΚΙΝΑ

Η χώρα και τα προϊόντα της. Άνατολικά των 'Ινδιών απλώνεται μια άλλη χερσόνησος, η **Ίνδοκίνα**. Μεγάλες βουνοσειρές από την Κεντρική Άσία γυρίζουν νότια, κλείνουν όροπέδια και διασχίζουν τη χώρα. Η μεσαία μάλιστα βουνοσειρά προχωρεί πολύ και κάνει τη **Μαλαϊκή χερσόνησο**, που χωρίζει τον 'Ινδικό από τον **Ειρηνικό** ώκεανό. Άνάμεσα στις βουνοσειρές ανοίγονται μεγάλες μακριές κοιλάδες και βαθύπεδα. Οι πεδιάδες αυτές ανοιχτές στα Ν δέ-

χονται τούς ζεστούς και ύγρους ανέμους των Ὑκεανῶν και ἔχουν πάρα πολλές βροχές. Γι' αὐτὸ μεγάλοι ποταμοὶ με ἀφθονώτατα νερά (Ἰαβάδης, Μεκόνγκ, Μενάμ, κ. ἄ.) τὶς διασχίζουν και τὶς ποτίζουν.

Στὶς ὀχθες και στὰ μεγάλα δέλτα των ποταμῶν αὐτῶν, ποὺ πλημμυρίζουν, καλλιεργεῖται σὲ ἀπέραντους ὀρυζῶνες τὸ ρύζι. Εἶναι τὸ σπουδαιότερο εἰσόδημα και ἡ κυριότερη τροφή των κατοίκων. Οἱ χώρες τῆς Ἰνδοκίνας ἔχουν τὸ ἴδιο κλίμα με τὶς Ἰνδίες και τὴν ἴδια βλάστηση. Ἐπειδὴ στὰ νότια και παραλιακὰ μέρη βρέχει σχεδὸν ὅλο τὸ χρόνο, γι' αὐτὸ ὑπάρχουν ἐκεῖ μεγάλα δάση. Εἶναι πυκνότερα και ἀδιαπέραστα, ἀληθινὰ παρθένα δάση, γεμάτα ἐλέφαντες, πιθήκους, ρινόκερους, τίγρεις, κ.ἄ. Πιάνουν μεγάλες ἐκτάσεις και βγάζουν πολυτίμητα σκληρὰ ξύλα και καουτσούκ. Φοίνικες, μπανανιές, ἀρτόδενδρα και καφέες σκεπάζουν τὰ παράλια ὡς τὶς πλαγιές των

23. Χάρτης Ἰνδοκίνας και Ἰνδονησίας.

ἀρτόδενδρα και καφέες σκεπάζουν τὰ παράλια ὡς τὶς πλαγιές των

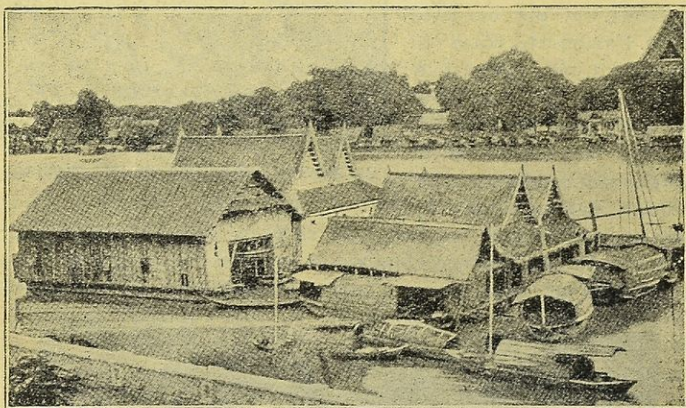
24. Ἰνδοκινέζοι σὲ χωράφια πλημμυρισμένα καλλιεργοῦν τὸ ρύζι.

βουνῶν. Ὁπωροφόρα πολλά, σὰν δάσος, προβάλλουν μέσα ἀπὸ τοὺς ὀρυζῶνες. Κρύβει ἀκόμη ἡ Ἰνδοκίνα στὸ ὑπέδαφός της κασσίτερο και πετρέλαιο.

2. Κάτοικοι και πολιτικὴ κατάσταση. Ἡ Ἰνδοκίνα μοιάζει με τὶς Ἰνδίες, ἀλλὰ και διαφέρει ἀρκετὰ ἀπ' αὐτές. Τὰ πυκνὰ ἀδια-

πέραστα ύγρα δάση, τὰ πλημμυρισμένα ποτάμια καὶ τὰ ξερά ὄροπέδια τῆς πιάνουν μεγάλες ἐκτάσεις. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι τόσο πυκνοκατοικημένη, ὅσο οἱ Ἰνδίες. Ἐπειτα οἱ κάτοικοι τῆς δὲν εἶναι λευκοί, ὅπως οἱ Ἰνδοί. Δὲν ἔχουν τὴν ἴδια θρησκεία οὔτε εἶναι καὶ τόσο προσοδευμένοι, ὅσον ἐκεῖνοι.

Ὅσοι κατοικοῦν στὰ βόρεια εἶναι κιτρινωποὶ καὶ κατάγονται ἀπὸ **Μογγόλους**. Οἱ **Μαλαῖοι** ποὺ κατοικοῦν στὰ νότια κατάγονται ἀπὸ κιτρίνους καὶ μαύρους. Οἱ περισσότεροι Ἰνδοκινέζοι εἶναι Βουδδιστές. Νοτιότατα πολλοὶ Μαλαῖοι ἔχουν γίνει ἀπὸ τοὺς Ἄραβες, ποὺ ἔφθαναν στὰ μεσαιωνικὰ χρόνια ὥς ἐκεῖ, μωαμεθανοί. Πολλοὶ κάτοικοι τῆς Ἰνδοκίνας κατοικοῦν σὲ καλύβες στημένες πάνω σὲ

25. Σπίτια ξύλινα ποὺ ἐπιπλέουν στὸ **Μενάμ ποταμό**.

πασσάλους μπηγμένους στὰ πλημμυρισμένα νερά καὶ εἶναι καθυστερημένοι.

Ἡ Ἰνδοκίνα ἔχει δυτικὰ τὴν **Βιρμανία**, στὴ μέση τὸ **Σιάμ**, ἀνατολικά τὴ **Γαλλικὴ Ἰνδοκίνα** καὶ νότια τὴ **Μαλαϊκή**.

α) Ἡ **Βιρμανία** ἢ **Μπούρμα**, Ἀγγλικὴ ἀποικία ὥς τὸ 1947, εἶναι τώρα ἐλεύθερο κράτος μὲ 17 ἑκατ. κατ. Ἡ πρωτ. τῆς **Ραγκὼν** (500) εἶναι τὸ μεγαλύτερο ρυζολίμανο τοῦ κόσμου.

β) Τὸ **Σιάμ** ἢ **Ταῖλαντ** εἶναι ἀνεξάρτητο Βασίλειο καὶ ἔχει (19) ἑκατ. κατ. Ἡ πρωτεύουσά του **Βαγκὼκ** (700), κοντὰ στὸ Μενάμ ποταμό, εἶναι μεγάλη καὶ θαυμασία πόλη.

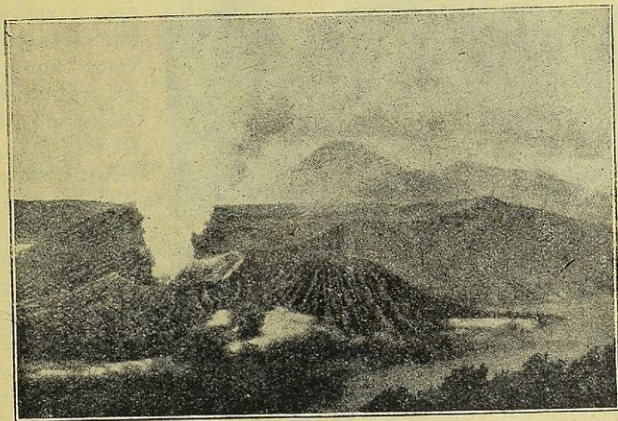
γ) Ἡ **Ἀνατολικὴ Ἰνδοκίνα** εἶναι πυκνοκατοικημένη, ἔχει 26 ἑκατ.

κατ. καὶ διοικεῖται ἀπὸ τοὺς Γάλλους. Ἡ Σαϊγκὸν (150) Ν, στὸ Ἀν-
νάμ, καὶ ἡ Χανόη (150) Β, στὸ Τογκίνο, εἶναι μεγάλες πόλεις.

δ) Ἡ Μαλαϊκὴ τέλος διοικεῖται ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς καὶ ἔχει
6,2 ἑκατ. κατ. Ἡ Σιγγαπούρη (800), χτισμένη πάνω σὲ μικρὸ νησί
στὴ Ν ἄκρῃ τῆς χερσονήσου, εἶναι μεγάλη ναυτικὴ βάση τῶν Ἀγ-
γλων. Ἐξάγει πολὺ καουτσούκ καὶ κασσίτερο καὶ εἶναι σπουδαῖος
σταθμὸς γιὰ τὸν ἀνεφοδιασμὸ τῶν πλοίων, ποὺ πᾶνε κι ἔρχονται
ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό.

3. Η ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ

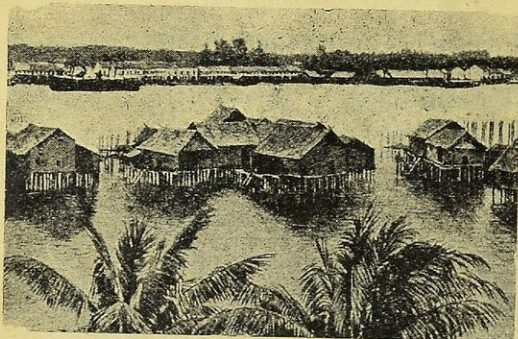
1. Τὰ νησιά, τὸ κλίμα καὶ τὰ προϊόντα. Πλήθος μεγάλα καὶ
μικρὰ νησιά ΝΑ τῆς Ἰνδοκίνας κάνουν ἓνα μεγάλο ἀρχιπέλαγος,
τὴν Ἰνδονησία. Ἡ Σουμάτρα, Βόρνεο, Ἰάβα, Κελέβη, οἱ Μολλοῦ-

26. Ἐνεργὰ ἠφαιστεια στὴν Ἰάβα.

κες καὶ οἱ Φιλιππίνες εἶναι τὰ μεγαλύτερα. Τὰ νησιά αὐτὰ ὑποφέ-
ρουν ἀπὸ σεισμοὺς καὶ ἔχουν πολλὰ ἠφαιστεια ἐνεργά. Στὸ Ἰνδικὸ
ἢ Μαλαϊκὸ αὐτὸ πολύνησο ἡ ἡμέρα εἶναι πάντοτε ἴση σχεδὸν μὲ
τὴ νύχτα. Βρίσκεται, λέμε, ἡ χώρα στὸν Ἰσημερινὸ κύκλο τῆς γῆς.
Ὁ ἥλιος ρίχνει κάθετα τὶς ἀκτίνες του, ἐξατμίζει πολὺ τὴ θάλασσα
καὶ ἡ ζέστη εἶναι πολὺ μεγάλη. Καὶ γιὰ μᾶς τοὺς Εὐρωπαίους, ἀνυ-
πόφορη. Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχουν τέσσερες ἐποχές, ἀλλὰ μόνο μία, ποὺ
μοιάζει σὰν τὴ δική μας ἀνοιξὴ καὶ καλοκαίρι.

Οι άνεμοι φέρνουν από τους γύρω Ὠκεανούς ὑδρατμούς πολλούς. Πολλά σύννεφα σκεπάζουν τὸν οὐρανὸ καὶ δὲν περνάει ἐβδoμάδα, πού νά μὴ βρέξη. Τὸ κλίμα εἶναι πολὺ θερμὸ καὶ πολὺ ὑγρὸ, **τροπικὸ ὑγρὸ**, ἐκτὸς ἀπὸ τὶς Φιλιππίνες πού ἔχουν κλίμα καλύτερο. Ἐπειδὴ τὸ ἔδαφος εἶναι ἡφαιστειογενές, ἡ βλάστηση εἶναι πλουσιότατη. Δάση μεγάλα καὶ ἀπέραντα μὲ πανύψηλα δένδρα τυλιγμένα μὲ περικοκλάδες ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴν ἀκροθαλασσιὰ ὥς τὶς κορυφές τῶν βουνῶν. Ἄγρια θηρία (τίγρεις, ἐλέφαντες, ρινόκεροι, ἐλάφια, ἀγριοβούβαλα, κ.τ.λ.) γυρίζουν μέσα σ' αὐτά. Στὰ ψηλὰ κλαδιὰ καὶ στὰ πυκνά φύλλα τους, πού σχηματίζουν πάνω ἀπὸ τὸ ἔδαφος μιὰ κα-

27. Χωριὸ στὴ Βέρνεο. Οἱ Ἰνδονήσιοι πού κατοικοῦν κοντὰ σὲ ποτάμια καὶ λίμνες στήνουν τὰ ξύλινα σπίτια τους σὲ πασσάλους πάνω ἀπὸ τὰ νερά.

ταπράσινη ὑψηλὴ στέγη, ζῇ ὁ οὐρακοτάγκος. Λογῆς λογῆς δένδρα τ' ἀποτελοῦν. Δένδρα πού ὁ χυμὸς τῆς φλούδας τους γίνεται καουτσούκ καὶ **γούτα-πέργα**. Ἄλλα πού ἡ φλούδα τους βγάζει κινίνο καὶ καμφορά. Ἄλλα πού κάνουν τὰ μοσχοκάρυδα, τὰ γαρύφαλλα, τὴν κανέλλα, τὴν βανίλια. Φοίνικες

καὶ ἀρτόδενδρα, πού ἡ ψύχα τῶν κορμῶν τους γίνεται ψωμί. Ἄλλα δένδρα καὶ φυτά, πού κάνουν τὰ μπαχαρικά, τὸ πιπέρι, τὸ λουλάκι, τὰ ἀρώματα. Οἱ Ἰθαγενεῖς μαζεύουν τοὺς ἄφθονους καρπούς, πού γίνονται ὅλο τὸ χρόνο, καὶ τὰ πολύτιμα ξύλα (τίκ, ἔβενο, σιδερόξυλο κ.ἄ.). Οἱ περισσότεροι κάτοικοι στὴν Ἰνδονησία ζοῦν ἀπὸ τὴ γεωργία. Μεγάλες ἐκτάσεις καλλιεργοῦνται μὲ ρύζι, ζαχαροκάλαμο καὶ καπνὰ. Ἄλλες ἔχουν φυτεῖς καφῆ καὶ τσαγιοῦ. Ἐχουν ἀκόμη τὰ νησιά πετροκάρβουνο καὶ πετρέλαιο, χρυσάμι καὶ ἀσήμι, κασσίτερο καὶ σίδηρο.

2. Κάτοικοι καὶ πολιτικὴ κατάσταση. Ἐπειδὴ πολλὰ μέρη τῆς Ἰνδοκίνας εἶναι πλουσιότατα καὶ κάπως ὑγιεινά, γι' αὐτὸ ἔχουν πυκνὸ πληθυσμὸ. Ἔτσι ἡ **Τάβα**, ἴση σὲ ἐκταση μὲ τὴν Ἑλλάδα, ἔχει πληθυσμὸ πενταπλάσιο. (42 ἑκατ. κατ). Ἡ Ἰνδονησία κατοικεῖται

από Μαλαίους. Στὸ ἐσωτερικὸ τῶν μεγάλων νησιῶν καὶ σὲ μερικὰ ἀπ' αὐτά, ὑπάρχουν πολλοὶ καθυστερημένοι ἄνθρωποι, ἀκόμη ἡμι-γριοὶ καὶ ἀνθρωποφάγοι. Εὐρωπαῖοι ζοῦν πολὺ λίγοι, γιατί τοὺς πειράζει τὸ ὕγρὸ καὶ ἀνθυγιεινὸ κλίμα.

Ἔως νὰ 1949 τὰ νησιά τῆς Ἰνδονησίας (ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Β μέρος τῆς Βόρνεο ποῦ ἔχει ἡ Ἀγγλία), τὰ εἶχαν Ὁλλανδοί. Τώρα ἀποτελοῦν τὸ ἀνεξάρτητο καὶ κυρίαρχο κράτος τῆς Ἰνδονησίας, ἐνωμένο μὲ τὴν Ὁλλανδία. Γι' αὐτὸ οἱ Ὁλλανδοὶ μὲ τὸ ἐμπορίο τους προμηθεύουν στὸν κόσμον κινίνο, μπαχαρικά, ἀρωματικά φυτά, καφέ, ζάχαρη καὶ ἄλλα **ἀποικιακὰ προϊόντα**. Ἡ Ἰνδονησία ἔχει 75 ἑκατ. κατ. καὶ πρωτ. τὴ **Βαταβία** (Τζακάρτα) (650) στὴν Ἰάβα.

β) Οἱ Φιλιππίνες μὲ πρωτ. τὴν **Μανίλλα** (850) ἔχουν 19,5 ἑκατ. κατ., ποῦ εἶναι οἱ περισσότεροὶ Χριστιανοί. Ἡ Ἀμερική, ποῦ τὶς εἶχε ὡς τὸν τελευταῖο πόλεμον, τὶς ἔδωσε τὴν ἀνεξαρτησίαν τους.

Η ΝΟΤΙΑ ΑΣΙΑ (περίληψη)

Οἱ Ἰνδίες, ἡ Ἰνδοκίνα καὶ ἡ Ἰνδονησία ἀποτελοῦν τὴ Νότια Ἀσία. Ἡ Ν. Ἀσία βρίσκεται ἡ περισσότερὴ στὴ θερμὴ ζώνη τῆς Γῆς. Προστατευμένη μὲ τὰ ψηλὰ βουνὰ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας ἀπὸ τοὺς ψυχροὺς ἀνέμους δέχεται ἀπὸ τοὺς ἀπέραντους Ὠκεανούς, ποῦ τὴν περιβρέχουν, πολλὰς βροχές. Μεγάλαν ποτάμια σχηματίσαν καὶ ποτίζουν ἀπέραντα πλουσιότατα **βαθύπεδα**. Ἡ Ν. Ἀσία ἔχει κλίμα θερμὸ καὶ ὕγρὸ, **τροπικὸ**, καὶ βλάστηση μεγάλη. Δάση παρθένα, ζοῦγκλες ὅπου κατοικοῦν ἄγρια θηρία, προϊόντα γεωργικὰ ἄφθονα, ὀρυκτὰ πολλὰ, πολύτιμα μέταλλα. Εἶναι ἡ πλουσιότερη χώρα τοῦ κόσμου καὶ γι' αὐτὸ πολὺ πυκνοκατοικημένη. Τὰ θαυμάσια προϊόντα τῆς εἶναι ἑξαιρουμένη ἀπὸ τὰ παλαιὰ χρόνια. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος στὴν ἀρχαιότητα εἶχε φθάσει στὸν Ἰνδο ποταμὸ. Οἱ Ἀραβες στὰ μεσαιωνικὰ χρόνια ἔφθαναν μὲ τὰ πλοῖα τους στὴ Ν. Ἀσία ὡς τὴν Ἰνδονησία καὶ ἔφεραν στὰ παράλια τῆς Μεσογείου τὰ πολύτιμα προϊόντα τῆς. Οἱ Ἀραβες ὁμως ἐπέπεσαν. Ἡ Μεσοποταμία καὶ ἡ Συρία γέμισαν ἀπὸ ληστὲς καὶ τὰ προϊόντα τῆς Ν. Ἀσίας δὲν ἔφθαναν στὴ Μεσόγειον, γιὰ νὰ ἔρθουν στὴν Εὐρώπην. Οἱ Πορτογάλοι στὰ νεώτερα χρόνια βρῆκαν ἄλλον δρόμον γιὰ τὴ Ν. Ἀσία. Ταξίδεψαν γύρω στὴν Ἀφρικὴ καὶ ἔφθασαν στὶς Ἰνδίες. Κράτησαν στὰ χέρια τους τὸ ἐμπόριον τῆς Ν. Ἀσίας ἀρκετὰ χρόνια καὶ πλούτισαν. Τὸ ταξίδι ὁμως αὐτὸ εἶναι μεγάλο καὶ κοστίζει πολὺ. Ὁ Γάλλος μηχανικὸς **Λεσσέψ** σκέφτηκε νὰ τὸ συντομέψῃ. Καὶ ἄνοιξε τὴ μακριὰ διώρυγαν τοῦ **Σουέξ** ἀπὸ τὴ Μεσόγειον

ὡς τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα. (1859 - 1869) Τώρα ἀπὸ κεῖ χιλιάδες πλοῖα τὴν περνοῦν μεταφέροντας συντομώτερα ἐμπορεύματα καὶ ἐπιβάτες. Ἡ Ν. Ἀσία κατοικεῖται ἀπὸ λευκοὺς πολιτισμένους Ἰνδοὺς, λίγο προσδευμένους κιτρινωποὺς Ἰνδοκινέζους καὶ μαυροκίτρινους, εὐκίνητους Μαλαίους. Οἱ Εὐρωπαῖοι εἶχαν, ὥς τὸν τελευταῖο Β' παγκόσμιο πόλεμο, ἐκεῖ μεγάλες ἀποικίες. Τώρα οἱ περισσότερες χώρες τῆς Ν. Ἀσίας εἶναι ἀνεξάρτητες καὶ ἀποτελοῦν ἐλεύθερα κράτη.

Ἀσκήσεις. 1. Κάνετε τὸ χάρτη, τὰ κράτη τῆς Ν Ἀσίας καὶ βάλτε τὶς μεγαλύτερες πόλεις. 2. Συγκρίνατε τὸ ὕψος τῶν Ἰμαλαίων μὲ τὸ δικό μας Ὀλυμπο. 3. Συγκρίνατε τὸ Ἀρχιπέλαγος τῆς Ἰνδονησίας μὲ τὸ Ἀρχιπέλαγος τοῦ Αἰγαίου πελάγους. 4. Κάνετε νοερῶς ταξίδι ἀπὸ τὸ Καρατσί ὡς τὴν Βαταβία. Ἀπὸ τὸ Δελχί ὡς τὴ Σιγκαπούρη. 5. Γιατί οἱ Εὐρωπαῖοι πῆγαν στὴν Ν Ἀσία; Γιατί δὲν ἔχουν κατοικήσει πολλοὶ μόνιμα ἐκεῖ; 6. Βρῆτε τὶς διαφορὲς ποὺ ἔχει τὸ δικό μας κλίμα ἀπὸ τὸ κλίμα τῆς Ν Ἀσίας.

ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΣΙΑΣ

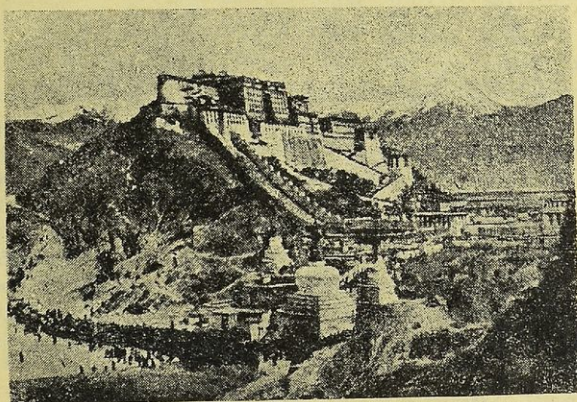
Κράτη	Πολίτευμα	Ἐπιφάνεια σέ τετρ. χλμ	Πληθυσμὸς σὲ χιλιάδας	Πρωτεύουσα καὶ κυριότερες πόλεις
Ἰνδίες ἢ Ἰνδικὴ Ἕνωση	Βρεταννικὴ κτῆση	3.320.000	330	Δελχί 500, Βομβάη 1500, Καλκούτα 2100, Μαδράς 770, Μπεναρὲς 250, Χαϊν- τεραμπάντ 750
Πακιστάν	»	780.000	70	Καρατσί 360, Λαχώρη 680
Κεϋλάνη	»	66.000	7	Κολόμπο 360
Νεπάλ	Βασίλειον	140.000	5,6	Κατραμαντοῦ
Μπουτάν	»	46.900	0,35	Πουνάκα
Βιρμανία	Ἀνεξάρτητ.	687.000	17	Ραγκούν 500
Σιάμ ἢ Ταϊλάντ	Βασίλειον	520.000	19	Βαγκόκ 890, Κόν-κέν 580
Ἰνδοκίνα	Γαλλ. κτῆση	730.000	25	Χανόη 150, Σαϊγκοὺν 150
Μαλαϊκὰ κράτη	Βρετ. ἀποικ.	135.000	6,2	Σιγγαπούρη 800
Ἰνδονησία	Ὀλλανδ. κτ.	1.500.000	75	Βαταβ. 650, Σουραμπάτα
Φιλιππίνες	Δημοκρατ.	290.000	19,5	Μανίλα 850 450

Γ' Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΨΗΛΗ ΑΣΙΑ

1. Τὸ ἔδαφος καὶ τὸ κλίμα. Βόρεια ἀπὸ τὶς Ἰνδίας ἀπλώνεται ἡ **Κεντρικὴ Ἀσία**. Εἶναι ἓνα τεράστιο ἐξόγκωμα, τὸ μεγαλύτερο καὶ ψηλότερο τῆς γῆς. Γι' αὐτὸ λέγεται καὶ **Ὑψηλὴ Ἀσία**. Ἀπὸ τὸ ψηλὸ ὄροπέδιο τοῦ Παμίρ ἀπλώνονται Α, σὰν τεράστιες ἀκτίνες, πολλὲς ψηλὲς βουνοσειρές: τὰ Ἰμαλάια ΝΑ, τὸ **Κουέν-Λουν** στὴ μέση καὶ ἄλλες μὲ τὰ **Ἀλταῖα** ΒΑ. Οἱ ὄροσειρές αὐτὲς ἔχουν μάκρος πολλὲς χιλιάδες χιλιόμετρα καὶ περικλείουν τὴν Κεντρικὴ Ἀσία. Ἀνά-

μεσά τους σχηματίζονται ύψηλά όροπέδια, τὸ **Θιβέτ**, τὸ ἀνατολικὸ **Τουρκεστάν** καὶ ἡ **Μογγολία**. Ἐπειδὴ ἡ Κεντρικὴ Ἀσία βρίσκεται πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ εἶναι φραγμένη γύρω-γύρω ἀπὸ τεράστιες βουνοσειρές, καίγεται τὸ καλοκαίρι ἀπὸ ὑπερβολικὴ ζέση καὶ παγώνει τὸ χειμῶνα ἀπὸ τρομερὸ κρύο. Εἶναι ξερὴ ὅλες τὶς ἐποχές, δηλαδὴ ἔχει κλίμα **βαρὺτατο ἡπειρωτικό**. Μεγάλῃ ἔρημος, ὅπως ἡ **Γόβη**, καὶ ἀπέραντες στέππες σκεπάζουν τὸ ἐσωτερικὸ τῆς χώρας. Τὰ ἐσωτερικὰ νερὰ ἐπειδὴ δὲν μποροῦν νὰ χυθοῦν στὴ θάλασσα, χάνονται στοὺς ἄμμους ἢ σχηματίζουν βάλτους καὶ λίμνες.

2. Οἱ κάτοικοι καὶ οἱ χῶρες. Στὶς στέπες γύρω στὶς ἐρήμους βόσκουν τὰ πρόβατά τους οἱ νομάδες οἱ Μογγόλοι, ποὺ εἶναι ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν Οὐνῶν. Οἱ πρόγονοί τους μὲ τοὺς τρομεροὺς

29. Ἡ **Λάσ**, πρωτ. τοῦ Θιβέτ.

Μογγόλους ἀρχηγούς, τὸν **Τσέγκις-Χάν** καὶ τὸν **Ταρμελάνο**, εἶχαν ξαπλωθῇ στὴν Ἀσία καὶ τὴν Εὐρώπῃ καὶ ἔκαναν φοβερὲς ἐπιδρομές. Τώρα οἱ Μογγόλοι, εἰρηνικοί, ἔχουν δύο κράτη. Βόρεια τὴν **Ἐσωτερικὴ Μογγολία** (900 χιλ. κατ.) πρωτ. **Οὔργκα** (100), ποὺ εἶνε ἐνωμένη μὲ τὴ Ρωσία. Καὶ τὴν **Ἐσωτερικὴ Μογγολία νότια** (1,2 ἑκατμ. κατ.), ποὺ ἔχει ἡ Κίνα.

β) Τὸ Ἀνατολικὸ Τουρκεστάν. Ἡ πατρίδα τῶν Τούρκων, μετὰ τοῦ Κουέν Λοὺν καὶ τοῦ **Τσὶν-Σάν**, εἶναι μιὰ βαθειὰ λεκάνη γεμάτῃ ἀπὸ στέππες καὶ ἐρήμους. Στὶς κοιλάδες τοῦ ποταμοῦ **Ταρίμ**, ποὺ χύνεται σὲ λίμνη, ὑπάρχουν λίγες καλλιέργειες. Ἐκεῖ εἶναι

οί πόλεις **Κασγάρη** (80) και ή **Ίαρκάνδη**, (70). Η χώρα ανήκει στην Κίνα.

γ) Το **Θιβέτ** είναι ύψηλότετο (4-5 χιλ. μέτρ.), όροπέδιο και βρίσκεται ανάμεσα στά **Ίμαλάϊα** και στό Κουέν-Λούν. Είνε γεμάτο από στέππες και τό χειμώνα παγώνει. Οί **Θιβετιανοί** (3,7 εκατ. κατ.) είναι νομάδες και έχουν θρησκεία τό Βουδδισμό. Πάρα πολλοί είναι καλόγηροι και έρεϊς (Λάμα) και ζοϋν άσκητικά σέ πάμπολλα μεγάλα μοναστήρια. Ό θρησκευτικός και πολιτικός άρχηγός τους **Δαλάϊ-Λάμα** μένει στην πρωτεύουσα **Λάσα** (50). Οί Θιβετιανοί μεταχειρίζονται γιά φορτηγά ζώα τά **γιάκ**, ένα είδος μακρόμαλλα βόδια. Το Θιβέτ ανήκει στην Κίνα, αλλά βρίσκεται στην έπιρροή τών "Άγγλων.

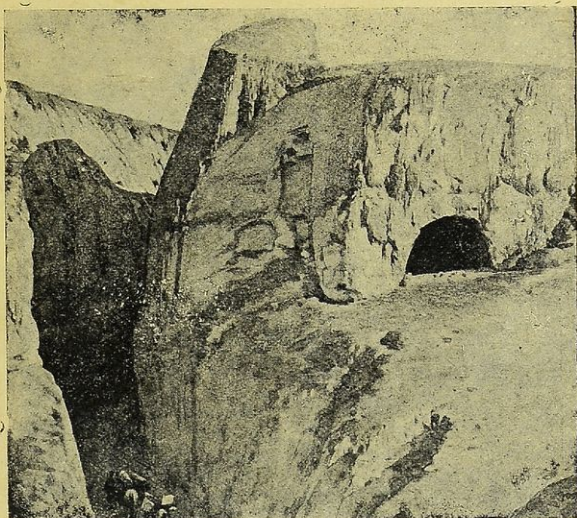
Δ' Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΣΙΑ

1. Η ΚΙΝΑ

Στά βόρεια της Ίνδοκίνας και από την Ύψηλή Άσία έως τόν Είρηνικό ώκεανό άπλώνεται ή **Κίνα**. Η **Κυρίως Κίνα** είναι μία από τις μεγαλύτερες χώρες τοϋ κόσμου και άποτελεί, μαζί με τις έξωτερικές της χώρες της Κεντρικής Άσίας, τη νήσο **Φορμόζα** ΝΑ και την **Μαντζουρία** Β, άπέραντο κράτος, τό **Σινικό**. Όπως και στη Ν. Άσία, έτσι κι έδω πνέουν οί μουσσώνες. Ξηροί και παγεροί τό χειμώνα, φέρνουν τό καλοκαίρι από τόν Είρηνικό πολλές βροχές. Μεγάλα ποτάμια πού κατεβαίνουν από τά όροπέδια τοϋ Θιβέτ, σχημάτισαν μακριά βαθύπεδα και με τις προσχώσεις τους μία μεγάλη πεδιάδα στά Άνατολικά της χώρας. Βουνοσειρά πού κατεβαίνει από την Κεντρική Άσία πρós την θάλασσα, χωρίζει την Κίνα σέ Βόρεια και Νότια.

1. Βόρεια Κίνα. Στά δυτικά ύψηλά όροπέδια της χώρας οί χειμερινοί μουσσώνες σχημάτισαν με την πυκνή κίτρινη σκόνη, πού φέρνουν από τις έρήμους της Μογγολίας, άπέραντα μαλακά κίτρινα πετρώματα. Ό μεγάλος **Κίτρινος ποταμός** (**Χουάν-Χό**) με τις κίτρινες λάσπες πού κατεβάζει από κεϊ έκανε τη μεγάλη άνατολική πεδιάδα με την «**κίτρινη γή**» και χύνεται στην «**Κίτρινη θάλασσα**». Η κίτρινη γή έχει στην πεδιάδα πάχος εκατοντάδες μέτρα. Σχιζεται από βαθιά φαράγγια με άπόμες όχθες και τό μαλακό της χώμα παρασύρεται εύκολα από τά νερά. Γι' αυτό ό Κίτρινος ποταμός στόν κάτω ροϋ του, δέν έχει σταθερή κοίτη. Τά πολλά νερά του πλημμυρίζουν και πνίγουν τις καλλιέργειες και τούς ανθρώπους πού ζοϋν έκει. Οί πλημμυρές τους είναι τρομερές και γι' αυτό καμμία πόλη δέν είναι χτισμένη στις όχθες του. Οί μεγάλες πόλεις **Πεκίνο** (1800), ή παλαιά

καί τωρινή πρωτεύουσα τῆς Κίνας, καί τὸ λιμάνι τῆς **Τιέν - Τσιν** (1700), εἶναι πολὺ μακριὰ του. Ἡ βόρεια Κίνα εἶναι ἀνοικτὴ στὸ βορρῶ καὶ ἔχει κλίμα ἡπειρωτικόν. Οἱ θερινές βροχές καὶ οἱ πολλὲς διώρυγες ποῦ τὴν ποτίζουν τὴν κάνουν εὐφωρωτάτη. Ἡ Κίτρινη γῆ στὴν πεδιάδα καλλιεργεῖται μὲ σιτηρά, κεχρί, ρύζι καὶ **σόγια**, ἓνα εἶδος φασιολοῦ, λαχανικά, καὶ τρέφει πολλὰ ζῶα. Ἐκατομμύρια πολλὰ ἀπὸ ἐργατικούς γεωργούς τὴν ἔχουν κάνει τὸν πλουσιότερο σιτοβολῶνα τοῦ κόσμου. Ἀλίμονό τους ὅμως, ἂν οἱ θερινοὶ μουσσῶνες δὲν φυ-

29. Ἡ **Κίτρινη Γῆ**. Παρατηρήσατε τὰ φαράγγια τῆς ἀριστερᾶ, καὶ τὶς σπηλιὲς ποὺ κατοικοῦν οἱ φτωχοὶ γεωργοί.

σῆξουν ἢ ἀργήσουν, καὶ ἂν ὁ Κίτρινος ποταμὸς πλημμυρίσῃ. Πεθαίνουν τῆς πείνας ἢ πνίγονται μέσα στὶς κίτρινες λάσπες. Τὸ ἀνατολικὸ Κινεζικὸ βαθύπεδο εἶναι τὸ πιὸ πυκνοκατοικημένο μέρος τοῦ κόσμου. Σπίτια ὅμως καὶ χωριά δὲν βλέπει κανεὶς σχεδὸν πουθενά. Οἱ ἄνθρωποι κατοικοῦν μέσα στὶς σπηλιὲς καὶ στὶς ὑπόγειες κατοικίες, ποὺ ἀνοίγουν στὶς ὄχθες τῶν φαραγγίων τῆς κίτρινης γῆς.

2. Ἡ **Νότια Κίνα**. Ἡ Ν. Κίνα ἔχει ἕδαφος καὶ κλίμα διαφορετικόν. Εἶναι περισσότερον ὀρεινὴ καὶ ἔχει κοιλάδες. Ὁ **Κυανὸς ποταμὸς** (**Γιάν - τσὲ Γιάνγκ**) ποὺ κατεβαίνει κι αὐτὸς ἀπ' τὸ Θιβέτ φέρνει λιγότερες λάσπες καὶ σχηματίζει μικρότερον βαθύπεδο. Ἡσυχος καὶ

πλωτός, είναι ως τὰ βάθη τῆς χώρας ὁ μεγαλύτερος καὶ ὁ καλύτερος φυσικὸς δρόμος τῆς Κίνας. Γι' αὐτὸ στὶς ὄχθες του ἔχουν κτισθῇ μεγάλες πόλεις μὲ ἑκατομμύρια κατοίκους. Ἡ **Σαγκάη** (4.600), τὸ **Νανκίν** (1100), τὸ **Χάν - Κέου** (1500), τὸ **Τσουγκ Κίγγι** 1000, ποὺ ἦταν στὸν πόλεμο ἡ πρωτ. τῆς Κίνας. Ἔως ἐδῶ φθάνει ἀπὸ τὴν Βιρμανία μεγάλος αὐτοκινητόδρομος, ποὺ ἔφτιαξαν στὸν τελευταῖο πόλεμο οἱ Ἀμερικανοί, γιὰ νὰ μεταφέρουν πολεμοφόδια καὶ τροφίμα στοὺς Κινέζους. Πολλές χιλιάδες ἄνθρωποι στὶς πόλεις αὐτές, στὶς διώρυγες

30. Βάρκα - σπίτι στὴν **Καντώνα**.

καὶ στὴν **Καντώνα** (1000), τὸ μεγάλο λιμάνι τῆς Ν. Κίνας, ζοῦν μέσα σὲ βάρκες — σπῖτια. Ἐπειδὴ στὴ Ν. Κίνα τὸ κλίμα εἶναι θερμότερο, καλλιεργεῖται πολὺ τὸ ρύζι καὶ τὸ τσάι, ποὺ εἶναι τὸ ἔθνικὸ τῆς φυτὸ. Ἀκόμη τὸ βαμπάκι καὶ τὸ ζαχαροκάλαμο. Ὑπάρχουν ἐπίσης ἐκεῖ πολλὰ Ἰνδοκάλαμα καὶ στὰ ὑγρὰ μέρη μερικά δάση.

Ἡ Κίνα ὁλόκληρη σκεπάζεται ἀπὸ ἑκατομμύρια μουριές, ποὺ μὲ τὰ φύλλα τους τρέφονται μεταξοσκώληκες. Εἶναι πατρίδα τοῦ μεταξιοῦ καὶ ἡ πρώτη χώρα τῶν μεταξωτῶν. Ἀπὸ ἓνα εἶδος παπαρούνας βγάζουν οἱ Κινέζοι τὸ **ὄπιο** (ἀφίονι), ἓνα δυνατό ναρκωτικὸ,

πολύ καταστρεπτικό για την υγεία. 'Ακόμη τὸ ὑπέδαφος τῆς χώρας ἔχει θησαυροὺς ὀλόκληρους ἀπὸ πετροκάρβουνο, σίδηρο, χαλκό, μολύβι, τσίγκο, πορσελάνη κ. ἄ., πού μένουν ἀνεκμετάλευτα.

3. Οἱ κάτοικοι, ὁ πολιτισμός, οἱ ξένοι. α) 'Ο πληθυσμός. 'Η Κίνα ἔχει πολὺ εὐφορο ἔδαφος, ἀλλὰ καὶ πάρα πολὺ μεγάλο πληθυσμό. Οἱ κάτοικοι στὴν κυρίως Κίνα εἶναι 410 ἑκατ. κατ. καὶ σ' ὅλο τὸ Σινικὸ Κράτος 470 ἑκατ. κατ. Οἱ περισσότεροι ζοῦν στὰ βαθύπεδα τῶν ποταμῶν, πού εἶναι τὰ πιὸ πυκνοκατοικημένα μέρη τοῦ κόσμου. Τὰ 9/10 τῶν ἀνθρώπων κατοικοῦν σὲ μικρὰ χωριά. Τὸ ἄλλο 1/10 κατοικεῖ σὲ μεγάλες πόλεις. 'Επειδὴ τὸ ἔδαφος στὰ βαθύπεδα εἶναι λίγο γιὰ τόσο πληθυσμό, γι' αὐτὸ ἑκατομμύρια ἄνθρωποι κάθονται σὲ καλύβες καὶ βάρκες.

"Αν καὶ ἡ Κίνα εἶναι μεγάλη καὶ εὐφορη δὲν μπορεῖ νὰ θρέψῃ τόσοσὺν πολὺ πληθυσμό. Γι' αὐτὸ πάρα πολλοὶ μεταναστεύουν καὶ ἑκατομμύρια ὀλόκληρα ἀπὸ Κινέζους ζοῦν στὶς γειτονικὲς χώρες καὶ στὴν Ἀμερικὴ.

α) Οἱ Κινέζοι καὶ ὁ πολιτισμός τους. Οἱ Κινέζοι μὲ τὰ μακριὰ κίτρινα καὶ γαλάζια μεταξωτὰ καὶ βαμβακερά τους φορέματα εἶναι μέτριοι στὸ ἀνάστημα. "Ἐχουν κίτρινο χρῶμα, ἴσα μαῦρα μαλλιά, πλατὺ πρόσωπο, πεταχτὰ μῆλα, λοξὰ μάτια καὶ πλακωτὴ μύτη. Οἱ νότιοι εἶναι κοντότεροι, μελαχροinoὶ καὶ πιὸ εὐκίνητοι ἀπὸ τοὺς βορείους. 'Εργατικοί, εὐσπλαχνικοὶ καὶ ἔξυπνοὶ ὅλοι, εἶναι παρὰ πολὺ οἰκονόμοι καὶ ὀλιγαρχεῖς. Μποροῦν νὰ ζήσουν τρώγοντας τὴν ἡμέρα μόνο μία φούχτα ρύζι καὶ πίνοντας μιὰ κούπα τσάι.

Δὲν ἀγαποῦν τὸ γάλα καὶ τὸ βούτυρο, οὔτε καὶ τὰ κρέατα. Τρῶνε ὅμως πολλὰ ψάρια, πού ψαρεύουν ἄφθονα στὴν Κίτρινη θάλασσα καὶ στὰ ποτάμια. Γι' αὐτὸ ἔχουν μέτρια κτηνοτροφία, ἐκτὸς ἀπὸ ἀρκετὰ χοιρινὰ καὶ πουλερικά. "Αριστοὶ γεωργοὶ καὶ ἀνθοκόμοι, εἶναι καὶ πολὺ ἐπιδέξιοι τεχνίτες. Φτιάχνουν ἀπὸ ἑλεφαντόδοντο καὶ Ἰνδο-

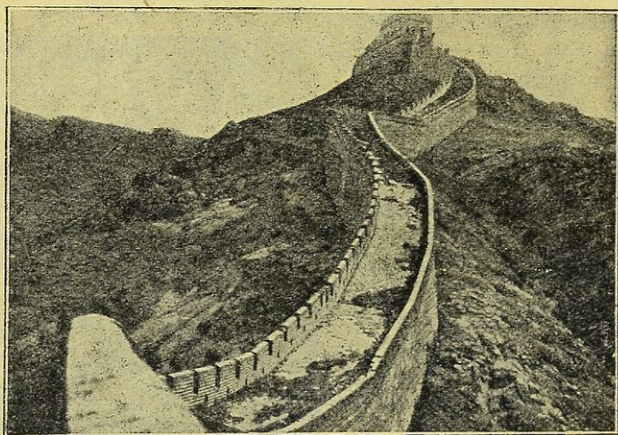

31. 'Η **κινεζικὴ οἰκογένεια** ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ παιδιά. Οἱ γονεῖς τους τὰ ἀγαποῦν πολὺ καὶ δὲν τὰ δέρνουν ποτέ!

κάλαμο θαυμάσια κομψοτεχνήματα. Ἀπὸ πορσελάνη ξακουστά πιάτα, βάζα καὶ φλυτζάνια. Ἀπὸ μετάξι στερεώτατα ὑφάσματα καὶ ὠραιότατα κεντήματα.

Οἱ Κινέζοι, ὅπως καὶ οἱ Ἴνδοί, ἔχουν ἀρχαιότατο πολιτισμό. Εἶχαν βρῆ πρὶν ἀπὸ τοὺς Εὐρωπαίους τὸ μπαρούτι, τὴ ναυτικὴ πυξίδα, τὸ χαρτί, τὴν τυπογραφία, τὴ σινικὴ μελάνη. Οἱ Κινέζοι λατρεύουν τὸν οὐρανὸ καὶ τὶς ψυχὰς τῶν προγόνων τους. Γι' αὐτὸ τὰ παιδιὰ καὶ οἱ νέοι τιμοῦν πολὺ τοὺς γονεῖς καὶ σέβονται τοὺς γέρους. Ἡ θρησκεία τους συγγενεύει μὲ τὸ Βουδδισμό καὶ συστηματοποιήθηκε ἀπὸ τὸ σοφὸ **Κομφούκιο**. Οἱ ναοὶ τους, **παγόδες**, ψηλοὶ σάν πύργοι, εἶναι ὠραιότατοι.

β) Οἱ Ἕξνοι. Περήφανοι γιὰ τὴν θρησκεία τους καὶ τὶς ἐφευρέσεις τους οἱ Κινέζοι εἶχαν κλείσει τὴ χώρα τους σ' ὅλους τοὺς Ἕξ-

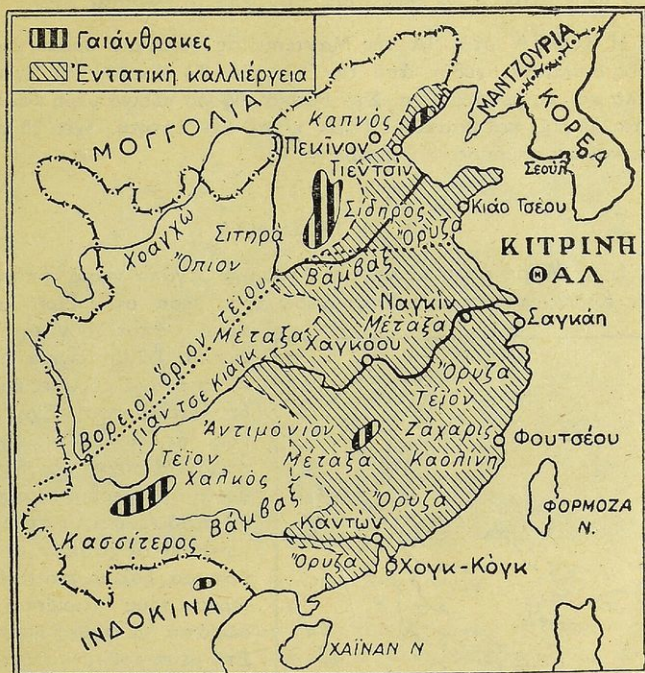

32. Τὸ Σινικὸ τεῖχος.

νους. Γιὰ νὰ προφυλαχτοῦν ἀπὸ τὶς ἐπιδρομὰς τῶν Μογγόλων, ἔφτιασαν στὰ ἀρχαῖα χρόνια, βορειοδυτικά, τὸ μέγα **Σινικὸ Τεῖχος**. Μακρότατο (2.400) χιλιόμετρα καὶ ψηλὸ 13 μέτρα μὲ πολλοὺς πύργους, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα τεχνικὰ ἔργα τοῦ κόσμου.

Ἐπειδὴ οἱ Κινέζοι εἶχαν κλεισθῇ στὸν ἑαυτὸ τους, ἡ χειροτεχνία τους δὲν προόδεψε. Οἱ ἐφευρέσεις τους δὲν χρησιμοποιήθηκαν γιὰ ὠφέλιμα ἔργα, παρὰ γιὰ παιχνίδια. Ἡ συγκοινωνία τους γινότανε μὲ χειραμάξια καὶ φορεῖα. Ἔτσι ὁ πολιτισμὸς τους ἔμεινε στάσιμος. Στὰ τελευταῖα ὅμως 100 χρόνια ἄνοιξαν λίγο-λίγο τὴ χώρα τους

στοὺς ξένους. Ἐκάναν σιδηροδρόμους καὶ ἄφησαν τοὺς Εὐρωπαίους καὶ ἄλλους ξένους νὰ ἐγκατασταθοῦν στὶς πόλεις τους καὶ νὰ ἐμπορεῶνται. Ἐτσί σήμερα τὰ τρία μεγάλα λιμάνια, τὸ **Τιέν Τσίν** Β, ἡ **Σαγκάη** στὴ μέση καὶ ἡ **Καντὼν** στὰ Ν, ἔχουν πολλοὺς Εὐρωπαίους καὶ ξένους ἐμπόρους. Ἀπέναντι στὴν Καντὼνα τὸ νησάκι **Χόγκ-Κόγκ** μετὴν πόλη του **Βικτωρία** (1000), σπουδαῖο ἐμπορικὸ λιμάνι, ἀνήκει στὴν Ἀγγλία. Τὸ μεγάλο ὄρεινὸ νησί **Φορμόζα** ΝΑ

33. Οικονομικὴ χάρτης τῆς Κίνας.

τῆς χώρας, ποὺ εἶχαν πάρει οἱ Ἰάπωνες, ἀνήκει τώρα στὴν Κίνα. Ὁρεινὸ καὶ πυκνοκατοικημένο ἔχει δάση μετὴ φοῖνικες καὶ πιθήκους. Ἡ Κίνα σήμερα εἶναι Δημοκρατία μετὴ πρωτ. τὸ **Ναγκίν** καὶ τὸ **Πεκίνο** καὶ σπαράζεται ἀπὸ ἐμφυλίους πολέμους.

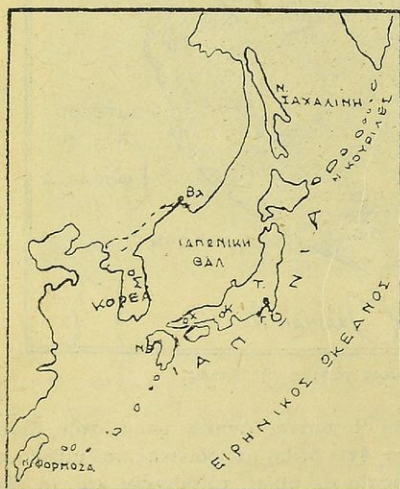
Ἡ ΜΑΝΤΖΟΥΡΙΑ στὰ βόρεια τῆς Κίνας, ἕως τὸ μεγάλο ποταμὸ Ἀμούρ, εἶναι μιὰ μεγάλη πεδιάδα μετὴ βουνὰ δεξιὰ κι ἀριστερά.

Σκεπάζεται με ξερές στέππες, αλλά και πλούσια δάση, όπου ζουν τίγρεις και τάρανδοι. Από τα 45 εκ. κατοίκους της οι περισσότεροι είναι Κινέζοι. Έχει πρωτεύουσα το Χσίν-Κιγκ (420) και λιμάνι το Πόρτ-Άρθούρ. Ο μεγάλος ύπερσιβηρικός σιδηρόδρομος, που ενώνει την Εύρωπη με την Ανατολική Ασία, περνάει την κεντρική πόλη της Χαρμπίν (520) για να τελειώσει στο Ρωσικό λιμάνι Βλαδιβοστόκ, που είναι στην Ιαπωνική θάλασσα. Η Μαντζουρία ανήκει τώρα στην Κίνα, αλλά εκμεταλλεύεται από τη Ρωσία.

Η ΚΟΡΕΑ στα ΝΑ της Μαντζουρίας είναι μια όρεινη χερσόνησος διπλάσια σχεδόν από την Ελλάδα. Το έδαφός της έχει μέταλλα και πετροκάρβουνα. Στα δυτικά εὐφορα πεδινὰ μέρη καλλιεργείται με ρύζι και βαμπάκι. Τώρα είναι ανεξάρτητη, έχει 25 εκατ. κατ. και πρωτεύουσα την Σεούλ (930).

2. Η ΙΑΠΩΝΙΑ

1. **Η Μορφή του εδάφους.** Τέσσερα μεγάλα νησιά απέναντι στην Κορέα και πολλά άλλα γύρω τους μέσα στον Ειρηνικό ωκεανό, αποτελούν την **Ιαπωνία**. Τα Ιαπωνικά νησιά είναι όρεινα με λίγες κοιλάδες και ὁμορφα. Έχουν όμως πολλά ενεργὰ ἡφαίστεια και συχνὰ ἡ γῆ τρέμει ἀπὸ τρομεροὺς σεισμοὺς. Γι' αὐτὸ τὰ σπίτια στὴν Ἰαπωνία εἶναι χαμηλά, μ' ἓνα πάτωμα, ξύλινα καὶ τὸ ἐσωτερικὸ τους χωρίζεται σὲ δωμάτια μὲ ψάθες ἢ χαρτί. Στὴ μέση τοῦ μεγαλύτερου νησιοῦ, λίγο ἔξω ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, ὕψωνται ὕψηλότετα καὶ μεγαλόπρεπο τὸ ἡφαίστειο **Φουτζιγιάμα** (3750 μέτρα). Ἡ τεράστια κωνικὴ κορυφή του λάμπει ἀπὸ τὰ αἰώνια χιόνια καὶ οἱ Ἰάπωνες πιστεύουν, ὅτι ἐκεῖ ἔχουν τὴν κατοικία τους οἱ Θεοί. Γι' αὐτὸ τὸ καλοκαίρι, ὅταν λιώνουν τὰ χιόνια, χιλιάδες ἀνεβαίνουν στὸ

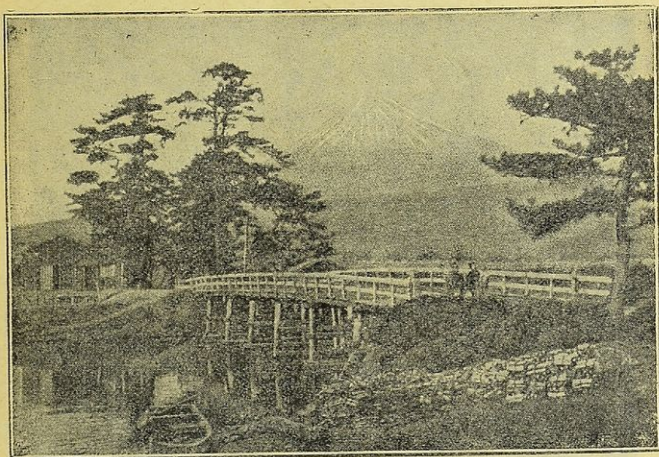

34. Χάρτης τῆς Ἰαπωνίας.

πωνες πιστεύουν, ὅτι ἐκεῖ ἔχουν τὴν κατοικία τους οἱ Θεοί. Γι' αὐτὸ τὸ καλοκαίρι, ὅταν λιώνουν τὰ χιόνια, χιλιάδες ἀνεβαίνουν στὸ

«ἅγιον ὄρος» γιὰ νὰ προσκυνήσουν καὶ νὰ θαυμάσουν τὸν ἥλιο, ποὺ βγαίνει μέσα ἀπὸ τὴν ἀπέραντη θάλασσα τοῦ Εἰρηνικοῦ. (Χώρα τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου).

2. Τὸ κλίμα, ἡ βλάστηση καὶ τὰ προϊόντα. Τὸ κλίμα τῆς Ἰαπωνίας γενικὰ εἶναι γλυκύ, ἥπιο. Οἱ θερινοὶ μουσσῶνες φέρνουν πολλές βροχές καὶ οἱ χειμερινοὶ δὲν τὴν παγώνουν. Ἐνα θαλασσινὸ ρεῦμα, ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τίς νότιες θερμὲς θάλασσες (**τὸ Κουρο-Σίβο**) βρέχει τίς ἀκτές τῆς καὶ μετριάζει τὸν χειμῶνα τὸ κρύο. Ὅταν ἀλλάζουν τὸ φθινόπωρο οἱ μουσσῶνες, φοβεροὶ ἀνεμοστρόβιλοι, τυφῶνες, σχηματίζουν **δίνες** καὶ πνίγουν πολλὰ πλοῖα. Τὸ ἔδαφος

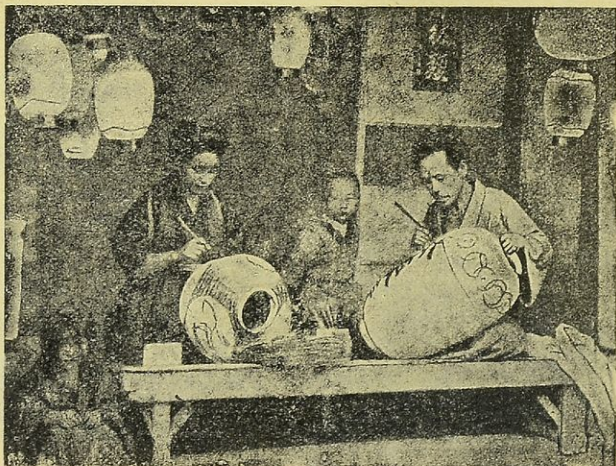

35. Ἰαπωνικὸ τοπίο μετὰ τὸ ἡφαίστειο Φουτζιγιάμα στὸ βάθος.

τῆς χώρας ἐγίνε τὸ περισσότερο ἀπὸ τὴν λάβα τῶν ἡφαιστειῶν καὶ γι' αὐτὸ εἶναι εὐφορο. Ἔτσι ἡ Ἰαπωνία μετὰ τὸ καλὸ κλίμα καὶ τὸ πλούσιο ἔδαφος ἔχει μεγάλη βλάστηση. Δάση μεγάλα πιάνουν τὴ μισὴ ἐκτασὴ τῆς χώρας καὶ σκεπάζουν τὰ βουνά τῆς. Οἱ κοιλάδες καὶ οἱ κάμποι ποτίζονται καλὰ μετὰ τίς βροχές καὶ τίς τεχνικὲς ἀρδεύσεις, καλλιεργοῦνται μετὰ μεγάλη ἐπιμέλεια καὶ δίνουν πολλὰ καὶ πλούσια γεωργικὰ προϊόντα. Τὸ ρύζι, τὰ δημητριακὰ, ἡ σόγια πιάνουν μεγάλες ἐκτάσεις. Τὰ λαχανικὰ, οἱ κερασιές, τὰ λουλούδια καὶ προπάντων τὰ χρυσάνθεμα, τὸ ἐθνικὸ λουλούδι τῆς Ἰαπωνίας, καλλιεργοῦνται γύρω στὶς πόλεις (χώρα τῶν χρυσανθέμων). Τὸ τσαΐ εἶναι, ὅπως καὶ στὴν Κίνα, ἐθνικὸ φυτὸ, τὸ βαμπάκι προοδεύει. Οἱ μουριές

είναι εκατομμύρια, τὸ μεταξύ γίνεται πάρα πολὺ καὶ ἐξάγεται στὸ ἐξωτερικόν. Ἐχει ἀκόμη ἡ Ἰαπωνία χαλκόν, πετρέλαιον, πορσελάνην, γραφίτην, ἀσήμι, σίδηρον καὶ μεγάλη βιομηχανία (χημική, μεταλλουργία, ὑφαντουργία καὶ κονσερβοποιία). Στὶς ἀπέραντες καὶ κατακομματιασμένες ἀκρογιαλιές τῶν πολλῶν νησιῶν τῆς, ποὺ ἔχουν χιλιάδες ὄρμους, ψαρεύονται ἄφθονα ψάρια.

3. Οἱ κάτοικοι καὶ ἡ πρόδοός τους. Τὸ κράτος. Ἐπειδὴ ἡ Ἰαπωνία ἔχει ἀρκετὸ πλοῦτον, τρέφει πυκνὸ πληθυσμὸν (82,2 ἑκατ. κατ.) Οἱ Ἰάπωνες εἶναι πολὺ εὐγενικοί, ἐργατικοί καὶ ἔξυπνοι. Ἀγαποῦν πολὺ τὰ ἄνθη καὶ κάνουν τὴν ἀνοίξην, ποὺ οἱ ροδακινιές καὶ οἱ

36. Ἰαπωνικὴ οἰκογένεια στὸ ἐργαστήριό τῆς φτιάχνει καὶ ζωγραφίζει ὠραϊότατα ἀγγεία, πιάτα καὶ φλυτζάνια, βάζα κ.ἄ.

κερασιές ἀνθίζουν καὶ τὸ φθινόπωρον ποὺ βγαίνουν τὰ χρυσάνθεμα, θαυμάσιες γιορτές. Οἱ Ἰάπωνες ἔχουν θρησκείαν τὸν Βουδδισμόν καὶ εἶναι συγγενεῖς μὲ τοὺς Κινέζους. Ἀντίθετα ἀπὸ αὐτοὺς ἀνοίξαν γρήγορα τὴ χώρα τους στοὺς Εὐρωπαίους. Ἔστειλαν τὰ παιδιά τους νὰ σπουδάσουν, νὰ μάθουν τέχνες καὶ τὴ βιομηχανία στὰ Εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια, ἐργαστήρια καὶ ἐργοστάσια. Γι' αὐτό, καὶ σὰν θαλασσινοὶ ποὺ εἶναι, προόδεψαν πολὺ γρήγορα. Ἔστρωσαν σιδηροδρόμους, ἵδρυσαν ἐργοστάσια καὶ ναυπηγεῖα, ἔκαναν ἀμπόλλα πλοῖα. Ἐγίναν ὁ πρῶτος ναυτικός, ἐμπορικός καὶ βιομηχανικός λαὸς τῆς Ἀνατολῆς. Ἐφθασαν τοὺς Εὐρωπαίους καὶ τοὺς Ἀμερικανούς καὶ

τούς συναγωνίζονταν παντοῦ. Καλοὶ καὶ εὐγενικοὶ οἱ Ἰάπωνες εἶναι μαζί καὶ πολεμικοὶ· θέλησαν νὰ κυριαρχήσουν σ' ὅλη τὴν Ἀν. Ἀσία καὶ ἔκαναν πολλοὺς πολέμους. Ξαπλώθηκαν στὴν Κορέα, τὴν Μαντζουρία, τὴν Κίνα, τὴν Ἰνδονησία κ.λ.π. Μὰ τελευταῖα νικήθηκαν ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοαμερικανοὺς καὶ περιορίστηκαν στὰ νησιά τους. Τώρα ἡ Ἰαπωνία κατέχεται προσωρινὰ ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανούς. Ὁ αὐτοκράτοράς της (Μικάδος) δὲν λατρεύεται πιά σὰν Θεός, οὔτε κυβερνάει μὲ τοὺς εὐγενεῖς (σαμουράϊ), σὰν πρῶτα, ὅπως ἤθελε. Θεωρεῖται κι αὐτὸς ἄνθρωπος κι ἔχει βουλή, πού ψηφίζει τὴν Κυβέρνηση, ὅπως καὶ στὴν Εὐρώπη. Πρωτεύουσα τῆς Ἰαπωνίας εἶναι τὸ Τόκιο (7000) ἡ μεγαλύτερη πόλη τῆς Ἀσίας. Λιμάνι μεγάλο εἶναι ἡ Γιόκοχάμα (960). Πρώτη βιομηχανικὴ πόλη μὲ ἐργοστάσια ὑφασμάτων κ.ἄ. τὸ Κιότο (1000), ἔπειτα ἡ Ὄσάκα (3250). Ὁ πολεμικὸς ναύσταθμος Ναγκασάκη καὶ ἡ Χιροσίμα χάθηκαν τελειῶς ἀπὸ τὴν ἐκρηξη τῆς πρώτης ἀτομικῆς βόμβας, πού ἔριξαν ἐκεῖ, στὸν τελευταῖο πόλεμο τὸ 1945, οἱ Ἀμερικανοί.

ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

Κράτη	Πολίτευμα	Ἐπιφάνεια σὲ τετρ. χλμ.	Πληθυσμὸς σὲ ἑκατομμ.	Πρωτεύουσα καὶ κυριότερες πόλεις
Κυρίως Κίνα	Δημοκρατία	3.700.000	410	Νανκίν 1100, Πεκίνο 1800 Σαγκάη 4600, Καντὼν 1100, Τιέν-Τσιν 1700, Χάν- Κέου 1500, Τσουν-Κίνγκ 1400
Μαντζουρία	Κίνα	1.100.000	45	Μοῦκδεν 860, Σίνγκ- Κίνγκ 415
Κινεζικὸ Τουρκε- στάν (Κιν-Κιάγκ)	»	1.800.000	3,9	Κασαάρ 80
Μογγολία (ἑσωτ.)	»	1.000.000	1,2	
Θιβὲτ	»	1.400.000	3,7	Λάσα 50
Φορμόζα (νήσος)	»	35.000	6,2	Ταϊχόκου 300
Μογγολία (ἑξωτ.)	Σοβ. Ἐνωσ.	1.600.000	0,9	Οὐργκα 100
Κορέα	Δημοκρατία	220.000	25	Σεοῦλ 930
Ἰαπωνία	Αὐτοκρατ.	383.000	82,2	Τόκιο 7000, Ὄσάκα 3250, Κιότο 1000, Γιόκοχάμα 960

Ε' Η ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗ ΑΣΙΑ

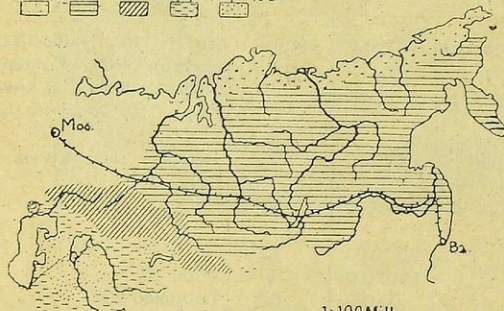
Στὰ βόρεια τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ἀπὸ τὴν Κασπία θάλασσα καὶ τὰ Οὐράλια ὄρη ἕως τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανό, ἀπλώνεται μιὰ με-

γάλη άπέραντη πεδιάδα. Χωρίζεται στη **Σιβηρία Β** και στο **Τουρκεστάν** ΝΔ και άνήκει ολόκληρη στη Ρωσία.

1. **Ή Σιβηρία.** Άπλωμένη από τά ξερά όροπέδια της Κεντρ. Άσίας έως τόν **Βόρειο παγωμένο ώκεανό**, αϋλακώνεται με ποτάμια (**Όμπ, Γενεσέη, Λένα**) και βουνοσειρές. Έχει ζεστά, ξερά καλοκαίρια και ύπερβολικά ψυχρούς χειμώνες. Κλίμα δηλ. **βαρύτατο ήπειρωτικό**. Τό χειμώνα, πού διαρκεί έδω πολλούς μήνες, τό θερμόμετρο κατεβαίνει στους 40-50 βαθμούς κάτω από τό 0°. Μάλιστα στο χωριό **Οίμεκν** και τήν μικρή πόλη **Βερχογιάνσκ**, —69°. Ή άπέραντη πεδιάδα σκεπάζεται τότε με χιόνια. Τά νερά στις λίμνες και στα ποτάμια παγώνουν. Τά περισσότερα ζωά ναρκώνονται και ή ζωή σταματάει. Ή άνοιξη και τό καλοκαίρι διαρκούν λίγους μήνες και είναι ζεστά. Τό θερμόμετρο άνεβαίνει στους 20° έως 30°. Τότε ό τόπος πρασινίζει και ή ζωή ξαναρχίζει.

Ή βλάστηση και οί ζώνες της. Άπέραντα πυκνά δάση σκεπάζουν τό περισσότερο μέρος της Σιβηρίας από τά Ουράλια ως τόν Ειρηνικό. Μελαγχολικά και χωρίς πουλιά, είναι σιωπηλά. Τό

ΤΟΥΛΙΤΑ ΔΑΣΗ ΣΤΕΠΠΟΙ ΎΠΕΡΘΗ. ΕΡΗΜΟΙ

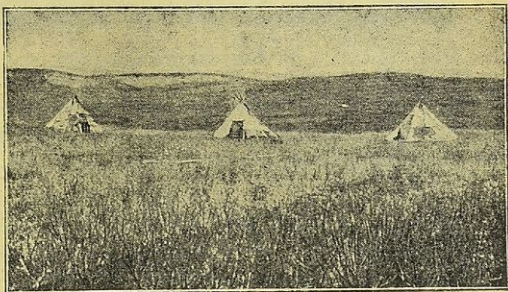
37. Χάρτης της **ΒΔ Άσίας**.

χειμώνα δέν άκούγεται τίποτε, παρά μόνον οί δυνατόι κρότοι τών δένδρων, πού σκάζουν από τό τρομερό κρύο. Έχουν όμως τά δάση αυτά πάρα πολλά άγρια ζωά με πυκνό τρίχωμα. (Κουνάβια, σκίους, έρμίνες, άλεπούδες, λύκοι, άσπρες αρκούδες κ.ά.). Κυνη-

γοί τά κυνηγούν για τό τριχωτό δέρμα τους, πού γίνονται τά πολύτιμα γουναρικά. Βόρεια από τήν πλατιά αυτή ζώνη τών δασών ως τόν Παγωμένο ώκεανό ό τόπος είναι άδενδρος. Τό έδαφος είναι παγωμένο σέ άρκετό βάθος τούς περισσότερους μήνες του χρόνου. Τό σύντομο καλοκαίρι είναι θερμό. Τότε ό πάγος λιώνει, τά ποτάμια πού χύνονται στόν Παγωμένο ώκεανό πλημμυρίζουν και ό τόπος σκεπάζεται από λάσπες, βάλτους και έλη. Τά δέν-

δρα δὲν προφθάνουν ὅμως νὰ μεγαλώσουν καὶ τὸ ἔδαφος ξαναπα-
γώνει. Ἔτσι ὁ τόπος εἶναι ἄδενδρος, **τούντρα**. Ἰτιὲς μικρές, βρύα, λει-
χῆνες καὶ μερικοὶ ἀγκαθωτοὶ θάμνοι βγαίνουν ποῦ καὶ ποῦ. Ἐδῶ
περιπλανῶνται οἱ **Σαμογέτες** καὶ ἄλλοι λαοὶ μὲ τοὺς **ταράνδους** τους
καὶ κυνηγᾶνε ἄγρια ζῶα στὰ γειτονικά δάση. Οἱ τάρανδοι εἶναι γιὰ
τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς πολὺτιμα ζῶα. Τοὺς σύρουν τὰ ἔλκυθρα,
τοὺς τρέφουν μὲ τὸ γάλα καὶ τὸ κρέας τους, τοὺς ντύνουν μὲ τὸ
δέρμα τους. Νότια ἀπὸ τὴ ζώνη τῶν δασῶν ἀπλώνονται ἀπέραντοι
ἄδενδροι κάμποι, οἱ στέππες. Τὴν ἄνοιξη καὶ ὅταν βρέχη πρασινίζουν
ἀπὸ χορτάρια καὶ ἑκατομμύρια πρόβατα καὶ χιλιάδες ἄλλα ζῶα βό-
σκουν σ' αὐτές.

Σὲ λίγο ὅμως, ἡ
χλόη χάνεται ἀπὸ
τὴν ξηρασία καὶ
οἱ νομάδες κτη-
νοτρόφοι ὁδηγοῦν
τὰ κοπάδια τους
σὲ ἄλλα μέρη.
Στὴ ζώνη αὐτὴ
τῶν στεππῶν ἡ γῆ
ἔχει μαῦρο πλοῦ-
σιο χῶμα καὶ καλ-
λιεργεῖται μὲ δη-
μητριακά. Ἐδῶ

38. Στέππα μὲ σκηνές νομάδων στὴ **Σιβηρία**.

περνάει ὁ μεγαλύτερος σιδηρόδρομος τοῦ κόσμου, ὁ **ὑπερσιβηρικός**.
Δύο ὁλόκληρες ἑβδομάδες χρειάζεται, περνώντας τίς πόλεις **Όμσκ**,
Νοβοσιβίρσκ, **Ίρκούσκ**, τὴ **Βαϊκάλη** λίμνη, **Τσίτα**, κ.λ.π. γιὰ νὰ
φθάσῃ ἀπὸ τὴ Μόσχα στὸ **Βλαδιβοστόκ** τοῦ Εἰρηνικοῦ. Ὁ σιδηρόδρο-
μος αὐτὸς μεταφέρει στὴν Εὐρώπῃ ξυλεῖα, βούτυρο, αὐγά, πολὺτιμα
δέρματα, πολὺτιμα πετράδια, χρυσάφι καὶ ἄλλα ὀρυκτά, ποῦ ἔχει ἡ
Σιβηρία. Ἀνατολικά βρίσκεται ἡ μεγάλη χερσόνησος τῆς Ἀπὼ Ἀνα-
τολῆς **Καμτσάτκα** μὲ τὰ πολλὰ ἡφαίστεια. Καὶ τὰ νησιά **Σαχαλίνη**
καὶ **Κουρίλες**, ποῦ εἶχε πρῶτα ἡ Ἰαπωνία. Ἡ Σιβηρία εἶναι ἀραιό-
τατα κατοικημένη (γιατί;) καὶ ἔχει περίπου 22 ἑκατ. Μογγολικῆς
καταγωγῆς καὶ Ρώσσοις.

2. Τὸ **Δυτικὸ Τουρκεστάν**, βόρεια τοῦ Ἰράν, ἔχει λιγοστὲς βρο-
χές. Ἡ ἐξάτμιση γύρω στὴν **Ἀράλη** λίμνη καὶ τὰ ποτάμια **Ἀμούρ**
Δάρια καὶ **Σὺρ** εἶναι μεγάλη. Γι' αὐτὸ ὁ τόπος σκεπάζεται ἀπὸ ἐρή-
μους. Στὶς **Κιργίσιες** στέππες καὶ στὶς κοιλάδες καλλιεργεῖται βαμ-
βάκι καὶ βόσκουν πρόβατα καὶ καμήλες. Ἡ **Σαμαρκάνδη** (100) καὶ ἡ

Τασκένδη (500) είναι μεγάλες πόλεις. Έως εδώ φθάνουν σιδηρόδρομοι από την Εύρωπη και καραβάνια με καμήλες από την Κεντρική

39. Κιργίσιοι στις στέπες τους.

Ή Ασία. Το Δυτικό Τουρκεστάν επειδή έχει βαρύ ήπειρωτικό κλίμα και έρημους, είναι άραιότατα κατοικημένο και έχει 18 περίπου εκατ. κατ. Το έδαφος κρύβει αρκετά όρυκτά.

ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΑΣΙΑΣ

Κράτη	Πολίτευμα	Έπιφάνεια σε τετρ. χλμ.	Πληθυσμός σε εκατομμ.	Πρωτεύουσα και κυριώτερες χώρες
Σιβηρία και Ρωσ. "Απω Ανατολή	Σοβιετική Ένωση	14.500.000	22	"Ομσκη 200, Βλαδιβο- στόκ 150, Τόμσκη 100 και Νοβοσιβίρσκ 350
Ρωσικόν Τουρκε- στάν και γύρω χώρες	"	3.900.000	18	Σαμαρκάδη 100, Τα- σκένδη 500

Η ΑΣΙΑ (Γενική επισκόπηση)

Η Ή Ασία είναι ή μεγαλύτερη, ή ύψηλότερη και ή πλουσιότερη ήπειρος τής γής. Ένα τεράστιο έξόγκωμα από ψηλά βουνά και όροπέδια σχηματίζει στο κέντρο της μεγάλο τρίγωνο. Στις πλευρές των βουνών και όροπεδίων (Ίμαλάϊα-Θιβέτ) απλώνονται μεγάλες πεδιάδες, βαθύπεδα και όροπέδια (ή Σιβηρία Β, το Ίνδοστάν Ν, ή Κίνα Α, το Ίράν Δ). Μακριά από τις ζεστές θάλασσες το κεντρικό έξόγκωμα και ή Β. Ασία (Σιβηρία) έχει ξηρά καλοκαίρια και ψυχρούς χειμώνες, δηλ. κλίμα ήπειρωτικό. Η Δυτική Ασία (Ίράν-Τουρκεστάν, Μ. Ασία, Άραβία) ξηρό. Η Ν και ή Α Ασία (Ίνδιες, Κίνα), που δέχεται βροχές από τους Ώκεανούς είναι πλουσιότατη και πυ-

κνοκατοικημένη. Ἡ Ἀσία θεωρεῖται ἡ πατρίδα τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Ἐδῶ γεννήθηκαν οἱ μεγάλοι ἀρχαῖοι πολιτισμοὶ τῶν Βαβυλωνίων, Ἰνδῶν, Κινέζων. Ἐδῶ παρουσιάστηκαν οἱ μεγάλες θρησκείες : Ὁ Ἰουδαϊσμός, ὁ Χριστιανισμός, ὁ Ἰσλαμισμός, ὁ Βραχμανισμός, ὁ Βουδδισμός. Ἀπὸ τὴν Ἀσία ἐσχύθηκαν πολλοὶ λαοί, ποὺ

40. Πολιτικὸς χάρτης τῆς Ἀσίας.

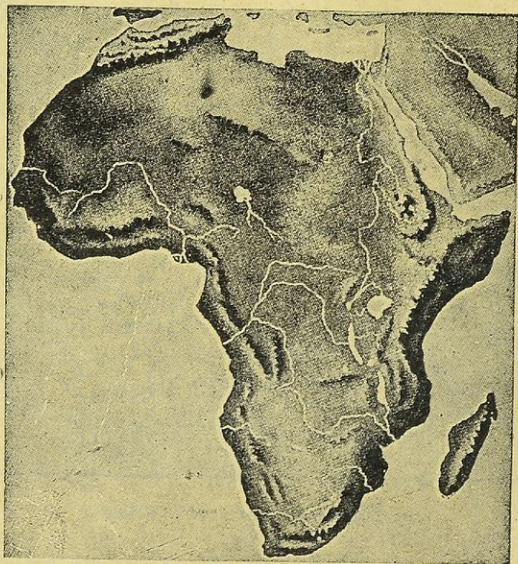
κατοικοῦν σήμερα στὸν ἄλλο κόσμο. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀσίας χωρίζονται: Στὴ λευκὴ, **Καννασία** φυλὴ, ποὺ κατοικεῖ στὰ ΝΔ. Στὴν **Κίτρινη**, **Μογγολικὴ**, ποὺ κατοικεῖ στὴν Α. καὶ Β. Ἀσία. Στὴν **Κιτρινό-μαυρὴ Μαλαϊκὴ**, ποὺ κατοικεῖ ΝΑ. Λίγα κράτη στὴν Ἀσία εἶναι τελειῶς ἀνεξάρτητα καὶ ἐλεύθερα. Τὰ περισσότερα εἶναι κτήσεις, προστασίες καὶ ἀποικίες Εὐρωπαίων καὶ Ἀμερικανῶν. Ὅλα σχεδὸν βρῖσκονται κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιρροὴ τῶν μεγάλων δυνάμεων Ἀγγλίας,

Γαλλίας, Ρωσσίας, Ἀμερικής καὶ τῆς Ὀλλανδίας, ποὺ ἀνταγωνίζονται γιὰ τὶς μεγάλες ἀγορὲς καὶ τὰ πλούσια προϊόντα τους.

Ἀσκήσεις. 1. Κάνετε 2 χάρτες τῆς Ἀσίας καὶ σημειώσετε στὸν καθένα χωριστά: α) Τὰ βουνά, τὶς θάλασσες καὶ τὰ ποτάμια. β) Τὰ κράτη. 2) Ποιὰ προϊόντα τῆς Ἀσίας χρησιμοποιοῦμε στὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ ποιὲς χώρες μᾶς ἔρχονται; 3) Ταξιδέψετε νοερὰ μὲ ἀεροπλάνο ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἕως τὴν Σαγκάη καὶ τὸ Τόκιο καὶ μὲ πλοῖο ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ ἕως τὸ Βλαδιβοστόκ.

Η ΑΦΡΙΚΗ

Στὰ Ν τῆς Μεσογείου ἡ ἡπειρος Ἀφρική χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ἀσία μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ Σουέζ καὶ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ εἶναι γνωστὴ ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια. Οἱ ἀρχαῖοι ὅμως δὲν ᾔξεραν

46. Ἀνάγλυφος χάρτης τῆς Ἀφρικής.

παρὰ μόνον τὸ Β. μέρος της, τὴ Βόρεια Ἀφρική. Ἐρημοὶ ἀπέραντοι, ἀδιαπέραστα παρθένα δάση καὶ ψηλὰ βουνὰ ἐμπόδιζαν τοὺς Εὐρωπαίους νὰ προχωρήσουν στὴν Ἰσημερινή, Ἀνατολική καὶ Νότια Ἀφρική, ποὺ ἐξερευνήθηκαν τοὺς τελευταίους αἰῶνες.

Α' Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

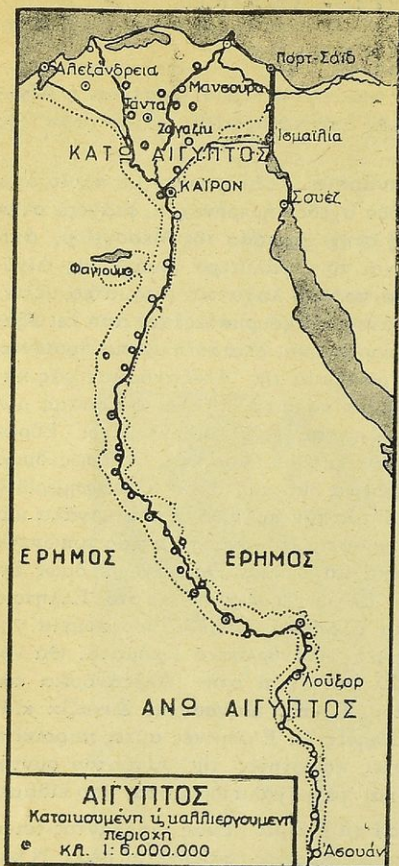
1. Η ΑΙΓΥΠΤΟΣ

Στά ΝΑ της Κρήτης, πέρα από τη Μεσόγειο, βρίσκεται η **Αίγυπτος**. Είναι η πιο γνωστή σε μας από τα αρχαία χρόνια χώρα της 'Αφρικής.

Ή χώρα. α) Στην 'Αλεξάνδρεια. Ταξιδεύοντας με πλοίο από τὸν Πειραιᾶ ὡς τὴν Αἴγυπτο, δύο σχεδὸν ἡμερόνυχτα, φτάνομε στὴν **'Αλεξάνδρεια** (600). Κτισμένη στὴν παραλία τῆς Μεσογείου, ἀπὸ τὸν Μ. 'Αλέξανδρο, ἡ πόλη εἶναι τὸ μεγαλύτερο λιμάνι τῆς Αἰγύπτου. 'Απὸ κεῖ μας ἔρχονται τὰ πρώϊμα λαχανικὰ (ντομάτες, μελιτζάνες κ.ἄ.), τὰ φρούτα (μπανάνες καὶ χουρμάδες) καὶ ἀπὸ κεῖ ἐξάγεται τὸ ρύζι, τὸ βαμπάκι, τὰ δέρματα καὶ ὅλα τὰ πλούσια προϊόντα τῆς χώρας. Βγαίνοντας στὴν προκυμαία τῆς 'Αλεξάνδρειας μας κάνουν ἐντύπωση οἱ μελαψοὶ ἐντόπιοι κάτοικοι. "Ἄλλοι φορώντας μακριὰ ὄσπρη πουκαμῖσα, τὴν **κελεμπία**, κι ἄλλοι ντυμένοι Εὐρωπαϊκὰ μὲ κόκκινο φέσι στὸ κεφάλι, μιᾶνε 'Αραβικά. 'Αμέσως ὅμως θὰ ἀκούσωμε τὸν ἐφημεριδοπώλῃ νὰ διαλαλῇ 'Ελληνικὲς ἐφημερίδες καὶ θὰ ἰδοῦμε 'Ελληνες. Γυρίζοντας τὴν πόλῃ θὰ ἰδοῦμε μεγάλα καὶ πολλὰ 'Ελληνικὰ μαγαζιά καὶ γραφεῖα, τυπογραφεῖα ποὺ τυπώνουν 'Ελληνικὲς ἐφημερίδες, περιοδικὰ καὶ βιβλία. Θὰ μείνωμε ὅμως ἐκπληκτοὶ μπροστὰ στὶς μεγάλες 'Ελληνικὲς ἐκκλησίες, στὸ 'Ελληνικὸ Πατριαρχεῖο, στὰ μεγάλοπρεπα 'Ελληνικὰ σχολεῖα, νοσοκομεῖα, γηροκομεῖα καὶ τὰ ἄλλα 'Ελληνικὰ φιλανθρωπικὰ ἰδρύματα. Θὰ νομίζωμε πὼς εἴμαστε στὴν 'Ελλάδα. Γιατὶ στὴν 'Αλεξάνδρεια καὶ στὶς ἄλλες πόλεις τῆς Αἰγύπτου, **Τάντα, Μανσούρα, Ζαχαζίκ** κ.ἄ. κατοικοῦν 140 περίπου χιλ. 'Ελληνες. Οἱ 'Ελληνικὲς αὐτὲς **παρουκίες** εἶναι πλούσιες καὶ οἱ 'Ελληνικὲς κοινότητες τῆς Αἰγύπτου συντηροῦν τίς μεγάλες 'Εκκλησίες καὶ τὰ μεγάλα ἰδρύματα, ποὺ εἶδαμε.

β) 'Η Κάτω Αἴγυπτος καὶ τὸ Κάϊρο. "Ένας ἀπέραντος ἴσος σὰν θάλασσα, ἀλλὰ καταπράσινος κάμπος, ἀπλώνεται πέρα, Ν καὶ Α ἀπὸ τὴν 'Αλεξάνδρεια. Εἶναι ἡ **Κάτω Αἴγυπτος**, ἴση σχεδὸν στὴν ἔκτασιν μὲ τὴν Πελοπόννησο. 'Η χώρα εἶναι Δέλτα καὶ τὴν ἔχει κάνει μὲ τὰ χῶματα ποὺ κατεβάζει ἀπὸ τὰ βᾶθη τῆς 'Αφρικής ἓνας πολὺ μεγάλος, ὁ δεῦτερος σὲ μᾶκρος ποταμὸς τῆς γῆς (6.700 χιλιόμε.), ὁ **Νεῖλος**. Μὲ τίς παχιὲς λάσπες τοῦ τὴν λιπαίνει, τὴν ποτίζει μὲ τὰ πολλὰ παρακλάδια τοῦ, τίς διώρυγες καὶ τ' ἄπειρα αὐλάκια καὶ τὴν κάνει πλουσιότατη. Φοῖνικες ποὺ κάμνουν χουρμάδες, μπανάνες, φυτεῖες μὲ ζαχαροκάλαμο καὶ βαμπάκι σκεπάζουν τὸν τόπο. Τὸ σιτάρι, ἀραποσίτι, ρύζι, τὰ ὄσπρια καὶ τὰ λαχανικὰ σπέρνονται δύο καὶ

τρεις φορές το χρόνο. Και γίνονται άφθονώτατα, χάρις στο θερμό κλίμα και το πλούσιο έδαφος, το πότισμα και την έντατική καλλιέργεια.

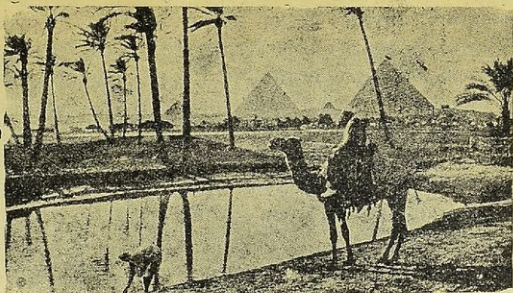

47. Η Αίγυπτος. Χρωματίσετε πράσινη την καλλιεργημένη έκταση, ώχροκίτρινη την έρημο και γαλάζια τη θάλασσα.

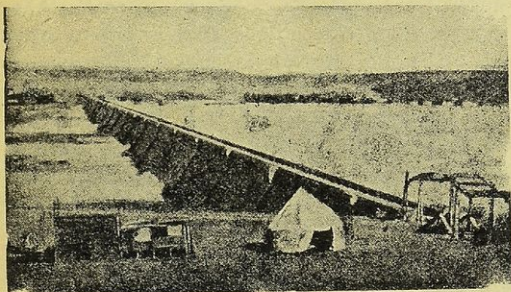
Στην κορυφή του Δέλτα του Νείλου, το Κάιρο (2.100) είναι ή πρωτ. της Αιγύπτου και ή μεγαλύτερη πόλη της 'Αφρικής. Από το ψηλό φρούριό της ή θέα, μέσα στην ξερή και καθαρή ατμόσφαιρα, είναι αλησμόνητη. Πάνω από τὰ άσπρα σπίτια της πόλης με τὰ στενά σοκάκια, τούς πράσινους κήπους, τούς ψηλούς φοίνικες και τὰ μεγαλόπρεπα ανάκτορα, ύψώνονται οί 400 μιναρέδες τών ωραίων τζαμιών της. Γιατί το Κάιρο είναι μιὰ από τις ιερές πόλεις τών μωαμεθανών κι έχει Μουσουλμανικό Πανεπιστήμιο. Πέρα δυτικά, στην άριστερή όχθη του Νείλου, φαντάζουν οί αλώνιες Πυραμίδες, οί τάφοι τών Φαραώ και ή Σφίγγα, σκαλισμένη σε πελώριο βράχο και μισοχωμένη. Μακρότερα άπλώνεται άπέραντη έρημος, ή Λυβική της Σαχάρας με τὰ βουνά της. Ανατολικά του Νείλου ως την Έρυθρά Θάλασσα, άλλη έρημος, που λέγεται Άραβική.

γ) Η Μέση και ή Άνω Αίγυπτος. Ταξιδεύοντας με ποταμόπλοιο ή τραίνο νότια από το Κάιρο, μπαίνομε στη βαθιά κοιλάδα του Νείλου. Είναι στενή, μακρότατη εκατοντάδες χιλιόμετρα και έχει πλάτος μόνον 10-15 χιλιόμετρα. Γύρω στις όχθες του ποταμού πρασινίζουν καλλιεργημένα χωράφια και ύψώνονται φοίνικες.

Ποῦ καὶ ποῦ ἐρείπια ἀπὸ μεγαλόπρεπα μνημεῖα καὶ ἀρχαῖες πόλεις (Κάρνακ, Λοῦξορ), διηγοῦνται ἄφωνα τὴν ἱστορία τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου. Χωριὰ μὲ λασπόχτιστα σπίτια καὶ μικρὲς πόλεις βρίσκονται ἀνάμεσα σὲ φοῖνικες. Πέρα ὁμως λίγο μακρύτερα, δεξιὰ κι ἀριστερά, ἀπλώνεται ἡ ἔρημος, ξεροή, φλογερή, ἀπέραντη. Στὸ Ἀσουάν, χίλια χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ Κάιρο,

48. Οἱ Πυραμίδες καὶ ὁ Νεῖλος.

49. Τὸ Φράγμα τοῦ Ἀσουάν.

ἡ στενὸμακρη κοιλάδα στενεύει. Βράχοι δεξιὰ κι ἀριστερά περιορίζουν τὴν κοίτη τοῦ Νείλου καὶ σχηματίζουν καταρράκτες. Ἐδῶ οἱ Ἄγγλοι, ποὺ διοικοῦσαν τὴν Αἴγυπτο, ἔφτιαξαν ἓνα τεράστιο φράγμα. Συγκρατοῦν τὰ νε-

ρά, τὰ ὑψώνουν καὶ ποτίζουν ὅλα τὰ ψηλὰ καὶ χαμηλὰ χωράφια, ποὺ βρίσκονται στὴν μακρότατη στενὴ κοιλάδα καὶ τὸ μεγάλο Δέλτα τοῦ Νείλου, ὅλη δηλαδὴ τὴν Αἴγυπτο.

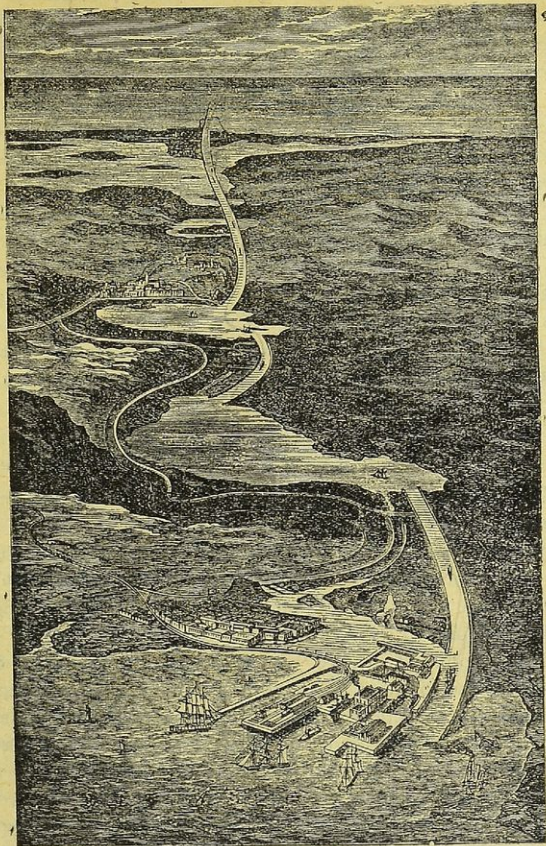
δ) Αἴγυπτος, τὸ «δῶρο τοῦ Νείλου». Ἡ πλουσία αὐτὴ χώρα εἶναι μιὰ ὁαση μέσα στὴ μεγάλη ἔρημο, ποὺ ἀπλώνεται γύρω. Σχηματίσθηκε ἀπὸ τὶς λάσπες καὶ τὰ νερά τοῦ μεγάλου ποταμοῦ, εἶναι «δῶρο τοῦ Νείλου». Ἄν ὁ Νεῖλος δὲν ὑπῆρχε, θὰ ἦταν μιὰ ἔρημος, ὅπως οἱ γειτονικὲς τῆς. Γιατὶ στὴν Αἴγυπτο δὲν βρέχει, παρὰ σπανιότατα. Ἡ κοιλάδα αὐτὴ καὶ τὸ Δέλτα τοῦ Νείλου ἔχουν ἑκταση ὄση καὶ ἡ Μακεδονία μας (35 χ. τ.χλμ.) καὶ εἶναι πολὺ πυκνοκατοικημένα. Ἀποτελοῦν ἓνα μικρὸ κομμάτι ἀπ' ὅλη τὴν Αἴγυπτο, ποὺ

ἔχει ὁλόκληρη ἑκταση 1 ἑκατ. τετρ. χιλιόμ. περίπου. Ὁ Νεῖλος, ποῦ ἔρχεται ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἀφρικῆς, ἔχει πάρα πολλὰ νερά. Στὰ ψηλὰ μέρη ποῦ πηγάζει βρέχει πάρα πολὺ τὸν Ἰούνιο καὶ τὸ καλοκαίρι. Γι' αὐτὸ τὰ νερά τοῦ Νείλου ἀπὸ τὰ μέσα Ἰουλίου ἕως τὰ μέσα τοῦ Ὀκτωβρίου ὑψώνονται ὡς 7 μέτρα, πλημμυρίζουν τὴν Αἴγυπτο, τὴν λιπαίνουν μὲ τὴν παχιά λάσπη τους καὶ τὴν ποτίζουν. Ἐπειτα σιγά-σιγά κατακαθίζουν ἕως τὸν ἄλλο Ἰούλιο.

2. **Ἡ ἱστορία, οἱ κάτοικοι καὶ τὸ κράτος.** Ἐπειδὴ ἡ Αἴγυπτος εἶναι πλουσιότατη, γι' αὐτὸ ἀπὸ τὰ ἀρχαιότατα χρόνια ἦταν πυκνοκατοικημένη. Οἱ ἀρχαῖοι Αἰγύπτιοι 5 χιλ. χρόνια πρὶν Χριστοῦ καλλιεργοῦσαν τὴ γῆ, ἔφτιαναν ἐργαλεῖα, ἔχτιζαν σπίτια, εἶχαν πόλεις, ἤξεραν γράμματα. Ἐχτιζαν ναοὺς, ἔκαναν ὠραῖα ἀγάλματα, ὑψωναν ὀβελίσκους, μνημεῖα καὶ τίς πυραμίδες (τοὺς περίφημους τάφους τῶν Φαραώ) ποῦ ἔρχονται γιὰ νὰ θαυμάσουν σήμερα χιλιάδες περιηγηταὶ ἀπ' ὅλο τὸν κόσμον. Ἦσαν ἓνας ἀπὸ τοὺς πρώτους πολιτισμένους λαοὺς τοῦ κόσμου. Οἱ Ἕλληνες μὲ τὸ Μ. Ἀλέξανδρον καὶ τοὺς διαδόχους του Πτολεμαίους ἔδωκαν ἔπειτα στὴν Αἴγυπτον τὸν Ἑλληνικὸ πολιτισμό. Καὶ ἀργότερα τὸ Χριστιανισμὸς. Οἱ Ἀραβες στὰ μεσαιωνικὰ χρόνια ἔκαναν τοὺς Αἰγυπτίους μουσουλμάνους καὶ ἔχτισαν περίφημα τζαμιά. Στὰ νεώτερα χρόνια κατεῖχαν τὴν Αἴγυπτον οἱ Τοῦρκοι καὶ τελευταῖα οἱ Ἀγγλοὶ. Τώρα οἱ κάτοικοι τῆς Αἰγύπτου εἶναι 19 ἑκατομμύρια. Ἀπ' αὐτοὺς 140 περίπου χιλιάδες εἶναι Ἕλληνες καὶ ἄλλοι 300 χιλιάδες Εὐρωπαῖοι (Ἀγγλοὶ, Γάλλοι, Ἰταλοὶ) καὶ Ἰσραηλίτες. Οἱ ὑπόλοιποι εἶναι ἐντόπιοι, κατάγονται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους Αἰγυπτίους καὶ εἶναι ἀνακατεμένοι μὲ Ἀραβες. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ χωρικοὶ (**Φελλάχοι**—καλλιεργητὲς τῆς γῆς) κατοικοῦν σὲ καλὲς καὶ σὲ μικρὰ χωριά μὲ χωματένια σπίτια, ποῦ φτιάχνουν ἀπὸ τὴ λάσπη τοῦ Νείλου. Ζοῦν φτωχικὰ καὶ καθυστερημένα, καλλιεργοῦν ἐντατικὰ τὴ γῆ καὶ εἶναι μουσουλμάνοι. Ὅσοι κατοικοῦν στὶς πόλεις εἶναι ἔμποροι καὶ τεχνίτες. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶναι χριστιανοὶ μονοφυσίτες, **κόπται**. Σήμερα ἡ Αἴγυπτος εἶναι βασίλειον ἀνεξάρτητον. Οἱ Ἀγγλοὶ, ποῦ τὴν εἶχαν, φυλᾶνε τώρα μόνο τὴν **Διώρυγα τοῦ Σουέζ**. Ἡ Διώρυγα τοῦ Σουέζ, ποῦ ἐνώνει τὴν Μεσόγειον μὲ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσαν, κόπηκε ἀπὸ τὸν Γάλλο μηχανικὸν **Λεσέπ** καὶ ἔχει μᾶκρος 160 χιλ. Τὸ **Πόρτ-Σάϊτ** (180) στὴ Μεσόγειον, ἡ **Ἰσμαηλία** (130) στὴ μέση καὶ τὸ Σουέζ (60) στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσαν εἶναι σπουδαῖες πόλεις. Πέρα μακριὰ στὴ Δυτικὴ Λυβικὴ ἔρημον βρίσκεται ἡ ὄασις **Σίβα**, ὅπου οἱ ἱερεῖς τοῦ Μαντείου τοῦ **Ἀμμωνος Διὸς** εἶπαν τὸν Μ. Ἀλέξανδρον «γιὸ τοῦ Δία».

2. ΤΟ ΑΓΓΛΟ-ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΟ ΣΟΥΔΑΝ

Νοτιότερα από τὸ Ἀσουάν καὶ τοὺς καταρράκτες τοῦ Νείλου

45. Ἡ Διώρυγα τοῦ Σουέζ. Ἔχει μᾶκρος 162 χιλιόμετρα (τῆς Κορίνθου 6) καὶ πλάτος στὴν ἐπιφάνεια 58-100 μέτρα. Ἀνοίχτηκε στὰ 1860-69 ἀπὸ τὸ Γάλλο μηχανικὸ Φ. Λεσσέψ. 5-6 χιλιάδες πλοῖα (τὰ περισσότερα Ἀγγλικά) τὴν περνοῦν κάθε χρόνο.

ἀρχίζει ἡ διακεκαυμένη ζώνη τῆς γῆς. Ἐκεῖ, ὕστερα ἀπὸ τὴν ξερὴ καὶ γεμάτη βράχους Νουβία, εἶναι τὸ Χαρτοῦμ (50). Ἐδῶ ἕνας μεγάλος

παραπόταμος του "Ανώ Νείλου με πολλά θολά νερά κατεβαίνει από μακρινά ψηλά βουνά (της 'Αβησσυνίας). Είναι ο **Κυανός Νείλος**. Ο "Ανώ Νείλος καθαρότατος έχει άσπρα νερά, **Λευκός Νείλος**, και οι πηγές του προχωρούν νοτιότερα, βαθιά στην καρδιά της 'Αφρικής (λίμνη Βικτωρία.) Στις όχθες του ποταμού φυτρώνουν πυκνά καλάμια και λιάζονται άφοβα οι κροκόδειλοι. Γύρω άπλώνεται στέππα με ψηλό χορτάρι και χωράφια με σιτηρά. 'Απέραντες έδώ βαμβakoυτείες, που έκαναν οι "Αγγλοι, ποτίζονται με τὰ νερά του ποταμού, που συχνά πλημμυρίζουν. Μακρύτερα, άγρια θηρία με τὸ φοβερό λέοντα κυνηγάνε τις άντιλόπες και τ' άλλα μικρά ζώα της 'Αφρικανικής στέππας. 'Η ζέστη είναι μεγάλη. Γυμνοί μαύροι άνθρωποι με σγουρά μαλλιά και στενή πάνινη ζώνη στη μέση ζουν έδώ. Γι' αυτό ή χώρα λέγεται **Σουδάν** (χώρα των μαύρων, 'Αραβικά). Τὸ 'Αγγλο-Αίγυπτιακό Σουδάν φθάνει σχεδόν στη λίμνη **Βικτωρία**, είναι άπέραντο και διοικείται από τους "Αγγλους. Έχει έκταση 2,5 έκ. τετρ. χιλμ. και 7,3 έκ. κατ. Τὰ προϊόντά του μεταφέρονται με τραίνο στο **Πόρτ-Σουδάν**, λιμάνι στην 'Ερυθρά Θάλασσα, και έξάγονται από κεί.

3. Η ΑΒΗΣΣΥΝΙΑ (Αίθιοπία)

1. Στις πηγές του Κυανού Νείλου (λίμνη **Τάνα**) και πέρα απ' αυτές βρίσκεται ή **'Αβησσυνία**. Είναι ένα μεγάλο και ψηλό όροπέδιο με ψηλά απόκρημνα και χιονισμένα βουνά και με ήφαιστεια. 'Ανέμοι από τὸν 'Ινδικό ώκεανό φέρνουν στην 'Αβησσυνία τήν άνοιξη και τὸ καλοκαίρι πάρα-πολλές ραγδαίες βροχές. 'Επειδή βρίσκεται κοντά στὸν 'Ισημερινό (διακεκαυμένη ζώνη) και είναι χώρα ψηλή, οι περιοχές της έχουν, ανάλογα με τὸ ύψος που βρίσκονται, διαφορετικό κλίμα και διαφορετική βλάστηση. 'Ετσι στὰ χαμηλότερα μέρη, που τὸ κλίμα είναι θερμό και υγρό, υπάρχουν παρθένα τροπικά δάση. 'Η καφέα εκεί φυτρώνει μόνη της κι εὐδοκίμοιιν πολὺ οί μπανάνες, τὸ ζαχαροκάλαμο και τὸ βαμπάκι. 'Από τὰ 1800-2.500 μ. τὸ κλίμα είναι εὐκρατο, σάν τὸ δικό μας, Γι' αὐτὸ εὐδοκίμοιιν εκεί τὰ άμπέλια, οί λεμονοπορτοκαλιές και τὰ σιτηρά. Ψηλότερα, στὰ ψυχρά μέρη τὸ έδαφος καλλιεργείται με σκληρό σιτάρι, βρώμη, υπάρχουν δάση και χλοϊσμένα λιβάδια. 'Εκεί βόσκουν κοπάδια με άναρίθμητα πρόβατα, γίδια, άγελάδες, βόδια και αλογα. Ζοὺν ακόμα στην 'Αβησσυνία λέοντες, τίγρεις και άλλα άγρια ζώα, που τὰ κυνηγοὺν οί έντόπιοι για τὸ πολύτιμο δέρμα τους.

2. Οί 'Αβησσυνοί (10 έκ.α.), μελαψοί, αλλά όχι μαύροι, δέχτηκαν από τὸς Βυζαντινοὺς 'Ελληνες τὸ Χριστιανισμό. Είναι

χριστιανοί μονοφυσίτες, κόπτες και μᾶς ἀγαποῦν πολὺ. Τελευταῖα οἱ Ἀβησσυνοί, πολεμώντας γενναῖα, εἶχαν καταληφθῇ ἀπὸ τοὺς Ἱταλοὺς, ἀλλὰ τώρα εἶναι πάλι ἐλευθεροί. Στὴν Ἀβησσυνία ἔχομε παροικίες μὲ ἀρκετοὺς Ἕλληνες καὶ Ἑλληνα Ἀρχιεπίσκοπο, ποὺ μένει στὴν Ἀξώμη. Ἡ Ἀβησσυνία ἀποτελεῖ αὐτοκρατορία μὲ Αὐτοκράτορα (Νεγκούε). Ἡ πρωτεύουσά της Ἀδδῖς - Ἀμπέμπα (300) συνδέεται μὲ σιδηρόδρομο μὲ τὸ Χαράρ (50) καὶ τὸ Γαλλικὸ λιμάνι Τζιμπουτί (20) στὸν κόλπο τοῦ Ἄδεν. Ἀπὸ κεῖ ἐξάγονται τὰ κυριότερα προϊόντα τῆς χώρας, καφές, βαμπάκια, δέρματα καὶ ζῶα, χρυσάφι, ἐλεφαντόδοντο.

Γειτονικά στὴν Ἀβησσυνία ἡ Ἐρυθραία μὲ τὸ λιμάνι Μασάβα στὴν Ἐρυθρὰ Θάλασσα καὶ ἡ Σομαλία στὸν Ἰνδικὸ ἦσαν Ἱταλικές ἀποικίες. Ἡ ἄλλη Σομαλία ἀπέναντι στοῦ Ἄδεν ἀνήκει στὴν Ἀγγλία.

4. Η ΛΙΒΥΗ

Συνέχεια καὶ δυτικὰ στὴν Αἴγυπτο ἡ Λιβύη εἶναι μιὰ ἔρημος. Στὸ ἐσωτερικὸ τὸ Φεζάν ἔχει δάση. Στὰ βορεινὰ παράλια τῆς εἶναι τὸ ὁροπέδιο τῆς χερσονήσου Κυρηναϊκῆς, ποὺ εἶχε ἀρχαῖες Ἑλληνικὲς ἀποικίες, καὶ ἡ στενὴ χαμηλὴ πεδιάδα τῆς Τριπολίτιδος. Τὰ παραλιακὰ αὐτὰ μέρη δέχονται λίγες βροχὲς ἀπὸ τοὺς ἀνέμους τῆς Μεσογείου καὶ γι' αὐτὸ ἔχουν ἀρκετὴ βλάστηση. Ἐκεῖ στὶς στέππες τοὺς βόσκουν πολλὰ γιδοπρόβατα. Καλλιεργοῦνται σιτηρὰ, βαμπάκι καὶ φυτρώνουν λεμονιές καὶ πορτοκαλιές, ψηλοὶ φοίνικες καὶ θάμνοι χάλφα, ποὺ γίνονται χαρτί. Στὴ θάλασσα ποὺ βρέχει τὶς ἀκρογιαλιές τῆς οἱ Ὑδραῖοι, Αἰγινίτες καὶ Δωδεκανήσιοι πατριῶτες μας, ψαρεύουν κάθε χρόνο τὰ σφουγγάρια καὶ πολλοὶ χάνονται στὰ βάθη τῆς.

Ἡ Λιβύη ἔχει 1,15 ἑκατ. κατ. Βεδουίνους, Μπαρμπερίνους, μωαμεθανούς καὶ ἦταν ὡς τὸν τελευταῖο πόλεμο ἀποικία τῆς Ἱταλίας. Ἀπὸ τὴν Βεγγάζη (50), τὸ λιμάνι τῆς Κυρηναϊκῆς, μᾶς ἔρχονται σφάγια. Ἀπὸ τὴν Τρίπολη (110) μὲ τοὺς ὠραίους κήπους ξεκινᾶνε τὰ καραβάνια γιὰ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Σαχάρας. Στὰ παράλια τῆς Λιβύης, ἀπὸ τὸ Ἑλ - Ἀλαμίν τῆς Αἰγύπτου, νίκησαν οἱ Ἀγγλοὶ μὲ μιὰ Ἑλληνικὴ Ταξιαρχία στὸν τελευταῖο πόλεμο τοὺς Ἱταλο-Γερμανούς. Τοὺς κυνήγησαν στὴ Ντέρνα καὶ στὸ Τομπρούκ, στὴ Βεγ-γάζη καὶ στὴν Τρίπολη ὡς τὴν Τυνησία.

Ἀσκήσεις. 1. Κάνετε τὸν χάρτη τῶν χωρῶν τοῦ Νείλου, σημειώσατε τὶς πόλεις καὶ τὰ τραῖνα τους. 2. Ταξιδέψατε νοερά ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ στὸ Πόρτ Σουδάν, Μασάβα, Τζιμπουτί καὶ ἀπὸ κεῖ στὴν Ἀδδῖς Ἀμπέμπα. 3. Τί προϊόντα ἀγοράζομε ἀπὸ τὶς χώρες τοῦ Νείλου; 4. Τί ξέρετε γιὰ τοὺς Φαραῶ καὶ τὶς μούμιες;

5. ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΤΟΥ ΑΤΛΑΝΤΟΣ

1. Το **έδαφος, κλίμα, προϊόντα**. Δυτικά από τη Λιβύη απλώνεται η Βορειοδυτική Ἀφρική. Διασχίζεται από τις μακριές παράλληλες βουνοσειρές του **Ἀτλαντος** (4.600 μ.) που κλείνουν ὁροπέδιο. Γι' αὐτὸ οἱ χώρες της λέγονται καὶ **χώρες τοῦ Ἀτλαντος**. Οἱ βόρειες πλαγιές τοῦ Ἀτλαντος κατεβαίνουν κλιμακωτὰ πρὸς τὴ Μεσόγειο θάλασσα καὶ τὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Ἔχουν κλίμα γλυκὺ Μεσογειακό, σὰν τὸ δικό μας καὶ δέχονται ἀρκετὲς βροχές. Γι' αὐτὸ ἔχουν πλούσια βλάστηση: Ἑλιές, συκίες, ἀμπέλια, μουριές, πορτοκαλιές κ.ἄ. ὀπωροφόρα δένδρα. Χωράφια ποὺ παράγουν βαμπάκια, ρύζια, πρώιμα λαχανικά, ζαχαροκάλαμο δίνουν πλούσιες ἐσοδεῖες. Στὰ λιβάδια τους βόσκουν πολλὰ γιδοπρόβατα, βόδια καὶ ἄλογα. Τὸ ὁροπέδιο ἀνάμεσα στὶς βουνοσειρές ἔχει ἀλμυρὲς λίμνες καὶ στέππες μὲ θάμνους χάλφα. Δέχεται πολὺ λίγες βροχές καὶ γι' αὐτὸ ἐκεῖ, καὶ στὶς νότιες πλευρὲς τοῦ Ἀτλαντος ὡς τὴν Σαχάρα, ὑπάρχει μόνο λίγο χορτάρι γιὰ τὴν κτηνοτροφία καὶ τὶς καμήλες. Τὸ ἔδαφος τῶν χωρῶν τοῦ Ἀτλαντος ἔχει ἀκόμη σίδηρο, χαλκὸ, μολύβι καὶ ἀσήμι.

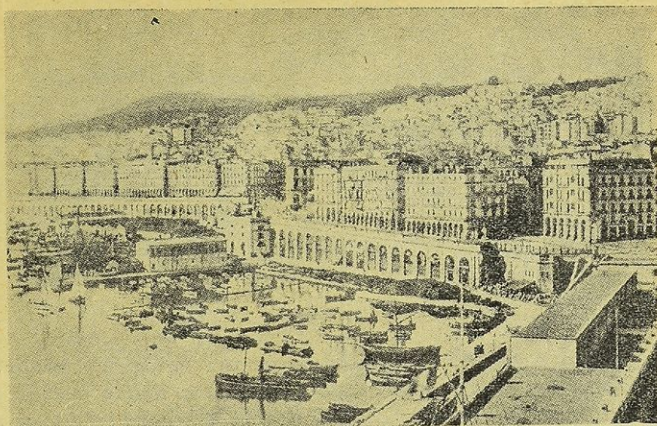
2. Οἱ **κάτοικοι καὶ ἡ πολιτικὴ κατάσταση**. Ἡ χώρα λεγότανε παλαιὰ **Βερβερία**, Μπαρπαριά. Οἱ κάτοικοί της **Βέρβεροι** «Μπαρμπερίνοι», Ἀλγερίνοι, ἦσαν φοβεροὶ πειρατὲς καὶ κούρσευαν ὡς τὸ 1800 ὅλα τὰ νησιά καὶ τὰ παράλια τῆς Μεσογείου. Τώρα εἶναι εἰρηνικοὶ καὶ ἥσυχοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι καὶ νομάδες. Οἱ Ἀραβες, ποὺ τοὺς εἶχαν πάρει στὰ μεσαιωνικὰ χρόνια, τοὺς ἔκαναν μουσουλμάνους. Σήμερα μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς κατοικοῦν στὶς πόλεις καὶ εἶναι ἔμποροι καὶ τεχνίτες. Περίφημα εἶναι τὰ δέρματα ποὺ κατεργάζονται καὶ τὰ «Μαροκινὰ μεταξωτά». Οἱ χώρες τοῦ Ἀτλαντος, ἂν καὶ πλούσιες, ἔχουν ἀραιὸ πληθυσμό. Διοικοῦνται ἀπὸ τοὺς Γάλλους καὶ εἶναι:

1. Ἡ **Τυνησία**. Δυτικὰ τῆς Λιβύης ποὺ ἔχει 3,5 ἑκατ. κατ. Ἡ πρωτεύουσά της παραλιακὴ **Τύνιδα** (600) βρίσκεται κοντὰ στὰ εἰρήπια τῆς ἀρχαίας **Καρχηδόνας**. Ἀπὸ δῶ ξεκινᾶνε καραβάνια γιὰ τὴ Σαχάρα. Ἡ **Μπιζέρτα** (240), εἶναι σπουδαῖος Γαλλικὸς ναύσταθμος.

2. Ἡ **Ἀλγερία** (9 ἑκατ. κατ.) ποὺ βρίσκεται δυτικότερα ἔχει μαζὺ μὲ τὴν Τυνησία σχεδὸν 1 ἑκατομμύριο Γάλλους. Αὐτοὶ ἔκαναν τὶς πόλεις **Ἀλγέρι** (360) καὶ **Ὀράν** (250) μὲ τὰ λιμάνια τους Εὐρωπαϊκές. Ἡ χώρα ἔχει πυκνὴ ἐπικοινωνία μὲ τὴ Γαλλία καὶ τῆς στέλνει πρώιμα λαχανικά, κρασιά, δέρματα, μέταλλα κ.λ.π.

3. Τὸ **Μαρόκο** (9,6 ἑκ. κατ.) βρίσκεται δυτικὰ. Κοντὰ στὸν πορ-

θμό τοῦ Γιβραλτάρ, ἔχει ἓναν οὐδέτερο διεθνή λιμένα, τὴν **Ταγγέρη**. Γύρω τῆς ἀνατολικά ἓνα μικρὸ μέρος ἀνήκει στὴν Ἰσπανία. Τὸ ὑπόλοιπο, κατ' ὄνομα **Σουλτανάτο τοῦ Μαρόκου**, τὸ ἔχουν οἱ Γάλλοι.

46. Τὸ Ἀλγέρι.

λοι. Τὸ **Μαρόκο** (240), στὶς πρόποδες τῆς ὑψηλότερης χιονισμένης κορυφῆς τοῦ ᾿Ατλαντος, εἶναι μέσα σὲ μεγάλη ὄαση. Ἡ **Καζαπλάνκα** (550) στὸν ᾿Ατλαντικὸ ὠκεανὸ εἶναι μεγάλο λιμάνι. Ἡ **Φέξ** (200), ἱερὰ πόλη τῶν Ἀράβων, ἔχει 300 τζαμιά.

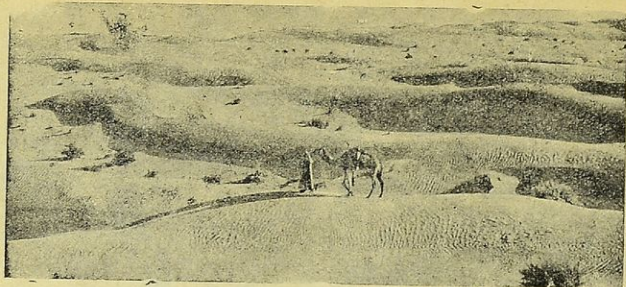
Οἱ Γάλλοι, ποὺ κατέχουν τὶς χώρες τοῦ ᾿Ατλαντος, φροντίζουν πολὺ γιὰ τὴν πρόοδό τους. Ἔκαναν ἀρδευτικὰ ἔργα γιὰ τὴ γεωργία, ἐκμεταλλεύονται τὰ μεταλλεῖα. Ἔφτιαξαν λιμάνια, ἔστρωσαν σιδηροδρομικὲς γραμμὲς στὰ παράλια καὶ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸ καὶ ἄνοιξαν μεγάλους αὐτοκινητοδρόμους γιὰ τὴ Σαχάρα.

6. Η ΕΡΗΜΟΣ ΣΑΧΑΡΑ

1. Νότια στὰ βορεινὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς ἡ **Σαχάρα** εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἔρημος τῆς γῆς. Ἀπλώνεται ἀπέραντη ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα ὡς τὸν ᾿Ατλαντικὸ ὠκεανὸ καὶ πιάνει σχεδὸν ὅλη τὴν βορεινὴ Ἀφρική. Ἡ Αἴγυπτος δὲν εἶναι, παρά μιά ὄαση τῆς. Καὶ οἱ χώρες τοῦ ᾿Ατλαντος μιά στενὴ ὀρεινὴ λωρίδα τῆς.

Ἡ Σαχάρα εἶναι τεράστιο ὁροπέδιο μὲ ψηλὰ βουνά, σκληροὺς βράχους καὶ πλατιὰ βαθουλώματα. Χρόνια ὁλόκληρα περνοῦν ἐκεῖ

χωρίς νά βρέξη καθόλου. Ὁ οὐρανὸς εἶναι ἀσυνέφιαστος. Ὁ ἥλιος τὴν ἡμέρα τὴν καίει καὶ τὴν πυρώνει. Τὴ νύχτα μὲ τὴν ἀστροφεγ-
γιὰ ὁμως, τὸ κρύο ἔρχεται ἀπότομα καὶ ἡ θερμοκρασία κατεβαίνει

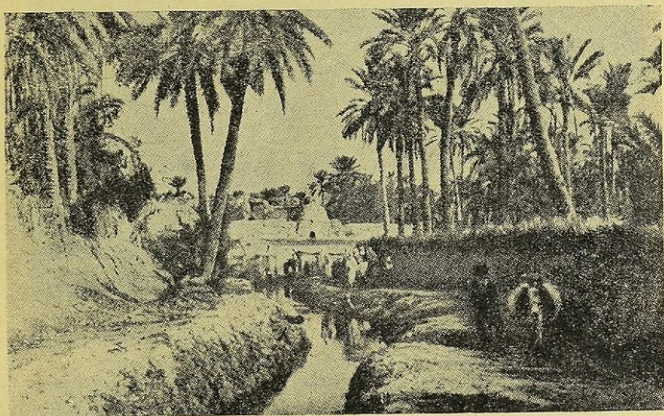
47. Ἡ Σαχάρα.

κάτω ἀπὸ τὸ μηδέν. Ἔτσι τὰ πετρώματα τὴν ἡμέρα διαστέλλονται καὶ τὴ νύχτα συστέλλονται. Γι' αὐτὸ σχίζονται, σπᾶνε σιγὰ-σιγὰ, γίνονται ἄμμος καὶ σκόνη. Τρομεροὶ ἄνεμοι, ὁ Σιμουὺν καὶ ἄλλοι, ση-
κώνουν βουνὰ τὴν ἄμμο, σχηματίζουν σωρούς (θίνες), τὴν φέρνουν καὶ τὴν ἀπλώνουν μακριά. Ἀλίμονο ἀπὸ τὰ караβάνια ποὺ θὰ
βρεθοῦν στὸ στροβίλισμά τους. Ἔτσι ἡ ἀπέραντη Σαχάρα σκεπάζε-
ται μὲ πετρώδεις, χαλικώδεις καὶ ἁμμώδεις ἐρήμους.

Ἐπειδὴ τὴ νύχτα στὴν ἔρημο πέφτει δροσιὰ πολλή, ὑπάρχουν κάπου-κάπου μερικοὶ ἀγκαθωτοὶ θάμνοι καὶ λίγα σκληρὰ χορτάρια. Ὅταν καμιὰ φορὰ βρέξη, οἱ βροχὲς εἶναι ραγδαῖες. Καταπίνονται ἀμέσως ἀπὸ τὴ διψασμένη γῆ καὶ σχηματίζουν ὑπόγεια ποτάμια, ποὺ ἀναβλύζουν σὲ μεγάλα βαθουλώματα. Ἐκεῖ φοῖνικες ὑψώνουν τοὺς κορμούς τους ψηλὰ στὸν οὐρανό, ὁ τόπος πρασινίζει καὶ τὸ ἔδα-
φος καλλιεργεῖται μὲ ὀπωροφόρα καὶ σιτηρά. Ὅπωροφόρα δίνουν ἄφθονα πολλοὺς καρπούς, χωράφια παράγουν ἄρκετὸ σιτάρι καὶ πρόβατα, γαϊδούρια, καμήλες καὶ ἄλλα ζῶα βόσκουν στὰ χορταρια-
σμένα λιβάδια. Αὐτὲς εἶναι οἱ οἴσεις τῆς ἐρήμου. Μεγάλες, ἴσαμε μιὰ ἐπαρχία ἢ ἓνα νομὸ δικό μας, μοιάζουν μὲ χλωροπράσινα νησιὰ μέσα στὴν ὠχροκίτρινη θάλασσα τῆς ἄμμου. Στὶς ἅκρες τῶν οἴσεων λεοντάρια καὶ ὕαινες κυνηγοὺν τὶς ἀντιλόπες καὶ ἄλλα μικρὰ ἀγρί-
μια ποὺ ζοῦν ἐκεῖ. Στὶς οἴσεις ἔχουν τὰ μικρὰ χωριά τους οἱ Βέρβεροι καὶ ἄλλοι κάτοικοι τῆς Σαχάρας.

Σ' αὐτὲς ὁδηγοῦν τὰ κοπάδια μὲ τὰ πρόβατα καὶ τὶς καμήλες οἱ Βεδουῖνοι νομάδες κτηνοτρόφοι. Ἐκεῖ σταματοῦν, ξεκουράζονται καὶ

παίρνουν νερό τὰ καραβάνια μὲ τὶς καμήλες ποὺ διασχίζουν τὴ Σαχάρα. Τρεῖς μῆνες κάνουν τὰ καραβάνια αὐτά, γιὰ νὰ πᾶνε ἀπὸ τὴν Τρίπολη, τὴν Τυνησία καὶ τὴν Ἀλγερία ἕως τὸ **Τουμπουκτοῦ** (10) τοῦ Σουδάν, τὴν πόλη ποὺ βρίσκεται στὴ νότια ἄκρη τῆς ἐρήμου. Καὶ ἂν φθάσουν! Γιατὶ οἱ ἄνεμοι, ἡ δίψα, τὰ θηρία καὶ οἱ ληστές συχνὰ

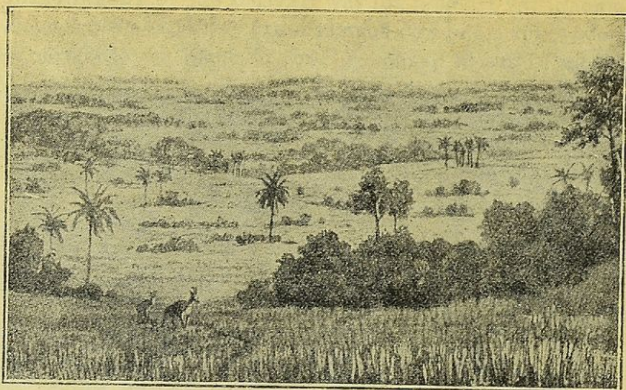
48. Ὁάση στὴν Τυνησία.

τοὺς ἐξαφανίζουν. Οἱ Γάλλοι, ποὺ κατέχουν τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Σαχάρας, τὴν ἐξερευνοῦν τώρα μὲ ἀεροπλάνα καὶ τὴν διασχίζουν ἄφοβα μὲ εἰδικὰ αὐτοκίνητα. Ἡ τρομερὴ ἐρημος σήμερα ἐνίκηθη ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Ἐνα μικρὸ μέρος τῆς Σαχάρας στὴν παραλία τοῦ Ἀτλαντικοῦ, τὸ **Ρίο ντὲ Ὄρο**, ἀνήκει στὴν Ἰσπανία.

7. ΤΟ ΣΟΥΔΑΝ

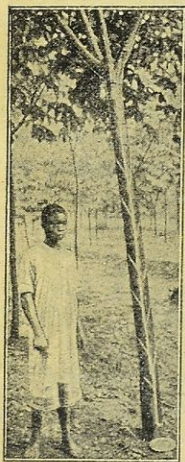
1. **Τὸ Σουδάν** (χώρα τῶν μαύρων) Ν ἀπὸ τὴν Σαχάρα, εἶναι συνέχεια τῆς. Διαφέρει ὅμως ἀπ' αὐτὴν, γιατί ἔχει περισσότερη βλάστηση. Οἱ βροχὲς κοντὰ στὴν ἐρημο Σαχάρα εἶναι ἀραιὲς καὶ ὁ τόπος σκεπάζεται μὲ στέππες. Ὅσο περισσότερο ὅμως φεύγουμε μακριά, νοτιότερα ἀπ' αὐτὴ καὶ πλησιάζουμε τὸν Ἰσημερινό, τόσο οἱ βροχὲς πέφτουν περισσότερες. Ἐδῶ οἱ ξερὲς στέππες γίνονται πράσινες. Στὴν ἐποχὴ τῶν βροχῶν, ποὺ διαρκοῦν μῆνες, τὸ χορτάρι πυκνὸ καὶ ὑψηλὸ φθάνει στὰ 2 - 3 μέτρα. Μέσα στὴν ὑψηλὴ αὐτὴ χλόη καὶ σὲ ἀραιὰ διαστήματα, ἀκακίες, φοῖνικες καὶ ἄλλα μεγάλα δένδρα ὑψώνουν τοὺς ὑψηλοὺς κορμούς τους. Αὐτὴ εἶναι ἡ **σαβάννα** τῆς

Ἄφρικῆς. Νοτιότερα ἀρχίζουν τὰ παρθένα τροπικὰ δάση. Χιλιάδες φυτοφάγα ζῶα, ἀντιλόπες, ζέβροι, καμηλοπαρδάλεις, βουβάλια,

48. Σαβάνα στὸ Σουδάν.

στρουθοκάμηλοι, ζοῦν στὶς ἀπέραντες αὐτὲς στέππες, σαβάνες καὶ στὰ γειτονικά τους δάση. Μετακινοῦνται διαρκῶς γιὰ νὰ βροῦν τροφή. Τὰ λεοντάρια, οἱ λεοπαρδάλεις, οἱ ὕαινες κι ἄλλα σαρκοφάγα θηρία τὰ κυνηγοῦν. Στὸ κέντρο τοῦ Σουδάν ἡ μεγάλη λίμνη Τσάδ ἔχει στὶς ὄχθες τῆς ἵπποποτάμους καὶ κροκοδείλους. Στὰ δάση τοῦ Σουδάν ζοῦν ἀκόμη ἐλέφαντες καὶ ρινόκεροι. Οἱ Σουδανοὶ εἶναι μαῦροι, Νέγροι, κι ἔγιναν ἀπὸ τοὺς Ἀραβες μωαμεθανοί. Καλλιεργοῦν βαμπάκι, ἀραποσίτι, λαχανικά, φυστίκια ἀράπικα. Τὸ ἀνατολικό, Ἀγγλο-Αἰγυπτιακὸ Σουδάν, διασχίζεται ἀπὸ τὸ Νεῖλο καὶ συγκυριαρχεῖται, ὅπως εἶδαμε, ἀπὸ τὴν Ἀγγλία καὶ τὴν Αἴγυπτο. Τὸ κεντρικὸ Σουδάν, γύρω στὴ λίμνη Τσάδ, ἀνήκει στὴν Ἀγγλία καὶ Γαλλία. Τὸ δυτικὸ Σουδάν, ὅπου τὸ Τουμπουκτού, ἀνήκει στὴ Γαλλία. Ποτίζεται δυτικότερα μὲ τὸν Σενεγάλη ποταμὸ κι ἔχει πρωτεύουσα τὸ Ντακάρ (100), μεγάλο λιμάνι κοντὰ στὸ Πράσινο Ἀκρωτήριο.

49. Χαράζει τὸ δένδρο γιὰ νὰ ξεχυθῇ ἀπὸ κεῖ τὸ καυτσούκ.

2 Ἡ Ἄνω Γουϊνέα, ὅπως λέγεται τὸ Ν. παρالياκὸ τμήμα τοῦ Σουδάν, δέχεται ἀπὸ τὸ με-

γάλο όμώνυμο κόλπο της πολλές βροχές. Γι' αυτό έχει μεγάλα ποτάμια, τόν **Νίγηρα**, και πλούσια βλάστηση. Σκεπάζεται από μεγάλα τροπικά δάση, που δίνουν φοινικέλαιο, καουτσούκ και πολύτιμη ξυλεία (μαόνι, έβενο). Τό έδαφός της κρύβει χρυσάφι, σίδηρο, μαγγάνιο και διαμάντια. Οί περισσότερες παραλίες της είναι νοσηρές και πολύ άθυγιινές για τούς Εύρωπαίους. Στα χαμηλά και ύγρα παράλια μία μυία, **Τσέ-τσέ**, μεταδίδει τή φοβερή ασθένεια του ύπνου. Στην Άνω Γουϊνέα ή **Νιγηρία** (23 έκατ. κατ.), ή **Χρυσή Άκτὴ** (4,5 έκατ. κατ.) ή **Σιέρα-Λεόνα** (1,7 έκατ. κατ.) και ή **Γκάμπια** (300 χιλ.), ανήκουν στην Άγγλία. Η **Δαχομέη**, ή **Έλεφαντίνη Άκτὴ** και άλλα μέρη στη Γαλλία. Η **Πορτογαλική Γουϊνέα** (350 χιλ.) στην Πορτογαλία. Μόνον ή **Λιβερία** (1,5 έκατ. κατ.), λίγο μικρότερη από τήν Έλλάδα, είναι έλεύθερη Δημοκρατία. Η χώρα έγινε από δούλους, που έλευθέρωσαν τόν περασμένο αιώνα οί Άμερικανοί.

Β' Η ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΦΡΙΚΗ

1. Η χώρα. Νότια από τὸ Σουδάν ή **Ίσημερινή Άφρική** είναι ένα πολύ μεγάλο, τεράστιο λεκανοπέδιο. Στη διακεκαυμένη ζώνη τής γῆς καθώς βρίσκεται, έχει κλίμα θερμότητα. Ο άέρας έδω ζεσταίνεται πολύ και άνεβαίνει ψηλά. Ταυτόχρονα άνεμοι από τὰ βόρεια και τὰ νότια μέρη τών ωκεανών όρμουν να γιμίσουν τήν άραιωμένη ατμόσφαιρα. Έτσι σχηματίζονται άνεμοι διαρκείς που δέν τελειώνουν, δέν λήγουν ποτέ, **άληγείς**. Γεμάτοι ύδρατμούς ρίχνουν μεγάλα ποσά βροχής. Βρέχει συνεχώς από τὸ απόγευμα έως τὸ πρωί 10 μήνες τὸ χρόνο. Στο ήφαιστειακό ψηλὸ βουνὸ **Καμερούν** (4.100 μ.), που ύψώνεται κοντά στὸ μυχὸ τοῦ κόλπου τής Γουϊνέας, τὸ ὕψος τής βροχῆς φθάνει τὰ 10 μ. Γι' αυτό ὁ μεγάλος ποταμὸς **Κόγκος**, που διαρρέει τὸ τεράστιο λεκανοπέδιο με τούς μεγάλους παραποτάμους του, είναι ὁ άφθονώτερος σὲ νερά και ὁ πλατύτερος ποταμὸς τής Άφρικής.

2. Τὰ παρθένα δάση. Με τέτοιο βροχερό και θερμότητα κλίμα ή βλάστηση είναι πλουσιότατη. Πυκνά παρθένα δάση σκεπάζουν τήν Ίσημερινή Άφρική. Παράξενα και άδιαπέραστα, αποτελούνται από ... πατώματα. Κάτω-κάτω πυκνά χόρτα, βότανα, έρποντα φυτά, θάμνοι κι άλλα χαμηλά δένδρα σχηματίζουν ένα πάτωμα πυκνότατο και άδιαπέραστο. Πάνω άπ' αυτά, δένδρα ψηλά 20-30 μ. άπλώνουν τὰ κλαδιά τους, πλέκονται και σχηματίζουν με περικοκλάδες και άλλα φυτά που περιτυλίσγονται, πραγματική στέγη. Ύψηλότερα από τή στέγη αὐτή πελώρια και πανύψηλα δένδρα 60-80 μ.,

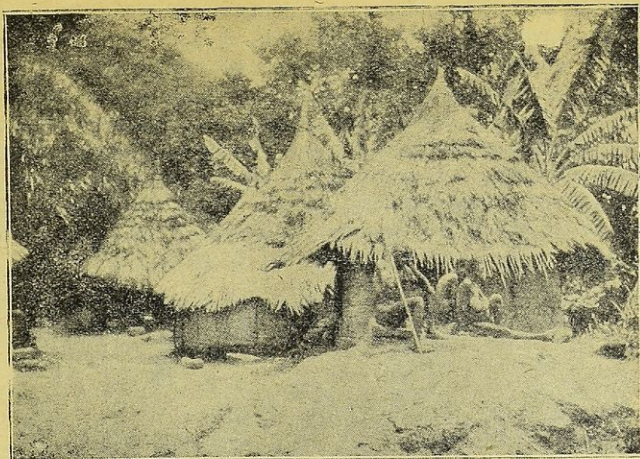
περιτυλιγμένα με ένα είδος κισσοῦ, ὑψώνουν τοὺς κορμούς των ἀραιά-ἀραιά, γιὰ ν' ἀναπνεύσουν. Γιατὶ στὰ κάτω πατώματα, τὰ κλειστά, σκοτεινὰ καὶ μουχλιασμένα, δὲν μπορεῖ νὰ μῆ ὁ δροσερὸς καὶ ζωογόνος ἀέρας. Πίθηκοι μικροί, μεγάλοι γορίλλες, ἀγριόγατοι πηδοῦν στὰ κλαδιὰ τῶν δένδρων. Παπαγάλοι τρῶνε ἀμέριμνοι καρπούς, ἐνῶ πολὺχρωμα παραδεισιακὰ πουλιὰ κελαηδοῦν. Στὰ ἀνοιχτότερα μέρη ἀντιλόπες, γαζέλες, μικρὰ ἀγριοβούβαλα, ἄγρια μοσχάρια, ζέβροι, καμηλοπαρδάλεις βόσκουν καὶ τρέχουν μέσα στὶς φυλλωσιές, ἐνῶ ἡ λεοπάρδαλη κι ἄλλα σαρκοφάγα θηρία τὰ κυνηγοῦν. Φαρμακερὰ φίδια, χελῶνες, σαῦρες γλυστρᾶνε στὸ ὕγρὸ, πυκνοφυτεμένο ἔδαφος. Διηλητηριώδη ἔντομα καὶ ἄπειρα παράσιτα πετοῦν καὶ κάθονται στὰ κλαδιὰ καὶ τὰ φύλλα τῶν δένδρων, στὰ φυτὰ καὶ τὸ πυκνὸ χορτάρι. Ρινόκεροι διασχίζουν τὶς πυκνὲς λόχμες μὲ τὰ περιτυλιγμένα φυτὰ τοῦ δάσους καὶ ἵπποπόταμοι κολυμποῦν κοντὰ στὶς ὄχθες τῶν μεγάλων ποταμῶν. Οἱ ἐλέφαντες ἤσυχαι καὶ ἄφοβα παραμερίζουν μὲ τὰ ὀγκώδη σώματά τους τὰ μεγάλα δένδρα καὶ ἀφήνουν περάσματα γιὰ τὸν ἄνθρωπο.

3. Οἱ κάτοικοι, ἡ πολιτικὴ κατάσταση καὶ τὰ προϊόντα.

Ἀνθρωποὶ πολὺ κοντοί, **πυγμαῖοι**, μισάγριοι καὶ πρωτόγονοι ζοῦν ἐδῶ στὰ δάση αὐτὰ μὲ τοὺς ἔτοιμους καρπούς τῶν δένδρων, καὶ τὸ κυνήγι. Τὰ παρθένα δάση σταμάτησαν στὰ μεσαιωνικὰ χρόνια τοὺς Ἀραβες νὰ προχωρήσουν νοτιότερα ἀπὸ τὸ Σουδάν. Αὐτὰ, τὸ ἀνθυγιεινὸ κλίμα καὶ οἱ καταρράκτες τοῦ Κόγκου ἐμπόδισαν στὰ νεώτερα χρόνια τοὺς Εὐρωπαίους νὰ μποῦν στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀφρικής. Ἀλλὰ τολμηροὶ ἐξερευνητές, ὁ **Στάνλεϋ** καὶ ὁ **Λίβιγκστον**, κατόρθωσαν νὰ νικήσουν τὰ ἐμπόδια αὐτὰ καὶ νὰ ἐξερευνήσουν τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀφρικής.

Ἡ Ἰσημερινὴ Ἀφρικὴ κατοικεῖται ἀπὸ μαύρους ἰθαγενεῖς **Μπαντοῦ** καὶ εἶναι ἀποικία τῶν Εὐρωπαίων (Βέλγων, Γάλλων καὶ Πορτογάλων). Ἐπειδὴ ἔχει ἀνθυγιεινὸ κλίμα, μόνο 8 - 10 χιλ. Εὐρωπαῖοι (ἀπ' αὐτοὺς καὶ λίγοι Ἕλληνες) μένουν ἐδῶ. Καὶ αὐτοὶ οἱ Μπαντοῦ ὑποφέρουν ἀπὸ τὸ κλίμα, κατοικοῦν στὰ ψηλότερα μέρη καὶ καλλιεργοῦν ἐκεῖ ρύζι καὶ κεχρί.

Τὸ **Βελγικὸ Κονγκό** (πρωτ. **Λεοπολβίλ**) πιάνει τὴ μεγάλη λεκάνη τῶν ποταμῶν τοῦ Κόγκου καὶ στενώτατη λωρίδα στὶς ἐκβολές του. Οἱ κάτοικοι Μπαντοῦ πέρνουν καουτσούκ καὶ πολύτιμη ξυλεία ἀπὸ τὰ τροπικὰ δάση καὶ φυτεύουν τώρα στὰ ἀνοιχτὰ μέρη τους κακάδενδρα, καφέες καὶ καπνά. Οἱ Βέλγοι τελευταῖα ἀνεκάλυψαν πλούσια κοιτάσματα μὲ χαλκὸ ράδιο καὶ οὐράνιο, τὸ περισσότερον

50. Χωριό στο **Καμερούν**.

του κόσμου, όρυκτό που χρησιμοποιείται για τις άτομικές βόμβες.

Στή δεξιά όχθη του Κόγκου άπλώνεται τó **Γαλλικό Κογκό** τής Γαλλικής Ίσημερινής Άφρικής (πρωτ. **Μπραζαβίλ**), που έχει καί τó **Καμερούν**.

Ή Πορτογαλική "**Αγγόλα** (4,2 έκατ. κατ.), νότια στόν Κόγκο, έχει μία έποχή, βροχών. Γι' αυτό σκεπάζεται, όπως τó Σουδάν, με σαβάνες. Τά μέταλλα τών πλουσιών μεταλλείων της έξάγονται από τó λιμάνι τής **Λοάντα** (40).

Στήν Ίσημερινή αυτή Άφρική του Κόγκου καί στά παράλια τής "Ανω Γουίνέας ή μυίγα Τσέ-Τσέ προσβάλλει τά πρόβατα, βόδια, άλογα κ.ά. ζώα. Γι' αυτό κτηνοτροφία εκεί δέν ύπάρχει.

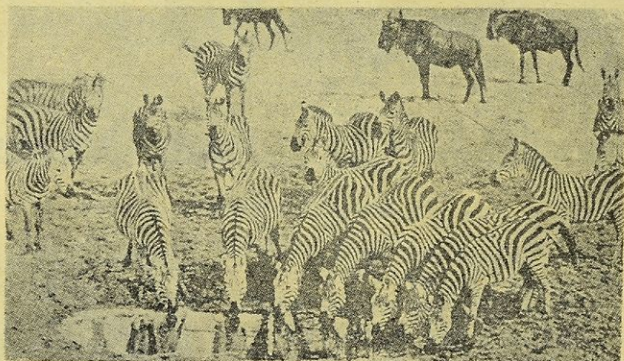

Μαύρος του **Κογκό** με τροχισμένα δόντια, παλαιά συνήθεια τών **άνθρωποφάγων**.

Γ' Η ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΑΦΡΙΚΗ

1. **Ή χώρα.** Ένα ύψηλό (1100-1600 μ.) καί πολύ μεγάλο όροπέδιο άπλώνεται άνατολικά του Κόγκου ως τόν Ίνδικό ώκεανό. Αύ-

λακώνεται από βαθιά ρήγματα γεμάτα νερά, που σχηματίζουν τις μεγάλες λίμνες **Βικτωρία**, **Ταγκανίκα**, **Νυάσα** κ. ἄ. Ὑψηλότατα βουνά, **Κιλιμάντζαρο** (6.200), **Κένυα** καὶ ἡφαίστεια ὑψώνονται γύρω. Τὸ ὄροπέδιο αὐτὸ τῶν μεγάλων λιμνῶν βρίσκεται στὴ διακεκαυμένη ζώνη. Τὸ ὕψος ὅμως μετριάζει τὴ ζέστη, ἐκτὸς ἀπὸ τὴς παραλιακῆς πεδιάδης στὸν Ἰνδικό. Τὰ ψηλὰ βουνὰ του σκεπάζονται στὶς κορυφές τους ἀπὸ αἰώνια χιόνια. Οἱ μουσσῶνες φέρνουν ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανὸ καταρρακτώδεις βροχές. Μὲ τὰ νερά τους γεμίζουν τὶς τεράστιες λίμνες καὶ τροφοδοτοῦν τὰ τρία μεγαλύτερα ποτάμια τῆς Ἀφρικῆς, ποὺ πηγάζουν ἀπὸ δῶ: Τὸ Νεῖλο, τὸν Κόγκο, τὸν

52. Ζέβροι πίνουν νερὸ σὲ μιὰ λίμνη τοῦ ὄροπεδίου τῆς Ἀνατ. Ἀφρικῆς.

Ζαμβέζη. Ἐπειδὴ στὸ ὄροπέδιο μὲ τοὺς ξερούς μουσσῶνες ἔχουν βροχερὴ καὶ ξηρὴ ἐποχὴ, γι' αὐτὸ τὸ ἔδαφος σκεπάζεται μὲ σαβάνες, στέππες καὶ ἀραιὰ δάση, ὅπως στὸ Σουδάν. Ἐδῶ λιοντάρια κι ἄλλα ἄγρια θηρία κυνηγᾶνε τὰ χορτοφάγα ζῶα (ἀντιλόπες, ζέβρους, καμηλοπαρδάλεις, στρουθοκαμήλους κ. ἄ.). Ἐνῶ οἱ ἵπποπόταμοι μένουν στὰ ποτάμια καὶ τὶς λίμνες, στὰ γύρω παρθένα δάση καὶ στ' ἄλλα δάση, ποὺ ἀπλώνονται στὶς κοιλάδες τῶν ποταμῶν καὶ τὰ παράλια τοῦ Ἰνδικοῦ, γυρίζουν ἐλέφαντες καὶ ρινόκεροι.

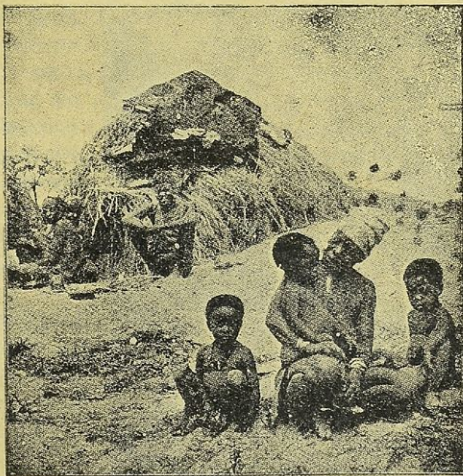
2. Ἡ πολιτικὴ κατάσταση καὶ τὰ προϊόντα. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς εἶναι Μπαντοῦ, ἐκτὸς ἀπὸ ἀρκετὲς χιλιάδες Εὐρωπαίους ποὺ ζοῦν στὰ ὑψηλὰ μέρη καὶ πολλὲς χιλιάδες Ἀσιάτες, κυρίως Ἰνδούς, ποὺ ζοῦν στὰ παράλια. Ἡ Ἀνατολικὴ Ἀφρικὴ ἀνήκει στὴν Ἀγγλία. Ἐδῶ οἱ ἀποικίες: ἡ **Οὐγκάντα** μὲ τὸ βαμπάκι καὶ ἡ **Κένυα** μὲ τὸν καφέ καὶ τὴν πρωτεύουσά της **Ναϊρόμπι**

ἐξάγουν τὰ προϊόντα τους ἀπὸ τὸ λιμάνι **Μομπάζα**. Ἡ **Ταγκανίκα** μὲ τὰ δημητριακὰ, τὰ κτηνοτροφικὰ καὶ τὴ ζάχαρη, ἀπὸ τὸ λιμάνι **Ντάο-Ες-Σαλάμ**. Κοντὰ του τὰ μικρὰ νησιά **Ζανζιβάρη** καὶ **Πέμπα** ἐξάγουν τὰ περισσότερα μοσχοκάρφια τοῦ κόσμου. Νοτιότερα εἶναι ἡ **Νυάσα**. Ἡ **Ροδεσία** μὲ τοὺς καταρράκτες τοῦ Ζαμβέζη, τοὺς ὥρειο-τέρους τοῦ κόσμου, εἶναι καταπράσινη. Στὰ ἀπέραντα λιβάδια της βόσκουν χιλιάδες πρόβατα καὶ μεγάλα ζῶα. Τὸ ἔδαφός της κρύβει χαλκὸ πολὺ καὶ χρυσάφι. Ἡ παραλιακὴ **Μοζαμβίκη**, Ἀ τῆς Ροδεσίας, μὲ τὸ νοσηρὸ κλίμα ἀνήκει στὴν Πορτογαλία. Ἔχει μεταλλεῖα, ζαχαροκάλαμο καὶ οἱ ἰθαγενεῖς **Ζουλοῦ** καταγίνονται μὲ τὴν κτηνοτροφία. Στὰ λιμάνια τῆς Μοζαμβίκης **Μπέϊρα** καὶ **Λορέντζο** καταλήγουν σιδηρόδρομοι ἀπὸ τὴ Ροδεσία καὶ τὴ Νότια Ἀφρική.

Δ' Η ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

1. Ἡ χώρα, τὸ κλίμα καὶ τὰ προϊόντα. Ἡ Νότια Ἀφρική εἶναι σχεδὸν ὁλόκληρη ἓνα ὁροπέδιο (**Βέλντ**) ψηλὸ (1200 - 1300 μ.), κυκλωμένο ἀπὸ βουνά, ποὺ πέφτουν κλιμακωτὰ σὲ στενὲς παραλιακὲς πεδιάδες. Βρίσκεται στὸ νότιο ἡμισφαίριο καὶ γι' αὐτὸ ἐκεῖ οἱ ἐποχὲς τοῦ χρόνου εἶναι ἀντίθετες μὲ τὶς δικές μας.

Νοτιοανατολικὸι μουσῶνες ἀπὸ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανὸ ἀφήνουν στὰ ἀνατολικά παράλια καὶ τὰ βουνὰ τοῦ **Δράκου**, ποὺ ὑψώνονται ἐκεῖ, πολλὲς βροχές. Ὅταν προχωροῦν στὸ ἐσωτερικὸ εἶναι ξηροὶ καὶ γι' αὐτὸ ἐκεῖ σχηματίζεται ἡ ἔρημος **Καλαχάρη** καὶ γύρω της ἀπέραντες στέπες. Ἐπειδὴ καὶ στὴ δυτικὴ παράλια τῆς ἓνα ψυχρὸ θαλάσσιο ρεῦμα, ποὺ ἀνεβαίνει ἀπὸ τὶς νότιες ψυχρὲς θάλασσες, κρυώ-

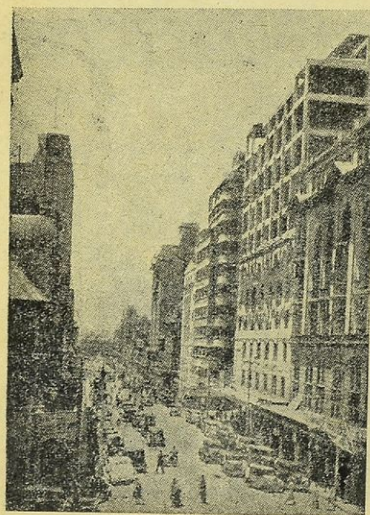

154. Οἰκογένεια Ὁσεντότου στὴ Νότ. Ἀφρική.

νει τούς ύδρατμούς και ρίχνει τις βροχές στη θάλασσα, υπάρχει κι έδω έρημος. Το όροπέδιο στις στέππες του ποταμού **Όράγγη** και στο **Τράνσβααλ** έχει ξερά καλοκαίρια και υγρούς χειμώνες, κλίμα δηλ. ήπειρωτικό. Στρουθοκάμηλοι με τὰ πολύτιμα άσπρα τους φτερά τρέχουν στις άκρες των έρήμων. Μεγάλα κοπάδια από άγρια φυτοφάγα ζώα (άντιλόπες, γάζελες, ζαρκάδια και άλλα) διατρέχουν τις άπέραντες στέππες, που άπλώνονται πέρα από τις έρήμους.

Πρωτόγονοι άνθρωποι, οί **Βουσμάνοι**, προσπαθούν νά ζήσουν μιá στερημένη ζωή στις ξερές στέππες. Καθυστερημένοι **Ότεντότοι** και **Κάφροι** βόσκουν κοπάδια με άναρίθμητα πρόβατα, βόδια με άγελάδες στα άπέραντα λιβάδια των στεππών του όροπεδίου. Ίθαγενείς Μπαντού και λευκοί **Μπόερς** καλλιεργούν σιτηρά στις κοιλάδες του Όράγγη ποταμού και στο Τράνσβααλ και άσχολούνται με τη γεωργία στα μέρη του όροπεδίου, που ποτίζονται με νερό από πηγάδια. Οί Ιθαγενείς ζούν σέ χωριουδάκια περιτριγυρισμένα με φράκτες, που τó καθένα έχει και τόν άρχηγό του.

Στη νοτιοανατολική παραλία της **Νατάλης** με τó τροπικό κλίμα, οί έκατοντάδες Ίνδοι και Άσιάτες, που κατοικούν έδω, καλλιεργούν καφέ, ζαχαροκάλαμο, τσάι και τó βαμπάκι. Η νότια παραλία της χώρας του **Άκρωτηρίου** έχει κλίμα μεσογειακό, όπως οί χώρες του

54. Δρόμος στο Γιοχάνεσμπουργκ.

Άτλαντος. Γι' αυτό εκεί καλλιεργούνται τὰ σιτηρά κι εύδοκιμούν τὰ άμπέλια, οί λεμονοπορτοκαλιές και τὰ όπωροφόρα δένδρα. Άλλά ή Νότια Άφρική είναι ή πρώτη μεταλλειοφόρος χώρα του κόσμου. Είναι κυρίως ό τόπος που βγάξει διαμάντια πολλά στην **Κιμπέρλεϋ** και στην πρωτ. **Πραιτωρία** (240). Και προπάντων χρυσάφι πολύ στην περιοχή του **Γιοχάνεσμπουργκ** (730). ΗΝ. Άφρική βγάξει τó μισό σχεδόν χρυσάφι του κόσμου. Κρύβει άκόμη στο υπέδαφος σίδερο, χαλκό, άμianto και πετροκάρβουνο.

2. Οί άποικοι και ή πολιτική κατάσταση. Έπειδή ή

νοτιότατη άκρη της Άφρικης έχει μεσογειακό κλίμα και λαμπρόν ήλιο, γι' αυτό τράβηξε πολλούς Εύρωπαίους. Όλλανδούς (**Μπόρες**) στην άρχή, "Αγγλους και Γάλλους έπειτα. Γι' αυτό έδω σε 11,3 εκατ. κατοίκους οί 2,3 κατ. κατάγονται από την Εύρώπη ή είναι Εύρωπαίοι μετανάστες. Άπ' αυτούς 2 χιλ. είναι "Ελληνες.

Ή **Νοτιο-Άφρικανική Ένωση** της Ν Άφρικης είναι άνεξάρτητο αυτόκυβέρνητο κράτος και μέλος της Βρεταννικής Κοινοπολιτείας. Έχει πρωτ. την **Πραιτωρία** στο **Τράνσβααλ** και το **Κεϊπτάουν** (275), μεγάλο λιμάνι στο άκρωτήριο της Καλής Έλπίδος. Άνατολικά στην Νατάλη είναι το **Ντάρμαν** (200), έξαγωγικό κι αυτό λιμάνι. Σιδηρόδρομοι πολλοί συνδέουν τίς πόλεις αυτές και προχωρούν βόρεια. Ό μεγάλος υπεραφρικανικός σιδηρόδρομος, που θά συνδέσει το Κάιρο με το Κεϊπτάουν, δέν έτελείωσε ακόμη. (Άπό ποιές χώρες θά περάση; Ποιοί τίς κατέχουν;). Οί περισσότεροι κάτοικοι της Νοτιο-αφρικανικής Ένώσεως μιλάνε την «Άφρικάνε» γλώσσα, που προέρχεται από την Όλλανδική, και οί υπόλοιποι την Άγγλική.

Ε' ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

1. Ή **Μαδαγασκάρη** στον Ίνδικό ώκεανό είναι 7 φορές μεγαλύτερη άπ' την Ελλάδα. Ή ύψηλή βουνοσειρά που την διασχίζει σε μάκρος κάνει την άνατολική της πλευρά, που δέχεται πλούσιες βροχές, νά σκεπάζεται από παρθένα δάση και νά καλλιεργείται με ζαχαροκάλαμο, καφέ και ρύζι. Και τή δυτική της πλευρά νά είναι ξερή, γεμάτη στέπες. Το νησί έχει 4,2 εκατ. κατ. Μαλαίους στα άνατολικά και Νέγρους στα δυτικά. Ή Μαδαγασκάρη έχει πρωτεύουσα την **Τανανεριβ** και άνήκει στη Γαλλία.

2. Στον Άτλαντικό ώκεανό οί **Άζόρες** και ή **Μαδέρα**, που άνήκουν στην Πορτογαλία, έχουν ύγιεινό κλίμα και βγάζουν περίφημα κρασιά, φρούτα και λαχανικά. Οί **Κανάριοι νήσοι** άνήκουν στην Ίσπανία. Είναι περίφημες γιά τά καναρίνια τους και έχουν ένεργό ήφαιστειο (τό **Τενερίφ**). Το νησί των Καναρίων **Λα-Πάλμας** και οί **Άζόρες**, ή Μαδέρα βορειότερα και τά πορτογαλικά νησιά **του Πράσινου Άκρωτηρίου** νοτιότερα, είναι σπουδαίοι σταθμοί έφοδιασμού με νερό και κάρβουνο γιά τά πλοία, που πλέουν στον Όκεανό.

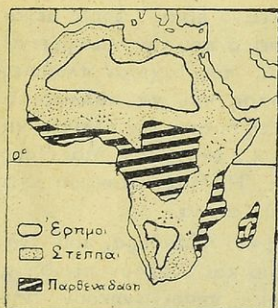
Στην Άγγλική μικρή και βραχώδη νήσο **Άγία Έλένη**, που βρίσκεται στη μέση του Άτλαντικού, πέθανε έξόριστος τό 1821 ό Μέγας Ναπολέων.

Η ΑΦΡΙΚΗ (Γενική επισκόπηση)

1. **Η θέση και η μορφή του εδάφους.** Η Αφρική βρίσκεται στα Ν της Μεσογείου. Συνδέεται με την Ασία με τὸν Ἴσθμὸ τοῦ Σουέζ. Ἡ διώρυγα τοῦ Σουέζ ἐπιτρέπει στὰ πλοῖα νὰ περάσουν ἀπὸ τὴ Μεσόγειο στὴν Ἐρυθρὰ θάλασσα καὶ τὸν Ἰνδικὸ ὠκεανό. Μὲ τὸν πορθμὸ τοῦ Γιβλαρτάρ πλησιάζει μὲ τὴν Εὐρώπη. Ἡ Αφρική εἶναι μικρότερη ἀπ' τὴν Ασία κι ἔχει ἐπιφάνεια 30 ἑκατ. τετρ. χλμ. Ἡ θάλασσα δὲν εἰσχωρεῖ πολὺ στὸ κορμὶ της. Βόρεια μόνον σχηματίζονται ἀπὸ τὴ Μεσόγειο οἱ **Σύρτεις** (στὴν Τριπολίτιδα) καὶ δυτικά ὁ κόλπος τῆς **Γουϊνέας** ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικό.

Ἡ Αφρική εἶναι ἓνα τεράστιο ὁροπέδιο μὲ λεκάνες, τριγυρισμένο ἀπὸ βουνά. Ὑψωμένο στὸ κέντρο, κλίνει ἐλαφρὰ πρὸς τὰ βόρεια καὶ τὰ δυτικά. Ἐχει τὰ βουνά Ἀτλαντα ΒΔ (4.500 μέτρα), τ' Ἀβρουνιακά, Κιλιμάντζαρο (6.200), Κένυα Α. Νότια τὰ βουνὰ τοῦ Δράκου καὶ Δ, στὸν κόλπο τῆς Γουϊνέας, τὸ Καμεροῦν (4.000) μ.

2. **Τὸ κλίμα, ἡ βλάστηση καὶ τὰ ζῶα.** Ἡ περισσότερη Αφρική βρίσκεται στὴ θερμὴ ζώνη τῆς γῆς, πάνω στὸν Ἰσημερινό. Ἐκεῖ ὁ ἥλιος ρίχνει κάθετα τὶς ἀκτίνες του καὶ τὴ φλογίζει. Γι' αὐτὸ

55. Τὸ κλίμα καὶ ἡ βλάστηση.

καὶ ἐπειδὴ ἡ Αφρική δὲν ἔχει ἐσωτερικὲς θάλασσες καὶ τὰ παραλιακὰ βουνὰ ἐμποδίζουν τοὺς δροσεροὺς ἀνέμους τοῦ ὠκεανοῦ νὰ τὴν δροσίζουν, εἶναι ἡ θερμότερη ἥπειρος τῆς γῆς. Ἀνατολικά τοῦ κόλπου τῆς Γουϊνέας ἀνεμοὶ διαρκεῖς, ἀληγεῖς καὶ μουσσῶνες φέρνουν διαρκῶς βροχὲς στὴ μέση τοῦ Ἰσημερινοῦ. Σχηματίζουν μεγάλες λίμνες καὶ τροφοδοτοῦν τὰ μεγάλα ποτάμια Νεῖλο, Κόγγο, Ζαμβέζη, ποὺ πηγάζουν ἀπὸ κεῖ καὶ τὸν Νίγηρα. Τὸ κλίμα ἐκεῖ εἶναι θερμὸ καὶ ὑγρὸ τροπικόν. Βορειότερα καὶ νοτιότερα ἀπὸ τὴν τροπικὴ αὐτὴ ζώνη οἱ βροχὲς ἐλαττώνονται γιὰ νὰ σταματήσουν στὶς ἐρήμους Σαχάρα καὶ Καλαχάρη. Τὰ βορεινὰ καὶ νότια παράλια (Μεσογείου, Ἀκρωτηρίου) ἔχουν κλίμα γλυκόν, μεσογειακόν καὶ χειμερινὲς βροχὲς.

Ἔτσι ξεχωρίζομε στὴν Αφρική:

1. Τὴ ζώνη τοῦ Ἰσημερινοῦ μὲ ὑγρὸ καὶ θερμὸ κλίμα, διαρκεῖς βροχὲς καὶ ἀληγεῖς ἀνέμους.

2. Τὶς δύο τροπικὲς ζώνες Β καὶ Ν τοῦ Ἰσημερινοῦ. Πολὺ θερμὲς

με μιὰ εποχή ύγρη, βροχερή και μιὰ εποχή ξερή. Και άνέμους μουσ-
σώνες.

3. Τις δύο ζώνες τών έρήμων με απόλυτη ξηρασία, μεγάλες δια-
φορές θερμοκρασίας τήν ήμέρα και τή νύκτα και χωρίς βλάστηση,
έκτός από τις δάσεις.

4. Τις βόρειες και νότιες παραλιακές ζώνες με τò Μεσογειακό
κλίμα.

‘Η βλάστηση και τὰ ζωα ακολουθοῦν τις ζώνες τοῦ κλίματος. Έτσι:

1. ‘Η περιοχή τοῦ ‘Ισημερινοῦ και ή ‘Ανατολική ‘Αφρική σκεπά-
ζονται από παρθένα δάση γεμάτα πιθήκους, έλέφαντες, παραδείσια
πουλιά, κροκοδείλους και ίπποποτάμους στα ποτάμια.

2. Βόρεια και νότια από τὰ δάση αὐτά οι ζώνες με τις σαβάνες
και στέππες (Σουδάν, ‘Αγγολα, Ζαμβέζης) τρέφουν πρόβατα, βόδια,
βουβάλια, αντιλόπες, ζέβρους, στρουθοκαμήλους, κι έχουν λεοντά-
ρια, λεοπαρδάλεις, ύαινες και άλλα άγρια θηρία.

3. Οι έρημοι (Σαχάρα, Καλαχάρη) γυμνές, διασχίζονται από
καμήλες.

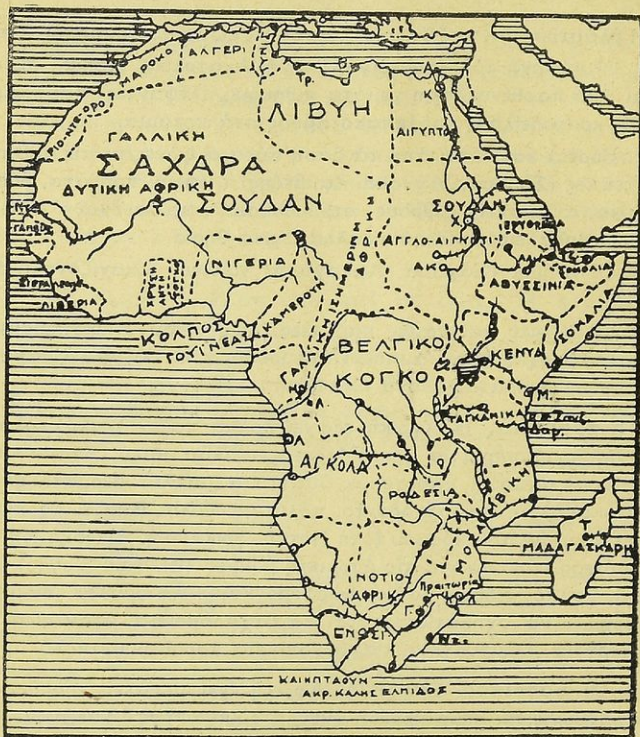
4. Οι βόρειες και νότιες παραλίες (Μεσογείου -‘Ακρωτηρίου) με
χειμερινές βροχές έχουν άμπέλια, όπωροφόρα, καλλιέργειες, λιβάδια
και τρέφουν πρόβατα, άλογα κ.ά. ζωα.

Τὰ προϊόντα. ‘Η ‘Αφρική έξάγει πολλά πρώτα ύλικά και τρό-
φιμα για τή βιομηχανία τής Εύρώπης, κακάο πολύ, φοινικόλαδο,
που κάνουν σαπούνι, καουτσούκ, βαμπάκια, μαλλιά, δέρματα, φτερά
στρουθοκαμήλου, έλεφαντόδοντο, πολύτιμα ξύλα. Βγάζει τò περισ-
σότερο χρυσάφι τοῦ κόσμου (στή Νοτιο-αφρικανική ‘Ενωση). Και τò
περισσότερο ούράνιο για τις άτομικές βόμβες (Βελγικό Κογκό), δια-
μάντια, χαλκό, σίδερο, ράδιο, φώσφορο και άλλα όρυκτά. Βιομηχα-
νία άρχίζει νά σχηματίζεται και τὰ ζαχαροποιεία, ύφαντήρια, με-
ταλλουργεία, έλαιουργεία, σαπουνοποιεία προοδεύουν πολύ.

3. Οι κάτοικοι. ‘Επειδή ή ‘Αφρική έχει μεγάλες έρήμους και
κλίμα άνθυγιεινό, δηλητηριώδη έντομα (μύγα Τσέ- Τσέ,) και ένο-
χλητικά ζωύφια, γι’αὐτό, άν και είναι μεγάλη, έχει λίγους σχετικά
κατοίκους. (‘Αθροίσατε τόν πληθυσμό στον σχετικό πίνακα). Στα
βόρεια μέρη κατοικοῦν λευκοί, μελαφοί (Βέρβεροι, Αιγύπτιοι, ‘Αρα-
βες και ‘Αβησσυνοί). ‘Αλλά ή ‘Αφρική κυρίως είναι ή χώρα τής Μαύ-
ρης φυλής, **Μαύρη ήπειρος**. Οι μαῦροι Νέγροι (κυρίως Σουδανοί,
Μπαντοῦ, ‘Οτεντότοι, Βουσμάνοι) με σγουρά μαλλιά, πλατιά μύτη
και παχιά χείλη κατοικοῦν τήν ύπόλοιπο ήπειρο. Έκτός από τούς
Σουδανούς, οι άλλοι ζοῦν καθυστερημένα και πρωτόγονα. Στα βό-

ρεια καὶ νότια παράλια ἔχουν ἐγκατασταθεῖ καὶ ἀρκετοὶ Εὐρωπαῖοι. Στὰ ἀνατολικά παράλια βρίσκονται "Αραβες καὶ Ἀσιάτες Ἴνδοι ἄποικοι. Οἱ νέγροι εἶναι οἱ περισσότεροι εἰδωλολάτρες, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Σουδανοὺς ποὺ ἐγίναν ἀπὸ τοὺς "Αραβες μωαμεθανοί.

4. Ἡ ἐξερεύνηση καὶ ἡ πολιτικὴ κατάστασις. Τὰ βορεινὰ παράλια τῆς Ἀφρικῆς εἶναι γνωστὰ, ὅπως εἶπαμε, ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα

56. Πολιτικὸς χάρτης τῆς Ἀφρικῆς.

χρόνια. Πέρα ὅμως ἀπ' αὐτὰ ἡ ἔρημος καὶ τὰ παρθένα δάση ἐμπόδιζαν τοὺς Εὐρωπαίους νὰ προχωρήσουν. Στὰ νεώτερα χρόνια οἱ Πορτογάλοι πρῶτοι, ζητώντας νὰ φθάσουν στὶς Ἰνδίες, ἔκαναν μὲ τὰ ἱστιοφόρα τους τὸ γύρο τῆς Ἀφρικῆς καὶ ἀνακάλυψαν τὰ παράλια τῆς. Πολὺ ἀργότερα, ἐδῶ καὶ 100 περίπου χρόνια, τολμηροὶ ἐξε-

ρευνητές, ο Άγγλος Λίβιγκστον, ο Άμερικανός Στάνλεϋ κ.ά., προχώρησαν στο έσωτερικό κι έκαναν γνωστή όλη την ήπειρο.

Άνεξάρτητα κράτη ή Άφρική έχει μόνον την Αίγυπτο, την Άβησσυνία και τη Λιβερία. Η υπόλοιπη είναι μοιρασμένη στους Εύρωπαίους. Οί Άγγλοι κατέχουν τo περισσότερο μέρος της Άνατολικής και τη Νοτιο-αφρικανική Ένωση με τὰ πλουσιότερα χρυσωρυχεία. Καί κοντεύουν νά τελειώσουν τόν μεγάλο υπεραφρικανικό σιδηρόδρομο, πού διασχίζοντας όλη την ήπειρο από τὰ Β στα Ν, θά ένωση τo Κάιρο με τo Κεϊπτάουν.

Οί Γάλλοι έχουν τo περισσότερο μέρος της Βορειοδυτικής Άφρικής, ένικησαν την έρημο Σαχάρα και την διασχίζουν τώρα με αυτοκίνητα. Οί Βέλγοι έχουν την Κεντρική Άφρική πού βγάξει τo περισσότερο ούράνιο τοϋ κόσμου, πού χρησιμοποιείται για τις άτομικές βόμβες. Οί άλλοι Εύρωπαίοι έχουν μικρότερες άποικίες. Στην Άφρική κατοικοϋν καί 150 χιλ. περίπου Έλληνες (Αίγυπτο, Άβυσσηνία, Ν. Άφρική). Τεράστιοι αυτοκινητόδρομοι, πού έγιναν στόν τελευταίο πόλεμο, διασχίζουν τώρα όλoκληρη την Άφρική, πού έχει ένα μέλλον ευρύτατο.

Άσκήσεις. 1. Κάνετε τo χάρτη της Άφρικής και σημειώσατε τὰ Κράτη. 2. Ταξιδέψετε νοερά από την Άλεξάνδρεια στο Κεϊπτάουν και από τo Ντακάρ στο Τζιμπουτί. 3. Κάνετε έναν κατάλογο από τὰ Άφρικανικά προϊόντα πού φέρνομε στην Έλλάδα. 4. Γιατί λέγονται τo βουνό Άτλας και τo Άκρωτήριο της Καλής Έλπίδος έτσι; 5. Ποιοί άνεμοι μās έρχονται από την Άφρική, τί κάνουν και γιατί;

ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ

Χώρες και πόλεις	Πολίτευμα	Επιφάνεια σε τετρ. χλμ.	Πληθυσμός σε εκατομμ.	Πρωτεύουσα και κυριότερες πόλεις
------------------	-----------	----------------------------	--------------------------	-------------------------------------

ΒΟΡΕΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

Αίγυπτος	Βασίλειο	1.000.000	19	Κάιρο 2100, 'Αλεξάνδρεια 930, Πόρτ-Σάιτ 180
'Αγγλο-Αιγυπτιακό Σουδάν	Συγκυριαρχία	2.500.000	7,5	Χαρτούμ 60, 'Ομπουρμάν 100
'Αβησσυνία (Αιθιοπία)	'Ανεξ. Αυτοκρατορία	900.000	10	'Αδδīs 'Αμπέμπα 300, Χεράρ 50, Ντιριντάουα 30
Σομαλία	'Αγγλ. κτήσ.	175.000	0,7	Βερβέρα 20
Σομαλία	Γαλλ. κτήσ.	21.000	0,1	Τζιμπουτί 20
Σομαλία	'Ιταλ. άποικ.	700.000	1,2	Μογκαντίτσιο 45
'Ερυθραία	»	230.000	1	'Ασμάρα 85, Μασάουα 20
Λιβύη	»	1.640.000	1,15	Τρίπολ. 110, Βεγγάζη 50
Τυνησία	Γαλλ. »	115.000	3,5	Τόνις 600, Μπιζέρτα 240
'Αλγερία με μέρος της Σαχάρας	»	2.200.000	9	'Αλγέρι 350, 'Οράν 250
Μαρόκο	»	400.000	8,6	Καζαμπλάνκ. 550, Μαρόκο 240, Ράμπτα 200, Φέζ 160
Μαρόκο	'Ισπαν. »	28.000	1	Τετουάν 50, Ταγγέρη 50

ΔΥΤΙΚΗ ΚΑΙ ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΑΦΡΙΚΗ

'Ισημερινή 'Αφρική	Γαλλική	2.370.000	4,2	Μπραζαβίλ 10
Σουδάν	Γαλλικό	3.800.000	16	Ντακάρ 60, Τουμπουκτού 10
Σουδάν	Βρεταννικό			
α) Γαμβία	'Αγγλική	10.000	0,3	Μπατούρστ 20
β) Σιέρα-Λεόνε	»	80.000	2	Φριτάουντ 60
γ) Χρυσή άκτη	»	230.000	4,5	'Ακκρα 70
δ) Νιγηρία	»	960.000	23	Λάγος 130, 'Ιμπαντάν 400
Λιβερία	Δημοκρ. έλ.	110.000	1,5	Μανροβία 20
Καμερούν	Γαλλ. άποικ.	440.000	2,8	Μπανιόντ
Τόγκο	»	56.000	0,9	Λοβέ
Κογκό	Βελγ. κτήση	2.385.000	14,1	Λεοπολβίλ 120

ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ

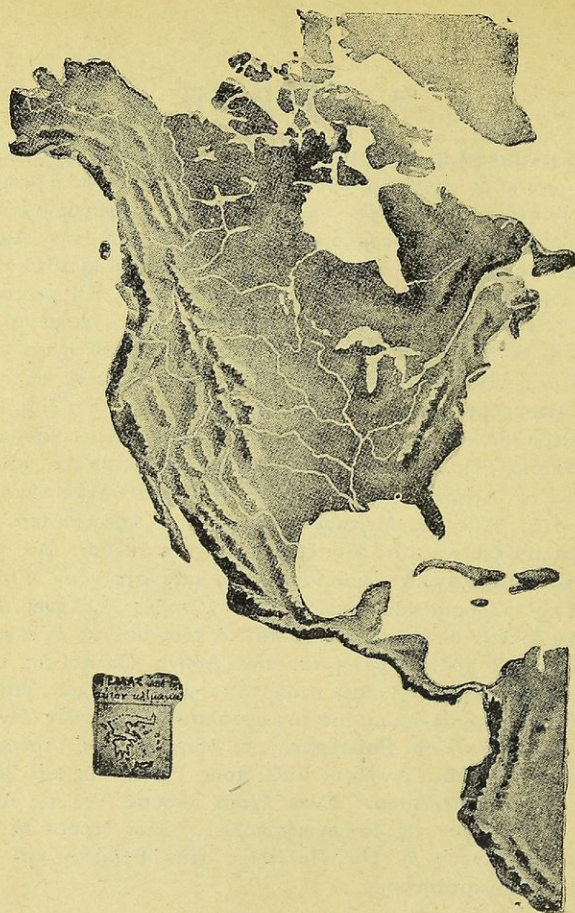
'Αγγολα	Πορτογαλ.	1.270.000	4,2	Λοάντα 40
Μοζαμβίκη	»	1.000.000	5,1	Λορέντζο Μαρκές 30
Νότι. 'Αφρικανική		1.300.000	11,4	Πραιτώρια 240, Κεϊπτάουν 450, Γιοχάνεσμπουργ 730
'Ενωση και γύρω χώρες ΝΔ 'Αφρικ.	Βρετ. κτήση	1.580.000	1,8	
Μαδαγασκάρη	Γαλλική	942.000	4,2	Τανανερίφη 70
'Ανατολ. 'Αφρική	'Αγγλική	3.000.000	19,6	Ναϊρόμπι

Η ΑΜΕΡΙΚΗ

1. **Ἐμεῖς καὶ ἡ Ἀμερική.** Τὸ γάλα σκόνῃ ποὺ φτιάνομε στὸ σχολεῖο μας κι οἱ «τσίχλες» ποὺ μασᾶμε, ἡ καθαρὴ ψιλὴ ἄσπρη ζάχαρη, ὁ καφές, οἱ κονσέρβες, τὰ παγωμένα (κατεψυγμένα) κρέατα κι ἄλλα τρόφιμα ποὺ ἀγοράζομε μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τὴν **Ἀμερική**. Τὸ σιτάρι, ποὺ τρῶμε 4—5 μῆνες τὸν χρόνο, ἔρχεται κι αὐτὸ ἀπὸ κεῖ, γιατί τὸ δικό μας δὲν μᾶς φτάνει γιὰ ὅλο τὸ ἔτος. Οἱ ραπτομηχανές ποὺ ράβομε, τὰ περισσότερα αὐτοκίνητά μας, τὰ μεγάλα βενζιναρότρα, οἱ θεριστικές, ἄλωνιστικές μηχανές ποὺ ἔχομε γιὰ τὴν γεωργία μας, εἶναι Ἀμερικανικά. Ἀλλὰ καὶ οἱ πατάτες, οἱ τομάτες, ποὺ καλλιεργοῦμε στοὺς κήπους μας καὶ ὁ καπνός, ποὺ μᾶς δίνει τὸ περισσότερο Ἐθνικό μας εἰσόδημα, εἶναι φυτὰ Ἀμερικανικά, μᾶς ἦλθαν ἀπὸ κεῖ. Πολλοὶ ἴσως ἔχετε μολύβια καὶ τετράδια, ποὺ ἔστειλαν δῶρα τὰ Ἀμερικανόπουλα. Πολλοὶ θὰ ἔχετε συγγενεῖς καὶ πατριῶτες στὴν Ἀμερική. Μερικοὶ ἴσως φορᾶτε Ἀμερικανικά ροῦχα, ποὺ ἔστειλαν ἐκεῖνοι. Καὶ ὅλοι ξέρετε ἢ ἔχετε ἀκούσει γιὰ τὰ δολλάρια, τὰ Ἀμερικανικά νομίσματα, ποὺ μᾶς στέλνουν. Γιατὶ στὴ μακρινὴ καὶ πλούσιᾳ αὐτὴ ἥπειρο, ζοῦν χιλιάδες Ἕλληνες μετανάστες. Ἄν ἔμεναν ὅλοι μαζί μὲ τὰ παιδιά τους καὶ τὰ ἐγγόνια τους θὰ ἔκαναν μιὰ πόλιν μεγάλῃ σὰν τὴν Ἀθήνα. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς, «Ἀμερικάνοι», ἔχουν γυρίσει στὸν τόπο μας καὶ ζοῦν μαζί μας. Ὅλοι θυμόσαστε μὲ θαυμασμὸ τὸν μεγάλο Πρόεδρο τῶν Ἦν. Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς **Φ. Ροῦσβελτ**, ποὺ ὁδήγησε τοὺς Ἀμερικανοὺς νὰ νικήσουν μὲ τοὺς Ἀγγλοὺς μαζί, τοὺς Γερμανοὺς καὶ Ἰάπωνες καὶ νὰ μᾶς ἐλευθερώσουν. Ὅλοι ἔχομε ἀκούσει γιὰ τὶς ἀτομικὲς βόμβες ποὺ ἔκαψαν τὶς Ἰαπωνικὲς πόλεις. Ὅλοι ξέρομε τὴ μεγάλη βοήθεια ποὺ δίνουν αἱ Ἦν. Πολιτεῖες στὴν Εὐρώπῃ καὶ σὲ μᾶς γιὰ νὰ ἀνασυγκροτηθοῦμε.

2. **Ἡ ἀνακάλυψη τῆς Ἀμερικῆς.** Σήμερα ὅλος ὁ κόσμος γνωρίζει τὴν Ἀμερική καὶ ἑκατομμύρια μετανάστες ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς ζοῦν ἐκεῖ. Πρὶν ὅμως ἀπὸ τὸ 1492, τὸ χρόνο ποὺ τὴν ἀνεκάλυψε ὁ Χριστόφορος Κολόμβος, κανεὶς Εὐρωπαῖος δὲν τὴν ἤξερε. Στὴν ἐποχὴ τοῦ Κολόμβου, ἐπειδὴ, ὅπως εἶδαμε, ἡ Συρία καὶ ἡ Μεσοπο-

ταμία είχαν γεμίσει από ληστές, τὰ πολύτιμα προϊόντα τῶν Ἰνδιῶν ποὺ κατόρθωναν νὰ φθάνουν μὲ καραβάνια ὡς τὴ Μεσόγειο, ἦσαν λιγοστά καὶ πανάκριβα. Ὁ Κολόμβος εἶχε ἀκούσει ἀπὸ σοφοῦς, ὅτι

57. Ἀνάγλυφος χάρτης τῆς Βορ. Ἀμερικῆς.

ἡ γῆ εἶναι στρογγυλή. Σκέφθηκε λοιπόν, πὼς ἂν ἔπλεε δυτικὰ ἀπὸ τὴν Εὐρώπη θὰ ἔφθανε στὶς Ἰνδίες. Ἔτσι τὸ 1492 ξεκίνησε μὲ τρία ἱστιοφόρα (καραβέλλες) γιὰ τὸ μεγάλο ταξίδι του. Ἐβδομήντα ὁλό-

κληρα ἡμερόνυχτα πάλευε μὲ τὰ μεγάλα κύματα τοῦ Ἀτλαντικοῦ χωρὶς ν' ἀντικρύσῃ στεριά. Οἱ ναῦτες του εἶχαν ἀπελπισθῇ καὶ ἤθελαν νὰ γυρίσουν πίσω. Τέλος στὶς ἑβδομήντα ἡμέρες ἀντίκρυσαν γῆ. Ἦταν ἓνα νησάκι τῆς Κεντρικῆς Ἀμερικῆς. Ὁ Κολόμβος βγῆκε ἔξω καὶ τὸ ὀνόμασε Σάν - Σαλβατώρ = Ἅγιο Σωτήρα. Ἀνεκάλυψε κι ἄλλα γύρω νησιά καὶ, νομίζοντας πὼς βρῆκε τὶς Ἰνδίες, τὰ ὀνόμασε Ἰνδίες καὶ τοὺς ἰθαγενεῖς κατοίκους τοὺς **Ἰνδιάνους**. Γι' αὐτὸ καὶ τὰ νησιά αὐτὰ λέγονται σήμερα **Δυτικὲς Ἰνδίες** καὶ ὅλοι οἱ ἰθαγενεῖς κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς, Ἰνδιάνοι. Ὁ Χρ. Κολόμβος ἔκανε κι ἄλλα ταξίδια καὶ ἀνεκάλυψε καὶ ἄλλα μέρη τῆς ἡπείρου, κακοτύχησε ὁμῶς καὶ πέθανε φτωχός. Ἐξῆς μετὰ τὴν ἰδέα πὼς βρῆκε ἓνα νέο δρόμο γιὰ τὶς Ἰνδίες καὶ ὄχι πὼς ἀνεκάλυψε ἓναν ὁλόκληρο **«Νέο Κόσμο»**. Πολλοὶ ἄλλοι ὕστερα ἀπ' αὐτὸν εἶδαν, ὅτι ἐκεῖ δὲν ἦσαν οἱ Ἰνδίες, ἀλλὰ μιὰ νέα ἡπειρος. Ὁ Μαγγελάνος ἀργότερα πέρασε ἓνα πορθμὸ τῆς στὰ Ν τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ μπῆκε στὸ Μεγάλο Εἰρηνικὸ ὠκεανό. Οἱ σύντροφοὶ του συνεχίζοντας τὸ ταξίδι ἐφθάσαν στὶς πραγματικὲς Ἰνδίες κι ἀπὸ κεῖ γύρισαν στὴν Εὐρώπη, κάνοντας ἔτσι τὸν πρῶτο γύρο τῆς στρογγυλῆς Γῆς. Τότε φάνηκε καθαρά, πὼς ἀνάμεσα στὸν Ἀτλαντικὸ καὶ τὸν Μεγάλο Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ ἀπλώνεται μιὰ ὁλόκληρη μεγάλη ἡπειρος. Ἡ σκληρὴ τύχη, κυνηγώντας τὸν Κολόμβο κι ὕστερα ἀπὸ τὸν θάνατό του, δὲν θέλησε νὰ πάρῃ ἡ νέα ἡπειρος τ' ὄνομά του, ἐκτὸς ἀπὸ ἓνα μικρὸ κράτος τῆς, τὴν Κολομβία. Ὁ Νέος Κόσμος πῆρε τ' ὄνομα τοῦ **Ἀμερικικοῦ Βεσπούκι** ποὺ ἀκολουθοῦσε τὸν Κολόμβο στὰ ταξίδια του κι ἔστειλε στὴν Εὐρώπη ἀκριβεῖς περιγραφὰς τῆς νέας ἡπείρου. Καὶ ὀνομάστηκε **Ἀμερικὴ**.

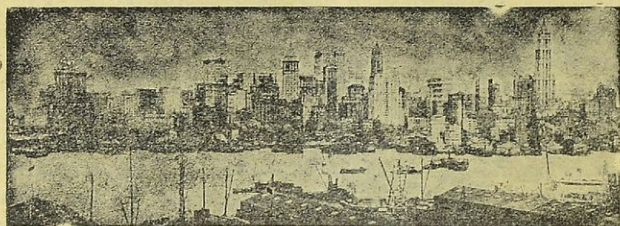
Βαθὺς κόλπος, τοῦ **Μεξικοῦ**, στὴ μέση, στὴν **Κεντρικὴ Ἀμερικὴ** χωρίζει τὴν ἡπειρο σὲ **Βόρεια καὶ Νότια Ἀμερικὴ**.

Α' Η ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

1. ΟΙ ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

1. **Νέα Ὑόρκη**, ἡ μεγαλύτερη πόλη τοῦ κόσμου. Σὲ 24 ὥρες μὲ τὸ ἀεροπλάνο πηγαίνει κανεὶς σήμερα ἀπὸ τὴν Ἀθῆνα στὴ **Νέα Ὑόρκη**, τὴ μεγαλύτερη πόλη τῆς Ἀμερικῆς καὶ ὅλου τοῦ κόσμου. Μὰ ἐμεῖς θὰ προτιμήσωμε τὸ μεγάλο ὑπερωκεάνειο, ποὺ κάνει νὰ φθάσῃ ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ ὡς ἐκεῖ 12—14 ἡμέρες. Περνάμε τὴ Μεσόγειο θάλασσα καὶ τὸν πορθμὸ τοῦ Γιβραλτᾶρ καὶ μπαίνομε στὸν Ἀτλαντικὸ ὠκεανό. Πλέομε ἡμέρα νύχτα δυτικά, χωρὶς νὰ ἀντικρύσωμε στεριά. Ὑστερα ἀπὸ ἡμέρες πλησιάζομε στὴν Ἀμερικὴ

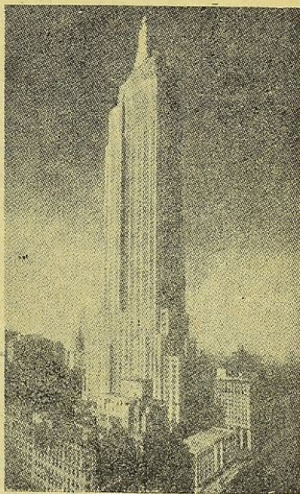
καί ἀντικρύζομε τὴ **Νέα Ὑόρκη**. Ὑπερωκεάνεια, μεγάλα φορτηγά καὶ ἄλλα πολλὰ πλοῖα, πού ἔρχονται ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, μπαίνουν σ' ἓναν πολὺ στενὸ κόλπο. Ἄλλα πολλὰ φεύγουν γιὰ τὸν Ὠκεανό. Προχωροῦμε καὶ μπαίνομε μαζί μ' ἄλλα πλοῖα στὸν στενὸ κόλπο καὶ βλέπομε, ὅτι δὲν εἶνε κόλπος, ἀλλὰ ἓνα πολὺ εὐρύχωρο κι ἀπέραντο μεγάλο λιμάνι. Στὴ μέση του, πάνω σὲ ψηλὸ (46 μ.) βάρθο, τὸ ἄγαλμα τῆς Ἐλευθερίας (δῶρο τῆς Γαλλίας) φωτίζει μὲ τὴν τεράστια δάδα-φάρο, πού ὑψώνει τὸ χέρι της, ὅλο τὸν κόσμο. Δεξιὰ κι ἀριστερὰ ἀτέλειωτη σειρὰ ἀπὸ πόλεις-συνοικίες

58. **Νέα Ὑόρκη**, ἡ μεγαλύτερη πόλη τοῦ κόσμου.

προβάλλει στὶς ἀκτὲς τοῦ μεγάλου λιμένα. Εἶναι τὸ **Μπρούκλιν**, ἡ **Νέα Ὑερσέη κ.ἄ.** Τεράστιες ψηλές κρεμαστὲς γέφυρες τὶς συνδέουν μὲ τὴν κυρίως Ν. Ὑόρκη, πού εἶναι κτισμένη στὸ βάθος τοῦ κόλπου, πάνω στὴ στενόμακρη **Μανχάταν**. Τεράστια οἰκοδομήματα, πού ὑψώνονται ὡς τὸν οὐρανό, οἱ οὐρανοξύστες, μὲ τὰ 20, 30, 50, 80 πατώματα καὶ μερικοὶ μὲ τὰ 100, προβάλλουν μὲ τὰ ἄπειρα παράθυρά τους μπροστὰ μας. Τὰ ὑπερωκεάνεια καὶ τ' ἄλλα μεγάλα πλοῖα, πού ἦσαν μαζί μας πᾶνε ἓνα-ἓνα μὲ τάξη καὶ κρύβονται πλάι στὶς μεγάλες ἀποβάθρες, πού ἔχουν οἱ ἀτέλειωτες προκυμαῖες. Πᾶμε κι ἐμεῖς στὴν ἀποβάθρα πού ἔχει ἡ ἀτμοπλοῖα μας. Εἶναι ἐκεῖ βαθιά στὸν ποταμὸ **Χοῦδσον**, πού χωρίζει τὴν κυρίως Ν. Ὑόρκη ἀπὸ τὴ Ν. Ὑερσέη. Ἀράζομε, ἀποβιβαζόμαστε, καὶ τὰ χάνομε! Ὅλα γύρω εἶναι μεγάλα, τεράστια. Ἡ κίνηση μεγάλη καὶ γρήγορη σὲ ζαλίζει. Ὁ μεγάλος θόρυβος σὲ ξεκουφαίνει. Ἄνθρωποι ἀπ' ὅλες τὶς φυλὲς τοῦ κόσμου (μαῦροι, ἄσπροι, κίτρινοι) ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς, ἀκοῦμε νὰ μιλᾶνε ὁ καθένας τὴ γλῶσσα του καὶ ὅλοι νὰ συνεννοοῦνται Ἀγγλικά. Περπατοῦν στὰ πεζοδρόμια καὶ εἶναι λιγότεροι ἀπὸ τὶς χιλιάδες αὐτοκίνητα πού τρέχουν στοὺς δρόμους. Παίρνομε ἓνα ἀπ' αὐτὰ καὶ μᾶς φέρνει σ' ἓνα ξενοδοχεῖο τῆς Ἑλληνικῆς συνοικίας. Τὸ ξενοδοχεῖο δὲν εἶναι καὶ πολὺ μεγάλο, ἔχει μόνο... 35 πατώματα! Ὁ Ἕλληνας ξενοδόχος μᾶς καλοδέχεται

καί μᾶς ρωτᾷ συγκινημένος γιὰ τὴν Πατρίδα... "Ἐπειτα μᾶς ἀνεβά-
ζει στὸ λεπτὸ μὲ ταχύτατο **ἀνεγκυστήρα** (ἀσάνσέρ) στὸ 34ο πά-
τωμα καί μᾶς βάζει στὸ μὲ ἀριθμὸ 3456 δωμάτιο. Τὴν ἄλλη ἡμέρα
ὁ γιὸς τοῦ ξενοδόχου μᾶς ὁδηγεῖ μὲ τὸ αὐτοκίνητό του στὴν Ἑλ-
ληνικὴ Ἐκκλησία, στὰ Ἑλληνικά σχολεῖα, στὰ τυπογραφεῖα τῶν
Ἑλληνικῶν ἐφημερίδων, στὰ Ἑλλη-
νικὰ μαγαζιά. Περνᾶμε ἀπὸ τὴν
Γουὼλ-Στρήτ μὲ τὰ χρηματιστήρια
καί τίς μεγάλες Τράπεζες. Ἐδῶ γί-
νονται οἱ περισσότερες ἀγορὲς καί
πωλήσεις, δηλ. συναλλαγές τοῦ
κόσμου στὰ χρεώγραφα, στίς μετο-
χές, στὰ ξένα νομίσματα, στὰ ἐμπο-
ρεύματα καί δίνονται τὰ μεγαλύτερα
δάνεια. Εἶναι δηλ. ἡ μεγαλύτερη ἀγο-
ρὰ χρήματος καί τὸ κέντρο τῆς οἰκο-
νομικῆς ζωῆς τοῦ κόσμου. Τῇ νύχτα
περνᾶμε ἀπὸ τὴν καταφύτιστη μεγά-
λη κεντρικὴ λεωφόρο **Μπροντγουαίη**,
μὲ τοὺς μεγάλους κινηματογράφους
καί τὰ θεάτρα καί μᾶς φαίνεται πῶς
εἶναι ἡμέρα.

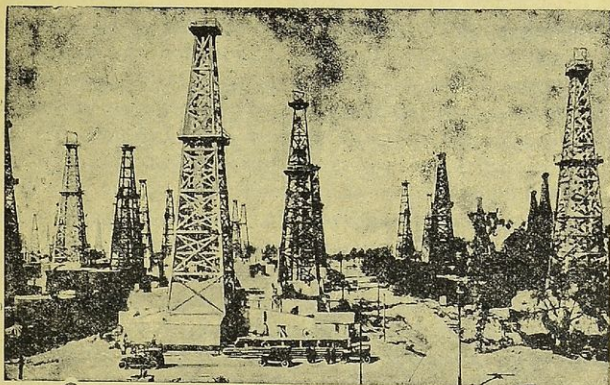
59. Ὁ ψηλότερος (385 μ.) **Οὐρα-
νοξύστης** μὲ 103 πατώματα.

Στὴ Ν. Ὑόρκη μένουν δεκάδες χι-
λιάδες Ἑλληνες ποὺ κάνουν ὁλόκλη-
ρη πόλη-συνοικία. Ὁλόκληρη πόλη,
μεγαλύτερη μάλιστα ἀπὸ τὴν Ρώμη
τὴν πρωτεύουσα τῆς Ἰταλίας, εἶναι ἡ Ἰταλικὴ συνοικία. Μεγαλύ-
τερη ἀπὸ τὴν πόλη Μόναχο τῆς Γερμανίας, ἡ Γερμανικὴ. Διπλά-
σια ἀπὸ τὴν πρωτ. τῆς Ἰρλανδίας, ἡ Ἰρλανδικὴ κλπ. Κάθε ἐθνότητα
ἔχει στὴ Ν. Ὑόρκη τὴν πόλη-συνοικία της. Μεγαλύτερη ἀπ' ὅλες ἡ
Ἑβραϊκὴ ἔχει τριπλάσιους κατοίκους, ἀπ' ὅσους Ἑβραῖους ἔχει τὸ
Κράτος τοῦ Ἰσραήλ. Ἀπὸ τὴ μεγάλη κρεμαστὴ γέφυρα τοῦ Μπρού-
κλιν ἡ θέα εἶναι ὠραιότατη καί | ἡ ἐντύπωση καταπληκτικὴ. Ὅλα
εἶναι μεγάλα. Τὸ λιμάνι, οἱ ἀποβάθρες, οἱ οὐρανοξύστες, οἱ γέφυ-
ρες, τὰ πάντα. Κτισμένη στὸ στενόμετρο νησί Μανχάταν καί στίς
δχθες τῶν ἐκβολῶν τῶν ποταμῶν **Χοῦδσον** καί **Ἀνατολικοῦ**, ἡ Ν.
Ὑόρκη πιάνει μὲ τὰ προάστιά της μεγάλη, τεράστια ἑκταση.
Φαντασθῆτε μία ἑκταση, σὰν τὸ νομὸ Σερρών ἢ δύο νησιά, σὰν τὴ
Νάξο, γεμάτα σπίτια, καί θὰ πάρετε μιὰ ἰδέα γιὰ τὴν ἐπιφάνεια, ποὺ
σκεπάζει ἡ Ν. Ὑόρκη. Μεγάλοι λεωφόροι καί ἄπειροι δρόμοι τὴν δια-
σχίζουν, τὴν χωρίζουν σὲ κανονικὰ τετράγωνα καί κάνουν εὐκόλη

τή συγκοινωνία. Αυτόκίνητα άπειρα, ύπόγειοι καί έναέριοι σιδηρόδρομοι, πλοία πολλά μεταφέρουν αδιάκοπα, νύχτα μέρα, τούς άμέτρητους κατοίκους της στά άναρίθμητα σπίτια καί στά γραφεία, στίς χιλιάδες τά μαγαζιά καί στά έργοστάσια. 'Η Ν. 'Υόρκη (7,8 έκατ. κατ.) έχει μαζί μέ τά προάστια της 11,5 έκατ. κατ., δηλ. 3,5 έκατ. περισσότερα, άπ' όσα έχει όλόκληρη ή 'Ελλάδα. Είηαι ή μεγαλύτερη πόλη του κόσμου καί τό μεγαλύτερο λιμάνι. 'Εδω άράζουν τά πλοία που έρχονται άπό τήν Εύρώπη καί άπό δώ ξεκινάνε τεράστιες καί πολλές σιδηροδρομικές γραμμές, που διασχίζουν τή Β. 'Αμερική. Στήν καλή λοιπόν θέση της καί στο λιμάνι χρωστάει τήν τεράστια ανάπτυξη της ή μεγάλη πόλη. Τό κλίμα της Ν. 'Υόρκης είναι λίγο ψυχρό άπό τό ψυχρό θαλάσσιο ρεύμα που κατεβαίνοντας άπό τά βόρεια, βρέχει τίς άκτές της.

2. 'Η άνατολική χώρα καί τά 'Αππαλάχια όρη. 'Ενας κάμπος στενόμακρος άπλώνεται Β καί Ν άπό τή Νέα 'Υόρκη. Πιάνει όλη τήν άκτή του 'Ατλαντικού καί φράζεται άπό τά 'Αππαλάχια ('Αλεγάνια) βουνά. Δέχεται πολλές βροχές άπό τόν 'Ωκεανό καί είναι εύφορώτατος. Στά νότια ζεστά μέρη του καλλιεργείται μέ ρύζι (καρολίνα), ζαχαροκάλαμο καί έχει μεγάλες φυτείες μέ βαμπάκια καί καπνά. Στά βόρεια, που τό κλίμα είναι ψυχρότερο εξαιτίας του ψυχρού θαλασσίου ρεύματος που βρέχει τίς άκτές του 'Ατλαντικού, καλλιεργούνται τά σιτηρά. Τά 'Αππαλάχια (2000 μ.) βουνά, παράλληλα μέ τίς άκτές του 'Ατλαντικού, είναι άποστρωγυλωμένα (σάν τή δική μας Ροδόπη) καί γεμάτα δάση. Στά σπλάχνα τους κρύβουν πάμπολλα καί άνεξάντλητα όρυκτά: Σίδηρο, χαλκό, μολύβι, γύψο, όρυκτό άλάτι κλπ. 'Εχουν τά πλουσιότερα άνθρακωρυχεία της γής, πλούσιες πηγές πετρελαίου καί φυσικό φωταέριο, που βγαίνει μόνο του άπό τό έδαφος. Τά ποτάμια τους Χοϋδσον καί άλλα, κατεβαίνοντας για τόν 'Ατλαντικό, σχηματίζουν καταρράκτες που κινούν έργοστάσια. 'Επειδή ή 'Ανατολική αυτή χώρα τών 'Ην. Πολιτειών μέ τά 'Αππαλάχια βουνά καί τήν παραλιακή πεδιάδα είναι πολύ πλούσια, έχει έξαιρέτα φυσικά λιμάνια στο ΒΑ καί βλέπει τήν Εύρώπη, γι' αυτό τράβηξε τούς πρώτους μετανάστες. 'Εδω στήν άρχή ιδρύθηκαν οί πρώτες άποικίες καί μάζεψαν γρήγορα πολλούς άποίκους. Σήμερα είναι ή πρώτη στά μεταλλεία καί τή βιομηχανία περιοχή της γής. Γι' αυτό κατοικείται άπό πυκνότατο πληθυσμό κι έχει πολλές καί μεγάλες πόλεις. 'Εκτός άπό τήν Ν. 'Υόρκη, ή **Βοστώνη** (800 χιλ. μέ τά προάστια 2,8 έκατ. κατ.) βόρεια, είναι τό δεύτερο έξαγωγικό μεγάλο λιμάνι της 'Αμερικής καί τό πρώτο πνευματικό της κέντρο μέ τό περίφημο Πανεπιστήμιο

Χάρβαρτ. Ἡ **Φιλαδέλφεια** (2 ἑκατ. με τὰ προαστ. 2,9 κατ.) νότια τῆς Νέας Ὑόρκης, εἶναι ἡ πρώτη βιομηχανικὴ πόλη στὶς μηχανεὲς καὶ τὰ ὑφάσματα. Ἡ **Βαλτιμόρη**, (1 ἑκατ. κατ.) νοτιότερα, ἔχει μεγάλα καπνεργοστάσια καὶ κονσερβοποιεῖα. Κοντὰ ἡ ὡραία **Οὐάσιγκτον** (850 χιλ. κατ.) εἶναι ἡ πρωτεύουσα. Ἐκεῖ ἀπὸ τὸν «Λευκὸν Οἶκον» του, ποὺ εἶναι κτισμένος μέσα σὲ σιωπηλὰ μεγάλα καταπράσινα πάρκα, ὁ Πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κυβερνᾷ τὴν πλούσια χώρα.

60. Πετρελαιοπηγὲς στὶς Ἡν. Πολιτεῖες.

Τὴν κυβερνᾷ με τοὺς νόμους, ποὺ ψηφίζει ἡ Βουλὴ καὶ ἡ Γερουσία, δηλ. «τὸ Κογκρέσσο» στὸ μεγαλόπρεπο **Καπιτώλιο**.

3. Τὸ Κεντρικὸ βαθύπεδο καὶ ὁ Μισσισιπής. α) Πέρα ἀπ' τὰ Ἀππαλάχια βουνὰ ἀπλώνεται ἓνα τεράστιο ἀπέραντο βαθύπεδο. Ὁ **Μισσισιπής**, ὁ μεγαλύτερος σὲ μῆκος ποταμὸς τῆς γῆς, με τοὺς μεγάλους παραποτάμους του **Μισσουρί**, **Ὁχάιο**, **Τένεση** κ.ἄ., τὸ διασχίζει, τὸ ποτίζει καὶ ἐκβάλλει στὸν **Μεξικανικὸ κόλπο**. Στὰ νότια μέρη του τὸ βαθύπεδο ἔχει κλίμα ζεστὸ καὶ δέχεται ἀπὸ τὴ θάλασσα ἀρκετὲς βροχές, ἰδίως στὰ ἀνατολικά. Ἐδῶ εἶναι οἱ μεγαλύτερες βαμπακοφυτεῖς καὶ καπνοφυτεῖς τῆς γῆς. Στὰ ἀνθυγιεινὰ ἀπὸ τὰ ἔλη παράλια τοῦ Μεξικανικοῦ κόλπου καὶ γύρω ὑπάρχουν ἀπέραντοι ὀρυζῶνες καὶ φυτεῖς ἀπὸ ζαχαροκάλαμο. Τοὺς καλλιεργοῦν μαῦροι - Νέγροι, ἀπόγονοι δούλων τῆς Ἀφρικῆς, ποὺ ἔφεραν ἐδῶ οἱ πρῶτοι ἄποικοι. Ἡ **Νέα Ὁρλεάνη** (550) στὶς ἐκβολές τοῦ Μισσισιπή εἶναι ἡ πρώτη πόλη στὰ βαμπακία. Πέρα ἀνατολικά, ἡ χερσόνησος **Φλωρίδα** ἔχει στὴν ἀνατολικὴ παρα-

λία της γλυκό κλίμα, ζεστό το χειμώνα και δροσερό το καλοκαίρι. Γι' αυτό στις θαυμάσιες λουτροπόλεις της (**Μαϊάμι**) περνοῦν τις διακοπές τους οι πλούσιοι Ἀμερικανοί.

β) Ὁ παραπόταμος τοῦ Μισσισιπή **Τένεση**, κατεβαίνοντας ὁρμητικὸς κι ἄγριος ἀπὸ τις ΝΔ. πλαγιές τῶν Ἀππαλαχίων, ξέπλενε τὸ ἔδαφος, ἔκανε μὲ τις πλημμύρες του μεγάλες καταστροφές καὶ ἐρήμωνε τὴν μεγάλη κοιλάδα του, ποὺ εἶναι ἴση σχεδὸν μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ὁ Πρόεδρος Ροῦσβελτ ἔκανε τὸ 1932 τὴν **Διοίκηση τῆς Κοιλάδος Τένεση** (Δ.Κ.Τ.), γιὰ νὰ σταματήσει τις πλημμύρες καὶ νὰ ἀναμορφώσει τὴν περιοχὴ. Ἀπὸ τότε ἡ Κρατικὴ αὐτὴ ὑπηρεσία ἐχτίσε ἐκεῖ στὸ ποτάμι πολλὰ μεγάλα φράγματα κι ἔκανε γύρω ἀναδασώσεις. Οἱ πλημμύρες σταμάτησαν, ἀπέραντες ἐκτάσεις ποτίστηκαν μὲ τὰ νερά τοῦ ποταμοῦ κι ἐγίναν παραγωγικές. Στὴ μακριὰ (1000 καὶ πλέον χιλιόμετρα) λίμνη ποὺ σχηματίστηκε πλεόν τώρα τὰ πλοῖα, ψαρεύουν καὶ διασκεδάζουν οἱ ἄνθρωποι. Στις βάσεις τῶν φραγμάτων μεγάλα ἐργοστάσια κινοῦνται μὲ τὴ μεγάλη δύναμη ποὺ ἔχει τὸ νερό, σὰν πέφτει ἀπὸ ψηλά, καὶ παράγουν ἠλεκτρισμό. Δίνουν ἠλεκτρικὸ ρεῦμα φτηνὸ καὶ πολὺ στὰ νέα μεγάλα ἀγροκτήματα ποὺ ἐγίναν, στὰ νέα ἐργοστάσια, στις νέες πόλεις ποὺ χτίστηκαν ἐκεῖ. Ἐτσι ἡ μεγάλη περιοχὴ ἄλλαξε, μεταμορφώθηκε, ἐγίνε πλούσια. Ὁ ἄνθρωπος ἐδάμασε τὴ σκληρὴ φύση, τὴν ἔκανε ὅ,τι θέλησε! Ἐπειδὴ τὰ μεγάλα ἠλεκτρικὰ ἐργοστάσια στὰ φράγματα παράγουν τεράστια ἠλεκτρικὴ δύναμη, γι' αὐτὸ χτίστηκε ἐκεῖ στὰ 1942 ἡ ἀτομόπολη **Ἦουκ-Ριτζ** μὲ τὰ μεγάλα ἐργοστάσια, ποὺ κάνουν τις ἀτομικὲς βόμβες.

γ) Τὸ **βόρειο τμήμα** τοῦ βαθυπέδου, ἐπειδὴ εἶναι ἀνοιχτὸ κατὰ τὸ βοριά, ἔχει κλίμα ψυχρότερο, κατάλληλο γιὰ δημητριακὰ. Παράγει γι' αὐτὸ τεράστιες ποσότητες σιτάρια, ἀραποσίτια καὶ σίκαλη. Μεγάλες πετρελαιοκίνητες μηχανές αὐλακώνουν τις ἀπέραντες πεδιάδες, γιὰ νὰ ὀργώσουν, νὰ σπείρουν, νὰ θερίσουν καὶ νὰ συσκευάσουν σὲ σακκιά, τις τεράστιες ποσότητες τὰ σιτηρά. Στὰ ἀπέραντα λιβάδια μὲ τὸ ἄφθονο χορτάρι ἑκατομμύρια πρόβατα, βόδια κι ἄλογα βόσκουν καὶ χοῖροι τρέφονται. Ὑπάρχουν ἀκόμη στὴν περιοχὴ αὐτὴ καὶ στὴν περιοχὴ τῶν Μεγάλων λιμνῶν (**Μίτσιγκαμ**, Ἄνω Λίμνη κ.ἄ.) γαιάνθρακες πολλοί, σίδηρος καὶ χαλκός. Τὸ **Σικάγο** (3,4 ἑκατ. μὲ τὰ περίχωρα 4,4 ἑκατ. κατ.) στις ὄχθες τῆς μεγάλης λίμνης Μίτσιγκαμ, εἶναι ἡ πρώτη πόλη τοῦ κόσμου στὰ σιτηρά, στὰ κρέατα, στὰ σίδηρα καὶ ἀτσάλια, στὰ ζῶα. Στὰ ἀπέραντα σφαγεῖα του ἑκατομμύρια ὀλόκληρα ἀπὸ πρόβατα, χοίρους καὶ βόδια μπαίνουν ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη τους ζωντανά, γιὰ νὰ βγοῦν ἀπὸ τὴν ἄλλη λουκάνικα, κονσέρβες καὶ κατεψυγμένα κρέατα. Τὸ Σικάγο μὲ τοὺς οὐρανοξύστες του συναγωνίζεται τὴ Ν. Ὠρόκη καὶ εἶναι ἡ δευτέρη πόλη τῆς

Ἀμερικής. Οἱ βιομηχανικὲς πόλεις **Ντιτρόϊτ** (2,1 ἑκατ. κατ. μὲ τὰ περίχωρα) καὶ τὸ **Κλήβελαντ** (1000) κοντὰ στὶς ἄλλες μεγάλες λίμνες εἶναι ἡ τετάρτη καὶ ἡ ἕκτη. Στὰ μεγάλα μηχανουργεῖα τοὺς κατασκευάζονται βιομηχανικὰ ἐργαλεῖα, σιδηροδρομικὰ ὀχήματα, αὐτοκίνητα κλπ. Στὶς ΒΔ πλευρὲς τῶν Ἀππαλαχίων, τὸ **Πίτσμπουργ** (700 χιλ. μὲ τὰ περίχωρὰ 1,4 ἑκατ. κατ) μὲ τὰ γιγαντιαῖα ὑψικάμυνα, ποὺ λιώνουν τὸ ἀτσάλι καὶ τὸ σίδηρο, εἶναι ἡ πρώτη πόλη καὶ τὸ κέντρο στὴ μεταλλουργικὴ βιομηχανία.

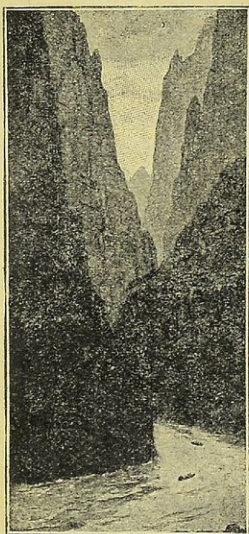
δ) Πέρα **δυτικὰ** ἀπὸ τὸ Μισσισιπὴ τὸ βαθύπεδο ἀρχίζει σιγά-σιγά νὰ ὑψώνεται. Ἔχει ἀπέραντα καταπράσινα λιβάδια, ὅπου ἄπειρα κοπάδια ἀπὸ ἀναρίθμητα βόδια, ἄλογα καὶ πρόβατα βόσκουν. Ὅσο ὅμως προχωρεῖ πρὸς τὰ **Βραχώδη ὄρη** δέχεται λιγότερες βροχὲς καὶ σκεπάζεται μὲ στέππες. Στὰ ΝΔ μάλιστα μέρη τοῦ βαθυπέδου ἀπλώνονται ἔρημοι. Παντοῦ ὅμως ἔχει πετρελαιοπηγὲς καὶ πετροκάρβουνο.

4. Ἡ **δυτικὴ ὀρεινὴ χώρα καὶ τὰ Βραχώδη ὄρη.** α) Μιὰ ὑψηλὴ ὀρεινὴ χώρα ἀπλώνεται δυτικὰ ἀπὸ τὸ κεντρικὸ βαθύπεδο. Μεγάλες βουνοσειρὲς, ποὺ κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ βόρεια στὰ νότια, τὰ **Βραχώδη ὄρη** καὶ ἡ **Σιέρα Νεβάδα**, κλείνουν στὴ μέση τοὺς ἓνα μεγάλο καὶ ψηλὸ ὄροπέδιο. Στὴν ὀρεινὴ αὐτὴ χώρα τὸν χειμῶνα τὸ χιόνι πέφτει ἄφθονο. Τὸ καλοκαίρι τὸ ὑψίπεδο ἔχει θερμό, ἡπειρωτικὸ κλίμα (γιατί;) Τὸ ἔδαφος ἐκεῖ σκεπάζεται ἀπὸ στέππες καὶ γίνεται σὲ μερικὰ μέρη σχεδὸν ἔρημος. Μερικὰ νερά ἀπὸ τὰ χιόνια, ποὺ λιώνουν στὰ γύρω βουνά, χύνονται στὴν **Ἀλμυρὰ λίμνη** τῆς **Μεγάλης Λεκάνης** τοῦ ὑψιπέδου. Μὲ τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα, ποὺ ἔχουν γίνει ἐκεῖ, ἡ **Πόλη τῆς Ἀλμυρᾶς Λίμνης** (150) μοιάζει μὲ ὄαση. Ἀλλὰ ὅμως νερά ἔχουν φάει (διαβρῶσει) τὸ ἔδαφος καὶ ἔχουν ἀνοίξει βαθιὰ (1000—2000 μ.) στενὰ καὶ μακρότατα φαράγγια, μεγαλόπρεπα καὶ ὠραιότατα, ὅπως οἱ ποταμοὶ **Κολοράδο** καὶ **Ρίο Γκράντε**, καὶ τρέχουν πρὸς τὴ θάλασσα. Τὰ Βραχώδη ὄρη καὶ ἡ ὀρεινὴ χώρα κρῦβουν στὰ σπλάχνα τοὺς πλούσια μέταλλα. Χρυσάφι, ἀσήμι, χαλκὸ, σίδηρο, μολύβι καὶ κάρβουνο.

Στὸ ὑψηλὸ ὄροπέδιο **Γελοστόουν**, ποὺ σχηματίζεται ἀνάμεσα στὶς βουνοσειρὲς τοὺς, ἀναβλύζουν χιλιάδες θερμὲς πηγές. Θερμὸ νερὸ πηδαῖ ἐκεῖ πολὺ ψηλὰ 30-80 μ. καὶ σχηματίζει ὠραιότατους θερμοπίδακες (**Γκέϋζερ**). Στὴν ὀρεινὴ **Δυτικὴ** χώρα τὸ **Γελοστόουν** καὶ ἄλλες ἀπέραντες ἐκτάσεις, ὅπως τὸ **Γιοσεμέντι** καὶ τὸ **Γκράν-Κανιόν**, ἔχουν ἀνακηρυχθῇ **ἐθνικὰ πάρκα**. Ἐκεῖ ἔχουν ἀπαγορευθῇ τὸ κυνήγι, ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ ξύλευση. Τὰ δάση καὶ γενικὰ ἡ βλάστηση καὶ τὰ ζῶα ἀφήνονται νὰ ἀναπτυχθοῦν ἐλεύθερα, μόνι τους. Ἐδῶ ἔχουν καταφύγει ἀπὸ τὶς στέππες τοῦ Μισσισιπὴ οἱ **βίσωνες**

(άγριοβούβαλοι), που κόντευαν νά εξαφανισθούν από τους κυνηγούς.

Στους ανατολικούς πρόποδες των Βραχωδών βουνών έχουν αποτραβηχθή τώρα και οι λίγες χιλιάδες **ιθαγενείς Ινδιάνοι**, που κυνηγούσαν τους βίσωνες. Οί Ινδιάνοι είναι χαλκόχρωμοι, **Έρυθρόδερμοι** με κατάμαυρα μαλλιά, καλλιεργούν τώρα τη γή και μαθαίνουν γράμματα.

61. Το μεγαλόπρεπο **φάργγι** του ποταμού **Κολοράδο**.

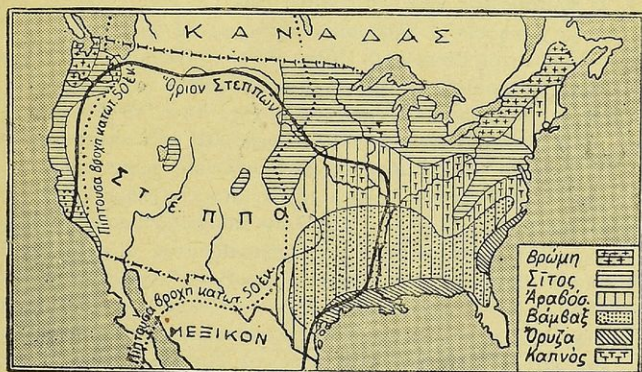
Η όρεινή χώρα έχει πολλές φυσικές καλλονές. Γραφικές κοιλάδες με καταρράκτες και χιονισμένες βουνοκορφές. Όμαλές πλαγιές γεμάτες πυκνά δάση με πανύψηλα δένδρα. Άλλες πλαγιές ανώμαλες, σκοῦρες, γυμνές με άσπρους χειμάρρους, που κατεβαίνουν άφρίζοντας. Λίμνες πάνω σέ ύψηλά όροπέδια, θερμές πηγές, βαθιές χαράδρες, φαράγγια κι άλλα ωραία τοπία συνθέτουν μιά εικόνα με άφθαστη όμορφιά στόν ταξιδιώτη, που περνάει με τραίνο την όρεινή αὐτή χώρα.

β). Οί χιονισμένες δυτικές κορυφές της Σιέρας Νεβάδας και τών άλλων δυτικών βουνοσειρών με τίς απόκρημνες δυτικές πλαγιές τους χωρίζονται από τόν Ειρηνικό ώκεανό με τη στενή μακριά και εύφορη πεδιάδα της **Καλιφορνίας**. Έδω τó κλίμα είναι γλυκύ, ώραίο, σάν τó δικό μας. Τó έδαφος ποτίζεται με τίς πολλές βροχές που φέρνουν οί άνεμοι τού Όκεανού και είναι πλούσιο. Γι'αὐτό σκεπάζεται με άμπέλια, σταφίδες, έλιές, πορτοκαλιές, έχει πολλά όπωροφόρα δένδρα και άπέραντους κήπους με λαχανικά. Παράγει άφθονα φρούτα, «μήλα Καλιφορνίας», παραπολλά λαχανικά και είναι τó «περιβόλι» τών Ήν. Πολιτειών. Ένω ή όρεινή χώρα έχει λίγους κατοίκους, έδω τά χρυσωρυχεία, που είχε άλλοτε ή Σιέρα-Νεβάδα και τώρα τó γλυκύ κλίμα, τά άφθονα γεωργικά προϊόντα, αλλά και τά πετρέλαια που έχει ό τόπος μάζεψαν έκατομμύρια κατοίκους. Ό **Άγιος Φραγκίσκος** (850 χιλ. με τά περίχ., 1,1 έκατ. κατ.) με τó μεγάλο και φυσικό κλειστό λιμάνι του είναι ή «Μεγάλη πύλη» τού Ειρηνικού. Έδω έρχονται και φεύγουν τά πλοία για τήν Κίνα, τήν Ίαπωνία, τή ΝΑ Άσία, τήν Αύστραλία. Γι'αὐτό έχει πολλούς Κινέζους και Ίάπωνες. Η πόλη έχει

μεγάλη κίνηση και τέσσερες μεγάλες σιδηροδρομικές γραμμές, που ανεβαίνουν τα Βραχώδη όρη και σχίζουν κατά πλάτος την 'Αμερική, την συνδέουν με τη Νέα 'Υόρκη. Νότια, το Λόος-Αντζελες (1,5 και με τα περιχ. 2,3 έκ. κατ.) με τις πλούσιες πηγές πετρελαίου στην περιοχή του, έγινε ή πέμπτη πόλη των 'Ην. Πολιτειών. Στο προάστιό του Χόλλυγουντ γίνονται οι περισσότερες ταινίες, που βλέπομε στον κινηματογράφο. Το Σήτλ (400) βορειότερα είναι κι αυτό μεγάλο έμπορικό λιμάνι.

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ

1. Έκταση και μορφή του εδάφους. Οι 'Ηνωμένες Πολιτείες απλώνονται από τον 'Ατλαντικό έως τον Ειρηνικό 'Ωκεανό, σε μήκος 5 χιλιάδες περίπου χιλμ. κι έχουν έκταση 7.840.000 τετραγ. χιλμ. Στο ανατολικό μέρος, παράλληλα με τις ακτές του 'Ατλαν-

62. Χάρτης καλλιεργειών των 'Ην. Πολιτειών.

τικού, το έδαφος ύψωνεται λίγο και σχηματίζει τα δασωμένα 'Αππαλάχια βουνά. Στη μέση τεράστιες εύφορώτατες πεδιάδες απλώνονται στο μήκος του ποταμού Μισισσιππή έως τα Βραχώδη όρη. Δυτικά, ύστερα από ψηλό όροπέδιο, οι χιονισμένες κορυφές των Βραχωδών βουνών και της Σιέρας Νεβάδας με τις απόκρημνες δυτικές πλαγιές χωρίζονται από τον Ειρηνικό ωκεανό με μία μακριά, στενή και εύφορη πεδιάδα της Καλιφορνίας.

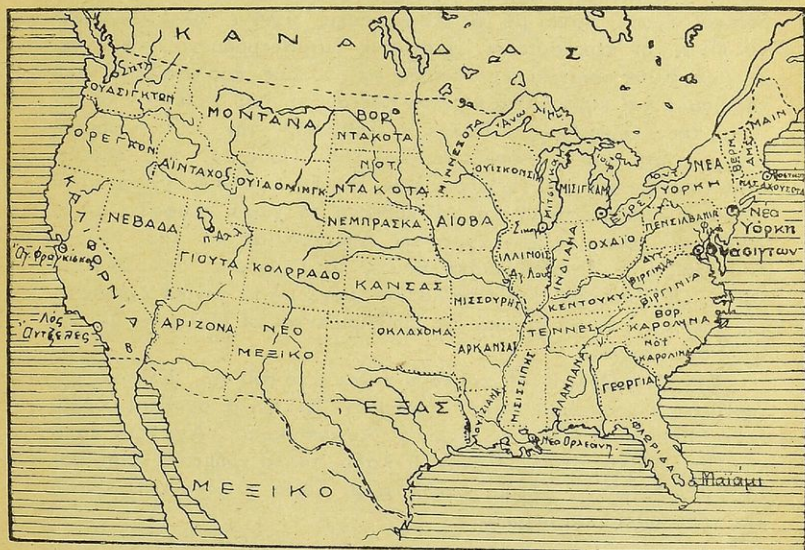
2. 'Η οικονομική ζωή. Τεράστιες εκτάσεις στις 'Ην. Πολιτείες

είναι ευφορώτατες και καλλιεργούνται με μηχανές. Η γεωργία με την **έκτατική** μηχανική καλλιέργεια δίνει άφθονα προϊόντα. "Άλλες μεγάλες εκτάσεις είναι κατάλληλες για κτηνοτροφία. Έτσι οι 'Ην. Πολιτείες είναι ή πρώτη χώρα του κόσμου στα σιτηρά, στα βαμπακία, στα κρέατα, στο γάλα, στο βούτυρο και στο τυρί. Το υπέδαφος κρύβει θησαυρούς αμύθητους από όρυκτά. Έτσι οι 'Ην. Πολιτείες είναι ή πρώτη χώρα στο πετροκάρβουνο και στο πετρέλαιο, στο χαλκό, σίδηρο, τσίγκο, μολύβι, βωξίτη. Το πετρέλαιο, το πετροκάρβουνο και οι πολλές ύδατοπτώσεις, δίνουν την κινητήρια δύναμη, που απαιτείται για να μεταβληθούν τα πρώτα υλικά της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και πρό πάντων της όρυκτωρυχίας σε βιομηχανικά προϊόντα. Γι' αυτό οι 'Ην. Πολιτείες είναι ή πρώτη χώρα του κόσμου στη βιομηχανία, στον ηλεκτρισμό, στις μεταφορές και τη συγκοινωνία (αυτοκίνητα, τραίνα, πλοία, αεροπλάνα) και στο εξαγωγικό εμπόριο.

3. Ο πληθυσμός και ή διανομή του. Οι 'Ην. Πολιτείες έχουν 147 εκατ. κατοίκους. Ο πληθυσμός όμως με τις εξαρτήσεις (Χαβάι και άλλα νησιά του Ειρηνικού, Πόρτο Ρίκο, τη διώρυγα του Παναμά της Κεντρ. 'Αμερικής και την 'Αλάσκα), φθάνει τα 150 εκατ. Οι άνθρωποι συγκεντρώνονται στις περιοχές, όπου το έδαφος είναι εύφορο, όπου υπάρχει άφθονο κυνήγι, νερό και κοιτάσματα πρώτων ύλων. Το εμπόριο και τα μέσα της συγκοινωνίας συγκεντρώνουν μεγάλο μέρος του πληθυσμού στα λιμάνια, στους σταθμούς της ποταμοπλοίας και κατά μήκος των μεγάλων σιδηροδρομικών άρτηριών. Στις περιοχές και στα μέρη αυτά σχηματίζονται οι μεγαλοπόλεις Νέα Υόρκη, Βοστώνη, Φιλαδέλφεια, Σικάγο, "Άγιος Λουδοβίκος, Πίτσμπουργ, "Άγιος Φραγκίσκος, Λός "Ατζελες κ. ά. Το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού είναι εγκατεστημένο στις άνατολικές άκτες και φαίνεται να προχωρή προς τα δυτικά. Καθώς το ρεύμα αυτό του πληθυσμού περνάει τις κοιλάδες του Μισισσιπιή, αφήνει λιγότερους συνεχώς κατοίκους. Έτσι ενώ ελάχιστοι παραμένουν στις δυτικές πεδιάδες και στην όρεινή χώρα, πολλοί συγκεντρώνονται στις εύφορες κοιλάδες και στα λιμάνια των άκτών του Ειρηνικού. Μεγάλοι αυτοκινητόδρομοι και πολλές τεράστιες σιδηροδρομικές γραμμές διασχίζουν τις 'Ην. Πολιτείες και βοηθάνε στη μετακίνηση του πληθυσμού, στις μεταφορές των προϊόντων και στο εμπόριο. Καμιά χώρα του κόσμου δεν έχει τόσο πλατύ και πυκνό σιδηροδρομικό δίκτυο, όσο οι 'Ην. Πολιτείες.

4. Η ιστορία και ή πολιτική κατάσταση. Μετά από την ανακάλυψη της 'Αμερικής "Αγγλοι, 'Ολλανδοί και Γάλλοι έτρεξαν

καί ἱδρυσαν στίς Ἀνατολικές ἀκτὲς τῆς Β. Ἀμερικῆς -τις πρώτες ἀποικίες καὶ ἔσπρωξαν τοὺς ἰθαγενεῖς Ἐρυθροδέρμους στοὺς ἐσωτερικοὺς. Ὑστερα ἀπὸ διαμάχες μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας οἱ ἀποικίες αὐτὲς ἔμειναν στὴν Ἀγγλία. Τὸ 1776 οἱ 13 ἀποικίες, ἐπεὶ δὲν μποροῦσαν νὰ ὑποφέρουν τὴ βαριά φορολογία καὶ τὴν κακοδιοίκηση, χωρίστηκαν μὲ τὴ «Διακήρυξη τῆς Ἀνεξαρτησίας», ἀπὸ τὴν Ἀγγλικὴ Μητρόπολη, πολέμησαν καὶ ἀναγνωρίστηκαν ἀνεξάρτητῃ Ὁμοσπονδιακῇ Δημοκρατίᾳ μὲ τὸ ὄνομα Ἡν. Πολιτείες

63. Πολιτικὸς χάρτης τῶν Ἡν. Πολιτειῶν.

τῆς Ἀμερικῆς. Στίς πρώτες αὐτὲς 13 πολιτείες προστέθηκαν σιγά-σιγά κι ἄλλες, κι ἔτσι σήμερα εἶναι 48. Στὸ 1861-1865 ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τῶν Βορείων καὶ τῶν Νοτίων Πολιτειῶν γιὰ τοὺς μαύρους- νέγρους δούλους, τελειώνει μὲ θρίαμβο τῶν Βορείων, τὴν κατάρρευση τῆς δουλείας καὶ τὴν στερεὴ πολιτικὴ ἔνωση ὅλων τῶν Πολιτειῶν. Ἀπὸ τότε οἱ Ἡν. Πολιτείες προόδευαν πάρα πολὺ. Στὰ 1917, στὸν Α΄ Παγκόσμιον πόλεμον, νίκησαν μὲ τοὺς Ἀγγλοὺς καὶ ἄλλους συμμάχους τοὺς Γερμανοὺς. Στὰ 1941-45 στὸ Β΄ Παγκόσμιον πόλεμον νίκησαν μὲ τοὺς συμμάχους τοὺς πάλι τοὺς Γερμανοὺς καὶ τοὺς Ἰάπωνες κι ἐλευθέρωσαν τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀνατολ. Ἀσίαν.

Σήμερα οί 'Ην. Πολιτεῖες τῆς Β. Ἀμερικῆς εἶναι ἡ πρώτη σέ πλοῦτο καί ἰσχύ δύναμη τοῦ κόσμου.

Καθένας ἀπό τοὺς κατοίκους τῆς χώρας, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Ἐρυθροδέρμους, εἶνε μετανάστης ἢ κατάγεται ἀπὸ μετανάστες. Οἱ πρόγονοι τοὺς ἤρθαν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου. "Ἄλλοι γιὰ νὰ ἀποφύγουν πολιτικούς ἢ θρησκευτικούς διωγμούς, ἄλλοι ζητώντας γῆ ἢ ἐργασία, ἄλλοι γιὰ νὰ καλυτερέψουν τὴ ζωὴ τους. Στὰ τελευταῖα 300 χρόνια ἐργάστηκαν ὅλοι μαζί σκληρὰ καὶ δημιούργησαν ἕνα δικό τους τρόπο ζωῆς, ἕνα δικό τους Ἔθνος. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἔχουν μανία μὲ τίς ἐπιχειρήσεις, μιᾶνε ὅλοι Ἀγγλικά καὶ εἶναι, οἱ περισσότεροι, χριστιανοὶ διαμαρτυρόμενοι, «Εὐαγγελιστές». Κάθε πολιτεία ἔχει δικούς της νόμους, πού ψηφίζει ἡ δική της βουλὴ καὶ κυβερνᾶται μ' ἕναν Κυβερνήτη, πού ἐκλέγουν οἱ κάτοικοί της. "Όλες ὁμῶς οἱ Πολιτεῖες ἀποτελοῦν τὴν Ὁμοσπονδιακὴ Δημοκρατία, πού προεδρεύεται ἀπὸ ἕναν Πρόεδρο, πού ἐδρεύει στὴν Οὐάσιγκτον. Ὁ Πρόεδρος τῶν Ἡν. Πολιτειῶν ἐκλέγεται κάθε τέσσερα χρόνια ἀπὸ τὸ λαὸ καὶ κυβερνᾶ τὴ χώρα σύμφωνα μὲ τὸ θεμελιακὸ νόμο, τὸ Σύνταγμα τῆς Δημοκρατίας καὶ τοὺς νόμους πού ψηφίζει ἡ Ὁμοσπονδιακὴ Βουλὴ καὶ Γερουσία, δηλ. τὸ Κογκρέσο. Οἱ Ὑπουργοὶ τοῦ ἀσχολοῦνται μόνο μὲ τὰ γενικὰ ζητήματα τῆς χώρας, γιατί τὰ τοπικὰ τὰ διαχειρίζονται οἱ Πολιτεῖες μὲ τίς δικές τους ἀρχές.

Στὶς Ἡν. Πολιτεῖες κατοικοῦν πλέον ἀπὸ 600 χιλ. Ἑλληνες μετανάστες. Προοδεοῦν πολὺ, συντηροῦν Ἑλληνικά σχολεῖα, ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες κι ἔχουν Ἑλληνα Ἀρχιεπίσκοπο. Ἀγαποῦν πολὺ τὴν Πατρίδα καὶ στέλνουν στὴν Ἑλλάδα πολλὰ χρήματα. Στὴν κατοχὴ μᾶς ἔστειλαν ἀλεύρι καὶ τρόφιμα. Τώρα χτίζουν στὶς πόλεις μας νοσοκομεῖα καὶ ἱατρεῖα.

2. Ο ΚΑΝΑΔΑΣ

1. Ἡ μορφή τοῦ ἐδάφους. Ὁ Καναδὰς ἀπλώνεται βόρεια ἀπὸ τὶς Ἡν. Πολιτεῖες. Εἶναι συνέχειά τους, γέρνει πρὸς τὸ Β. Παγωμένο ὠκεανὸ καὶ γι' αὐτὸ ἔχει κλίμα ψυχρότερο. Ἀνατολικά στὴ χερσόνησο τοῦ **Λαμπραντόρ** τὸ ἔδαφος ὑψώνεται λίγο. Στὴ μέση πέφτει σὲ μιὰ μονότονη καὶ ἀπέραντη πεδιάδα. Ἐδῶ τὰ κατάψυχρα νερά ἀπὸ τὸ Β. Παγωμένο ὠκεανὸ εἰσχωροῦν βαθιά καὶ σχηματίζουν τὸ μεγάλο κόλπο τοῦ **Χοῦδσον**, πού παγώνει 6 μῆνες τὸ χρόνο.

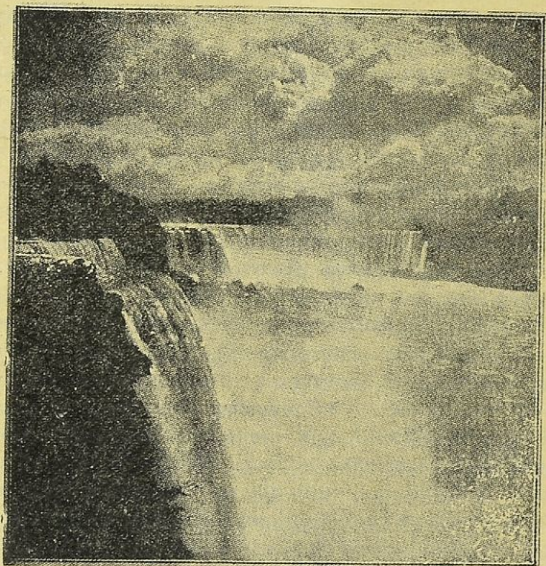
Πέρα ἀπ' αὐτὸν τὰ νερά πού κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ Βραχῶδη Ὄρη χύνονται σὲ λίμνες καὶ ποτάμια, τὸν **Μακέντζη** κ. ἄ. Δυτικὰ τὰ

Βραχώδη "Ορη προχωρούν βόρεια ως την παγωμένη 'Αλάσκα, για να συναντήσουν την 'Ασία. 'Αλλά εκεί τὰ σταματὰ ὁ Βερίγγειος Πορθμός.

2. Οἱ ζῶνες μὲ τὴν βλάστηση, ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ καὶ οἱ πόλεις. Τὸ Β. μέρος τοῦ Καναδᾶ σκεπάζεται τὸ χειμῶνα, ποὺ διαρκεῖ πολλοὺς μῆνες, ἀπὸ πάγους καὶ τὸ καλοκαίρι ἀπὸ ἔλη καὶ ἔχει τοῦντρες, ὅπως ἡ Σιβηρία. 'Εδῶ στοὺς κόλπους τοῦ Παγωμένου ὠκεανοῦ ὑπάρχουν ἄσπρες ἀρκουῖδες, φώκιες, θαλασσινὰ ἄλογα καὶ θαλασσινὰ λιοντάρια. Οἱ λίγοι 'Εσκιμῶι ζοῦν ἐκεῖ μὲ τὸ κυνήγι τῆς φώκιας καὶ τὸ ψάρεμα. Νοτιότερα ἀπὸ τὶς τοῦντρες, δάση μὲ πανύψηλα (100-200 μ.) δένδρα εἶναι γεμάτα ἀγρίμια μὲ πολύτιμο τριχωτὸ δέρμα (κάστορες, σαμούρια, ἀγριούς ταράνδους). Τὰ δάση αὐτὰ σκεπάζουν ἀπέραντες ἐκτάσεις καὶ δίνουν πολλὰ δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα ξυλεία καὶ χαρτοπολτὸ γιὰ χαρτί δημοσιογραφικὸ. Στὶς Β. περιοχὲς λίγες χιλιάδες 'Ινδιάνοι, 'Ερυθρόδερμοι ζοῦν μέσα σὲ σκηνὲς ἀπὸ δέρματα. Κυνηγοῦν τ' ἀγρίμια καὶ πούλανε τὰ πολύτιμα δέρματά τους στοὺς ἐμπορικοὺς σταθμούς, ποὺ ἔχουν στὰ δάση οἱ Καναδοί. 'Υστερα ἀπὸ τὴ ζώνη αὐτὴ τῶν δασῶν ἕως τὰ σύνορα τῶν 'Ηνωμένων Πολιτειῶν τὸ κλίμα εἶναι καλύτερο. Τὸ εὐφορώτατο ἔδαφος καλλιεργεῖται μὲ δημητριακὰ καὶ παράγει τεράστιες ποσότητες σιτάρι. Τὸ **Οὐνιπὲγκ** (300) στὴν περιοχὴ **Μανιτόμπα** εἶναι ἡ πρώτη πόλη στὰ σιτηρά. Τὰ ἀπέραντα καταπράσινα λιβάδια καὶ τὸ ἄφθονο ψηλὸ χορτάρι συντηροῦν μεγάλην κτηνοτροφία. Γι' αὐτὸ ὁ Καναδὰς εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου στὴν ἐξαγωγή τῶν σιτηρῶν καὶ τοῦ βουτύρου. Μεγάλα ὄρυχεῖα κοντὰ στὶς Μεγάλες λίμνες βγάζουν τὰ 90 % τῆς παγκοσμίου παραγωγῆς **νικελ**.

Οἱ Μεγάλες λίμνες (**"Ανω Μίτσιγκαμ, Γιοῦρον, 'Εἶρε, 'Οντάριο**), ποὺ χωρίζουν τὸν Καναδὰ ἀπὸ τὶς 'Ην. Πολιτεῖες, πιάνουν μιὰ ἐκταση διπλάσια ἀπὸ τὴν 'Ελλάδα. Συγκεντρώνουν τὰ περισσότερα γλυκὰ νερά τοῦ κόσμου καὶ συγκοινωνοῦν μεταξύ τους. 'Ανάμεσα στὴ λίμνη 'Εἶρε καὶ 'Οντάριο, ὁ καταρράκτης **Νιαγάρας** εἶναι ὁ μεγαλύτερος τοῦ κόσμου. Τὰ νερά ποὺ πέφτουν ἀπὸ 50 μέτρα σὲ βάραθρο σηκώνουν ἕνα νέρινο σύννεφο. Οἱ κάθετοι βράχοι ποὺ ἀνεβαίνουν δίπλα ἀπὸ τὸ βάραθρο, τὰ καταπράσινα δάση ποὺ τριγυρίζουν τὸν καταρράκτη, οἱ μεγάλες κρεμαστὲς γέφυρες ποὺ ἐνώνουν τὶς ὄχθες τοῦ κάνουν ἕνα ἀφάνταστο μεγαλεῖο ὁμορφίᾳς καὶ συγκεντρώνουν χιλιάδες περιηγητές. Πολλὰ ἐργοστάσια κινοῦνται μὲ τὴ δύναμη τῶν καταρρακτῶν τοῦ Νιαγάρα. Ὁ ποταμὸς τοῦ **'Αγίου Λαυρεντίου**, ποὺ ἐκρέει ἀπὸ τὶς Μεγάλες λίμνες καὶ χύνεται στὸν 'Ατλαντικόν, εἶναι πλωτός. Κοντὰ στὶς ὄχθες τῶν Μεγάλων λιμνῶν

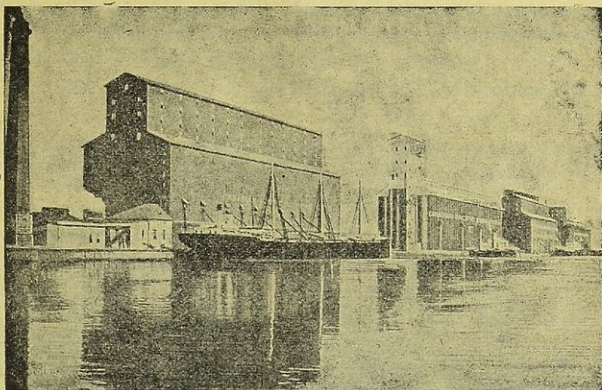
είναι οἱ σπουδαιότερες ἐμπορικές βιομηχανικές πόλεις τοῦ Καναδά. Τὸ **Κεμπέκ** (150), τὸ **Μόντρεαλ** (1300), ἡ πρωτ. **Όττάβα** (150), τὸ βιομηχανικὸ **Τορόντο** (900). Πέρα ἀπὸ τὸν κόλπο τοῦ ποταμοῦ **Άγ. Λαυρεντίου**, τὸ νησί **Νέα Γῆ** (ἴση μὲ τὴν Ἑπειρωτικὴ Ἑλλάδα) ἔχει δάση καὶ μεταλλεῖα. Ἐδῶ στ' ἀνοιχτὰ τὸ μεγάλο ψυχρὸ θαλάσσιο ρεῦμα, ποὺ κατεβαίνει μὲ παγόβουνα ἀπὸ τὸν Βόρειο Παγωμένο

64. Ὁ καταρράκτης τοῦ **Νιαγάρα**.

ὠκεανὸ πρὸς τὰ νότια, συναντιέται μὲ ἓνα ἄλλο θερμὸ θαλάσσιο ρεῦμα, ποὺ ἀνεβαίνει ἀπὸ τὸν μέσον Ἀτλαντικόν. Τὰ δυὸ αὐτὰ ρεύματα φέρνουν στὶς ἀκτὲς τῆς Νέας Γῆς καὶ τοῦ Λαμπραντόρ, τρισεκατομμύρια ψάρια (μπακαλιάρους, ρέγγες, ἀστακοὺς, σολωμοὺς κ.ἄ.). Χιλιάδες ψαράδες τὰ ψαρεύουν καὶ τὰ παστώνουν. Ἐργοστάσια τὰ κάνουν κονσέρβες καὶ ἔμποροι τὰ στέλνουν σ' ὅλο τὸν κόσμον. Ὁ Καναδὰς, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ νίκελ, ἔχει πολὺ ἀμύαντο, λίγο χρυσάφι, τσίγγον, κι ἄλλα ὀρυκτά. Ἐχει λιγοστὸ πετροκάρβουνο καὶ πετρέλαιο, ἀλλὰ διαθέτει μεγάλῃ ἡλεκτρικὴ δύναμη ἀπὸ τίς πολλὰς ὑδατοπτώσεις. Γι' αὐτὸ ἡ βιομηχανία του εἶναι ἀρκετὴ καὶ μάλιστα στὸν πόλεμον αὐξήθηκε πολὺ.

Μεγάλες σιδηροδρομικές γραμμές ξεκινάνε από τις άκτες του 'Ατλαντικού, τὸ ἐλεύθερο ἀπὸ πάγους λιμάνι **Χάλιφαξ** (80) τῆς **Νέας Σκωτίας** καὶ τὸ **Κεμπέκ**. Διασχίζουν τὴν ἀπέραντη χώρα, ἀνεβαίνουν τὰ Βραχώδη ὄρη καὶ τελειώνουν στὸν Εἰρηνικό, ὅπου τὸ μεγάλο λιμάνι **Βανκούβερ** (300). Μεγάλος αὐτοκινητόδρομος δια-

65. Στὸ **Μοντρεάλ** μεγάλες ἀποθήκες ἀδειάζουν ἀπὸ τοὺς κρουνοὺς τὸ σιτάρι στὰ πλοῖα ποὺ ἔχουν πλευρίσει δίπλα τοῦς.

σχίζει τὴ δυτικὴ χώρα καὶ ὁδηγεῖ βόρεια στὸ **Φαίρμπαξ** (20) τῆς 'Αλάσκας.

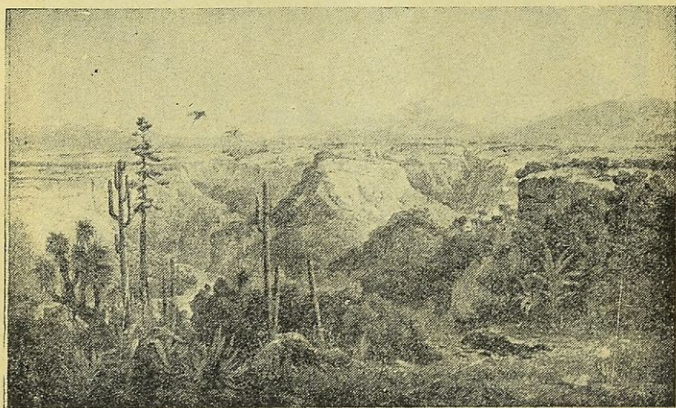
Ἡ μεγάλη χερσόνησος **'Αλάσκα** (1.520.000 τετρ. χλμ.), ποὺ βρίσκεται στὰ ΒΔ τοῦ Καναδᾶ, ἔχει ἡφαίστεια καὶ εἶναι σκεπασμένη τὸν περισσότερο καιρὸ ἀπὸ πάγους. Ἔχει δάση μὲ κουνάβια, ἀρκοῦδες καὶ ἄλλα ζῶα, χρυσάφι κι ἄλλα ὀρυκτά, 140 χιλ. κατοίκους καὶ ἀνήκει στὴν Ἡν. Πολιτεῖες.

3. Οἱ κάτοικοι καὶ ἡ πολιτικὴ κατάσταση. Ὁ Καναδὰς μὲ τὴν **Νέα Γῆ** καὶ τὸ **Λαμπραντόρ**, ποὺ ἐνώθηκαν μαζί του μὲ δημοψήφισμα τὸ 1948, ἔχει πολὺ μεγάλη ἔκταση (10 ἑκατ. περίπου τετρ. χλμ.) Ἐπειδὴ ὅμως ἔχει στὰ βόρεια κλίμα ψυχρότατο, σκεπάζεται ἀπὸ τοῦντρες καὶ μεγάλα δάση, γι' αὐτὸ κατοικεῖται στὰ Ν καὶ ΝΑ μέρη του κι ἔχει πληθυσμὸ μόνον 13,2 ἑκατ. κατ. Οἱ πρῶτοι ἄποικοι στὸν Ἅγιο Λαυρέντιο ἦσαν Γάλλοι, καὶ τὴ χώρα ἄλλοτε κατεῖχε ἡ Γαλλία. Γι' αὐτὸ πολλοὶ Καναδοὶ μιλᾶνε Γαλλικά. Οἱ περισσότεροι ὅμως ἄποικοι εἶναι Ἀγγλοι. Ὁ Καναδὰς τώρα ἀποτελεῖ αὐ-

τοδιοίκητο ανεξάρτητο Κράτος καὶ εἶναι μέλος τῆς Βρεταννικῆς Κοινοπολιτείας.

3. ΤΟ ΜΕΞΙΚΟ

1. Ἡ χώρα καὶ τὰ προϊόντα της. Τὸ Μεξικὸ βρίσκεται στὰ Ν τῶν Ἦνωμ. Πολιτειῶν καὶ πιάνει τὴ στεριά, ποὺ στενεύει ἀνάμεσα στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ καὶ τὸν Μεξικανικὸ κόλπο. Εἶναι ἓνα πολὺ ψηλὸ καὶ μεγάλο ὄροπέδιο, περιστοιχίζεται ἀπὸ βουνὰ κι ἔχει μεγαλόπρεπα ἡφαίστεια. Οἱ δυτικὲς πλαγιές του πέφτουν ἀπότομα στὸν

66. Τὸ ὄροπέδιο τοῦ Μεξικοῦ.

Εἰρηνικὸ ὠκεανό, ὅπου ἡ στενὴ καὶ μακριὰ ὀρεινὴ χερσονησὸς τοῦ **Καλιφόρνια**, εἶναι ἄγονη. Οἱ ἀνατολικὲς ὁμῶς πλαγιές κατεβαίνουν κλιμακωτὰ καὶ ἀφήνουν στὸ Μεξικανικὸ κόλπο καὶ στὴ χερσόνησο **Γιουκατὰν** πεδιάδα. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τοῦ Μεξικοῦ βρίσκεται στὴ θερμὴ ζώνη τῆς γῆς. Ἡ χώρα, ἐπειδὴ ἔχει μεγάλο ὑψόμετρο, παρουσιάζει διαφορὲς στὸ κλίμα καὶ στὴ βλάστηση. Ἡ **ἀνατολικὴ κλιμακωτὴ χώρα** πρὸς τὸ Μεξικανικὸ κόλπο ἔχει κλίμα θερμὸ καὶ ὑγρὸ καὶ εἶναι εὐφορῇ. Σκεπάζεται ἀπὸ τροπικὰ δάση καὶ παράγει κακάο, καφέ, ζαχαροκάλαμο, καπνὰ, βαμπάκια καὶ ὀπωρικά. Τὰ παράλια τῆς ὁμῶς εἶναι ἀνθυγιεινὰ καὶ οἱ κάτοικοι ἐκεῖ ὑποφέρουν ἀπὸ κίτρινο πυρετό. Στὰ ψηλότερα μέρη τὸ κλίμα εἶναι καλὸ, εὐκρατο καὶ στὰ χιονισμένα βουνὰ, ψυχρὸ. Τὸ **ὄροπέδιο**, κλεισμένο καθὼς εἴ-

ναι από βουνά, έχει λίγες βροχές, υποφέρει από ξηρασία και δεν έχει δάση. Μόνο μερικοί **κάκτοι** και **άγάβες** με τὰ σαρκώδη και άγκαθωτά φύλλα τους φυτρώνουν έδω. Σε μερικά όμως μέρη, που ποτίζονται με πηγάδια, καλλιεργούνται σιτηρά και άπλώνονται άμπέλια. Άλλά ο κύριος πλούτος του όροπεδίου και όλης της χώρας είναι τὰ όρυκτά. Το Μεξικό έχει πλουσιότες πηγές πετρελαίου και βγάζει το περισσότερο άσήμι του κόσμου. Είναι ή **χώρα του άργύρου**. Κοντά στα πλουσιότετα άργυρωρυχεία του όροπεδίου ή πρωτ. **Μεξικό** έχει συγκεντρώσει 2 έκατ. περίπου κατοίκους, άν και βρίσκεται σε ύψος 2.300 μ. πάνω από τη θάλασσα. Σιδηρόδρομοι συνδέουν την ύψηλή πρωτεύουσα με το λιμάνι της **Βέρα Κρούζ** (80) κάτω στο Μεξικανικό κόλπο και με τη Βόρεια Άμερική.

2. Η κάτοικοι και ή πολιτική κατάσταση. Μετά την άνακάλυψη της Άμερικής ήρθαν στο Μεξικό, ζητώντας πολύτιμα μέταλλα, οί Ισπανοί. Οί Ιθαγενείς Έρυθρόδερμοι **Άζτέκοι**, που βρήκαν έδω, ήσαν τότε πολυάριθμοι και άρκετά πολιτισμένοι. Τρόμαξαν όμως από τὰ λίγα πολυβόλα των κατακτητών και υποτάχτηκαν. Οί Ισπανοί έμειναν στο Μεξικό έως τον περασμένο αιώνα, και πολλοί παντρεύτηκαν με ντόπιες γυναίκες, Ινδιάνες. Γι'αυτό σήμερα οί κάτοικοι του Μεξικού είναι μιγάδες, Έρυθρόδερμοι και λευκοί. Όλοι μιλάνε Ισπανικά και είναι Χριστιανοί καθολικοί. Το Μεξικό είναι άνεξάρτητη Δημοκρατία κι έχει κοντά 23 έκατ. κατοίκους. Οί **Μεξικανοί**, γενναίοι και φιλελεύθεροι, σπαράζονται πολλές φορές από έμφυλίους πολέμους.

Άσκήσεις. 1. Κάνετε το χάρτη της Β. Άμερικής, χωρίσατε τὰ κράτη της και σημειώσατε τις πόλεις της. 2. Τί προϊόντα αγοράζομε από τον Καναδά; 3. Ταξιδέψατε νοερά από την Ν. Υόρκη στον Άγιο Φραγκίσκο, κι από την Ν Όρλεάνη στο Φαίρμπαξ της Άλάσκας. 4. Τί διαφέρει το Μεξικό από τις Ήν. Πολιτείες και τί ο Καναδάς άπ' αυτές;

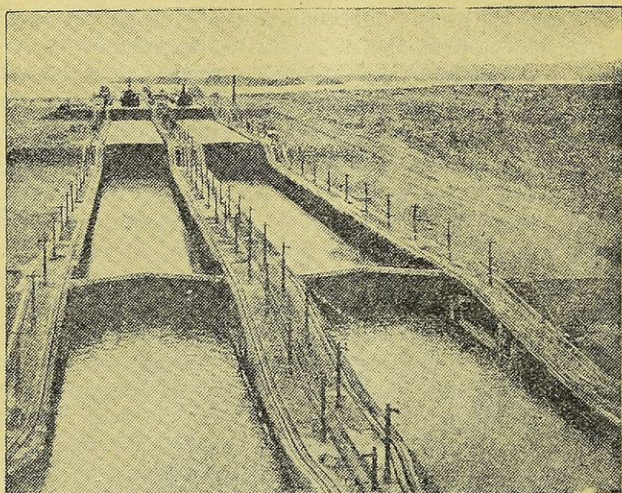
Β' Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

1. Η ΜΕΣΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

1. Η Κεντρική ή Μέση Άμερική, που άπλώνεται νότια στο Μεξικό, είναι μιá στενόμακρη στεριά και ένώνει σαν γεφύρι τη Βόρεια με τη Νότια Άμερική. Είναι χώρα όρεινή, έχει ήφαιστεια και σείεται από σεισμούς. Στη μέση στενεύει πολύ και σχηματίζει ίσθμό. Έκει οί Άμερικανοί τον έκοψαν και έκαναν την διώρυγα του **Παναμαά**, που ένώνει τον Άτλαντικό με τον Ειρηνικό ώκεανό. Έτσι τώρα τὰ πλοία, για νά πάνε από τον έναν ώκεανό στον άλλο, περνάνε

τῇ διώρυγᾳ, ἐνῶ πρῶτα ἔκαναν ὁλόκληρο τὸ γύρο τῆς Νότιας Ἀμερικῆς.

Ἡ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ ἐπειδὴ βρίσκεται στὴ θερμὴ ζώνη τῆς Γῆς ἔχει κλίμα θερμὸ, ὑγρὸ καὶ πολὺ νοσηρὸ. Τὸ ἔδαφός της εἶναι τὸ πε-

67. Ἡ **Διώρυγα τοῦ Παναμᾶ** ἔχει 80 χιλιόμετρα μᾶκρος καὶ ἄρχισε νὰ κόβεται ἀπὸ τὸν Φ. Λεσσέψ. Τελείωσε σὲ 20 χρόνια ἀπὸ τὶς Ἡν. Πολιτεῖες καὶ ἀνοίξε στα πλοῖα τὸ 1914. Ὑψηλότερη 24 μέτρα ἀπὸ τὴ θάλασσα ἔχει στὴ μέση λίμνη καὶ ἀπὸ τρεῖς δεξαμενὲς δεξιὰ καὶ ἀριστερά, ὅπου ἀνεβαίνουν καὶ κατεβαίνουν τὰ πλοῖα γιὰ νὰ πᾶνε ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸ στὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ καὶ ἀντίθετα.

ρισσότερο ἡφαιστειακὸ καὶ γι' αὐτὸ πολὺ εὐφορο. Σκεπάζεται ἀπὸ τροπικὰ δάση ποὺ δίνουν πολὺτιμη ξυλεία καὶ καουτσούκ. Παράγει καφὲ πολὺ, κακάο, ζαχαροκάλαμο καὶ μπανάνες ἀφθονες. Οἱ κάτοικοι εἶναι, ὅπως καὶ στὸ Μεξικὸ, μιγάδες. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ μαῦροι-νέγροι ποὺ καλλιεργοῦν τὶς φυτεῖες στὰ νοσηρὰ μέρη. Ἡ **Μέση Ἀμερικὴ** χωρίζεται στὰ Κράτη. 1) **Γουατεμάλα** (3,65 ἑκατ. κατ.) 2) **Σαλβατώρ** (2,1 ἑκατ. κατ.) 3) **Χονδουράς** (1,2 ἑκατ. κατ.) 4) **Νικαράγουα** (1,15, ἑκατ. κατ.) 5) **Κοσταρίκα** (800 χιλ. κατ.) 6) **Παναμᾶ** (700 χιλ. κατ.). Ἡ ζώνη τῆς διώρυγας τοῦ Παναμᾶ φυλάγεται ἀπὸ τὶς Ἡνωμ. Πολιτεῖες.

2. ΟΙ ΔΥΤΙΚΕΣ ΙΝΔΙΕΣ

Τὰ νησιά **Δυτικές Ἰνδίες** (γιατί λέγονται ἔτσι;) βρίσκονται ἀπέναντι στὴν Κεντρικὴ Ἀμερικὴ καὶ εἶναι τὰ περισσότερα ἡφαιστειογενῆ. Ἔχουν κλίμα θερμὸ καὶ πλουσιότατες βροχές (γιατί;) Ἐπειδὴ δροσιζονται ἀπὸ τὸν θαλασσινὸ ἀέρα εἶναι ὑγιεινοὶ καὶ εὐχάριστοι τόποι γιὰ διαμονή. Τὰ παράλια τῶν ὑποφέρουν ἀπὸ ἀνεμοστρόβι-

68. Μαζεύουν ζαχαροκάλαμο στὶς Ἀντίλλες.

λους, τυφῶνες, ποὺ κάνουν τὸ φθινόπωρο μεγάλες καταστροφές. Τὸ ἡφαιστειακὸ ἔδαφός τους εἶναι εὐφορώτατο καὶ παράγει πολλὰ προϊόντα. Ζάχαρη πολλή, καφέ, κακάο, καπνὰ, μπανάνες, ἀραποσίτι κι ἔχει ἀρωματικὰ φυτά.

Οἱ Ἴσπανοί, ποὺ εἶχαν καταλάβει πρῶτοι τὰ νησιά, ἔφεραν ἐδῶ γιὰ τὶς καλλιέργειες ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴ μαύρους—νέγρους. Γι' αὐτὸ σήμερα οἱ κάτοικοι εἶναι, οἱ περισσότεροι, μαύροι καὶ μιγάδες. Τὰ νησιά χωρίζονται στὶς **Μεγάλες Ἀντίλλες**, στὶς **Μικρὲς Ἀντίλλες** καὶ στὶς **Μπαχάμες**. Ἀπὸ τὶς Μεγάλες Ἀντίλλες ἡ **Κούβα** εἶναι μεγαλύτερη κι ἔχει πολλοὺς λευκοὺς. Εἶναι ἡ πρώτη χώρα τοῦ κόσμου στὴ ζάχαρη καὶ στὰ διαλεχτὰ καπνὰ. Ἔχει 5,2 ἑκατ. κατοίκους καὶ εἶναι ἀνεξάρτητη Δημοκρατία. Ἡ ὥραία πρωτεύουσά της **Ἀβάνα** (660) εἶναι περίφημη γιὰ τὰ ποῦρα καὶ τὶς διασκεδάσεις της. Ἡ **Αἴτη** ἔχει δύο μικρὲς Δημοκρατίες, τῆς **Αἴτης** (3,5 ἑκατ. κατ.) καὶ τοῦ **Ἀγίου Δομινίκου** (2,5 ἑκατ. κατ.).

Οἱ **Μπαχάμες**, ἡ **Ζαμάϊκα** κι ἄλλες μικρὲς ἀνήκουν στὴν Ἀγ-
γλία. Ἡ **Γουαδελούπη** καὶ ἡ **Μαρτινίκα** στὴ Γαλλία. Τὸ **Πόρτο**
Ρίκο, μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν Κρήτη, στὶς Ἦν. Πολιτείες. Οἱ **Μικρὲς**
Ἀντίλλες εἶναι ἀποικίες Εὐρωπαίων.

Τὰ νησιὰ τῶν **Δυτικῶν Ἰνδιῶν** μετὰ τὴν **Καραϊβική** τους θά-
λασσα ἔχουν τώρα μετὰ τὸ ἄνοιγμα τῆς Διώρυγας τοῦ Παναμᾶ καὶ
στρατηγικὴ σημασία.

ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΒΟΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

<i>Κράτη</i>	<i>Πολίτευμα</i>	<i>*Επιφάνεια σὲ τετρ. χλμ.</i>	<i>Πληθυσμὸς σὲ ἑκατομ.</i>	<i>Πρωτεύουσα καὶ κυριώτερες πόλεις</i>
ΒΟΡΕΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ				
Ἦν. Πολιτείες	Δημοκρατία	7.840.000	147	Οὐάσιγκτον 660 Ν. Ὑόρκη 7500, Σικάγο 400, Φιλα- δέλφεια 2000, Λὸς Ἀν- τζελες 1800, Ντιτρόιτ 1800, Βοστώνη 800
Καναδάς	Βρετ. κτήση	10.000.000	13,2	Ὁττάβα 150, Μοντρεάλ 1300, Τορόντο 900, Βαν- κούβερ 300
Μεξικὸ	Δημοκρατία	2.000.000	23,9	Μεξικὸ 200, Βερα- κρούς 80

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

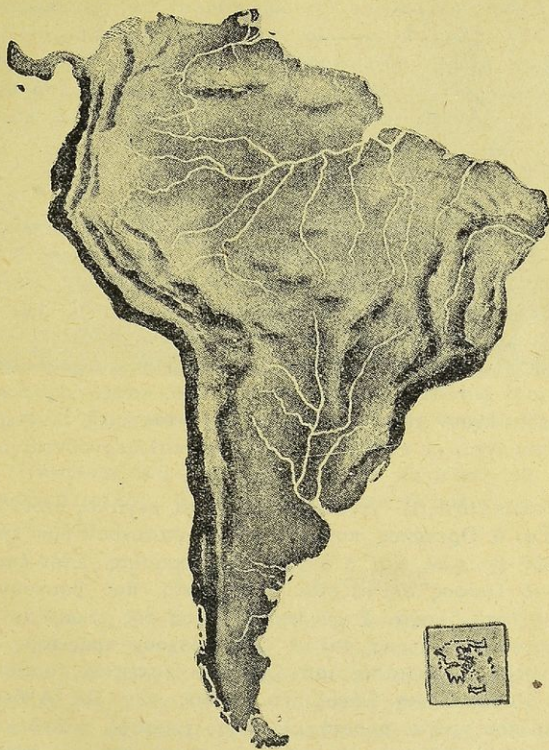
Γουατεμάλα	Δημοκρατία	118.000	3,65	Γουατεμάλα 180
Σαλβαδόρ	»	35.000	2	Σάν Σαλβαδόρ 100
Χονδουράς	»	120.000	1,2	Τεγουσιγαλπάν 50
Νικαράγουα	»	150.000	1,15	Μανάγκουα 40
Κωσταρική	»	60.000	0,8	Σάν Ζωρζέ 80
Παναμάς	»	75.000	0,7	Παναμάς 80

ΔΥΤΙΚΕΣ ΙΝΔΙΕΣ

Μπαχάμες νησιὰ	Βρετ. ἀποικ.	11.400	0,07	Νασσάουα 22
Κούβα	Δημοκρατία	115.000	5,2	Ἀβάνα 660
Ζαμάϊκα	Βρετ. ἀποικ.	12.200	1,3	Κίνγκστον 200
Ἀϊτή	Δημοκρατία	27.800	3,5	Λ. Πρίγκηπος 130
Ἅγιος Δομίνικος	»	50.000	1,5	Ἅγ. Δομίνικος 40.
Πόρτο-Ρίκο	Ἦν. Πολιτ.	9.000	2,1	Ἅγ. Ἰωάννης 130
Μικρὲς Ἀντίλλες	Κτήσ. Ἀμερ. καὶ Εὐρωπ.	8.800	1,2	

Γ' Η ΝΟΤΙΑ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἡ Νότια Ἀμερική ἀπλώνεται πέρα ἀπὸ τὸν Παναμὰ καὶ νότια στὴ θάλασσα τῶν Ἀντιλλῶν. Εἶναι ἴση σχεδὸν μὲ τὴν Βορεία. Ἐχει σχῆμα τριγωνικόν, καὶ τελειώνει στὸ νησί Γῆ τοῦ Πυρός, ποῦ

69. Ἀνάγλυφος χάρτης τῆς Νοτ. Ἀμερικῆς.

ἔχει τὸ νοτιότερο ἀκρωτήριο Χόρν. Τὸ μεγαλύτερο μέρος τῆς Ν. Ἀμερικῆς βρίσκεται στὴ θερμὴ ζώνη τῆς γῆς καὶ γι' αὐτὸ ἔχει κλίμα θερμὸ καὶ ὕγρo. Τὰ νότια ὅμως μέρη τῆς ἔχουν κλίμα γλυκόν, σὰν τὸ δικό μας, ἀλλὰ ἐποχὲς ἀντίθετες (Γιατί;)

Στὴν μορφή τοῦ ἐδάφους ἡ Ν. Ἀμερική μοιάζει μὲ τὴν Βόρεια. Ἔτσι ἔχει: Δυτικὰ μιὰ μακρότατη βουνοσειρά, τὴν Ἀνδεῖς. Στὴ μέση

μεγάλα βαθύπεδα. Καί στὰ ἀνατολικά χαμηλά βουνά καί ὁροπέδια, τῆς Γουϊάνας καί τῆς Βραζιλίας.

Α'. ΟΙ ΧΩΡΕΣ ΤΩΝ ΑΝΔΕΩΝ

Οἱ "Ἀνδεις ἀνεβαίνουν σχεδὸν κάθετα ἀπὸ τὸν Εἰρηνικό, καί πιάνουν ὅλη τὴ δυτικὴ παραλία τῆς Ν. Ἀμερικῆς ἀπὸ τὸν Παναμᾶ βόρεια, ἕως τὴν Γῆ τοῦ Πυρὸς νότια. Ἔχουν ψηλὲς κορυφές, πολλὰ ἠφαίστεια καί οἱ χώρες τους σεύονται συχνὰ ἀπὸ δυνατοὺς σεισμούς. Οἱ "Ἀνδεις χωρίζονται σὲ Βόρειες, Κεντρικὲς καί Νότιες.

1. ΟΙ ΒΟΡΕΙΕΣ ΑΝΔΕΙΣ

Οἱ Βόρειες "Ἀνδεις χωρίζονται σὲ τρεῖς παράλληλες βουνοσειρὲς καί κλείνουν ἀνάμεσά τους ὑψηλὰ ὁροπέδια καί κοιλάδες. Ἐπειδὴ βρίσκονται στὸν Ἰσημερινό καί ἔχουν διάφορα ὕψη, γι' αὐτὸ παρουσιάζουν τὸ κλίμα καί τὴ βλάστηση τοῦ Μεξικοῦ. Τὰ χαμηλότερα μέρη ἔχουν κλίμα θερμὸ καί δέχονται ἀπὸ τοὺς ὠκεανοὺς πολλὰς βροχές. Γι' αὐτὸ εἶναι σκεπασμένα μὲ τροπικὰ δάση, καουτσούκ κ.ἄ. καὶ ἔχουν φυτεῖες ἀπὸ μπανάνες, κακάο, καφέ, ζαχαροκάλαμο. Τὰ ὁροπέδια ἔχουν γλυκύτερο κλίμα, δέχονται ὅμως λιγότερες βροχές. Σκεπάζονται μὲ πολλὰ χορτάρια καί καλλιεργοῦνται μὲ δημητριακά.

Ἀνατολικά στὶς Β. "Ἀνδεις ἀπλώνονται μεγάλες πεδιάδες, ποὺ τίς ποτίζει ὁ Ὅρενόκος ποταμός. Ἐδῶ ὑπάρχουν δύο ἐποχές, ἡ ἐποχὴ τῶν βροχῶν, καί ἡ ἐποχὴ τῆς ξηρασίας. Στὴν ἐποχὴ τῶν βροχῶν τὸ ἔδαφος σκεπάζεται ἀπὸ χόρτο, ποὺ βόσκουν χιλιάδες βόδια καί ἄλογα. Στὴν ἐποχὴ ὅμως τῆς ξηρασίας τὸ χορτὰρι ξεραίνεται γρήγορα καί τὰ ζῶα τρέχουν πρὸς τοὺς λόφους. Εἶναι δηλαδὴ οἱ πεδιάδες τοῦ Ὅρενόκου, στέππες, σαβάνες, καί λέγονται Πορτογαλικά **λάνος**. Τὸ ἔδαφος τῶν Β. "Ἀνδεων καί τοῦ Ὅρενόκου κρύβει ἀρκετὰ μέταλλα, χρυσάφι, χαλκὸ καί πολὺ πολὺ πετρέλαιο. Οἱ περισσότεροί κάτοικοι στὶς περιοχὲς αὐτὲς εἶναι μιγάδες καί Ἰνδιάνοι, ὑπάρχουν ὅμως καί λίγοι λευκοί.

Τὰ κράτη τῶν Βορ. "Ἀνδεων καί τοῦ Ὅρενόκου εἶναι τρία.

α) Ἡ Κολουβία, ποὺ ἔχει 10,55 ἑκατ. κατ. Ἡ πρωτεύουσά της Βογκοτὰ (450) βρίσκεται πάνω σὲ ὁροπέδιο μέσα σὲ ὠραίους κήπους ἀπὸ μπανάνες. β) Ὁ Ἰσημερινὸς (Ἑκουαντὼρ) ποὺ ἔχει 3,3 ἑκατ. κατ. Τὸ Κίτο (210), ἡ πρωτεύουσά του, βρίσκεται πάνω σὲ ὁροπέδιο, κάτω ἀπὸ τὸ ψηλότερο ἐνεργὸ ἠφαίστειο τῆς γῆς Κοτοπάξι.

(5.900 μ.). Τὸ 1949 στὸν Ἰσημερινὸ δυνατοὶ σεισμοὶ καὶ ἐκρήξεις ἐξαφάνισαν ὁλόκληρα βουνά, ὕψωσαν ἄλλα, σχημάτισαν λίμνες καὶ ἄλλαξαν τὴν ὄψη μεγάλων ἐκτάσεων. γ) Ἡ Βενεζουέλα ποὺ ἔχει 4,4 ἑκατ. κατ., βλέπει πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸ καὶ κα-

70. Τὸ Χιμπορέσσο (6300 μ.) ἡφαίστειο στὸν Ἰσημερινό.

τέχει τὰ «λάνος» τοῦ Ὀρενόκου. Εἶναι πατρίδα τοῦ καπνοῦ, βγάζει πολὺ πετρέλαιο κι ἔχει ἀρκετὸ σίδηρο. Πρωτεύουσά της εἶναι τὸ Καρακάς (350).

2. ΟΙ ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΑΝΔΕΙΣ

Οἱ Κεντρικὲς ἾΑνδεις σχηματίζουν ἀνάμεσα στὶς βουνοσειρὲς τοὺς ἓνα μεγάλο ὕψιπεδο, ὅπως τοῦ Μεξικοῦ, ἀλλὰ πολὺ ψηλότερο (4.000 μ.). Οἱ βροχὲς στὸ ὄροπέδιο καὶ στὶς δυτικὲς ἀκτὲς εἶναι σπάνιες. Ἐνα ψυχρὸ θαλάσσιο ρεῦμα, ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὸν Νοτ. Παγωμένο ὠκεανό, φθάνει ἀνοιχτὰ στὰ παράλια τοὺς. Οἱ ἄνεμοι μὲ τοὺς ὕδρατμοὺς ἀπὸ τὸν Εἰρηνικό, δταν περνοῦν πάνω ἀπὸ τὸ ψυχρὸ αὐτὸ ρεῦμα, κρυώνουν ἀπότομα. Ρίχνουν τίς βροχὲς στὴ θάλασσα καὶ φθάνουν στὶς ἾΑνδεις ξηροί. Γι' αὐτὸ στὰ παράλια τῶν Κεντρ. ἾΑνδεων ὑπάρχουν ἔρημοι καὶ ἡ κοπριά τῶν πουλιῶν τοῦ ὠκεανοῦ ἔγινε ἀπὸ τὴν ξηρασία πέτρωμα, γκουάνο. Στὰ ξερά λιβάδια τοῦ ὄροπεδίου βόσκει ἡ λάμα. Ἡ λάμα εἶναι ζῶο λίγο μεγαλύτερο ἀπὸ τὴν κατσίκα, ἔχει μακριὰ λεπτὰ μαλλιά καὶ ἓνα εἶδος τῆς χρησιμοποιεῖται γιὰ φορτηγὸ ζῶο, ὅπως τὰ γιὰν τοῦ Θιβέτ. ἾΑλλοτε ἐδῶ οἱ ἱθα-

γενεῖς **Ἰνκας** εἶχαν κράτος μεγάλο καὶ πολιτισμένο. Τὸ κατέστρεψαν ὅμως οἱ Ἰσπανοί, γιὰ νὰ πάρουν τὸ ἀσήμι του.

Οἱ **ἀνατολικές πλευρές** τῶν Κεντρ. Ἄνδεων δέχονται μὲ τοὺς ἀληγεῖς ἀνέμους πολλὲς βροχές. Γι' αὐτὸ σκεπάζονται μὲ τροπικὰ δάση ποὺ δίνουν καουτσούκ, χρωματιστὰ ξύλα καὶ τὴ φλούδα τῆς κιγχόνης, ἀπ' ὅπου κάνουν τὸ κινίνο. Οἱ Κεντρ. Ἄνδεις ἔχουν πολλὰ μέταλλα, κυρίως ἀσήμι, χαλκὸ, κασίτερο (καλάϊ) καὶ πηγὲς πετρελαίου. Σήμερα ἐδῶ εἶναι δύο κράτη. α) Τὸ παραλιακὸ **Περού** (7,7 ἑκατ. κατ.), πρωτ. **Λίμα** καὶ β) ἡ μεσόγεια **Βολιβία** (3,85 ἑκατ. κατ.), ποὺ πιάνει τὸ ὑψίπεδο. Ἡ πρωτεύουσά της **Λά-Πάζ** (300) πάνω στὸ ὑψίπεδο εἶναι ἡ ὑψηλότερη πόλη τῆς γῆς καὶ βρίσκεται σὲ ὕψος 3750 μέτρα.

3. ΟΙ ΝΟΤΙΕΣ ἈΝΔΕΙΣ

3. Οἱ **Νότιες Ἄνδεις** ἔχουν μόνο μιὰ μακριὰ βουνοσειρά, ποὺ φθάνει ὡς τὴ Γῆ τοῦ Πυρός. Οἱ νότιες παραλλῆες τους εἶναι πολὺ διαμελισμένες καὶ δέχονται πλούσιες βροχές. Γι' αὐτὸ σκεπάζονται ἀπὸ μεγάλα δάση, ἔχουν ἀμπέλια, ὀπωροφόρα δένδρα καὶ οἱ κοιλάδες τους καλλιεργοῦνται μὲ σιτηρά. Βορειότερα ὑπάρχει χαλκὸς πολὺς, πετροκάρβουνο, βόρακας καὶ νίτρο, ὀρυκτὸ ἀπ' ὅπου γίνεται τὸ μαρμαριτ καὶ τὰ λιπάσματα.

Ἡ **Χιλή** (5,5 ἑκατ. κατ.) τὸ κράτος τῶν Ν. Ἄνδεων εἶναι ἡ πιὸ πολιτισμένη χώρα τῆς δυτικῆς Νοτίας Ἀμερικῆς. Ἐχει περίεργο μακρόστενο σχῆμα καὶ εἶναι ἡ δεύτερη χώρα τοῦ κόσμου στὸ χαλκὸ μετὰ τὴς Ἡνωμένες Πολιτεῖς. Πρωτεύουσά της εἶναι τὸ **Σαντιάγο**, (1000) καὶ λιμάνι της τὸ **Βαλπαράϊζο**.

Β'. Ο ΑΜΑΖΟΝΙΟΣ ΚΑΙ Η ΒΡΑΖΙΛΙΑ

Ἀνατολικά ἀπὸ τὴς Κεντρ. Ἄνδεις ἀπλώνεται τὸ ἀπέραντο βαθύπεδο, ποὺ ποτίζει ὁ **Ἀμαζόνιος** ποταμὸς. Ἐπειδὴ βρίσκεται στὸν Ἰσημερινὸ ἔχει θερμὸ καὶ ὑγρὸ κλίμα. Ἄνεμοι διαρκεῖς, ἀληγεῖς πνέουν ἀπὸ τὸν Ἀτλαντικὸν ὠκεανὸ ὡς τὴς ἀνατολικῆς πλευρῆς τῶν Κεντρ. Ἄνδεων. Εἶναι γεμάτοι ὕδρατους καὶ ρίχνουν διαρκῶς τεράστια ποσὰ βροχῶν. Γι' αὐτὸ ὁ Ἀμαζόνιος εἶναι ὁ ἀφθονώτερος σὲ νερὰ ποταμὸς τῆς γῆς. Ἡ ποτάμια περιοχὴ του μὲ τοὺς τεράστιους παραποτάμους του εἶναι ἀπέραντη καὶ μεγάλη, ὅση ἡ Μεσόγειος θάλασσα. Ἡ κοίτη τοῦ Ἀμαζονίου εἶναι τόσο πλατιά καὶ βαθιά, ὥστε μεγάλα πλοῖα τὸν ἀνεβαίνουν ὡς τοὺς πρόποδες τῶν Ἄνδεων. Πυκνὰ παρθένα δάση (**σέλβας**), τὰ μεγαλύτερα τοῦ κό-

σμου, σκεπάζουν την περιοχή του ποταμού. Πάμπολα άγρια ζώα, άρκοϋδες, πίθηκοι, βόες, παπαγάλοι και άλλα πολύχρωμα πουλιά ζουν μέσα σ' αυτά. Τά δάση του Άμαζονίου είναι άδιαπέραστα και υπάρχουν ανάμεσά τους πολλά έλη. Τό κλίμα έδω για τούς λευκούς είναι πολυ άνθυγιεινό. Οί λίγοι Ίνδιάνοι, που ζουν στα μεγάλα αυτά δάση, φέρνουν με τά μονόξυλά τους στα παραποτάμια λιμάνια καουτσούκ, άρωματικά φυτά και χρωματιστά ξύλα **βραζίλ**. Από αυτά πήρε τό όνομά της ή **Βραζιλία**, ή μεγάλη χώρα που κατέχει τό βα-

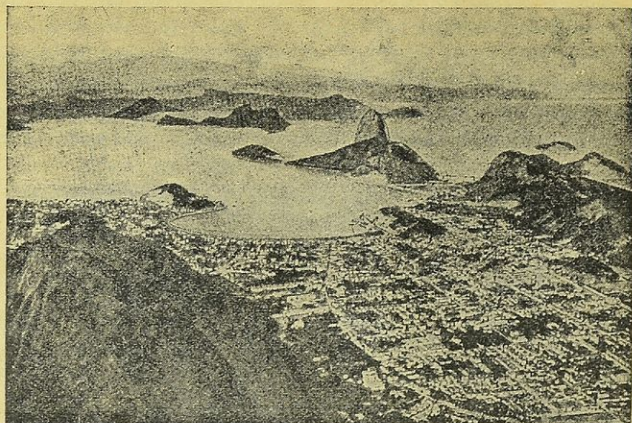
71. Μαζεύουν καφέ.

θύπεδο. Τό ανατολικό όροπέδιο και τά άλλα παράλια που έχει ή Βραζιλία είναι πλουσιότατα. Έχουν μπανάνες, κακαόδενδρα, φυτείες με ζαχαροκάλαμο, βαμπάκια και καπνά. Τό έδαφος κρύβει ακόμη και μέταλλα, ιδίως σίδερο και μαγγάνιο. Άλλά κυρίως ή Βραζιλία είναι ή χώρα του καφέ. Έκατομμύρια καφεόδενδρα σκεπάζουν πολλά μέρη της και παράγουν τόν περισσότερο καφέ του κόσμου.

Ή **Βραζιλία** έχει 47,5 εκατ. κατ. και είναι ανεξάρτητη Δημοκρατία. Ή πρωτεύουσά της **Ρίο Ίανέιρο** (2000) έχει θαυμάσιο φυσικό λιμάνι και είναι μιá από τις ωραιότερες πόλεις τής γής. Τό **Σάν Πάολο** (1500) με τό λιμάνι του **Σάντος** (300) εξάγει τόν περισσότερο καφέ του κόσμου. Τό **Περκαμπούκο** (400) με τό λιμάνι του εξάγει ζάχαρη και καπνό. Τό **Παρά** εξάγει καουτσούκ.

Οί πρώτοι άποικοι στη Βραζιλία ήσαν Πορτογάλοι, γι' αυτό οί κάτοικοί της μιλούν Πορτογαλικά και είναι χριστιανοί καθολικοί. Στα ανατολικά μέρη, που τό κλίμα είναι καλό για τούς λευκούς,

κατοικούν Ισπανοί, Ιταλοί, Γερμανοί, Ιάπωνες και λίγοι (2000) Έλληνες. Η Βραζιλία άπέραντη και πλουσιότητα καθώς είναι, θα

72. Το Ρίο Ιανέιρο.

μπορούσε να διαθρέψη διπλάσιο και τριπλάσιο πληθυσμό. Η κυβέρνηση της όμως με δυσκολία πολλή δέχεται νέους μετανάστες.

Η Γουϊάνα στα ΒΑ της Βραζιλίας είναι όρεινη χώρα. Έχει τροπικά δάση, υγρά και νοσηρά παράλια και είναι μοιρασμένη στην Αγγλία, Ολλανδία και Γαλλία.

Γ'. ΟΙ ΠΕΔΙΑΔΕΣ ΤΟΥ ΛΑ ΠΛΑΤΑ ΚΑΙ Η ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ

Ανατολικά στις Νοτ. Άνδεις ως την Βραζιλία και τον Άτλαντικό απλώνονται άπέραντες πεδιάδες, **πάμπας** (ινδιάνικα). Έχουν κλίμα καλό και δέχονται με τούς ΝΑ ανέμους πολλές βροχές. Ο μεγάλος ποταμός **Ρίο-ντè-λα-Πλάτα** με τούς παραποτάμους του **Παράνα, Ούραγουάη και Παραγουάη** τις ποτίζουν. Το έδαφός τους έχει μαύρο χώμα και είναι εύφορώτατο. Στα βορειότερα θερμά μέρη σκεπάζεται από δάση και καλλιεργείται με βαμβάκι, ζαχαροκάλαμο, καπνό κι άραποσίτι. Το μεγαλύτερο όμως μέρος τών πεδιάδων σκεπάζεται από ψηλό χορτάρι και καλλιεργείται με σιτηρά. Έκατομμύρια βόδια και πρόβατα βόσκουν στα άπέραντα λιβάδια. Τεράστιες ποσότητες από σιτάρι, άραποσίτι, βρώμη και λιναρόσπορο, παράγονται με τη μηχανική καλλιέργεια από τὰ χωράφια. Το νο-

τιότατο μέρος, ή **Παταγωνία**, δέχεται ελάχιστες βροχές και γι' αυτό είναι γεμάτη χαλίκια και άμμο. Έχει όμως πηγές με πετρέλαιο. Αντίθετα ή **Γη του Πυρός**, που χωρίζεται με τον **πορθμό του Μαγγελάνου**, έχει καταπράσινα δάση, ωραιότατα τοπία και **παγετώνες**. Οι κάτοικοι της ζουν με το ψάρεμα.

Τις χώρες αυτές είχαν καταλάβει για το άσήμι τους οι Ισπανοί, γι' αυτό οι κάτοικοι μιλούν σήμερα Ισπανικά, είναι οι περισσότεροι λευκοί και χωρίζονται σε τρία Κράτη. Την **Άργεντινή**, **Ούραγουάη** και **Παραγουάη**.

Η **Άργεντινή** (16,2 εκατ. κατ.) κατέχει το μεγαλύτερο μέρος των πεδιάδων του Λα-Πλάτα. Είναι μιά από τις πρώτες χώρες του κόσμου στα σιτηρά, στα δέρματα, στα παγωμένα (κατεψυγμένα)

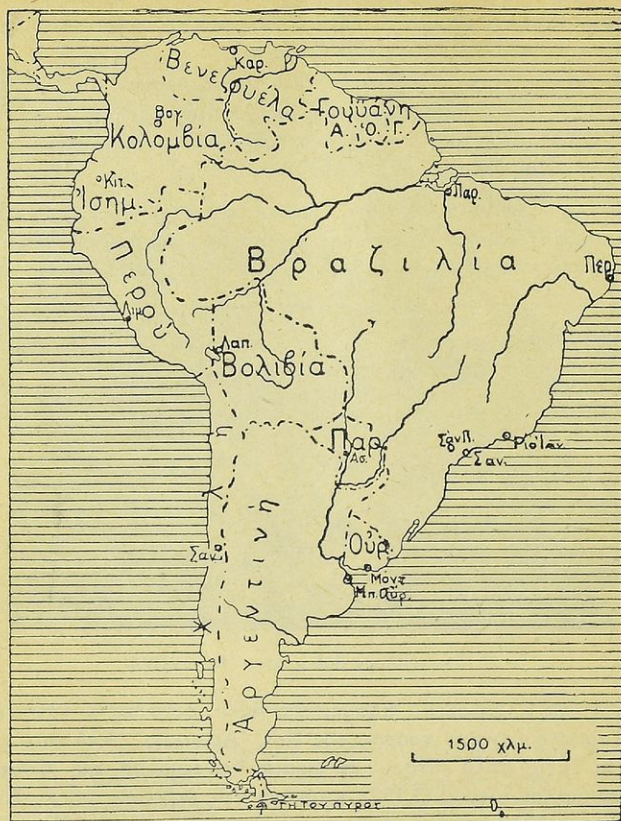
73. Σφραγίζουν βόδια στην **Άργεντινή**.

κρέατα, στις κονσέρβες. Έξάγει άπ' αυτά μεγάλες ποσότητες και έγινε το πλουσιότερο κράτος της Νοτ. Αμερικής. Από αυτήν φέρνομε κι έμεις πολύ σιτάρι. Η ωραία πρωτεύουσά της **Μπουένος Άϊρες** (καλοί άνεμοι) (3.150), χτισμένη στις έκβολές του Λα-Πλάτα έχει ούρανοξύστες και μεγάλα κονσερβοποιεία κρέατος. Είναι ή μεγαλύτερη πόλη της Νοτ. Αμερικής, ή «Ν. Υόρκη της». Μεγάλες σιδηροδρομικές γραμμές ξεκινούν άπό δώ. Διασχίζουν τις χώρες του Λα-Πλάτα και τις συνδέουν με την Βραζιλία ΒΔ και με την Χιλή Δ.

Η **Ούραγουάη** είναι μικρή (2,2 εκατ. κατ.). Η πρωτεύουσά της **Μοντεβίδεο** (βουνό που βλέπω) (800), βρίσκεται άπέναντι άπό το Μπουένος Άϊρες και είναι κι αυτή ωραία πόλη.

Η **Παραγουάη** στο έσωτερικό, άν και διπλασία άπό την Ού-

ραγουάη σέ έκταση, κατοικείται άραιά (1,22 έκ. κατ.). Έως τήν πρωτεύουσά της 'Ασσονσιόν (100) άνεβαίνουν ποταμόπλοια.

74. Πολιτικός χάρτης της Νοτ. 'Αμερικής.

Άσκήσεις. 1. Κάνετε τόν χάρτη τής Ν. 'Αμερικής μέ τά ποτάμια, τά κράτη, τες πρωτεύουσες καί τά τραίνα. 2. Τί αγοράζομε άπό τή Ν 'Αμερική καί άπό ποϋ; 3. Ταξιδέψετε νοερά άπό τόν Καρακάς έως τόν Μπουένος 'Αϊρες καί τή Γή τοϋ Πυρός. 'Από τόν Περναμπούκο στό Βαλπαράϊζο.

ΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Κράτη	Πολίτευμα	Έπιφάνεια σε τετρ. χλμ.	Πληθυσμός σε εκατομμ.	Πρωτεύουσα και κυριότερες πόλεις
Βενεζουέλα	Δημοκρατία	912.000	4,4	Καρακάς 350
Κολομβία	»	1.340.000	10,55	Βογκοτά 450
Έκουαντόρ (Ίσημ.)	»	260.000	3,3	Κίτο 210
Βραζιλία	»	8.510.000	47,55	Ρίο Ίανέιρο 2000, Σάν Πάολο 1500
Περου	»	1.440.000	7,7	Λίμα 650, Καλάο 200
Βολιβία	»	1.080.000	3,85	Λαπάζ 300
Παραγουάη	»	397.000	1,20	Άσσυσιόν 100
Ούραγουάη	»	186.000	2,2	Μοντεβιδεο 800
Χιλή	»	750.000	5,5	Σαντιάγο 1000
Άργεντινή	»	2.798.000	16,2	Μπουένος Άϊρες 3150, Ροζάρ. 500, Λαπλάτα 250

Η ΑΜΕΡΙΚΗ (Γενική Έπισκόπηση)

1. Άνακάλυψη. Η Άμερική, πέρα από τον Άτλαντικό, ανακαλύφθηκε από το Χριστόφορο Κολόμβο στα 1492. Πήρε όμως το όνομά της από τον Άμέρικο Βεσπούκι, που έστειλε στην Εύρωπη τις πρώτες ακριβείς περιγραφές της.

2. Έδαφος: Η Άμερική ανάμεσα στον Άτλαντικό και Ειρηνικό ωκεανό είναι η μακρότερη ήπειρος. Αρχίζει από το Βορ. Παγ. ωκεανό και τελειώνει σχεδόν στο Νότιο. Ο Μεξικανικός κόλπος στη μέση την χωρίζει σε δύο ίσια σχεδόν τρίγωνα, την Βόρεια και την Νότια Άμερική. Οι δύο Άμερικές διαφέρουν πολύ στο κλίμα, στα προϊόντα, στους κατοίκους, στον πολιτισμό. Μοιάζουν όμως απόλυτα στο σχήμα και στο έδαφος. Έχουν δυτικά και οι δύο μακρότατες και υψηλές βουνόσειρές με ψηλά όροπέδια, μεγάλα βαθύπεδα στη μέση και μέτρια βουνά στα ανατολικά.

3. Το Κλίμα. Φυτά, Ζώα. Επειδή η Άμερική απλώνεται από τον Βόρ. Παγ. ωκεανό έως σχεδόν τον Νότιο έχει όλα τα κλίματα. Η Β. Άμερική, ανοιχτή στους βορεινούς ανέμους του Παγ. ωκεανού, έχει κλίμα ήπειρωτικό. Η Ν. Άμερική επειδή βρίσκεται η περισσότερη στη θερμή ζώνη, έχει κλίμα υγρό και θερμό, τροπικό και ωκεάνειο. Ανάλογη με το κλίμα και τις βροχές είναι η βλάστηση των φυτών. Η Άμερική παρουσιάζει όλες τις ζώνες που έχει η βλάστηση. Τούντρες στα Β του Καναδά, στέπες στα Ν της Άργεντινής, παρθένα δάση στον Αμαζόνιο, καλλιέργειες στον Μισισσιππή και το

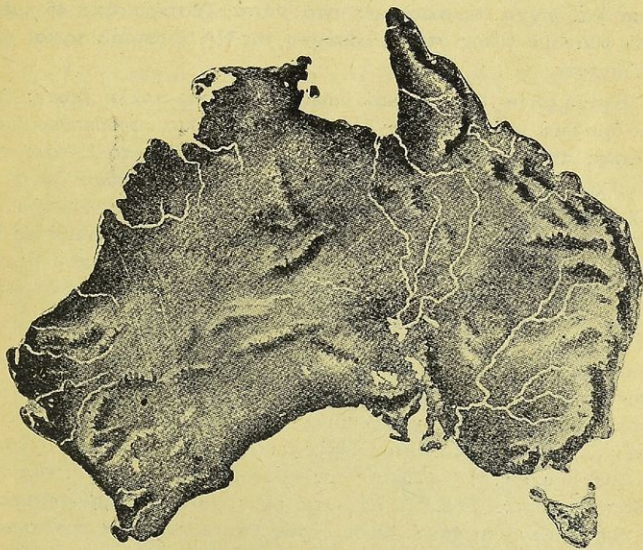
Λα-Πλάτα, τροπικά φυτά στην Κεντρ. 'Αμερική. 'Ο Νέος Κόσμος ἐδώρησε στὸν Παλαιὸ Κόσμο τὸ ἀραποσίτι, τὶς πατάτες, τὶς τομάτες, τὰ καπνὰ καὶ πολλὰ ὀπωροφόρα δένδρα. Πῆρε ὅμως ἀπ' αὐτὸν ὅλα σχεδὸν τὰ κατοικίδια ζῶα, δίνοντας μόνο στὸν Παλαιὸ Κόσμο τοὺς 'Ινδιάνους (τοὺς γάλους), ποὺ μᾶς ἤρθαν ἀπὸ κεῖ.

4. Κάτοικοι, κράτη καὶ πολιτικὴ κατάσταση. "Ὅταν ὁ Κολόμβος πῆγε στὴν 'Αμερική βρῆκε ἐκεῖ ἰθαγενεῖς μὲ δέρμα χαλκόχρωμο καὶ μαῦρα μαλλιά, τοὺς 'Ινδιάνους, ὅπως τοὺς ὀνόμασε. Στὴ Β. 'Αμερική οἱ 'Ερυθρόδερμοι αὐτοὶ ἦσαν λίγοι. Στὸ Μεξικὸ ὅμως καὶ στὴ Νότ. 'Αμερική ἦσαν πολλοὶ καὶ εἶχαν Κράτη πολιτισμένα. ('Αζτέκοι- 'Ινκας). "Υστερα ἀπὸ τὸν Κολόμβο οἱ 'Ισπανοὶ καὶ Πορτογάλοι πῆραν τὴ Νότ. 'Αμερική, ἵδρυσαν μεγάλα κράτη καὶ ἀνακατεύτηκαν μὲ τοὺς ἰθαγενεῖς. Οἱ "Αγγλοι καὶ οἱ Γάλλοι ἔκαναν ἀποικίες στὴν Βόρ. 'Αμερική καὶ χιλιάδες Εὐρωπαῖοι ἔτρεξαν ἐκεῖ. Γιὰ τὶς καλλιέργειες στὰ ὑγρὰ ἐδάφη μὲ τὸ τροπικὸ κλίμα ἔφεραν ἀπὸ τὴν 'Αφρική καὶ πολλοὺς μαύρους. "Ἐτσι σήμερα οἱ κάτοικοι τῆς 'Αμερικῆς ἀποτελοῦνται ἀπὸ λευκοὺς, μιγάδες, μαύρους καὶ λίγους ἐρυθροδέρμους. Οἱ ἄποικοι μὲ τὸν καιρὸ χωρίστηκαν ἀπὸ τὶς μητροπόλεις καὶ ἔκαναν κράτη.

'Η 'Αμερική στὴν ἀρχὴ τῶν νέων χρόνων ἦταν μιά μεγάλη ἀραιοκατοικημένη ἥπειρος. "Ενας τόπος, ὅπου οἱ Εὐρωπαῖοι ἔκαναν ἀποικίες καὶ ἔστελναν τὸν πληθυσμὸ τους νὰ τὸν ἐκμεταλλεῦτῃ. Στὰ τελευταῖα 150 χοόνια, ἡ Βόρεια κυρίως 'Αμερική ἔκανε μεγάλες βιομηχανίες καὶ ἔγινε ἡ πλουσιότερη χώρα τῆς γῆς. Σήμερα οἱ 'Ην. Πολιτεῖες εἶναι ἡ πρώτη Μεγάλῃ δύναμη τοῦ Κόσμου, καὶ βοηθάει τὴν Εὐρώπῃ νὰ ἀνορθωθῇ ἀπὸ τὶς καταστροφές, ποὺ ἔπαθε στὸν τελευταῖο Β' παγκόσμιον πόλεμον.

Η ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

Μία μεγάλη, τεράστια νήσος, ολόκληρη ήπειρος, απλώνεται στα νότια της Ίνδονησίας. Είναι η **Αύστραλία**. Έπειδή βρίσκεται μακριά από τον άλλο κόσμο και από τις συγκοινωνίες του, άνακαλύφθηκε άργά. Πρώτοι την ανέκάλυψαν οι Όλλανδοί θαλασσοπόροι,

75. Ανάγλυφος χάρτης της Αύστραλίας.

ο Τάσμαν κ.ά. (Τασμανία) τὸ 1642. Ἐξερεύνησε ὅμως τὸ ΝΑ τμήμα τῆς πρῶτος ὁ μεγάλος Ἕλληνας ἐξερευνητὴς Κούκ τὸ 1768. Ἀπὸ τότε οἱ Ἕλληνες ἔστειλαν ἐκεῖ καταδίκους καὶ σχημάτισαν μ' αὐτοὺς τὶς πρῶτες ἀποικίες.

1. Τὸ ταξίδι στὴν Αύστραλία μὲ τὸ ὑπερωκεάνειο διαρκεῖ

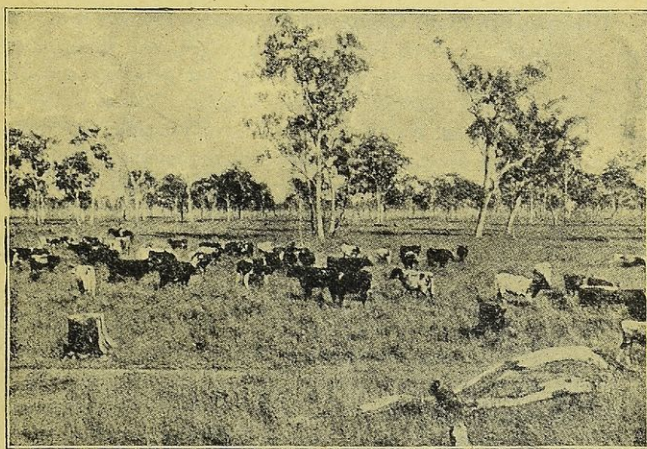
6-7 εβδομάδες. Ξεκινάμε τον Δεκέμβρη από τον Πειραιά, περνάμε τη διώρυγα του Σουέζ και την Έρυθρά θάλασσα και μπαίνουμε στον μεγάλο Ινδικό ωκεανό. Η ζέστη και η υγρασία είναι μεγάλη. Βρισκόμαστε στη θερμή, διακεκαυμένη ζώνη της γης. Όσο πλησιάζουμε τον Ίσημερινό, τόσο ο ήλιος ανεβαίνει ψηλότερα και οι ακτίνες του πέφτουν πιο κάθετα. Στον Ίσημερινό πέφτουν ακριβώς κατακόρυφα και μας κατακαίουν. Τον περνάμε και προχωρούμε ΝΑ. Πλέουμε εβδομάδες μέσα στην αποπνιχτική θερμή υγρασία της διακεκαυμένης ζώνης. Πλησιάζουμε στην Αυστραλία. Η θερμή υγρασία έπαυσε. Ο ήλιος ρίχνει πλάγια τις ακτίνες του, όπως και στην πατρίδα μας. Αλλά περίεργο! Γυρίζοντας το μεσημέρι και το απόγευμα το πρόσωπό μας κατά την Ανατολή, έχουμε τον ήλιο άριστερά μας και όχι δεξιά μας, όπως στην Ελλάδα. Ο ήλιος φαίνεται βόρεια και ρίχνει τη σκιά μας στα νότια. Ύστερα από 45 ημέρες ταξίδι φθάνουμε τέλος στη **Μελβούρνη** της ΝΑ Αυστραλίας και αποβιβάζομαστε.

Έχουμε μήνα Γενάρη και όμως εδώ κάνει πολλή ζέστη. Βλέπουμε άμπελια και σταφίδες με ώριμα σταφύλια, φρεσκοθερισμένα χωράφια, ανθρώπους με καλοκαιρινά ρούχα. Έδώ το Γενάρη φαίνεται έχουν καλοκαίρι! Και πραγματικά στην Αυστραλία και σ' άλλες χώρες, που βρίσκονται νότια από τον Ίσημερινό, δηλαδή στο **νότιο ήμισφαίριο** της γης, οι εποχές του χρόνου είναι αντίθετες από τις δικές μας. Όταν δηλαδή εμείς εδώ στην Ελλάδα, που βρισκόμαστε στο **βόρειο ήμισφαίριο**, έχουμε φθινόπωρο και χειμώνα, εκείνοι εκεί κάτω έχουν άνοιξη και καλοκαίρι.

2. Τα παράλια, το έδαφος και το κλίμα. Η Αυστραλία, η μικρότερη ήπειρος της γης, είναι πολύ ογκώδης. Η θάλασσα δέν την διαμελίζει πολύ. Εισχωρεί μόνον λίγο βόρεια και σχηματίζει την χερσόνησο **Γιόρκ**. Στα νότια κάνει το μεγάλο **Αυστραλιανό** κόλπο με λίγους όρμους. ΝΑ οι ακτές της απότομες και χαμηλές, είναι δυσκολοπλησίαστες. Στα ΒΑ μάλιστα ένας μακρύς **σκοπελοφράκτης** από **κοράλλια** είναι επικίνδυνος στους ναυτικούς. Την προστατεύει όμως από τα μεγάλα κύματα του Ειρηνικού. Το έδαφος της Αυστραλίας αποτελείται από ένα μεγάλο, χαμηλό και μονότονο όροπέδιο. Σ' όλη την ανατολική πλευρά της από την χερσόνησο του **Γιόρκ** έως την νήσο **Τασμανία** Ν, ύψωνεται και σχηματίζει μια μακριά βουνοσειρά, τις **Αυστραλιανές Άλπεις**. Αυτές μοιάζουν με τα δικά μας βουνά και οι υψηλότερες κορφές τους ξεπερνάνε λίγο τα 2 χιλ. μέτρα. Ανατολικά τους αφήνουν μια στενωτάτη παραλιακή πεδιάδα. Δυτικά τους σχηματίζεται ένα βαθύπεδο με λίμνες. Πέρα απ' αυτό δυ-

τικότερα συνεχίζεται τὸ ἀπέραντο χαμηλὸ καὶ μονότονο ὁροπέδιο, ποὺ πιάνει τὴ μισὴ Αὐστραλία. Οἱ συχνοὶ Α καὶ ΝΑ ἄνεμοι, ποὺ ἔρχονται ἀπὸ τὸν Εἰρηνικὸ ὠκεανὸ γεμάτοι ὕδατμούς, ἀφήνουν στὶς Αὐστραλιανὲς "Ἀλπεις τὶς πολλὲς τοὺς βροχές. "Ὅταν περνοῦν ὁμως τὰ βουνὰ καὶ πνέουν δυτικότερα εἶναι ξεροί. Γι' αὐτὸ τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Αὐστραλίας εἶναι κατάξερο, μένει χρόνια χωρὶς βροχές κι ἔχει ἐρήμους μὲ φλογερὸ ἄμμο, πέτρες καὶ χαλίκια. Γύρω στὴν ἐρημο κι ἔως τὰ Ν καὶ Δ παράλια ἀπλώνονται στέππες. Δέχονται λιγοστὲς βροχές, ἔχουν ὑπόγεια νερά κι εἶναι κατάλληλες γιὰ κτηνοτροφία καὶ καλλιέργειες. Τὸ βαθύπεδο ποτίζεται μὲ τὸν ποταμὸ **Μάραϊη** καὶ τὸν παραπόταμό του **Δάρλινγκ**, ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὶς δυτικὲς πλαγιὲς τῶν βουνῶν, καὶ εἶναι πλούσιο. "Εἶσι τὸ κλίμα τῆς Αὐστραλίας εἶναι στὸ ἐσωτερικὸ ξηρό, στὰ ΝΑ παράλια καὶ στὰ Δ καλὸ, ὠκεάνειο, εὐκρατο καὶ στὸ Β, ποὺ βρίσκονται στὴ θερμὴ ζώνη τῆς γῆς, θερμὸ καὶ ὑγρό.

3. Τὰ ἐντόπια φυτὰ, ζῶα καὶ ὁ ἰθαγενὴς Αὐστραλὸς. Τὰ βόρεια παράλια τῆς Αὐστραλίας ποὺ ἔχουν ὑγρὸ τροπικὸ κλίμα,

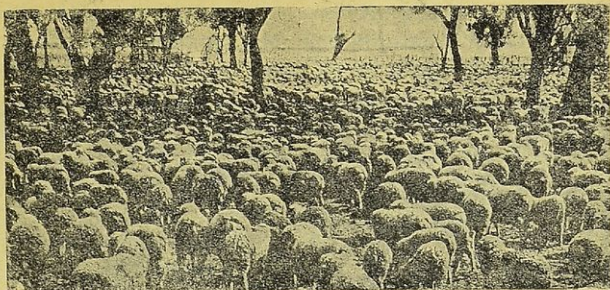
76. Λιβάδι στὴν **Αὐστραλία**.

σκεπάζονται ἀπὸ τροπικὰ δάση (φοίνικες, φτέρες, μπαμπού καὶ ἄλλα τροπικὰ δένδρα) ὅπως στὴν Ἰνδονησία. Τὰ ντόπια δένδρα τῆς ἡπείρου εἶναι ἀκακίες, φτέρες ψηλές, **κομμιόδενδρα**, εὐκάλυπτοι κ.ἄ. Ὑψώνονται ἀραιὰ - ἀραιὰ πάνω ἀπὸ τὶς στέππες, τὸ βαθύπεδο καὶ

τις πλαγιές τῶν βουνῶν. Τὰ κομμιόδενδρα καὶ οἱ εὐκάλυπτοι εἶναι ὑψηλοὶ 100-130 μ. καὶ τὸ χειμῶνα δὲν ρίχνουν τὰ φύλλα τους, ἀλλὰ τὴ φλούδα τους. Στὴν Αὐστραλία δὲν ὑπάρχουν ἀρπαχτικά, πίθηκοι κ.ἄ., ἀλλὰ μόνον ἓνας ἄγριος σκύλος. Ζοῦν ὁμως παράξενα ζῶα, ἐρπετὰ καὶ πουλιά, ποὺ δὲν ὑπάρχουν πουθενά ἄλλοῦ. Ὅρνι-θόρυχοι, ποὺ γεννοῦν αὐγά καὶ θηλάζουν τὰ μικρά τους. Ἐμοῦ, ψηλά 2 μ. πουλιά μὲ ἀτροφικὲς φτεροῦγες, ποὺ τρέχουν πολὺ, ἀντὶ νὰ πετοῦν. Ἀσπροὶ ἀετοί, μαῦροὶ κύκνοι, μακριὰ σκουλήκια, (1 1/2 μ.), καγκουρῶ κ.ἄ. Τὰ καγκουρῶ ὄρθια στὰ δυὸ μεγαλύτερα καὶ δυνατότα πσινά τους πόδια, ἔχουν τὰ παιδιά τους στὴ δερμάτινη σακούλα ποὺ σχηματίζει ἐξωτερικὰ ἢ κοιλιὰ τους. Τρέχουν μὲ πηδημάτα τὶς ἀπέραντες στέππες καὶ ἐρήμους, γιὰ νὰ βροῦν λίγη τροφή. Ἐκεῖ γύρω στὶς ἐρήμους βρίσκονται καὶ οἱ λίγοι (60 χιλ.) ντόπιοι ἰθαγενεῖς Αὐστραλοὶ ποὺ ἀπομένουν. Ἐχουν χρῶμα σοκολατένιο, εἶναι γυμνοὶ καὶ ἀπολίτιστοι. Φτιάνουν καλύβες μὲ φλοῦδες εὐκαλύπτου καὶ θάμνους, καὶ προσπαθοῦν νὰ ζήσουν τρώγοντας ρίζες καὶ καρπούς, ἢ σκοτώνοντας μὲ πρωτόγονα μέσα (ἀκόντια, ρόπαλα, καὶ βέλη) καγκουρῶ.

4. Οἰκονομικὴ ζωή. Οἱ πρῶτοι Εὐρωπαῖοι ἄποικοι ἦσαν, ὅπως εἶδαμε, κατάδικοι. Ἀπὸ τὸ 1850 ὅμως καὶ δῶθε, ποὺ ἀνακαλύφθηκε χρυσάφι, χιλιάδες Εὐρωπαῖοι ἔτρεξαν ἐκεῖ νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὰ χρυσορυχεῖα καὶ ὁ πληθυσμὸς αὐξήθηκε πολὺ. Ὅταν τὸ χρυσάφι ἄρχισε νὰ λιγοστεύῃ οἱ ἄποικοι ρίχτηκαν στὴ γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία. Φύτεψαν ἀμπέλια, σταφίδες καὶ ὀπωροφόρα δένδρα στὶς στέππες, στὸ βαθύπεδο καὶ στὶς πλαγιές τῶν βουνῶν. Φύτεψαν τὶς Νοτ. Αὐστραλιανὲς ἄλπεῖς μὲ Εὐρωπαϊκὰ δένδρα, βελανιδιές, ὄξυές, πεῦκα, κ.ἄ. Ἐκάναν φυτεῖες μὲ μπανάνες, βαμπάκι, ζαχαροκάλαμο στὰ Β. ὑγρά ζεστά μέρη καὶ στὰ ἀνατολικά. Ἄνοιξαν πηγὰδια στὰ Ν. καὶ Δ. παράλια, πότισαν μὲ διώρυγες ἀπὸ τὰ ποτάμια ὅλο τὸ ΝΑ βαθύπεδο. Ἐφεραν πρόβατα, ἄλογα, βόδια, ἀγελάδες καὶ ἄλλα ζῶα. Καλλιέργησαν μὲ δημητριακὰ ἀπέραντες ἐκτάσεις. Ἔτσι ἡ Αὐστραλία μεταμορφώθηκε. Παράγει σήμερα ἑκατομμύρια σακιά σιτάρη καὶ εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους σιτοβολῶνες τοῦ κόσμου. Στὰ ἀπέραντα χλοῖσμένα λιβάδια τῶν στεππῶν τῆς βόσκουν περισσότερα ἀπὸ 125 ἑκατ. πρόβατα (Μερινός), καὶ 14 ἑκατ. βόδια καὶ ἀγελάδες. Τὰ πρόβατα (μερινός) δίνουν τὸ καλύτερο καὶ περισσότερο μαλλὶ τοῦ κόσμου. Ἀπ' αὐτὸ γίνονται τὰ ξακουστὰ μάλλινα Ἀγγλικά ὑφάσματα. Τὰ πρόβατα, τὰ βόδια, ἀλλὰ καὶ τὰ δισεκατομμύρια κουνέλια, ποὺ ἔχει ἡ Αὐστραλία, δίνουν ἑκατομμύρια τόννους κρέατα, ποὺ μεταφέρονται «παγωμένα» μὲ ὑπερωκεάνεια

πλοία - ψυγεία στην Άγγλία. Έχει ακόμη η Αύστραλία, εκτός από το χρυσάφι, τσίγκο πολύ, μολύβι, χαλκό και άσήμι. Μεγάλα έργοστάσια που παγώνουν και κάνουν κονσέρβες το κρέας, άλλα που κά-

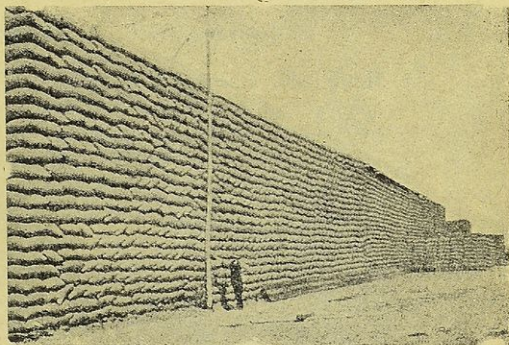

77. Τα πρόβατα Μερινός.

νουν κουτιά γάλα και ζάχαρη, αλλά και μεταλλουργεία και ύφαν-
τουργεία υπάρχουν στις πόλεις της. Τελευταία με τον πόλεμο ή βιο-
μηχανία της Αύστραλίας προόδεψε πολύ και σήμερα φτιάχνει αερο-
πλάνα και ναυπηγεί πλοία.

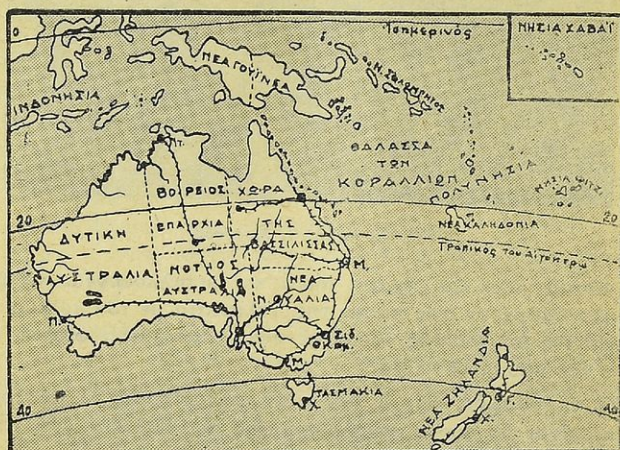
Ο πληθυσμός και η πολιτική κατάσταση. Η Αύστραλία, αν και είναι 58 φορές μεγαλύτερη από την Ελλάδα, έχει σχεδόν τον ίδιο πληθυσμό.

Σκεπάζεται βέβαια σε πολλά μέρη από έρημους και τροπικά δάση. Άλλα το έδαφός της με το υγιεινό γενικά κλίμα, μπορεί να θρέψη πολλά εκατομμύρια κατοίκους. Πουθενά άλλοι δεν φαίνεται ή μεταβολή που μπορεί να κάνει ο άνθρωπος με την εργασία του στη φύση, τόσο χειροπιαστά, όσο στην Αύστραλία. Μια ολόκληρη ήπειρος χωρίς βλάστηση, έρημη και άκατοίκητη, γέμισε μέσα σε δύο γενιές (60 - 70 χρό-

78. Στην Άδελαιδα χιλιάδες σακκιά σιτάρι έτοιμα να φορτωθούν για την Ευρώπη.

νια) από δένδρα, φυτά, ζώα, καλλιέργειες και μεγάλες πόλεις. Οί **Αύστραλοί** όμως, πού εἶναι Βρεταννοί ἄποικοι, δέν δέχονται κίτρινους κατοίκους ἀπό τήν Ἀσία, παρὰ μόνον Εὐρωπαίους ἀγρότες. Γι' αὐτό ἡ Αὐστράλια εἶναι ἀραιοκατοικημένη κι ἔχει μόνον 7,5 ἑκατ. κατοίκους. Ὁ μισός πληθυσμός κατοικεῖ στίς μεγάλες πόλεις **Σίδνεϋ** (1400), **Μελβούρνη** (1230), **Ἀδελαΐδα** (380), **Μπρίσμπαϊν** (320), πού βρίσκονται στά πλούσια ΝΑ μέρη. Ὁ σιδηρόδρομος πού τίς συνδέει, προχω-

79. Πολιτικός χάρτης τῆς **Αὐστραλίας**.

ρεῖ ἕως τὸ **Περϋ** (280), λιμάνι στὴ δυτικὴ ἀκτὴ. Ἄλλος σιδηρόδρομος, πού φθάνει στὸ κέντρο τῆς ἡπείρου, ἐνώνεται μὲ μεγάλο αὐτοκινητόδρομο πού ἔγινε στὸν πόλεμο μὲ τὸ **Ντάρβιν**, σπουδαῖο λιμάνι στίς βόρειες ἀκτὲς τῆς, ἀπέναντι στὴν Ἰνδονησία. Στὴν Αὐστράλια ὑπάρχουν καὶ 20-25 χιλιάδες Ἑλληνες μετανάστες.

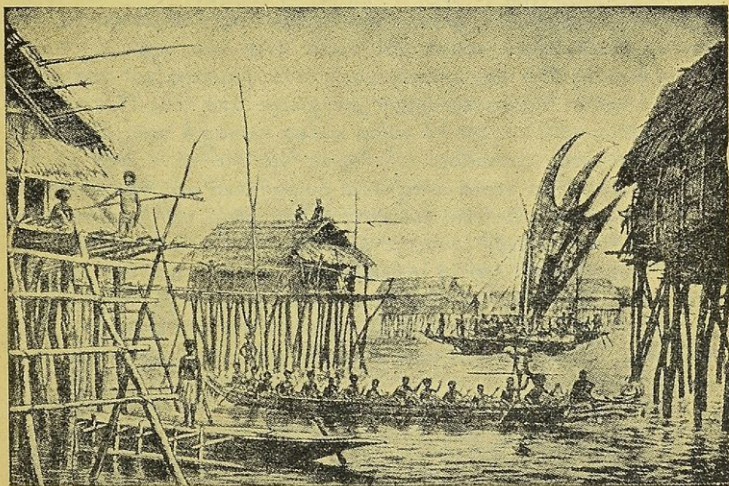
Ἡ Αὐστράλια μὲ τὴ γειτονικὴ δασώδη νῆσο **Τασμανία** εἶναι αὐτοκυβέρνητη Κοινοπολιτεία καὶ ἀποτελεῖ μέλος τῆς μεγάλης Βρεταννικῆς Κοινοπολιτείας. Ἡ μικρὴ πρωτεύουσά τῆς **Καμπέρα** (15) βρίσκεται κοντὰ στὴ ΝΑ παραλία τῆς.

Η ΩΚΕΑΝΙΑ

Ἡ Αὐστράλια, ἄλλα μεγάλα νησιά πού βρίσκονται γύρω τῆς, καὶ χιλιάδες μικρότερα σπαρμένα, μέσα στὸν ἀπέραντο Εἰρηνικὸ ὠκεανό, κάνουν τὴν Ὠκεανία.

1. **Ἡ Νέα Ζηλανδία**, βρίσκεται 4 ἡμερόνυχτα μετὰ τὸ πλοῖο ΝΑ τῆς Αὐστραλίας. Εἶναι δύο φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μεγάλα ὄρεινά νησιά, ποὺ συνδέονται μετὰ πορθμό, κι ἔχει ἀρκετὰ ἡφαίστεια. Τὸ κλίμα τῆς εἶναι ὠκεάνειο καὶ εὐκρατο καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἔδαφός τῆς σκεπάζεται ἀπὸ δάση καὶ καταπράσινα λιβάδια. Περισσότερο ἀπὸ 30 ἑκατ. πρόβατα καὶ χιλιάδες βόδια μετὰ ἀγελάδες βόσκουν ἐκεῖ. Δίνουν ἄφθονα μαλλιά, βούτυρα καὶ κρέατα. Παράγει ἀκόμη ἡ Νέα Ζηλανδία λινάρι καὶ σιτηρὰ κι ἔχει χρυσάφι καὶ κάρβουνο. Κατοικεῖται ἀπὸ 1,7 ἑκατ. Εὐρωπαίους μετανάστες καὶ 90-100 χιλ. ἰθαγενεῖς, **Μαορί**. Οἱ Μαορί, ὠραῖοι καὶ μελαψοὶ ἄνθρωποι, πολέμησαν στὴν ἀρχὴ τοὺς ἀποίκους. Δέχτηκαν ὅμως τὸν Εὐρωπαϊκὸ πολιτισμὸ καὶ τώρα κυβερνᾶνε τὴ χώρα μαζί με τοὺς Εὐρωπαίους μετανάστες. Ἡ Νέα Ζηλανδία εἶναι αὐτοκυβέρνητο κράτος καὶ ἀποτελεῖ μέλος τῆς Βρεταννικῆς Κοινοπολιτείας. Ἐχει πρωτεύουσα τὴν **Ουέλιγκτον** (250) καὶ μεγάλο λιμάνι τὴν **Ὀκλάνδη** (280). Πολλοὶ **Νεο-Ζηλανδοὶ** μετὰ Αὐστραλοὺς ἦρθαν τὸ 1941 στὴν Ἑλλάδα καὶ πολέμησαν μαζί μας τοὺς Γερμανούς.

Ἡ Νέα Γουινέα. Στὰ βόρεια τῆς Αὐστραλίας, 6 καὶ περισσότερο φορές μεγαλύτερη ἀπ' τὴν Ἑλλάδα, εἶναι ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα

80. Στὴ **Ν. Γουινέα** χωρὶς τῶν **Παπούα** μετὰ σπίτια στηριγμένα σὲ πασσάλους πάνω ἀπὸ τὰ νερά.

νησιά τοῦ κόσμου. Ἐπειδὴ βρίσκεται στὴ θερμὴ ζώνη τῆς γῆς πλάι στὴν Ἰνδονησία, ἔχει κλίμα θερμότατο καὶ ὑγρότατο. Σκεπάζεται ἀπὸ ἀπέραντα τροπικὰ δάση μὲ φοινικόδενδρα, καουτσούκ κλπ., μὲ ἀρκοῦδες καὶ παραδείσια πουλιά. Ἔχει νοσηρὰ ἔλη καὶ εἶναι ἡ περισσότερη στὸ ἐσωτερικὸ ἀνεξερεύνητη. Οἱ Ἰθαγενεῖς κάτοικοι τῆς, μαῦροι **Παποῦες**, εἶναι ἀπολίτιστοι καὶ ἄγριοι. Ζοῦν ἀπὸ τὸ κυνήγι, τὴ γεωργία καὶ ἀπὸ τὸ ψάρεμα. Ἄμα πεινάσουν ὅμως πολὺ, δὲν διστάζουν νὰ γίνουν καὶ ἀνθρωποφάγοι. Ἡ **Δυτικὴ** μισὴ **Νέα Γουίνεα** (350 χιλ. κατ.) ἀνήκει στὴ γειτονικὴ Ὀλλανδικὴ Ἰνδονησία. Ἡ ἄλλη μισὴ **Ἀνατολικὴ** (760 χιλ. κατ.), στὴν Αὐστραλία. Ἀνατολικά τῆς **Νέας Γουίνεας** καὶ τῆς Αὐστραλίας ἄλλες ὁμάδες ἀπὸ μικρὰ νησιά (**Ἀρχιπέλαγος Βίσμαρκ**, νησιά **Σολομώντος**, **Νέες Ἑβρίδες**, **Νέα Καλιδονία** κ.ἄ.) κατοικοῦνται κι αὐτὰ ἀπὸ μαύρους Παποῦες καὶ κάνουν τὴν **Μελανησία**.

Χιλιάδες ἄλλὰ νησιά σπαρμένα κι αὐτὰ μέσα στὸν ἀπέραντο Ὠκεανὸ κάνουν τὴν **Μικρονησία** καὶ **Πολυνησία**. Ἄλλα εἶναι οἱ κορυφές τῶν βουνῶν ποὺ ἔμειναν ἀπὸ χώρες ποὺ βυθίστηκαν κι ἔχουν ἡφαίστεια. Ἄλλα ἔχουν γίνει μὲ τὰ κελύφια τῶν κοραλλίων. Ὅλα σείονται ἀπὸ σεισμούς. Τὰ παράλια τοὺς ὑποφέρουν ἀπὸ τρομεροὺς τυφῶνες, ἀλλὰ ἔχουν ἔδαφος εὐφρωτάτο. Σκεπάζονται μὲ δάση ἀπὸ μπανάνες, καφέες, κακαόδενδρα καὶ κοκκοφοίνικες, ποὺ κάνουν καρύδες γιὰ τροφή καὶ ἔχουν ἴνες γιὰ σχοινιά. Ἐχουν ἀκόμη φυτεῖς ἀπὸ ζαχαροκάλαμο, καπνὰ, βαμπάκι καὶ ἀραποσίτι. Οἱ **Πολυνήσιοι**, ὁμορφότεροι καὶ ξανθότεροι ἀπὸ τοὺς Παποῦες, εἶναι ἐπιδέξιοι ναυτικοί. Μὲ τὰ μικρὰ κομψὰ πλοιάριά τους, τὶς «πυρώγες», ταξιδεύουν ἐβδομάδες ὁλόκληρες, γιὰ νὰ πᾶνε ἀπὸ τὸ ἓνα νησί στὸ ἄλλο. Τὰ νησιά αὐτὰ εἶναι μοιρασμένα στοὺς Εὐρωπαίους. Τὰ σπουδαιότερα, **Χαβάη**, βρίσκονται στὴ μέση τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ ἀνήκουν στοὺς Ἀμερικανούς. Στὸ μεγάλο τοὺς λιμάνι **Πέργλ-Χάρμπορ** χωράει ὁλόκληρος ὁ Ἀμερικανικὸς στόλος. Καὶ κεῖ τὸν χτύπησαν στὸν τελευταῖο πόλεμο, ξαφνικὰ μὲ ἀεροπλάνα, οἱ Ἰάπωνες. Ἡ πρωτεύουσά τους **Χονολουλού** (160) εἶναι περίφημη γιὰ τοὺς ἐξωτικούς χορούς, τὰ φρούτα τῆς καὶ τὶς φυσικὲς ὁμορφίες τῆς.

Ἀσκήσεις. 1. Κάνετε τὸ χάρτη τῆς Αὐστραλίας καὶ σημειώσετε τὰ βουνά, τὶς πόλεις καὶ τὴ συγκοινωνία τῆς. 2. Ποιὰ ὅμοια προϊόντα ἔχομε; 5. Ταξιδέψετε νοερά ἀπὸ τὸ Πόρτ-Δάρβιν ὡς τὴν Ἀδελαΐδα. 4. Κάνετε τὸ χάρτη τῆς Ν. Ζηλανδίας καὶ Ν. Γουίνεας. 5. Ταξιδέψετε νοερά ἀπὸ τὴν Μελβούρνη στὴ Χονολουλού.

ΝΗΣΙΑ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΩΚΕΑΝΙΑΣ

Χώρες και σπουδαιότερα νησιά	Πολίτευμα	Έπιράνεια σε τετρ. χλμ.	Πληθυσμός σε εκατομμ.	Πρωτεύουσα και κрупότερες πόλεις
Αυστραλία	Βρετ. κτήση	7.700.000	7,5	Καμπέρα 15, Σίδνεϋ 1400, Μελβούρνη 1230, Βρισμπαϊν 400, Πέρθ 280
Τασμανία	Αυστραλιακ	67.500	0,25	Χόβαρτ

ΜΕΛΑΝΗΣΙΑ

Νέα Ζηλανδία	Βρετ. κτήση	270.000	1,8	Γουέλικτον 200, Ώκλαντ
Νέα Γουϊνέα Άν.	»	415.000	0,76	Πόρτ, Μόραμπυ, Λάε
Νέα Γουϊνέα Δυτ.	Όλλ. κτήση	416.000	0,25	Μάνο - Κουαρί
Νέα Καληδονία	Γαλλική	20.000	0,65	Νουμέα
Νέες Έβριδες	Άγγλογαλ.	15.000	0,05	Πόρτ - Βίλα
Φίτζι - Νησιά	Άγγλικά	28.000	0,16	Σούβα 26
Σολομώντονησιά	»	27.000	0,15	

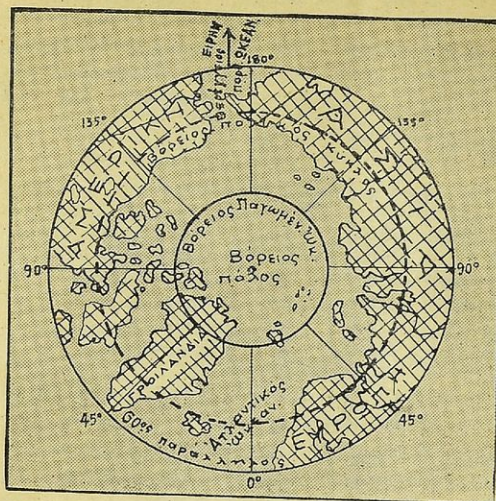
ΠΟΛΥΝΗΣΙΑ

Σαμόες	Νεοζηλανδ.	3.000	0,05	*Απια 10
Χαβάη	Άμερικαν.	17.888	0,46	Χονολουλού 160
Ταϊτή	Γαλλική	3.000	0,25	Παπεΐτη

Η ΑΡΚΤΙΚΗ

Τὰ πολλά νησιά που εἶναι στὰ Β τῆς Ἀμερικῆς, ἡ Ἀλάσκα καὶ τὰ Βόρεια μέρη τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας, κάνουν ἕναν κύκλο. Κλείνουν μέσα σ' αὐτὸν τὸ Βόρειο Παγωμένο ὠκεανὸ καὶ τοῦ ἀφήνουν: τὸ Βερίγγειο πορθμὸ γιὰ νὰ συγκοινωνῇ μὲ τὸν Εἰρηνικὸ κι ἄλλα πλατὰ περάσματα δεξιὰ κι ἀριστερὰ τῆς Γροιλανδίας γιὰ νὰ συγκοινωνῇ μὲ τὸν Ἀτλαντικὸ. Ἐπειδὴ ἐκεῖ στὸν οὐρανὸ φαίνεται πάντοτε κατὰ τὸ βοριά ὁ ἀστερισμὸς τῆς **Μεγάλης Ἀρκτοῦ**, γι' αὐτὸ λέγονται οἱ γύρω χώρες **Ἀρκτικές, Ἀρκτική**. Στὶς Ἀρκτικές χώρες ὁ ἥλιος ρίχνει πάρα πολὺ πλάγια τὶς ἀκτίνες του. Ἄλλοτε ἡ ἡμέρα καὶ ἄλλοτε ἡ νύχτα διακοῦν περισσότερο ἀπὸ 24 ὥρες. Καὶ ὅσο προχωροῦμε πρὸς τὴ μέση τοῦ Βορ. Παγωμένου ὠκεανοῦ τόσο μεγαλώνουν. Στὸ κέντρο καὶ τὰ γύρω μέρη τοῦ ὠκεανοῦ 5-6 μῆνες τὸ χρόνο ὁ ἥλιος δὲν ἀνατέλλει καθόλου. Ἄλλους τόσους μῆνες δὲν βασιλεύει, ἀλλὰ κάνει κύκλους χαμηλὰ στὸν ὀρίζοντα, χωρὶς καθόλου νὰ ζεσταίνῃ. Ἔτσι ἐκεῖ ὑπάρχει μία παγωμένη ἡμέρα ποὺ διαρ-

κει 5-6 μήνες και μιὰ κατάψυξη νύχτα που διαρκεί άλλους 5-6 μήνες και φωτίζεται πολλές φορές «ἀπό τὸ Βόρειο σέλας». Γι'αὐτὸ ἡ θάλασσα καὶ ἡ γύρω στεριά στὶς Ἀρκτικές χώρες σκεπάζεται ἀπὸ

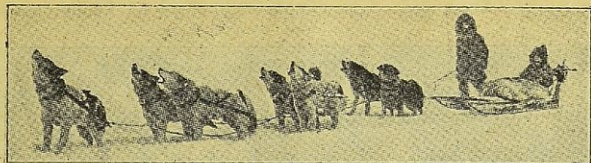
81. Χάρτης τῆς Ἀρκτικῆς.

πάγους. Καλοκαίρι σὰν τὸ δικό μας δὲν ὑπάρχει, ἀλλὰ ἐπικρατεῖ ἓνας χειμώνας σχεδὸν διαρκής. Πολλοὶ τολμηροὶ ἄνδρες ἀφιέρωσαν τὴ ζωὴ τους γιὰ νὰ ἐξερευνήσουν τὶς χώρες αὐτὲς καὶ τὸν Παγωμένο ὠκεανό. Ὁ Νορβηγὸς Νάνσεν κατόρθωσε μὲ παγοθραυστικά καὶ ἔλκυθρα νὰ περιπλεύσῃ γύρω στὶς ἀκτὲς τοῦ Παγωμένου ὠκεανοῦ. Ὁ Ἀμερικανὸς Πήρυ νὰ φθάσῃ πρῶτος

τὸ 1909 στὸ κέντρο τοῦ ὠκεανοῦ, ὅπου εἶναι τὸ βορειότερο σημεῖο τῆς γῆς, ὁ **Βόρειος Πόλος**. Ἐπειτα νὰ πετάξῃ ἐκεῖ ὁ Ἀμουνδσεν καὶ ἄλλοι. Σήμερα πετοῦν ἐκεῖ ἀεροπλάνα που κάνουν ἐπιστημονικὲς παρατηρήσεις γιὰ τὸν καιρὸ, τὸ κλίμα. Οἱ Ἀρκτικές χώρες ἔχουν ἄσπρες ἀρκοῦδες καὶ ἀλεποῦδες, **πολικές**, ἄγριους ταράνδους, ἀγριοπαπῖες καὶ ἄλλα πουλιά. Οἱ θάλασσες γύρω εἶναι γεμάτες ψάρια. Ἐκεῖ ἔχουν ἀποτραβηχθῇ, ἀπὸ τὸ κινῆγημα τῶν ἀνθρώπων, μεγάλα θαλασσινὰ κήτη, φάλαινες, φῶκες, θαλασσινὰ λιοντάρια, ἄλογα κ.ἄ.

Ἡ Γροιλανδία, τὸ μεγαλύτερο ἀρκτικό νησί καὶ ὅλης τῆς γῆς (2.175.000 τ. χλμ), εἶναι ἓνα ὑψηλὸ ὄροπέδιο. Σκεπάζεται πάντοτε ἢ περισσότερη ἀπὸ πάγους, που γλιστροῦν σιγὰ πρὸς τὰ κάτω καὶ σχηματίζουν σωστοὺς ποταμοὺς πάγου, **παγετώνες**. Αὐτοὶ ἄμα φθάνουν στὴ θάλασσα κομματιάζονται καὶ ἐπιπλέουν σὰν παγόβουνα. Θαλασσινὰ ρεύματα τοῦ Ἀτλαντικοῦ τὰ σέρνουν πρὸς τὰ νότια καὶ ἀλίμονο στὰ πλοῖα που θὰ συγκρουσθοῦν μαζί τους. Θὰ ἀνοίξουν στὰ δύο καὶ θὰ βυθιστοῦν! Ἐπειδὴ τὰ παράλια τῆς Γροιλαν-

δίας βρέχονται από ζεστό θαλάσσιο ρεύμα του 'Ατλαντικού, γι' αυτό πρασινίζουν. 'Εκεί κατοικούν λίγες χιλιάδες 'Εσκιμῶι. Φτιά-
νουν σπίτια από μεγάλες πέτρες ή κομμάτια πάγο. Εί-ναι επιδέξιοι
ψαράδες και ναυτικοί. Ψαρεύουν, κυνηγοῦν φῶκες, άρκουδες κι

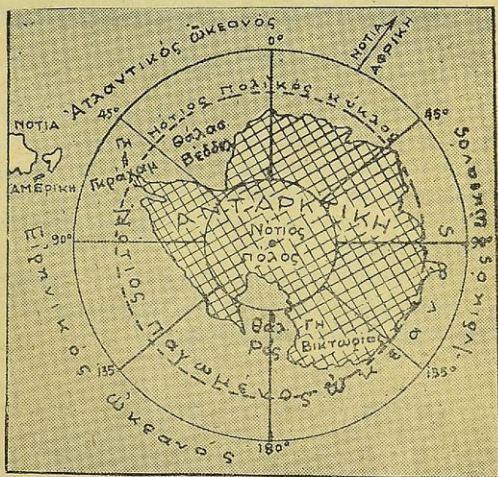

82. Σκυλιά τῶν 'Εσκιμῶν σύρουν τὰ έλκυθρα πάνω στους πάγους.

άλλα ζῶα και ντύνονται με τὰ δέρματά τους. Μόνο σπιτικό ζῶο
έχουν τὸ σκυλί, πού τούς σέρνει τὰ έλκυθρα και τούς βοηθάει στο
κυνήγι. 'Η Γροιλανδία έχει 25 χιλ. κατ. και ανήκει στη Δανία. "Αλλα
'Αρκτικά νησιά ανήκουν στην Νορβηγία, στὸν Καναδά και στη Ρω-
σία. 'Η 'Αρκτική σήμερα έχει σπουδαία στρατηγική σημασία.

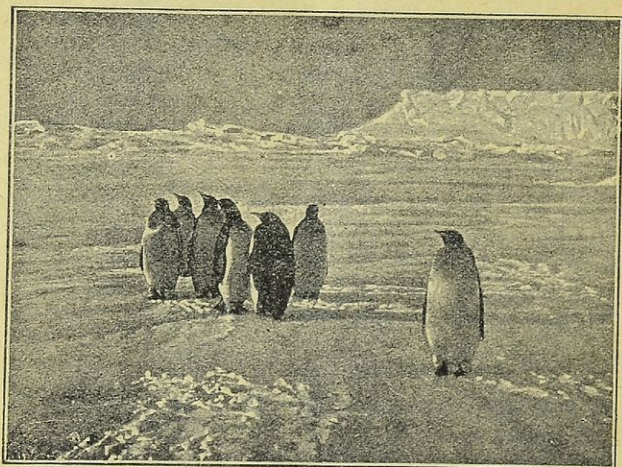
Η ΑΝΤΑΡΚΤΙΚΗ

'Η 'Ανταρκτική στην αντίθετη άκρη τῆς γῆς είναι κι αυτή ψυ-
χρή. 'Αντίθετα ὁ-
μως από τις 'Αρκτι-
κές χώρες που κλεί-
νουν μιὰ θάλασσα,
ή 'Ανταρκτική δὲν
είναι θάλασσα. Εί-
ναι μιὰ μεγάλη ἡ-
πειρος με ψηλά βου-
νά και ἡφαίστεια
τριγυρισμένη από
θάλασσα, τὸν Νότιο
Παγωμένο ὠκεανό.
'Ο 'Αμοῦνδσεν κα-
τόρθωσε νὰ φθά-
ση πρῶτος στὸ κέν-
τρο τῆς 'Ανταρκτι-
κῆς, ὅπου βρίσκε-
ται τὸ νοτιότερο ση-
μεῖο τῆς γῆς, ὁ Νό-
τιος πόλος, τὸ 1911,

83. Χάρτης τῆς 'Ανταρκτικῆς.

Ένα μήνα πριν από τον Άγγλο Σκώτ. Η Άνταρκτική αφιλόξενη και άκατοίκητη, είναι ή ψυχρότερη χώρα τοῦ κόσμου και δέρνεται, σχεδόν συνεχώς, από άγριες καταιγίδες. Φώκες πολλές, λίγες φάλαινες και πουλιά, οί άστεῖοι **πιγκουῖνοι**, ζοῦν στα παράλια της. Ένα εκατομμύριο μόνο τετρ. χιλ. έχει εξερευνηθῆ από τὰ 14 έκ. τετρ. χιλ.,

84. Πιγκουῖνοι στους πάγους τῆς Άνταρκτικῆς.

πού έχει ὅλη ή ἡπειρος. Στην περιοχή αὐτή βρέθηκαν λίγο πετροκάρβουνο και φτωχὰ κοιτάσματα από άσήμι κι άλλα μέταλλα. Φωτογραφίες από αεροπλάνα ἔδειξαν, ὅτι στην ανεξερεύνητη Άνταρκτική υπάρχουν μέρη ἐλεύθερα από πάγους και χιόνια. Τελευταῖα εἶχε πάει στην Άνταρκτική για ἐπιστημονικές παρατηρήσεις ὁ Ἀμερικανὸς ναύαρχος Μπρέντ.

Η Άνταρκτική και ή Ἀρκτική πού βρίσκονται στις δύο αντίθετες ἄκρες, στους δύο αντίθετους Πόλους τῆς γῆς, είναι ψυχρότατες και αποτελοῦν **τίς Πολικὲς Χώρες**.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΦΥΣΙΚΗ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ	Σελ.
Ἡ Γῆ, Ξηρά καὶ θάλασσα	3
Οἱ ἥπειροι	3
Οἱ ὠκεανοὶ καὶ τὰ θαλάσσια ρεύματα	3
Ἡ θάλασσα	7
Ἡ Γῆ κινεῖται	8
Ἡ ὑδρόγειος σφαῖρα καὶ οἱ κύκλοι τῆς	9
1. Ὁ Ἰσημερινός. 2. Οἱ παράλληλοι κύκλοι	9
3. Τὸ Γεωγραφικὸ πλάτος	10
4. Οἱ μεσημβρινοί. 5. Τὸ Γεωγραφικὸ μῆκος	11
Οἱ ζῶνες στὴν ἐπιφάνεια τῆς Γῆς	12
Ἡ ἀτμόσφαιρα	15
Οἱ ἄνεμοι	16
Τὸ κλίμα	18

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Η ΑΣΙΑ

Α' Ἡ Πρόσω Ἀσία (ἢ Ἑγγὺς Ἀνατολή)	21
1. Ἡ Μικρὰ Ἀσία (Ἀσιατ. Τουρκία)	21
Ἡ Μικρὰ Ἀσία (περίληψη)	26
2. Ἡ Κύπρος	27
3. Ἡ Συρία	27
4. Ἡ Παλαιστίνη	29
5. Ἡ Ἀραβία	31
6. Ἡ Μεσοποταμία	34
7. Ἡ Ἀρμενία	36
8. Ἡ Καυκάσια	37
9. Τὸ Ἰράν (Περσία—Ἀφγανιστάν)	38
Ἡ Πρόσω Ἀσία (περίληψη)	40
Κράτη καὶ χώρες τῆς Πρόσω Ἀσίας (πίν.)	42

	Σελ.
Β' Η Νότια 'Ασία	
1. Οι 'Ινδίες	42
2. 'Η 'Ινδοκίνα	50
3. 'Η 'Ινδονησία	53
'Η Νότια 'Ασία (περίληψη)	55
Κράτη καὶ χώρες τῆς Νοτ. 'Ασίας (πίν.)	56
Γ' 'Η Κεντρική 'Ασία (Μογγολία, Α. Τουρκεστάν, Θιβέτ).	56
Δ' 'Η 'Ανατολική 'Ασία	
1. 'Η Κίνα	58
'Η Μαντζουρία	63
'Η Κορέα	64
2. 'Η 'Ιαπωνία	64
Κράτη καὶ χώρες Κεντρικῆς καὶ 'Ανατ. 'Ασίας (πίν.)	67
Ε' 'Η Βορειοδυτική 'Ασία	67
1. 'Η Σιβηρία	68
2. Τὸ Δυτ. Τουρκεστάν	69
Χώρες τῆς ΒΔ 'Ασίας (πίν.)	70
Γεν. 'Επισκόπηση τῆς 'Ασίας	70

Η ΑΦΡΙΚΗ

Α' 'Η Βόρεια 'Αφρική	72
1. 'Η Αίγυπτος	73
2. Τὸ 'Αγγλο-Αίγυπτιακὸ Σουδάν	77
3. 'Η 'Αβησσυνία (Αἰθιοπία), 'Ερυθραία, Σομαλία	78
4. 'Η Λιβύη	79
5. Οἱ χώρες τοῦ 'Ατλαντός	80
6. 'Η 'Ερημος Σαχάρα	81
7. Τὸ Σουδάν	83
Β' 'Η 'Ισημερινή 'Αφρική	85
Γ' 'Η 'Ανατολική 'Αφρική	87
Δ' 'Η Νότια 'Αφρική	89
Ε' Τὰ νησιά τῆς 'Αφρικῆς	91
Γενική 'Επισκόπηση τῆς 'Αφρικῆς	92
Κράτη καὶ χώρες τῆς 'Αφρικῆς (πίν.)	96

Η ΑΜΕΡΙΚΗ

Α' 'Η Βόρεια 'Αμερική	97
1. Οἱ 'Ηνωμένες Πολιτεῖς	99

	Σελ.
Ἀνακεφαλαίωση τῶν Ἡν. Πολιτειῶν	107
2. Ὁ Καναδάς	110
3. Τὸ Μεξικὸ	114
Β' Ἡ Κεντρικὴ Ἀμερικὴ	
1. Ἡ Κεντρικὴ ἢ Μέση Ἀμερικὴ	115
2. Οἱ Δυτικὲς Ἰνδίες	117
Κράτη καὶ χώρες Βορ. καὶ Κεντρ. Ἀμερικῆς (πίν.)	118
Γ' Ἡ Νότια Ἀμερικὴ	119
Α' Οἱ χώρες τῶν Ἄνδεων	
1. Οἱ Βόρειες Ἄνδεις	120
2. Οἱ Κεντρικὲς Ἄνδεις	121
3. Οἱ Νότιες Ἄνδεις	122
Β' Ὁ Ἀμαζόνιος καὶ ἡ Βραζιλία	122
Γ' Οἱ πεδιάδες τοῦ Λα-Πλάτα καὶ ἡ Ἀργεντινὴ	124
Κράτη καὶ χώρες τῆς Νοτ. Ἀμερικῆς (πίν.)	127
Γενικὴ Ἐπισκόπηση τῆς Ἀμερικῆς	127
Ἡ Αὐστραλία	129
Ἡ Ὠκεανία	134
Νησιά τῆς Αὐστραλίας καὶ Ὠκεανίας (πίν.)	137
Ἡ Ἀρκτικὴ	137
Ἡ Ἀνταρκτικὴ	139
Περιεχόμενα	141

ΔΗΜ. ΧΡ. ΣΤΑΣΙΝΟΥ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

Ἀριθ. ἐγκρ. 54.408
Ἀποφάσεως 22.6.50

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ", Ι. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α. Ε.
ΑΘΗΝΑΙ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
Δ/ΣΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Αριθ. Πρωτ. 54408

Αθήναι τῇ 22 Ἰουνίου 1950

ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ.
ΣΤΑΣΙΝΟΝ ΔΗΜ.
Ὁδὸς Λασκάρεως 16

ΕΝΤΑΥΘΑ

Ἀνακοινούμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 54410/22-6-50 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἐνεκρίθη ὅπως χρησιμοποιηθῇ ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Γεωγραφίας διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΝ βιβλίον ὑμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν ὅθεν ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἐγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου συμμορφούμενος πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν κανονισμόν ἐκδόσεων βοηθητικῶν βιβλίων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Κοινοποιήσας
Κ.Γ.Δ.Σ.Ε.

Ἐντολὴ Ὑπουργοῦ
Ὁ Διευθυντὴς
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

Γεωγραφία

ΕΚΤΥΠ. "Β. ΠΑΠΑΧΡΥΣΑΝΘΟΥ."